

การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok
เพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ONLINE POLITICAL COMMUNICATION VIA TIKTOK PLATFORM
TO OPPOSE THE GOVERNMENT DURING 2020 - 2021

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Government) in Government

Department of Government

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้าน
	รัฐบาลบนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564
โดย	น.ส.นภัสวรรณ รักษาใจ
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.สตีล ธานานีโชติ)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

นภัสวรรณ รักษาใจ : การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์
 ช่วงปี 2563 - 2564. (ONLINE POLITICAL COMMUNICATION VIA TIKTOK PLATFORM TO
 OPPOSE THE GOVERNMENT DURING 2020 - 2021) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกอินเทอร์เน็ตผ่านสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในฐานะที่เป็นแพลตฟอร์มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น โดยศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิจัยเอกสาร เพื่อตอบคำถามดังต่อไปนี้ ประการแรก ประเด็นปัญหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลใช้ในการสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok รวมถึงปัจจัยที่มีส่วนทำให้สื่อสังคมออนไลน์ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาล ประการที่สอง อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok และประการสุดท้าย กระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบัน TikTok เป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทย โดย TikTok ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึง TikTok ยังมีบทบาทในการท้าทายอุดมการณ์ใหญ่ของรัฐด้วยอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ถูกนำมาใช้สำหรับเสียดสีล้อเลียนรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม นอกจากนี้ TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มที่ถูกควบคุมจากรัฐต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการรับมือกับการเมืองบนอินเทอร์เน็ตด้วยการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเผยแพร่เนื้อหาและการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ก็ตาม วิทยานิพนธ์นี้จึงชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตกับสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา การปกครอง
 ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต .....
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6380075524 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORD: TikTok, Political communication, Anti-government

Napatsawan Rugsajai : ONLINE POLITICAL COMMUNICATION VIA TIKTOK
PLATFORM TO OPPOSE THE GOVERNMENT DURING 2020 - 2021. Advisor:
Asst. Prof. PITCH PONGSAWAT, Ph.D.

The objective of this study is to examine the use of TikTok for political communication against the government in Thailand. The issues and formats of content that anti-government protesters used in political communication via TikTok and factors contributing to TikTok's use for political activism against the government, the role of anti-government protesters in driving ideology and political discourse on TikTok, and the government's efforts to control political content related to opposition on the internet are analyzed through the qualitative methodology. The study found that TikTok is one of the popular platforms used for criticizing the government, Prayut Chan-o-cha's government, and challenging its ideology through humor and entertainment during the coronavirus outbreak (COVID-19). Moreover, the study indicated that TikTok is also less regulated than other social media platforms, although the government has attempted to control content related to opposition. Thus, this study highlights the positive and negative effects of the relationship between the Internet, political institutions, and democracy.

Field of Study: Government

Student's Signature .....

Academic Year: 2022

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ดำเนินการมาอย่างสำเร็จลุล่วงด้วยความอนุเคราะห์และแรงสนับสนุนจากบุคคลหลายภาคส่วนที่เป็นทั้งที่เคารพนับถือและที่รักของผู้วิจัย ดังจะได้แสดงความขอบคุณ ณ ที่แห่งนี้

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้จุดประกายความคิดและความสนใจในประเด็นการศึกษา ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ความรู้ และคำแนะนำที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ รศ.พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล และ ดร.สตีธร ธนานิธิโชติ ที่ให้ความกรุณาตอบรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

และสุดท้าย ขอขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว และบุคคลที่เป็นผู้สนับสนุนทางด้านจิตใจ และอารมณ์ที่คอยช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง รวมถึงมิตรสหายที่คอยส่งกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยได้รับพลังงานที่ดี มีสุขภาพกายใจที่ดี จนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

นภัสวรรณ รักษาใจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

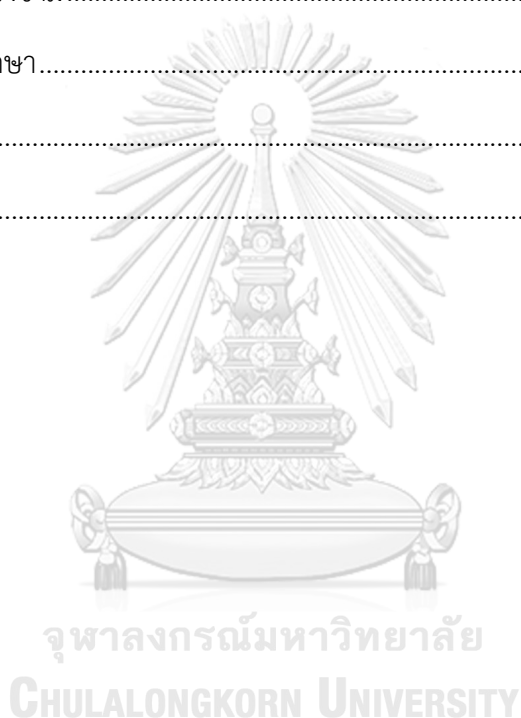
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	8
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	8
1.4 สมมติฐานการวิจัย	9
1.5 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “TikTok”	9
1.6 ขอบเขตการศึกษา.....	21
1.7 นิยามศัพท์	22
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	23
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	24
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	24
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตกับการเมือง	24
2.1.2 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere).....	28
2.1.3 แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony).....	31
2.1.4 แนวคิดขบวนการทางสังคม (Social Movement).....	34

2.2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	38
2.2.1	วรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในต่างประเทศ	38
2.2.2	วรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการแสดงออกทางการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ.....	44
2.2.3	วรรณกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน	55
2.3	กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework).....	64
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	65
3.1	แนวทางการศึกษาวิจัย.....	65
3.2	การเก็บรวบรวมข้อมูล	65
3.3	การวิเคราะห์ข้อมูล	72
บทที่ 4	การแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลผ่าน TikTok	75
4.1	ประเด็นปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล.....	77
4.2	รูปแบบการนำเสนอ.....	100
4.3	TikTok กับการประท้วงทางการเมือง	114
บทที่ 5	อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนภายในการประท้วงต่อต้านรัฐบาล	121
5.1	การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์.....	122
5.2	วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ	132
5.3	การยึดโยงกับขบวนการฯ ในอดีต: ขบวนการปฏิวัติสยาม 2475 และขบวนการเดือนตุลาคม	137
5.4	การต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี	140
บทที่ 6	กระบวนการของรัฐในการควบคุมการต่อต้านบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต	148
6.1	กฎหมายและมาตรการควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน	148
	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560	149
	พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562	155

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548	160
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112	162
ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO)	164
ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand)	166
6.2 การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์	171
6.3 TikTok ฝ่ายตรงข้าม	208
บทที่ 7 สรุปผลการศึกษา	211
บรรณานุกรม	219
ประวัติผู้เขียน	251

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok, LINE, Facebook และ Twitter	14
ตารางที่ 3.1 การค้นหาคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล	67
ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างการเข้ารหัส (coding sheet) การวิเคราะห์ข้อมูลคลิปวิดีโอ TikTok.....	74
ตารางที่ 4.1 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล.....	75
ตารางที่ 6.1 การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาล บนสื่อสังคมออนไลน์	182

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล	6
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)	64
ภาพที่ 3.1 แสดงผลการค้นหาคลิปวิดีโอจากการกำหนดคำเบื้องต้น.....	68
ภาพที่ 3.2 แสดงผลการค้นหาคลิปวิดีโอจากแฮชแท็กที่เกี่ยวข้อง.....	68
ภาพที่ 3.3 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่มีการใช้มากกว่าหนึ่งแฮชแท็กในการนำเสนอเนื้อหา.....	70
ภาพที่ 3.4 แสดงผลการสืบค้นวิดีโอจากแฮชแท็ก #เยาวชนปลดแอก	71
ภาพที่ 4.1 ตัวอย่างภาพเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล	78
ภาพที่ 4.2 ตัวอย่างประเด็นการสลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	78
ภาพที่ 4.3 ตัวอย่างประเด็นการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล	79
ภาพที่ 4.4 ตัวอย่างประเด็นการสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลผ่านทางออนไลน์	80
ภาพที่ 4.5 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่.....	81
ภาพที่ 4.6 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล	82
ภาพที่ 4.7 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของกลุ่ม กปปส. ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต ...	83
ภาพที่ 4.8 ตัวอย่างประเด็นเรื่องกลุ่มทุนที่สนับสนุนรัฐบาล.....	84
ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบริหารประเทศของรัฐบาล.....	85
ภาพที่ 4.10 ตัวอย่างประเด็นเรื่องปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะค่าครองชีพสูง	85
ภาพที่ 4.11 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบริหารจัดการประเทศในช่วงสถานการณ์ COVID-19	86
ภาพที่ 4.12 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการรัฐประหารและบทบาทของกองทัพในทางการเมือง	87
ภาพที่ 4.13 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการแข่งขันกันระหว่งนักการเมือง	87
ภาพที่ 4.14 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการจัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง	88
ภาพที่ 4.15 ตัวอย่างประเด็นเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชน.....	89

ภาพที่ 4.16 ตัวอย่างประเด็นเรื่องรัฐธรรมนูญ 2560 และกฏกติกาการเลือกตั้ง.....	90
ภาพที่ 4.17 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทางรัฐสภา	90
ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างประเด็นเรื่องอำนาจศาลและตุลาการ.....	91
ภาพที่ 4.19 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของฝ่ายค้าน.....	92
ภาพที่ 4.20 ตัวอย่างประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์.....	93
ภาพที่ 4.21 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความสามารถและความเหมาะสมของคณะรัฐบาล.....	94
ภาพที่ 4.22 ตัวอย่างประเด็นเรื่องระบบการศึกษาไทย.....	95
ภาพที่ 4.23 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐไทย.....	96
ภาพที่ 4.24 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองไทย.....	97
ภาพที่ 4.25 ตัวอย่างประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล	98
ภาพที่ 4.26 ตัวอย่างประเด็นที่ไม่สามารถระบุปัญหาได้.....	99
ภาพที่ 4.27 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเสียดสีการบริหารประเทศของรัฐบาล.....	103
ภาพที่ 4.28 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการล้อเลียนพลเอกประยุทธ์โดยการเปรียบเทียบกับสัตว์.....	104
ภาพที่ 4.29 ตัวอย่างคลิปวิดีโอเสียดสีเรื่องการสื่อสารของพลเอกประยุทธ์	105
ภาพที่ 4.30 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาล	108
ภาพที่ 4.31 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการแต่งเพลงที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล.....	112
ภาพที่ 4.32 คลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองอันดับแรก ๆ.....	118
ภาพที่ 4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมือง.....	120
ภาพที่ 5.1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำลายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำบนแพลตฟอร์ม TikTok (ช่วงปี 2563 - 2564).....	122
ภาพที่ 5.2 คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอุดมการณ์เรื่องสถาบันกษัตริย์	130
ภาพที่ 5.3 คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอุดมการณ์เรื่องสถาบันกษัตริย์ (2)	131
ภาพที่ 5.4 การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการคนเดือนตุลา.....	139

ภาพที่ 5.5 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่ผู้ใช้ TikTok เปรียบเทียบความสามารถของประยุทธ์กับบุคคลอื่น ๆ 146

ภาพที่ 6.1 ตัวอย่างกรณีของ TikTok ที่ถูกดำเนินคดีด้วยกฎหมาย มาตรา 112 179

ภาพที่ 6.2 ตัวอย่างแฮชแท็กที่ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลนำมาใช้ในการเผยแพร่เนื้อหาและอุดมการณ์ของฝ่ายตน 208

ภาพที่ 6.3 ตัวอย่างคลิปวิดีโอของเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล หรือ TikTok ฝ่ายตรงข้าม..... 210

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประชาธิปไตยไซเบอร์ (Cyber Democracy) เป็นปรากฏการณ์ของกระบวนการประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่าพื้นที่ไซเบอร์ (cyberspace) กล่าวคือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (information technology) กับกระบวนการต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตย (the processes in a democracy) ยกตัวอย่างเช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การแข่งขันกันในการบริหารราชการแผ่นดิน การแข่งขันกันในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ การที่ประชาธิปไตยไซเบอร์มีเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางนั้น เป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทำให้สิทธิพลเมืองเพิ่มขึ้นและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน (Barth & Schlegelmilch, 2014, p. 199) ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยไซเบอร์จึงเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่าประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ได้ขยายขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาสู่พื้นที่เสมือนหรือพื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่แค่อาณาบริเวณของรัฐสภาหรือเขตการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ทว่าปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ขยายไปสู่อินเทอร์เน็ตมากขึ้น การสื่อสารทางการเมืองและการรณรงค์ทางการเมืองต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับพื้นที่อินเทอร์เน็ตและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนักการเมือง พรรคการเมือง รวมถึงภาคประชาชนต่างใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีช่องว่างของการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองบนโลกอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในแง่ของบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ในกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ งานศึกษาโดยส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการศึกษากิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้แพลตฟอร์ม (platform) สื่อสังคมออนไลน์ดั้งเดิมอย่าง Facebook และ Twitter เป็นหลัก ในขณะที่แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หน้าใหม่อย่าง TikTok ถูกกล่เลย รวมถึงไม่ได้ถูกมองในฐานะพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง อันเนื่องมาจากแพลตฟอร์มดังกล่าวมีลักษณะการใช้งานเพื่อความบันเทิง และมีฐานผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มวัยรุ่น

อย่างไรก็ตาม TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดให้ใช้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2559 ที่ผ่านมา และเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วภายในเวลาเพียงไม่กี่ปีหลังจากนั้น โดยตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา เริ่มปรากฏสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า TikTok เป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างปฏิเสธไม่ได้ เนื่องจากวิดีโอต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นและเผยแพร่บน TikTok มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางการเมืองมากขึ้นอย่างเด่นชัด โดยแพลตฟอร์ม TikTok มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองตั้งแต่ผู้ใช้กลุ่มเล็ก ๆ ไปจนถึงนโยบายของรัฐในวงกว้าง (He, 2020)

ยกตัวอย่างเช่น TikTok มีบทบาทในเหตุการณ์ Black Lives Matter จากกรณีที่ชาวผิวสีถูกตำรวจอเมริกันทำร้ายร่างกายด้วยความรุนแรงเกินกว่าเหตุจนเสียชีวิตเมื่อปี 2020 โดย TikTok ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารในเหตุการณ์การประท้วงที่เกิดขึ้น รวมถึงมีบทบาทในการเผยแพร่ภาพเหตุการณ์ความรุนแรงของตำรวจที่กระทำต่อจอร์จ ฟลอยด์ (George Floyd) ชาวผิวสีให้ทั่วโลกรับรู้ นอกเหนือจากนี้ TikTok ยังถูกนำมาใช้ในการรณรงค์ต่อต้านโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ในเหตุการณ์การปราศรัยหาเสียงครั้งแรกของทรัมป์เมื่อปี 2020 โดยเป้าหมายของการรณรงค์ต่อต้านทรัมป์บน TikTok คือการลงทะเบียนเข้าร่วมงานปราศรัยด้วยข้อมูลปลอม ซึ่งไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการเข้าร่วมงานแต่อย่างใด จึงส่งผลให้งานในวันนั้นมีเก้าอี้ว่างเปล่าเหลือเป็นจำนวนมาก และกลายเป็นความเสียหายครั้งใหญ่ของทั้งสหรัฐอเมริกาและโดนัลด์ ทรัมป์ (Herrman, 2020) ซึ่งในเวลาต่อมาทรัมป์ได้สั่งแบนการใช้งาน TikTok ในสหรัฐอเมริกา โดยให้เหตุผลว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกพัฒนาภายใต้สัญชาติจีน (ไทยรัฐ, 2563a)

ในทำนองเดียวกัน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ TikTok ได้แสดงศักยภาพในฐานะแพลตฟอร์มใหม่สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมือง (political activism) โดยในอินโดนีเซีย TikTok ได้ถูกนำมาใช้สนับสนุนการประท้วงการแก้ไขกฎหมายแรงงานฉบับใหม่ (Omnibus law) ที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2563 วิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ได้เผยแพร่ภาพเหตุการณ์การประท้วงบนท้องถนนในเมืองเซมารัง (Semarang) บนเกาะชวา ที่มียอดเข้าชม (view) การกดไลค์ (likes) การแสดงความคิดเห็น (comment) และการส่งต่อ (shared) วิดีโอในระดับสูง ซึ่งปรากฏให้เห็นว่ามีความคิดเห็นจำนวนมากจากสาธารณชนที่สนับสนุนกลุ่มผู้ประท้วงในการต่อต้านกฎหมายแรงงานที่ไม่เป็นธรรม เช่นเดียวกับกับการประท้วงต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารในเมียนมาและไทย TikTok มีบทบาทในการช่วยขยายเสียงของกลุ่มผู้ประท้วงที่เรียกร้องประชาธิปไตย โดยการเผยแพร่เนื้อหาทางการเมืองบนแพลตฟอร์ม

TikTok เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในหมู่ผู้ใช้งาน TikTok ทั่วโลกเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศของพวกเขา (Jalli, 2021) จากกรณีดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า TikTok ถูกใช้งานอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะแพลตฟอร์มสำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม

TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์สำหรับการสร้างและแชร์วิดีโอที่มีความยาวขนาดสั้น (ไม่เกิน 60 วินาที) ทั้งในรูปแบบของการเต้น การแสดง การลิปซิงค์ (lip-syncing) หรือการสร้างเนื้อหา (content) ต่าง ๆ เพื่อการโฆษณาและแชร์กับเพื่อนบนโลกออนไลน์ อย่างไรก็ตาม TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่อง “ความสามารถในการแพร่กระจาย” (spreadability) ของข้อมูลและเนื้อหา (Vijay & Gekker, 2021, p. 715) เนื่องจาก TikTok มีคุณสมบัติพิเศษที่ช่วยให้เนื้อหาต่าง ๆ สามารถเข้าถึงสาธารณะได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ติดตาม (followers) แต่ขึ้นอยู่กับตัวเนื้อหาเป็นหลัก (Jalli, 2022) กล่าวคือแพลตฟอร์ม TikTok มีอัลกอริทึม (algorithm) ควบคุมสิ่งที่ผู้ใช้เห็นบน TikTok ในระดับที่มากกว่าแพลตฟอร์มอื่น ๆ ผ่านฟีเจอร์ (feature) สำคัญที่เรียกว่า “For You” page ซึ่งเป็นหน้าแรกที่ปรากฏขึ้นมาทุกครั้งหลังจากเปิดใช้งานแพลตฟอร์มดังกล่าว รวมถึงเป็นคุณสมบัติที่ทำให้ผู้ใช้ (users) ได้รับและเข้าถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและตรงตามความสนใจ โดยที่ผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องติดตามบัญชี (account) เหล่านั้นเพื่อเข้าถึงเนื้อหาต่าง ๆ โดยตรง เนื่องจากตัวอัลกอริทึมของ TikTok ได้ทำหน้าที่จัดการเนื้อหาที่สะท้อนถึงความชื่นชอบที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ใช้งานแต่ละบุคคล ซึ่งในแง่นี้จึงทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่มีอิทธิพลมากกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป เนื่องจากเนื้อหาที่ถูกสร้างและเผยแพร่บนแพลตฟอร์มนี้ สามารถแพร่กระจายและกลายเป็นไวรัล (viral) ได้โดยที่ผู้ผลิตหรือผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงแต่อย่างใด

ถึงแม้ว่า TikTok จะเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่งเปิดใช้งานได้ไม่นาน แต่ทว่าก็เติบโตอย่างรวดเร็วในเวลาเพียงไม่กี่ปีหลังจากนั้น โดย TikTok ได้รับความนิยมอย่างมากในปี 2563 และยี่สิบระยะมาจนถึงปัจจุบัน จากสถิติพบว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในประเทศแถบเอเชีย เช่น กัมพูชา ญีปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย และเวียดนาม (Thumbsup, 2563) โดยมีประชากรกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ที่มีอายุระหว่าง 16 - 24 ปี เป็นกลุ่มผู้ใช้ TikTok ที่ใหญ่ที่สุดบนแพลตฟอร์ม (Mohsin, 2022) สำหรับในกรณีของประเทศไทยนั้น พบว่าในปี 2562 มีจำนวนผู้ใช้งาน TikTok เพียง 18.72 ล้านบัญชี ทว่าในปี 2565 จำนวนของผู้ใช้งานเพิ่มสูงขึ้นถึง 35.8 ล้านบัญชี (Kemp, 2022) รวมถึงยังพบว่ามีผู้นำ TikTok มาใช้สำหรับวัตถุประสงค์ในการเมืองด้วยเช่นกัน

โดยจะพบเห็นวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา

การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นแนวหน้าสำคัญของการต่อต้านรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและอดีตหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เปลี่ยนผ่านอำนาจจากเผด็จการทหารมาสู่รัฐบาลที่มาจากเลือกตั้ง ในกระบวนการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในปี 2563 เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีมวลชนเข้าร่วมจำนวนมาก ภายหลังจากที่ประเทศไทยเว้นว่างจากการชุมนุมทางการเมืองมายาวนานหลายปี นับตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมถึงยังเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากการชุมนุมประท้วงในอดีต เนื่องจาก “โลกอินเทอร์เน็ต” ได้กลายมาเป็นพื้นที่สำคัญแห่งการใช้เสรีภาพในการแสดงออกของกลุ่มผู้ชุมนุม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานได้แสดงความคิดเห็นในหลากหลายประเด็น โดยมีบางประเด็นที่แทบจะไม่เคยปรากฏหรือถูกพูดถึงในพื้นที่สาธารณะอื่นมาก่อนในสังคมไทย (ชลธิชา แจ่มเร็ว, 2563) รวมถึงอินเทอร์เน็ตยังเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการประท้วงและการนัดหมายการชุมนุมสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงมากขึ้น (พิชาย รัตนดิลล ฌ ภูเก็ต, 2563) ดังนั้น โลกอินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นพื้นที่แห่งใหม่ของการต่อสู้ทางความคิด (War of position) ที่สะท้อนให้เห็นว่าอำนาจนำ (Hegemony) ของชนชั้นนำไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook และ Twitter มีบทบาทอย่างมากในกิจกรรมการประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยพบว่าทั้งสองแพลตฟอร์มเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) สำหรับการพูดคุย แลกเปลี่ยน และถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย รวมถึงยังพบว่าเครือข่ายนักเรียน นิสิต และนักศึกษา อันได้แก่ กลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free YOUTH) แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม (United Front of Thammasat and Demonstration) นักเรียนเลว (Bad Student) และกลุ่มทะลุฟ้า (Thalu-Fah) เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มพลังมวลชนที่มีบทบาทนำในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล ได้มีการจัดตั้งบัญชี (Account) ในนามของกลุ่มเพื่อใช้ในการรณรงค์ขับเคลื่อน และประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมการชุมนุมต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามจากการสังเกตปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า TikTok เป็นสื่อสังคมออนไลน์อีกประเภทหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการทางการเมืองบนโลกออนไลน์ TikTok ไม่ได้เป็นเพียงแพลตฟอร์มสำหรับความบันเทิงเท่านั้น แต่ทว่าในอีกด้านหนึ่ง TikTok ถูกนำมาใช้สำหรับการแสดงออกทางการเมืองและ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ผู้ใช้งาน TikTok ในประเทศไทยได้มีการผลิตและเผยแพร่วิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “การเมืองของการต่อต้านรัฐบาล” มากยิ่งขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้งาน TikTok รายหนึ่งที่มีชื่อว่า ‘@polynploy’ ได้มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมุ่งไปที่ประเด็นเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยใช้ความรุนแรงกับประชาชนเกินกว่าเหตุ รวมถึงประเด็นเรื่องการสลายการชุมนุมที่เกิดขึ้น โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นการประณามการกระทำของผู้ใช้อำนาจรัฐที่มีต่อประชาชน ไปพร้อม ๆ กับการนำเสนอถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยผ่านแฮชแท็ก #whatshappeninginthailand ให้ผู้ใช้งาน TikTok ทั่วโลกรับรู้และสามารถติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

หรือบัญชีผู้ใช้งาน TikTok ที่มีชื่อว่า ‘@yanmarchal’ ซึ่งเป็นบัญชีของยัน มาร์ชัล (Yan Marshall) ชาวฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ผู้ที่มักทำคลิปล้อเลียนการเมืองไทยอยู่บ่อยครั้งจนได้รับฉายาว่าเป็นดาว TikTok เนื่องจากมีผู้ติดตามบัญชีกว่า 9 แสนคน เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น การเผยแพร่คลิปวิดีโอล้อเลียนคณะรัฐบาลหรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้วยการนำเพลง “คืนความสุขให้ประเทศไทย” มาปรับเนื้อหา/คำร้องใหม่ ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับเนื้อหาเดิมของต้นฉบับโดยสิ้นเชิง กล่าวคือจากเดิมที่เพลงคืนความสุขให้ประเทศไทยถูกนำมาใช้เพื่อสื่อความหมายที่ต้องการคืนความสุขให้กับประชาชน หรือเพื่อนำความสุขกลับคืนสู่ประเทศชาติ จากกรณีที่ประชาชนคนไทยขัดแย้งกันเองจากการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายทางการเมือง โดยมีคณะรัฐประหารที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้เข้ามาจัดการแก้ไขกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ได้กลายมาเป็นเรื่องของระบอบเผด็จการที่เข้ามาแทรกแซงการเมือง และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

และบัญชีผู้ใช้งาน TikTok ที่มีชื่อว่า ‘@maiky1984’ ได้มีการทำคลิปวิดีโอในรูปแบบของการลิปซิงค์ (lip sync) คำพูดและท่าทางของมวลงคนฝ่ายตรงข้าม ผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลและระบอบการเมืองที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ที่มีการต่อว่ากลุ่มผู้ชุมนุมโดยใช้ถ้อยคำในลักษณะที่รุนแรง รวมถึงไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ การนำคำพูดของฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลมาล้อเลียนผ่านการเผยแพร่คลิปวิดีโอลงบน TikTok ในลักษณะดังกล่าว เป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านรัฐบาลและเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล (pro-regime) ที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์

ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะภายใต้แพลตฟอร์มสำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่อย่าง TikTok

รวมถึงกรณีของปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ นักวิชาการและผู้ลี้ภัยทางการเมืองจากเหตุการณ์การรัฐประหารเมื่อปี 2557 ก็ได้มีการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในชื่อบัญชี '@pavinjapan' สำหรับการเคลื่อนไหวแสดงออกและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองไทยในประเด็นเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์และกองทัพในรูปแบบของการทำคลิปวิดีโอเสียดสีล้อเลียน ทั้งนี้ จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าคลิปวิดีโอที่ถูกเผยแพร่บนแพลตฟอร์ม TikTok มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของการต่อต้านรัฐบาลในหลากหลายประเด็น โดยมีทั้งประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเหตุการณ์สลายการชุมนุม การล้อเลียนเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์คณะรัฐบาลหรือคสช. ประเด็นเรื่องมวลชนฝ่ายตรงข้ามผู้ที่ซึ่งสนับสนุนคณะรัฐบาล และรวมถึงประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์ในการเมืองไทย

ภาพที่ 1.1 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ต้องกล่าวเพิ่มเติมด้วยว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้งานสามารถเป็นได้ทั้งฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลและฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏเช่นเดียวกันในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ (วัชชีรานนท์ ทองเทพ, 2563) เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น Facebook, Twitter หรือแม้กระทั่ง TikTok นั้นเป็นพื้นที่ที่เสรี ที่สามารถถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ รวมถึงถูกนำมาใช้โดยบุคคลใดก็ได้ (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562) ดังนั้น พื้นที่

บนโลกอินเทอร์เน็ตหรือพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์จึงประกอบไปด้วยฝ่ายของผู้ที่สนับสนุนรัฐบาล และฝ่ายผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลอยู่เสมอ แต่ทว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการ “ต่อต้าน” รัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์แต่เพียงเท่านั้น เนื่องจากสอดคล้องกับกระแสการเมืองในปัจจุบันที่เป็นช่วงเวลาของการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจมายาวนานกว่า 8 ปี

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความน่าสนใจในการศึกษาอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ประการแรก ในแวดวงวิชาการไทย TikTok ยังไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาในฐานะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบใหม่สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมือง งานวิชาการจำนวนมากมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาบทบาทของ Facebook และ Twitter เป็นหลัก ทั้งนี้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เนื่องจากปฏิเสธไม่ได้ว่าในโลกออนไลน์ยุคปัจจุบัน คลิปวิดีโอคือวิธีการยอดนิยมในการสื่อสารเนื้อหา ไม่ว่าจะมาจากสื่อกระแสหลักหรือสื่อทางเลือกอื่น ๆ รวมถึงผู้ชมคลิปวิดีโอผ่านสื่อก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับ “การเมือง” โดยเนื้อหาที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มดังกล่าวในรูปแบบของวิดีโอมีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองมากขึ้น รวมถึงยังมีองค์ประกอบที่หลากหลายภายใต้คลิปวิดีโอหนึ่ง ๆ ที่ประกอบไปด้วย ภาพ เสียง ข้อความบรรยาย รวมถึงแฮชแท็ก ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจในการศึกษาว่าองค์ประกอบเหล่านั้นถูกนำมาใช้สำหรับการแสดงออกทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันอย่างไร

และประการที่สอง การศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่สามารถพิจารณาโดยแยกขาดจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตได้ พื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก การเคลื่อนไหวทางการเมืองจากโลกอินเทอร์เน็ตได้สร้างอิทธิพลที่คู่ขนานไปกับโลกของพื้นที่จริง หรือกล่าวอีกอย่างคือ โลกอินเทอร์เน็ตมีบทบาทและความสามารถในการระดม (mobilization) มวลชนที่มีความสอดคล้องกันทั้งในแง่ของทัศนคติ อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และปัญหาที่เผชิญอยู่ จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จนนำไปสู่โอกาสของการเกิดการกระทำรวมหมู่ (collective action) ขึ้นได้

นอกเหนือจากนี้ โลกอินเทอร์เน็ตยังมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ของการ “ต่อสู้ทางความคิด” ที่เปิดกว้างให้ฝ่ายต่าง ๆ สามารถช่วงชิงนิยามและให้ความหมายแปรเปลี่ยนไปตามวาทกรรม เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสถาบันที่สามารถแพร่กระจายข่าวสาร รวมถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง จนสามารถท้าทายหรือต่อต้านสถานการณ์ครองอำนาจนำ (Counter-Hegemony) ของผู้มีอำนาจหรือรัฐได้ ดังนั้น ถึงแม้ว่าการครองอำนาจนำจะเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมของชนชั้นนำในการกุมอำนาจ แต่ทว่าการโต้กลับการครองอำนาจนำก็เป็นวิถีแห่งการต่อต้านอำนาจ ที่แสดงให้เห็นว่าชนชั้นนำสูญเสียความศรัทธาและความเห็นพ้องในอำนาจของตนให้กับกลุ่มพลังอื่นที่สร้างชุดความเชื่อใหม่ขึ้นมาท้าทาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงอยากทราบว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ทำหน้าที่อะไรในการประท้วงทางการเมืองของประเทศไทยในช่วงปี 2563 - 2564 รวมถึงประเด็นและรูปแบบที่ถูกหยิบยกมานำเสนอเพื่อต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ วัฒนธรรม หรือการช่วงชิงวาทกรรมการเมืองใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำลายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำอย่างไร และภาครัฐมีกระบวนการอย่างไรในการรับมือจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้เข้าใจอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อการเมือง รวมถึงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ TikTok ในฐานะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หน้าใหม่สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

1.2 คำถามการวิจัย

แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ทำหน้าที่อะไรในการประท้วงทางการเมืองของประเทศไทยในช่วงปี 2563 - 2564 รวมถึง TikTok แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ อย่างไร ในแง่ของการถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาประเด็นและรูปแบบที่นำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลผ่านเนื้อหาที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์และวาทกรรมการเมืองต่าง ๆ ที่ซับซ้อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในช่วงปี 2563 - 2564

1.3.3 เพื่อศึกษากระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ในช่วงปี 2563-2564 ทั้งในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 สมมติฐานการวิจัย

TikTok เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ อย่าง LINE, Facebook หรือ Twitter เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่สามารถแสดงอารมณ์และความรู้สึก (emotional) ของสิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบของวิดีโอ ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้และให้อารมณ์ความรู้สึกที่สูงมากกว่าการสื่อสารผ่านตัวอักษรหรือข้อความโดยทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น การแสดงอารมณ์โกรธ ไม่พอใจ ต่อต้าน ตุลาการ เสียดสี ล้อเลียน หรืออารมณ์ขำขันสนุกสนาน ซึ่งอารมณ์เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนี้ TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่รัฐเข้าควบคุมและจำกัดเนื้อหาในระดับที่ต่ำกว่าแพลตฟอร์มอื่น ๆ เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มที่มีลักษณะการใช้งานเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ซึ่งส่งผลทำให้เนื้อหาที่ได้รับการเผยแพร่บนแพลตฟอร์มดังกล่าว สามารถที่จะเคลื่อนไหวในประเด็นที่อ่อนไหวและสุ่มเสี่ยงได้มากกว่าแพลตฟอร์มโดยทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น การเผยแพร่อุดมการณ์และการช่วงชิงวาทกรรมการเมืองใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการโจมตีชุดอุดมการณ์หลักที่ครองอำนาจนำในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์เรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์

1.5 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “TikTok”

ในโลกออนไลน์ยุคปัจจุบันคลิปวิดีโอ (video) คือวิธีการยอดนิยมในการสื่อสารเนื้อหาไม่ว่าจะเป็นจากสื่อกระแสหลักหรือแม้กระทั่งสื่อทางเลือก และในขณะเดียวกันผู้ชมคลิปวิดีโอผ่านสื่อก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเช่นเดียวกัน ในบทความ *55+ Video Marketing Facts, Stats & Trends in 2022* ได้กล่าวถึงสถิติที่น่าสนใจเกี่ยวกับคลิปวิดีโอไว้ว่าในปี 2022 คลิปวิดีโอจะครอบครองร้อยละ 82 ของ

กราฟิกในโลกออนไลน์ รวมถึงพบว่ากลุ่มที่ใช้เวลาดูคลิปวิดีโอมากกว่า 1 ชั่วโมงขึ้นไปมีจำนวนถึงร้อยละ 23 และตัวเลขนี้ก็เพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจในช่วงเวลาเพียงไม่กี่ปี อย่างไรก็ตาม หากความสำเร็จของการใช้คลิปวิดีโอประเมินได้จากจำนวนการแชร์หรือการส่งต่อ (share) แล้วนั้น คลิปวิดีโอถูกแชร์บ่อยครั้งกว่าข้อความและภาพนิ่งถึง 1,200% (Read, 2022) ตัวเลขดังกล่าวจึงเป็นหลักฐานยืนยันว่าคลิปวิดีโอกลายเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในโลกสื่อสังคมออนไลน์ (social media) และผลักดันให้เกิดอาชีพที่เรียกว่า VDO Content Creator หรือ นักสร้างสรรค์วิดีโอ (The KOMMON, 2565)

แอปพลิเคชัน “TikTok” (ติ๊กต็อก) หรือ “Douyin” (ไต่ไวอิน) ที่เรียกกันในประเทศจีนนั้น เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่เพิ่งเปิดตัวครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน ปี 2016 ที่ผ่าน มา ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดย TikTok ถูกสร้างและได้รับการพัฒนาโดยบริษัท ByteDance บริษัทสัญชาติจีนที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงปักกิ่ง (Victory Tale, 2563) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน TikTok กลายเป็นแพลตฟอร์มที่มีสถิติผู้ใช้งานและจำนวนการดาวน์โหลดสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกัน โดย TikTok มีผู้ใช้งานรายวัน (daily active user) ทั่วโลกประมาณ 500 ล้านคน (อยู่ในประเทศจีนประมาณ 150 ล้านคน) รวมถึงยังได้รับการยอมรับอย่างมากในประเทศแถบเอเชีย เช่น กัมพูชา ญีปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย และเวียดนาม (Thumbsup, 2563) ซึ่งถ้าหากนำมาเปรียบเทียบกับแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดตัวใช้งานก่อนหน้านั้นอย่าง Instagram ที่ใช้เวลา 6 ปี ในการสร้างฐานผู้ใช้งานรายวันให้ได้ 500 ล้านคนแล้ว TikTok ถือว่าเป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมรวดเร็วอย่างมาก เนื่องจากใช้ระยะเวลาเพียงแค่ประมาณ 3 ปีเท่านั้น (Mohsin, 2022)

นอกเหนือจากนี้ TikTok นับเป็นหนึ่งในแอปพลิเคชันที่มีจำนวนการดาวน์โหลดสูงที่สุดในปี 2019 โดยมีจำนวนการดาวน์โหลดสูงกว่า 1 พันล้านครั้ง และในเดือนเมษายน ปี 2020 TikTok เป็นแอปพลิเคชันที่ได้รับการดาวน์โหลดมากกว่า 2 พันล้านครั้งทั่วโลก จากทั้งฝั่ง App Store และ Play Store ซึ่งส่งผลทำให้ TikTok ขึ้นเป็นแอปพลิเคชันอันดับหนึ่งของทางฝั่ง App Store โดยมีจำนวนการดาวน์โหลด 33 ล้านครั้งในไตรมาสแรกของปี 2019 มากกว่าจำนวนการดาวน์โหลดของแอปพลิเคชันอย่าง YouTube, Instagram, WhatsApp และ Facebook Messenger ในขณะที่จำนวนการดาวน์โหลดบน Play Store อยู่ในอันดับที่สาม รองจากแอปพลิเคชัน WhatsApp และ Facebook Messenger ทั้งนี้ ปัจจุบัน TikTok เปิดให้บริการใน 155 ประเทศ และรองรับถึง 75 ภาษา ซึ่งครอบคลุมประชากรส่วนใหญ่ทั่วโลก รวมถึงมีฐานผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุอยู่ในช่วง 16-24 ปี (Gen Z) (Mohsin, 2022)

จุดเด่นของ TikTok คือสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบวิดีโอขนาดสั้น (short video platform) ที่อนุญาตให้ผู้ใช้ทุกคนที่มีโทรศัพท์มือถือ (smartphone) สามารถสร้างและแชร์วิดีโอขนาดความยาวไม่เกิน 60 วินาที เพื่อการโฆษณาและเผยแพร่ผ่านโลกออนไลน์ โดยจะมีเสียงเพลงประกอบ และฟิลเตอร์เอฟเฟกต์ต่าง ๆ (feather effect) ที่สามารถนำมาใช้ประกอบให้การถ่ายวิดีโอมีลูกเล่นหรือสนุกมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันรูปแบบดังกล่าวได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจให้กับคู่แข่งทั้ง Instagram, Facebook, YouTube และ Snapchat ในการทำฟีเจอร์ (feature) คลิปสั้น ๆ คล้ายกันออกมา (Delouya, 2022) โดยวิดีโอที่ได้รับความนิยมสูงสุดบน TikTok ประกอบไปด้วย การเต้น (dances) การลิปซิงค์ (lip-syncing) การสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับความบันเทิง (comedy skits) หรือการทำ Challenge ต่าง ๆ ที่กำลังได้รับความนิยม เป็นต้น ทั้งนี้ วิดีโอที่ถูกเผยแพร่ลงบนแพลตฟอร์ม TikTok สามารถกดไลค์ (like) แสดงความคิดเห็น (comment) และถูกแชร์ (share) ไปยังแพลตฟอร์มอื่น ๆ โดยผู้ใช้คนอื่น ๆ ได้ด้วยเช่นกัน (Vijay & Gekker, 2021, p. 714) โดย TikTok ยังมีลักษณะ (feature) หรือหน้าที่ (function) การใช้งานที่สำคัญอื่น ๆ อีก ดังต่อไปนี้

Hashtags เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งบนแพลตฟอร์ม TikTok ที่ปรากฏเหมือนกันกับบน Twitter กล่าวคือ Hashtags เป็นตัวช่วยในการจัดเก็บเนื้อหาภายใต้หัวข้อเดียวกัน ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงหรือติดตามข้อมูลในประเด็นหนึ่ง ๆ ที่มีความเฉพาะเจาะจงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การติด Hashtag ภายใต้วิดีโอที่เผยแพร่บนแพลตฟอร์ม TikTok ถือเป็นการรวบรวมเนื้อหาในรูปแบบของคลิปวิดีโอที่ผู้ใช้คนต่าง ๆ สร้างขึ้นมาภายใต้หัวข้อเดียวกันหรือการกล่าวถึงเหตุการณ์เดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น #blacklivesmatter หรือ #whatshappeninginthailand

Duet เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของ TikTok ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ TikTok คนอื่น ๆ ได้โดยตรง ผ่านการสร้างวิดีโอของตนเองขึ้นมาใหม่ที่เชื่อมโยงกับวิดีโอต้นฉบับของผู้ใช้คนอื่น ๆ ที่ต้องการ หรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นการนำวิดีโอของผู้อื่นมาใช้และเพิ่มตัวเองเข้าไปในรูปแบบของการกระทำ ฉาก หรือท่าทางเดียวกัน เช่น การเดินตาม การร้องเพลงตาม หรือการสร้างวิดีโอโต้ตอบ (reaction) ต่าง ๆ

Reusable เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของ TikTok ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถใส่เสียงเพลงหรือเสียงประกอบของตนเองที่สร้างขึ้นมาลงในวิดีโอได้ โดยที่ผู้ใช้ TikTok รายอื่น ๆ สามารถนำเพลงหรือเสียงประกอบต้นฉบับเหล่านั้นไปใช้ต่อได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ถ้าหากว่ามีผู้ใช้คนอื่น ๆ ไปใช้ต่อมากเท่าไรก็ยิ่งส่งผลให้วิดีโอหรือเพลงต้นฉบับกลายเป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ลักษณะพิเศษที่สำคัญของ TikTok ที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากแพลตฟอร์มอื่น ๆ คือ *For You Page* ซึ่งเป็นหน้าแรกที่ปรากฏขึ้นมาหลังจากการเปิดเข้าใช้งาน TikTok ในทุก ๆ ครั้ง โดยหน้าดังกล่าวจะมีระบบอัลกอริทึมที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสนใจและความชื่นชอบของผู้ใช้ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา (content) มากกว่าการขึ้นอยู่กับเครือข่ายการเชื่อมต่อ (connection network) (Cervi et al., 2021, p. 272) ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เช่น Facebook หรือ Instagram ที่มักอ้างอิงตามผู้ติดตาม (follower) ซึ่งส่งผลทำให้ไม่ว่าผู้ใช้ TikTok (หรือ TikToker) จะมีจำนวนผู้ติดตามสูงหรือไม่ก็ตาม เนื้อหาที่พวกเขาเผยแพร่ก็สามารถที่จะไปปรากฏบนหน้า *For You Page* ของผู้ใช้ TikTok รายอื่น ๆ ได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้ใช้ทุกคนจึงมีโอกาสที่คลิปวิดีโอของตนจะกลายเป็นไวรัล (viral) ได้ โดยที่ตนเองไม่จำเป็นต้องมีชื่อเสียงมาก่อนแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับว่าเนื้อหาที่สร้างขึ้นมานั้นจะถูกใจผู้เสพข่าวสารมากน้อยแค่ไหน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า TikTok จะเป็นแอปพลิเคชันสำหรับการใช้งานเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก แต่ทว่าในปัจจุบันพบว่า TikTok ถูกนำมาใช้ในทิศทางที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การแสดงออกทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ รวมไปถึงการสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และภาคประชาชน ซึ่งเป็นการเมืองที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ตั้งแต่กลุ่มเล็ก ๆ ไปจนถึงนโยบายของรัฐในวงกว้าง เช่น ในเหตุการณ์ Black Lives Matter เหตุการณ์การรณรงค์ต่อต้านอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ในการปราศรัยหาเสียงครั้งแรกเมื่อปี 2020 (Herrman, 2020) การประท้วงแก้ไขกฎหมายแรงงานที่ไม่เป็นธรรมในประเทศอินโดนีเซีย การประท้วงต่อต้านรัฐบาลทหารในประเทศเมียนมา (Jalli, 2021) รวมถึง TikTok ยังกลายมาเป็นพื้นที่แห่งใหม่สำหรับการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองของเครือข่ายผู้ชุมนุมในประเทศไทยเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในยุคปัจจุบันด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากนี้ ผลการสำรวจของบริษัท Google ยังพบว่าคนเจนเอเรชั่น Z กว่า 40 เปอร์เซ็นต์ นิยมใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ แทนการสืบค้นในโปรแกรมช่วยในการค้นหาข้อมูลออนไลน์ (Search Engine) อย่าง Google (Delouya, 2022) เช่นเดียวกับผลสำรวจของสำนักข่าว TechCrunch ร่วมกับ Qustodio ที่พบว่าปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 4 - 18 ปี หันมาใช้เวลาดบนแพลตฟอร์ม TikTok มากกว่า YouTube โดยจุดเปลี่ยนของเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี 2020 เป็นต้นมา ที่เด็กและวัยรุ่นเริ่มหันมาใช้เวลาดบนแพลตฟอร์ม TikTok มากกว่า YouTube โดยใช้เวลาดบน TikTok ถึง 82 นาทีต่อวัน เทียบกับ YouTube

ซึ่งอยู่ที่ 75 นาทีต่อวัน และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของปี 2021 ที่ผ่านมาก็ยังแสดงให้เห็นว่าเด็ก และวัยรุ่นใช้เวลาบน TikTok มากกว่า YouTube โดยมีการใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวมากถึง 92 นาทีต่อวัน ในขณะที่ YouTube ลดน้อยลงเหลือเพียง 56 นาทีต่อวันเท่านั้น (Perez, 2022)

ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลทางสถิติที่ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรเจนเนอเรชัน Z ที่หันมาให้ความสนใจกับการใช้งาน แพลตฟอร์มรูปแบบใหม่อย่าง TikTok มากขึ้น ทั้งในแง่ของการใช้งานเพื่อความบันเทิง และรวมถึง การใช้งานเพื่อการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ดังนั้น ในแง่นี้ TikTok จึงเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง “การเมือง” (politics) ของคนกลุ่มเหล่านี้ ทั้งในเชิงของการเสพข่าวสารทางการเมือง รูปแบบการ เคลื่อนไหวทางการเมือง และการแสดงออกทางการเมือง ที่แตกต่างและเปลี่ยนแปลงไปจากการเมือง ของคนรุ่นก่อนหน้าหรือการเมืองในอดีตที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า TikTok จะเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันภายในเครือข่าย สังคม (social network) อินเทอร์เน็ต แต่ทว่า TikTok ก็ยังมีความแตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคม ออนไลน์ประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะ LINE, Facebook และ Twitter โดยความแตกต่างที่ว่านี้ไม่ใช่ ความแตกต่างในแง่ความสามารถของเทคโนโลยีการสื่อสาร แต่เป็นความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับ อิทธิพลของแพลตฟอร์มที่มีต่อการสื่อสารทางการเมือง และการแพร่กระจายวาทกรรมทางการเมือง เป็นหลัก โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok, LINE, Facebook และ Twitter

ประเด็น	ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์			
	TikTok	LINE	Facebook	Twitter
1) ความสามารถในการแพร่กระจายและการแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะ	สูง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลหรือเนื้อหาต่าง ๆ บนแพลตฟอร์ม	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
3) ความหลากหลายของรูปแบบเนื้อหา	สูง	สูง	สูง	สูง
4) การจำกัด/ควบคุมเนื้อหาโดยรัฐ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง

1) ความสามารถในการแพร่กระจายและการแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะ หมายถึงความสามารถของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่/ส่งต่อเนื้อหาหรือข้อมูลต่าง ๆ บนโลกอินเทอร์เน็ต และชุมชนเสมือนบนพื้นที่ออนไลน์ โดยลักษณะดังกล่าวเกี่ยวข้องกับรูปแบบและฟีเจอร์ต่าง ๆ ของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภท ยกตัวอย่างเช่น การมีฟีเจอร์กลุ่ม (group) เป็นช่องทางสำหรับการสื่อสารในวงสนทนาในระดับใหญ่ การทำงานของระบบอัลกอริทึมของแพลตฟอร์ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทั้ง TikTok, LINE, Facebook และ Twitter จะเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสามารถในการแพร่กระจายและแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะได้เช่นเดียวกัน แต่ทว่าระดับของการแพร่กระจายและการแบ่งปันข้อมูลของแต่ละแพลตฟอร์มนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ถึงแม้ว่า LINE จะมีฟีเจอร์สำคัญอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “LINE Group” ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถสื่อสาร/พูดคุยหรือที่เรียกกันว่า “แชท” (chat) พร้อมกันได้หลาย ๆ คนในเวลาเดียวกัน แต่ทว่าช่องทางดังกล่าวก็มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่สามารถมีได้สูงสุดไม่เกิน 499 คน ประกอบกับ LINE เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มปิดหรือมีความเป็นส่วนตัวมากกว่า เนื่องจากการใช้ LINE มีเงื่อนไขในเรื่องการสื่อสารที่ผู้ใช้ทุกคน (user) จำเป็นที่จะต้องเพิ่มเพื่อน (add friend) จาก LINE ID หรือจากเบอร์โทรศัพท์ก่อนจึงจะสามารถสื่อสารหรือเข้าถึงข้อมูลจากผู้ใช้ LINE

รายอื่น ๆ ได้ ดังนั้น LINE จึงเป็นแพลตฟอร์มที่ข้อมูลข่าวสารจำกัดการรับรู้ภายในเครือข่ายหนึ่งๆ ของกลุ่มคนที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์กันมาแต่เดิมจากบนโลกจริง เช่น เครือข่ายกลุ่มเพื่อน คนรู้จัก ครอบครัว กลุ่มที่ทำงาน องค์กร หรือเครือข่ายสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ในส่วนของ Facebook และ Twitter อาจกล่าวได้ว่าความสามารถในเรื่องของการแพร่กระจายและการแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะนั้นอยู่ในระดับปานกลาง (อยู่ในระดับที่สูงกว่า LINE แต่ไม่เทียบเท่า TikTok) เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเงื่อนไขในเรื่องของการกวดติดตามหรือการเพิ่มเพื่อนเพื่อการเข้าถึง/มองเห็นเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นกัน โดยบนแพลตฟอร์ม Facebook นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องเพิ่มเพื่อนหรือกวดติดตามผู้ใช้ Facebook รายอื่น ๆ หรือ Facebook Fanpage ต่าง ๆ ก่อน เช่นเดียวกันกับกรณีของ Twitter ที่ผู้ใช้จำเป็นต้องกวดติดตามบัญชี (account) ที่ตนเองสนใจเพื่อเปิดรับการมองเห็นและเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ จากบัญชีเหล่านั้น

แต่สาเหตุที่ทำให้ Facebook และ Twitter แตกต่างไปจาก LINE คือ ขอบเขตของการแพร่กระจายของข้อมูลนั้นกว้างขวางมากกว่า เนื่องจากไม่ได้ถูกจำกัดด้วยข้อกำหนดในเรื่องของจำนวนสมาชิกมากเท่ากับ LINE หรือ LINE Group กล่าวคือ ใน Facebook นั้น หนึ่งบัญชีผู้ใช้สามารถเพิ่มเพื่อนได้สูงสุดถึง 5,000 คน รวมถึง Facebook ยังมีฟีเจอร์หลักที่สำคัญอีกสองอย่าง คือ Facebook Fanpage และ Facebook Group ซึ่งเป็นชุมชนบนพื้นที่เสมือนที่ออกแบบมาเพื่อรองรับผู้ใช้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันหรือเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนสมาชิก และยิ่งไปกว่านั้น Facebook ยังมีฟังก์ชันการกวดติดตามเพื่อการเข้าถึงข้อมูลจากบัญชีต่าง ๆ ในกรณีที่ไม่สามารถเพิ่มเพื่อนได้ด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกันกับกรณีของ Twitter ที่ผู้ใช้สามารถติดตามบัญชีต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนของบัญชีที่กำลังติดตาม (following) ซึ่งส่งผลทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนบนแพลตฟอร์ม Facebook และ Twitter สามารถส่งต่อไปได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากกว่า LINE

อย่างไรก็ตาม TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่มีความสามารถในเรื่องการแพร่กระจายข้อมูลสู่สาธารณะได้ในระดับที่สูงมากกว่า LINE, Facebook และ Twitter เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่การเข้าถึงหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบนแพลตฟอร์มไม่ได้ถูกจำกัดจากเงื่อนไขในเรื่องการเพิ่มเพื่อนหรือการกวดติดตาม แต่การทำงานของอัลกอริทึม TikTok นั้นจะใช้การวิเคราะห์ความสนใจและความชื่นชอบของผู้ใช้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา มากกว่าการขึ้นอยู่กับเครือข่ายการเชื่อมต่อ ซึ่งหมายความว่าผู้ใช้ TikTok ไม่จำเป็นต้องกวดติดตามบัญชีผู้ใช้ TikTok

รายอื่น ๆ ก็สามารถที่จะมองเห็นหรือเข้าถึงเนื้อหาเหล่านั้นได้โดยเป็นผลมาจากการทำงานของ อัลกอริทึม ด้วยเหตุนี้ อัลกอริทึมของ TikTok จึงเป็นตัวสร้างความแตกต่างระหว่างแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ และส่งผลทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่มีความสามารถในการแพร่กระจายข้อมูลสู่สาธารณะได้มากกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อย่าง LINE, Facebook และ Twitter

2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลหรือเนื้อหาต่าง ๆ บนแพลตฟอร์ม หมายความว่าถึง เจื่อนใจที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการรับรู้ การเข้าถึง หรือการมองเห็นเนื้อหาต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การเพิ่มเพื่อน การกดติดตาม (follow/subscribe) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ Line, Facebook และ Twitter เนื่องจากการติดตามหรือไม่ติดตามบัญชีหนึ่ง ๆ บนแพลตฟอร์ม ไม่ได้มีผลต่อการจำกัดจำนวนเนื้อหาในการมองเห็นของผู้ใช้งาน TikTok ด้วยเหตุที่ว่า TikTok มีระบบอัลกอริทึมที่ทำหน้าที่ในการแสดงผลข้อมูลและเนื้อหาต่าง ๆ จากผู้ใช้ TikTok รายอื่น ๆ โดยข้อมูลเหล่านั้นจะปรากฏในหน้า For You Page ซึ่งเป็นหน้าแรกที่ปรากฏขึ้นทุกครั้งหลังเข้าใช้งานแพลตฟอร์ม ดังนั้น ด้วยเจื่อนใจดังกล่าวจึงส่งผลทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหรือเนื้อหาต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ต่ำ

ในขณะที่ Line, Facebook และ Twitter แพลตฟอร์มเหล่านี้ยังคงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลโดยผูกติดอยู่กับข้อกำหนดเรื่องการเพิ่มเพื่อนและการกดติดตามเพื่อการมองเห็นเนื้อหาต่าง ๆ บนแพลตฟอร์ม ซึ่งการเพิ่มเพื่อนและการกดติดตามเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยจะพบว่า LINE เป็นแพลตฟอร์มที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเนื้อหาที่สูงมากกว่า TikTok, Facebook และ Twitter เนื่องจากการเพิ่มเพื่อนใน LINE จำเป็นต้องใช้ LINE ID หรือหมายเลขโทรศัพท์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความเป็นส่วนตัวสูง รวมถึงลักษณะการใช้งานของ LINE ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นหลัก ซึ่งเป็นผลให้ LINE ไม่ได้เป็นแพลตฟอร์มที่เป็นสาธารณะหรือต้องการเผยแพร่ข้อมูลการสื่อสารไปสู่สาธารณะมาตั้งแต่ต้น

Facebook และ Twitter เจื่อนใจการเพิ่มเพื่อนและการกดติดตามเพื่อการเข้าถึงข้อมูลอาจกล่าวได้ว่าอยู่ในระดับปานกลางไม่ซับซ้อนเท่ากับ LINE เนื่องจากการเพิ่มเพื่อนหรือการกดติดตามบัญชีหนึ่ง ๆ ผู้ใช้สามารถค้นหาได้จากชื่อผู้ใช้หรือเลือกค้นหาได้จากเครือข่ายการเชื่อมต่อที่

แพลตฟอร์มขึ้นแนะนำ (suggestions) หรือที่เรียกว่า “คนที่คุณอาจจะรู้จัก” (people you may know) ซึ่งมีความเป็นสาธารณะและสะดวกมากกว่า LINE ID และหมายเลขโทรศัพท์ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของแพลตฟอร์ม LINE นอกจากนี้ Twitter ยังมีฟีเจอร์สำคัญที่เรียกว่า “แฮชแท็ก” (hashtag) ซึ่งเป็นฟีเจอร์ที่ถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงข้อมูลหรือประเด็นหนึ่ง ๆ ที่มีความเฉพาะเจาะจง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การที่จะเข้าถึงเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม Facebook และ Twitter ก็ยังคงเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดเบื้องต้นที่ผู้ใช้จำเป็นต้องติดตามหรือเพิ่มเพื่อนเพื่อให้สามารถหรือได้รับอนุญาตในการเข้าถึงข้อมูลก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งแตกต่างจาก TikTok ที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องกดติดตามก่อนก็สามารถมองเห็นหรือเข้าถึงเนื้อหาเหล่านั้นได้เช่นเดียวกัน

3) ความหลากหลายของรูปแบบเนื้อหา หมายความว่า รูปแบบหรือลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏให้เห็นในเชิงกายภาพบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น รูปแบบข้อความ รูปภาพ วิดีโอ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พบว่า TikTok, LINE, Facebook และ Twitter เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความหลากหลายของรูปแบบเนื้อหาที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถเลือกสำหรับการนำเสนอได้ ยกตัวอย่างเช่น LINE ผู้ใช้สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ วิดีโอ และเอกสารต่าง ๆ Facebook ผู้ใช้สามารถนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของการบรรยายข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือแม้กระทั่งการถ่ายทอดสด (live) เช่นเดียวกับกับ Twitter ที่ผู้ใช้สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ผ่านรูปแบบของข้อความ รูปภาพ และรวมถึงวิดีโอ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการนำเสนอเนื้อหาผ่านรูปแบบต่าง ๆ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับตัวผู้ใช้เองว่าต้องการเลือกนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบใด เนื่องจากรูปแบบเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเนื้อหาให้มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยมีฟีเจอร์ต่าง ๆ ของแพลตฟอร์มมารองรับความหลากหลายของรูปแบบเนื้อหาต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทต่างก็มีการสร้างจุดเด่นของแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทมีรูปแบบหลักที่เป็นที่นิยมสำหรับการนำเสนอเนื้อหาบนแพลตฟอร์มของตนเอง โดยแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภท LINE, Facebook และ Twitter รูปแบบของเนื้อหาที่มักถูกนิยมนำมาใช้คือข้อความหรือการบรรยายผ่านตัวอักษร (text) เป็นหลัก ที่ถึงแม้ว่าแพลตฟอร์มเหล่านี้จะสามารถนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ ได้ก็ตาม เนื่องจากส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งานที่แพลตฟอร์มแต่ละประเภทสามารถตอบสนองตามความต้องการหรือจุดประสงค์ในการใช้งานของผู้ใช้ ยกตัวอย่างเช่น LINE เหมาะสำหรับการสื่อสารในรูปแบบที่มีความเป็นส่วนตัวสูง เน้นการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นหลัก ในขณะที่

Facebook เหมาะสำหรับการสื่อสารที่มีจุดประสงค์เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้างหรือเน้นความเป็นสาธารณะ โดยโพสต์หนึ่ง ๆ ผู้ใช้สามารถโพสต์ข้อความได้ในจำนวนตัวอักษรที่สูง ซึ่งแตกต่างจาก Twitter ที่เน้นความกระชับของเนื้อหา โดยการทวิต (tweet) ข้อความหนึ่ง ๆ จำกัดอยู่ที่ความยาวไม่เกิน 280 ตัวอักษร ในขณะที่ TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของวิดีโอเป็นหลัก โดยมีองค์ประกอบของข้อความ รูปภาพ เสียง (sound) รวมถึงแฮชแท็ก ผสมผสานอยู่ภายใต้วิดีโอเหล่านั้น

นอกเหนือจากนี้ รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ยังส่งผลต่อระดับการแสดงอารมณ์และความรู้สึก (emotional) ของสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการสื่อสาร โดยเฉพาะ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของวิดีโอ ซึ่งสามารถใช้และให้อารมณ์ความรู้สึกของสารและเนื้อหาที่ผู้ใช้ต้องการนำเสนอที่สูงมากกว่าการสื่อสารผ่านตัวอักษรหรือข้อความโดยทั่วไป เนื่องจากเนื้อหาในรูปแบบวิดีโอสามารถแสดงอารมณ์ความต้องการ และจุดประสงค์ของเป้าหมายได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมถึงยังเป็นรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับ “การสื่อสารแบบซึ่งหน้า” (face-to-face communication) มากที่สุด

4) การจำกัดและการควบคุมเนื้อหาโดยรัฐ หมายความว่าถึง บทบาทของรัฐในการควบคุมการเข้าถึงและการจำกัดเนื้อหาที่ได้รับการเผยแพร่ผ่านโลกอินเทอร์เน็ตหรือบนเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ โดยเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ข้อกำหนดเพื่อกำจัดเสรีภาพการแสดงออกออนไลน์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และรวมถึงปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล (Information Operation: IO) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีกฎหมายจำนวนหนึ่งที่มิบทบาทในการควบคุมและเอาผิดเกี่ยวกับการกระทำหรือการแสดงออกบนโลกอินเทอร์เน็ตโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 หรือแม้กระทั่งมาตรา 112 และ 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่รัฐนำมาใช้สำหรับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและจำกัดสิทธิมนุษยชนบนโลกดิจิทัล ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR) ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายเหล่านี้ถูกนำมาใช้สำหรับการเอาผิดกับประชาชนที่มีการเคลื่อนไหวต่อต้านรวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ โดยเฉพาะบนสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Twitter

ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินคดีกับผู้ผู้ใช้บัญชีเฟซบุ๊กชื่อ “อานนท์ นภา” ในฐานความผิดหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 (3) โดยมีสาเหตุมาจากการโพสต์ข้อความในเฟซบุ๊ก ซึ่งมีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์การบังคับใช้มาตรา 112 กับผู้วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ และปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564e) หรือการสั่งฟ้องผู้ใช้เฟซบุ๊กรายหนึ่งในฐานความผิดหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จากกรณีที่มีการแชร์โพสต์เฟซบุ๊ก พร้อมข้อความพาดพิงถึงความประพฤติของกษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564l) หรือการแจ้งข้อกล่าวหาฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงานฯ กับนางชลธิชา แจ่มเร็ว นักกิจกรรมทางการเมือง จากกรณีการโพสต์รูปของตนเองขณะสวมเสื้อที่ปรากฏข้อความเสียดสี พลเอก ประยุทธ์ จักร์โอชา นายกรัฐมนตรี และพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ลงบนเฟซบุ๊ก (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564i) และการตั้งข้อหาฐานความผิดพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 กับนายสุทธิพงศ์ ทัดพิทักษ์กุล จากกรณีการโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564g) เป็นต้น

เช่นเดียวกันกับกรณีของ Twitter ที่พบว่ามีการใช้ข้อความในการจำกัดการเผยแพร่เนื้อหาต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ใช้ทวิตเตอร์รายหนึ่งถูกสั่งฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และข้อหาตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 (3) อันเนื่องมาจากการทวิตข้อความบนทวิตเตอร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564h) หรือการตั้งข้อหา กับนางรักชนก ศรีนอก ฐานกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จากกรณีที่ทวิตข้อความวิจารณ์รัฐบาลว่าผูกขาดการจัดซื้อจัดหาวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ไว้กับสถาบันกษัตริย์ และรีทวีต (re-tweet) ภาพถ่ายการประชุม #16ตุลาไปแยกปทุมวัน เมื่อปี 2563 ซึ่งมีข้อความที่ถูกกล่าวหาว่าต่อต้านสถาบันกษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564j)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า LINE เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มปิดหรือมีความเป็นส่วนตัวสูง ดังนั้น จึงไม่พบกรณีที่ใช้ LINE ถูกดำเนินคดีความที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาบนแพลตฟอร์มดังกล่าว แต่ทว่าในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่า LINE เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นส่วนหนึ่งในปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล โดย LINE ถูกนำมาใช้สำหรับการสั่งการและติดตามความคืบหน้าของผลการดำเนินงานเกี่ยวกับปฏิบัติการดังกล่าวผ่าน LINE Group โดยมีเจ้าหน้าที่ทหารและคนในกองทัพเป็นผู้ดำเนินการ

ดังที่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลในการอภิปรายไม่ว่างใจรัฐบาล โดยนายวิโรจน์ ลักขณาอดิศร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคก้าวไกล เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2563 (BBC News, 2563c)

นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่า Facebook และ Twitter เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่รัฐนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามจิตวิทยาและการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) โดยเฉพาะการคุกคามประชาชนที่มีความเห็นต่างทางการเมือง และรวมถึงการสนับสนุนขึ้นชมกองทัพและรัฐบาลผ่านบทบาทของบัญชี Facebook และ Twitter นิรนาม ดังจะเห็นได้จากกรณีการสั่งระงับบัญชี Twitter ที่มีความเชื่อมโยงกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐหรือกองทัพบกจำนวน 926 บัญชีในประเทศไทย โดยฝ่ายความปลอดภัยของทวิตเตอร์ (Twitter Safety) (Twitter Safety, 2020) และรายงานจากศูนย์นโยบายไซเบอร์ของมหาวิทยาลัย Stanford ที่มีชื่อว่า ‘*Cheerleading Without Fans: A Low-Impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army*’ ที่ชี้ว่าปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของกองทัพบกมีขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาล และโจมตีพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม (Goldstein et al., 2020) เช่นเดียวกันกับรายงานของ Facebook ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2021 ที่เผยแพร่พฤติกรรมของเครือข่ายผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์มที่เข้าข่ายก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความไม่สงบ โดยมีทั้งบัญชี เพจ และกลุ่ม ที่มาจากประเทศไทยโดนลบไปจำนวนทั้งสิ้น 185 รายการ รวมถึงบัญชีเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) (Facebook, 2021) จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าทั้ง LINE, Facebook และ Twitter เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการควบคุมเนื้อหาและจัดการกับผู้ใช้ที่แสดงออกบนโลกอินเทอร์เน็ต

ในขณะที่แพลตฟอร์ม TikTok พบว่าการจำกัดและการเข้าควบคุมเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวโดยรัฐนั้นยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแพลตฟอร์ม Facebook และ Twitter เนื่องจากพบว่าการดำเนินคดีความกับบุคคลที่สร้างเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ TikTok นั้นมีจำนวนไม่มาก โดยพบว่ามี 2 กรณีหลัก ๆ คือ หนึ่ง การฟ้องร้องการใช้ TikTok ในฐานะความผิดหมิ่นประมาท กษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 (3) จากกรณีที่นางลลิตา มีสุข โพสต์วิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของรัฐบาล ที่มีความเชื่อมโยงไปถึงประเด็นเรื่องงบประมาณที่จัดสรรให้แก่สถาบัน กษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564c) และสอง การแจ้งข้อหามาตรา 112 กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากกรณีที่มีการโพสต์ข้อความพร้อมภาพเคลื่อนไหวตนเองร้องเพลง

ลิปซิงค์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ (ประชาไท, 2565b) นอกเหนือจากนี้ ยังมีกรณีของนายยัน มาร์ชัล (Yan Marshal) ชาว TikTok ชาวฝรั่งเศส ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยถูกส่งตัวกลับประเทศ และได้รับหนังสือคำสั่งแจ้งเป็นบุคคลห้ามเข้าในราชอาณาจักรไทย เพราะมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคง อันเนื่องมาจากทำคลิปวิดีโอเผยแพร่บน TikTok โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการล้อเลียนรัฐบาลและการเมืองไทยอยู่บ่อยครั้ง (BBC News, 2564c)

รวมถึงยังพบว่าปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ยังไม่เข้มข้นเท่าไหร่นัก เมื่อเปรียบเทียบกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์ม Facebook และ Twitter แต่ทว่าพบว่ามีการใช้แพลตฟอร์ม TikTok โดยเครือข่ายของรัฐบาลที่เป็นภาคประชาชน ในการสนับสนุนและปกป้องรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ รวมถึงเพื่อตอบโต้กลับฝ่ายตรงข้ามที่ต่อต้านรัฐบาล ซึ่งถือว่าเป็นกลไกอย่างหนึ่งของฝ่ายรัฐที่มีส่วนช่วยในการจำกัดและควบคุมเนื้อหาที่ได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และโลกอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อจำกัดและควบคุมเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม TikTok ยังอยู่ในระดับต่ำ และรวมถึงปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารโดยรัฐบาลบนแพลตฟอร์มดังกล่าวยังไม่เข้มข้นมากนัก ส่วนหนึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการปัจจัยเรื่องความใหม่ของแพลตฟอร์มที่รัฐอาจยังไม่เรียนรู้ได้ไม่เท่าทันมากนัก เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่งเปิดให้ใช้บริการได้ไม่นาน รวมถึง TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มที่เน้นใช้ประโยชน์เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลทำให้รัฐมองไม่เห็นบทบาทและความสำคัญของแพลตฟอร์ม TikTok ที่เกี่ยวข้องกับการผลกระทบในทางการเมืองการปกครอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.6 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ต หรือภายใต้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในระหว่างช่วงปี 2563 - 2564 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ครอบคลุมตั้งแต่กระแสการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ มาจนถึงช่วงเวลาที่เกิดกิจกรรมการชุมนุมประท้วงบนท้องถนนของขบวนการนักเรียน นิสิต และนักศึกษา รวมถึงประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ โดยขอบเขตของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์นั้น ผู้วิจัยหมายความว่าถึง ลักษณะของเนื้อหาที่ระบุ เกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยงกับการไม่ยอมรับ เรียกร้อง หรือแสดงความคิดเห็นในทิศทางลบเกี่ยวกับรัฐบาล คนในคณะรัฐบาล รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับรัฐบาลโดยตรง เช่น กองทัพ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง สถาบัน

ทางการเมือง หรือแม้กระทั่งเครือข่ายต่าง ๆ ที่สนับสนุนคณะรัฐบาล ผ่านคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok

1.7 นิยามศัพท์

TikTok หมายถึง แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ประเภทหนึ่งทีอนุญาตให้ ผู้ใช้งานสามารถนำเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการสื่อสารผ่านเครือข่ายของระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ด้วยการอัปโหลด (upload) ข้อมูลหรือเนื้อหาในรูปแบบของคลิปวิดีโอขนาดสั้น (short video platform) โดยที่ผู้ใช้งานคนอื่น ๆ สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาเหล่านั้นได้ทั้งในรูปแบบของการ ทำซ้ำวิดีโอ กดถูกใจ (like) การแสดงความคิดเห็น (comment) รวมถึงการส่งต่อ (share) เนื้อหา หรือคลิปวิดีโอต่าง ๆ

การแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) หมายถึง การแข่งขันต่อสู้ในวิธีที่ ปราศจากการใช้ความรุนแรงหรือการบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการสู้กันในระดับความคิด ความ เชื่อ หรืออุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อครอบครองความคิดหรือโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ และ ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

การครองอำนาจนำ (Hegemony) หมายถึง การสถาปนาระบบความคิด ระบบอุดมการณ์ ระบบวัฒนธรรมอันหนึ่งให้กลายเป็นระบบคิดหลัก อุดมการณ์หลัก และวัฒนธรรมหลักของสังคม รวมถึงกีดกันระบบความคิด อุดมการณ์ และวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรมในสังคม นั้น ๆ ซึ่งสภาวะการครองอำนาจนำนี้เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ชนชั้นนำใช้กุมอำนาจ และควบคุมมวลชน ในสังคมให้ยอมรับ นับถือ รวมถึงยอมปฏิบัติตาม

การทำทลาย/ต่อต้านสถานการณ์ครองอำนาจนำ (Counter-Hegemony) หมายถึง ความ พยายามในการแข่งขันต่อสู้เพื่อสร้างความเชื่อ อุดมการณ์ หรือความจริงอะไรบางอย่างขึ้นมาใหม่ เพื่อ ทำทลายหรือต่อต้านชุดความเชื่อ อุดมการณ์ หรือความจริงดั้งเดิมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางใน สังคมมาอย่างยาวนาน เพื่อให้เกิดการแทนที่หรือล้มล้างสภาวะการครองอำนาจนำเดิมที่ครอบงำอยู่ ในสังคม

กระบวนการจัดการของฝ่ายรัฐ หมายถึง การจัดการกับผู้เห็นต่างที่ต่อต้านรัฐบาลบนโลก ออนไลน์หรือบนพื้นที่สื่ออินเทอร์เน็ต ด้วยข้อกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการควบคุม

และจำกัดการแสดงออกทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐบาลและสถาบันการเมือง นอกเหนือจากนี้ กระบวนการจัดการของฝ่ายรัฐในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังหมายความรวมถึงเครือข่ายของรัฐบาลที่เป็นภาคประชาชนที่มุ่งต่อต้านและขัดขวางการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วยเช่นกัน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ TikTok ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในบริบทของสังคมไทย
2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางความคิดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองผ่านอุดมการณ์ วัฒนธรรม และวาทกรรมทางการเมืองที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในปัจจุบัน
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564 ผู้วิจัยสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตกับการเมือง

2.1.2 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

2.1.3 แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony)

2.1.4 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตกับการเมือง

นับตั้งแต่การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ที่ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้กว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้คนที่เปลี่ยนไปในทุก ๆ มิติ รวมถึงมิติทางการเมือง ที่เกิดเป็นคำว่า “ประชาธิปไตยดิจิทัล” (Digital Democracy) เช่นเดียวกับคำว่า “ประชาธิปไตยทางไกล” (Teledemocracy) “ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์” (Electronic Democracy) “ประชาธิปไตยเสมือน” (Virtual Democracy) และ “ประชาธิปไตยไซเบอร์” (Cyber Democracy) เป็นต้น โดยคำศัพท์ดังกล่าวหมายความถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ (วีระ เลิศสมพร, 2559, น. 139) หรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นปรากฏการณ์ของกระบวนการประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ต (พิชญ์พงษ์สวัสดิ์, 2562, น. 168)

การเกิดขึ้นของประชาธิปไตยบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ปัจจัยหนึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ด้วยต้นทุนที่ไม่สูงมากนัก ยกตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ เว็บบอร์ด อีเมล หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social media) ต่าง ๆ โดยปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “การเมือง” และ “ประชาธิปไตย” อย่างหลากหลาย เช่น การใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง ใช้ในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การบริหารงานและให้บริการของรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ การสื่อสารกิจกรรมการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เนื่องจากกิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่ ล้วนมีองค์ประกอบของการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, น. 117-118) ทั้งนี้ เมื่อก้าวถึงกระบวนการทางประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ตัวอย่างที่เด่นชัดเป็นที่ประจักษ์จนได้รับการอ้างอิงกล่าวถึงในระดับโลก คือ เหตุการณ์อาหรับสปริง (Arab spring) ปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อในโลกดิจิทัลที่ระดมผู้คนให้ออกมาประท้วง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในโลกอาหรับ (Voice Online, 2555)

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางวิชาการมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตกับสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตยสองกระแส กล่าวคือ มีทั้งมุมมองที่เห็นว่าอินเทอร์เน็ตสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย และมุมมองที่เห็นตรงข้ามว่าอินเทอร์เน็ตสร้างผลกระทบในเชิงลบให้แก่สถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย

โดยมุมมองแรกนั้น เห็นว่าศักยภาพและความสามารถของอินเทอร์เน็ตนั้นมีคุณค่าที่สอดคล้องต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่น งานของ Rheingold (1993) Shapiro (1999) Côté (2004) และ Margolis (2007) ผลการศึกษาของงานวิชาการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่า การแสดงความคิดเห็นบนสื่อดิจิทัลช่วยสร้างคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย สร้างช่องทางในการแสดงความคิดเห็น ช่วยสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ (active citizen) และช่วยแก้ไขปัญหาทางการเมือง โดยสร้างพื้นที่ใหม่ที่ไม่มีขอบเขตดินแดน มีความเท่าเทียม และไม่ถูกควบคุมจากรัฐ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีช่องทางการสื่อสารที่มากกว่า และสามารถส่งผ่านข้อมูลที่ทันสมัยได้ตลอดเวลา ในต้นทุนที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับการสื่อสารผ่านช่องทางอื่น อีกทั้งยากต่อการปิดกั้นและแทรกแซงได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, น. 119) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐกานต์ ภูถนรงค์ (2551) ที่ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองอย่างสูง โดยเฉพาะ

ในช่วงที่สื่อมวลชนกระแสหลัก ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ถูกควบคุมการนำเสนอข่าวสาร และการแทรกแซงการทำงานจากรัฐบาล โดยกลุ่มทางสังคมนวมถึงประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ สามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมืองได้อย่างเสรีมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางส่วนกลับมองว่า แม้อินเทอร์เน็ตจะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น แต่ทว่าประชาชนจะประสบกับปัญหาการท่วมท้นของข่าวสารที่มีจำนวนมหาศาล อีกทั้งมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นเหมือนข้อมูลขยะ (Noveck, 2000, pp. 23-25) รวมถึงประชาชนมีแนวโน้มที่จะใช้อินเทอร์เน็ตในทิศทางที่ผิด เช่น การโพสต์ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรือการใส่ร้ายกันผ่านสื่อดิจิทัล (Fajemisin, 2012, pp. 443-444) และยิ่งไปกว่านั้น อินเทอร์เน็ตอาจถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มพลังต่อต้านประชาธิปไตย (Anti-democratic) (Sinpeng, 2021b) ถูกนำมาใช้เพื่อละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลและผู้มีอำนาจในการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ควบคุมและตรวจสอบ (monitor) พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ต่อรัฐ ด้วยการบังคับใช้กฎหมายการควบคุมอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลต่อการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยงานศึกษาของ **สาวตรี สุขศรี (2555)** ได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยแสดงให้เห็นว่าผลกระทบของบทบัญญัติตามมาตรา 14 ในฐานความผิดหมิ่นประมาทนั้นเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ซ้ำซ้อนเนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อนำ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 มาใช้ฟ้องร้องในประเด็นการหมิ่นประมาท จึงทำให้จำเลยต้องแบกรับอัตราโทษที่หนักขึ้น นอกจากนี้ความผิดมาตรา 14 ยังเป็นคดีความที่ยอมไม่ได้ ที่แม้ว่าผู้เสียหายกับจำเลยจะตกลงกันได้จนคดีหมิ่นประมาทจบลงแล้ว แต่ความผิดตามมาตรา 14 ก็ยังต้องดำเนินต่อไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวจำเลยและทำให้คดีกรงโรงรกรศาลโดยไม่จำเป็น โดยสรุปแล้วกฎหมายฉบับนี้มีแนวโน้มในการละเมิดเสรีภาพมากกว่าคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน รวมถึงยังเป็นกฎหมายที่มีปัญหาในการบังคับใช้อยู่มาก เช่น ปัญหาการนิยามคำศัพท์ที่ไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไม่ชัดเจนในการตีความและความผิดที่คลุมเครือ

ประเด็นข้อโต้แย้งที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับผลกระทบในเชิงลบของอินเทอร์เน็ต คือ การไม่เปิดเผยชื่อและตัวตนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายความว่าประชาชนสามารถแสดงความ

คิดเห็นได้โดยไม่ต้องแสดงความรับผิดชอบ ทำให้การแสดงความคิดเห็นในโลกอินเทอร์เน็ตมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ และมักเป็นการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, น. 122) ดังเช่นปรากฏการณ์กองทัพไซเบอร์บนโลกอินเทอร์เน็ต ที่มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวนมากซึ่งเป็นบัญชีนิรนาม เข้าไปแสดงความคิดเห็นภายใต้โพสต์หรือข้อความหนึ่ง ๆ ในลักษณะพร้อมกันซ้ำ ๆ และในจำนวนที่ละเยอะ ๆ เพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม และสนับสนุนฝ่ายของตน หรือแม้กระทั่งเพื่อเบี่ยงเบนประเด็นปัญหาที่กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม (The Standard, 2563) รวมถึงอินเทอร์เน็ตยังเป็นแหล่งที่มาของข่าวปลอม (fake news) ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบดังเช่นในสื่อกระแสหลัก (Tandoc et al., 2017, pp. 138-139) นอกเหนือจากนี้ ผลการศึกษาจำนวนหนึ่งยังพบว่าสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งบนอินเทอร์เน็ต เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดสภาวะห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) มากขึ้น เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเลือกบริโภคแต่ข้อมูลข่าวสารที่ยึดติดอยู่กับโลกทัศน์ของตนเอง เพิกเฉยต่อข้อมูลที่ตนไม่เห็นด้วย และสร้างกลุ่มเฉพาะสำหรับการแบ่งปันเนื้อหาและข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมที่รุนแรงและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ที่ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมดังกล่าว (Cinelli et al., 2021, pp. 5-6)

ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนที่เกิดขึ้นบนสื่อสังคมออนไลน์ **ประจักษ์ ก้องกีรติ** ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์อาจไม่ใช่สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคม แต่ที่ว่ามันคืออาการหรือภาพสะท้อนของสังคมที่มีการแบ่งขั้วทางการเมืองอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว โดยมีสาเหตุมาจากหลากหลายปัจจัย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูง ระบอบการเมืองมีลักษณะกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลทำให้พื้นที่ทางการเมืองและสถาบันการเมืองไม่สามารถสะท้อนความหลากหลายทางความคิดได้ กล่าวคือ ถ้าสังคมเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ พื้นที่สาธารณะก็จะเข้มแข็ง สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ จะสามารถทำหน้าที่ได้ดี ซึ่งส่งผลให้ผู้คนรู้สึกว่าคุณเองมีช่องทางในการสื่อสาร สามารถมีเสียงสะท้อนที่หลากหลายด้าน ดังนั้น กลุ่มประเทศที่มีความแตกขั้วทางการเมืองสูงมักจะพบกับปัญหาห้องเสียงสะท้อนที่เกิดขึ้นทั้งบนพื้นที่จริงและโลกออนไลน์สูงตามไปด้วย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2563b)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตและการเมืองมีทั้งแนวทางที่เห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นประโยชน์ และมีคุณค่าที่สอดคล้องต่อสถาบันการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ที่เปิดพื้นที่ทางการเมือง และการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนออกไปอย่างกว้างขวาง ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความรู้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลให้ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่อีกแนวทางหนึ่งเห็นว่าอินเทอร์เน็ตสามารถเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย รวมถึงมีส่วนทำให้ประชาธิปไตยล่มสลายได้ด้วยเช่นกัน จากปัญหาทั้งในเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต ปัญหาของการเป็นช่องทางที่สร้างการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างรุนแรง รวมถึงปัญหาในเรื่องการควบคุมอินเทอร์เน็ตโดยรัฐและฝ่ายความมั่นคง ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นพลังอีกด้านหนึ่งของโลกอินเทอร์เน็ตที่สร้างผลกระทบในเชิงลบให้แก่สถาบันการเมือง และการลดทอนคุณค่าของประชาธิปไตย

2.1.2 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) เป็นแนวคิดที่ถูกเสนอโดย Jurgen Habermas นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ชาวเยอรมัน โดย **Habermas (1991)** ได้ให้ความเห็นไว้ว่า พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยน ถกเถียง แสดงความคิดเห็น และหาทางออกเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะต่าง ๆ จนอาจส่งอิทธิพลถึงการตัดสินใจทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาล รวมถึงพื้นที่สาธารณะในอุดมคตินั้น เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถพูดคุยถกเถียงกันได้ได้อย่างเสรีภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปราศจากลำดับชั้นทางสังคม เชื้อชาติ สีผิว หรือแม้กระทั่งเพศ จึงจะถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพของประชาธิปไตย ทั้งนี้ พื้นที่สาธารณะดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งร้านกาแฟ ห้องสมุด สมาคม ประชาสังคม รวมถึงสื่อสารมวลชน

อันเนื่องจาก **Habermas** เห็นว่าภายใต้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันนั้นจะก่อให้เกิดความขัดแย้งไม่รู้จบจกสืบ จึงเสนอว่ากลไกประการหนึ่งที่จะแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าว คือ การมีระบบการสื่อสารแบบเปิด (open communication) อันจะเป็นกลไกที่ช่วยสร้างสมดุลให้เกิดการกระจายอำนาจไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และกลไกทางสังคมอย่างหนึ่งที่จะช่วยรักษาสมดุลระหว่างมิติต่าง ๆ นั่นก็คือ พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ซึ่งเป็นที่ที่ทุกคนสามารถสื่อสารสื่อสารกันได้อย่างเสรีและเต็มที่ และจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนบนพื้นฐานความสมัครใจที่เข้ามาพูดคุยอภิปรายโต้แย้งกันด้วยเนื้อหาหรือประเด็นที่เป็นเรื่องของส่วนร่วม และมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว (วดี ภิญญทรัพย์ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2564, น. 60-61)

แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของ **Habermas** ได้รับการต่อยอดมาจากแนวความคิดของ Hegel, Marx และ Gramsci ที่มีการแยกพื้นที่ทางสังคมออกเป็นสองส่วน โดยแต่ละพื้นที่ต่างมีกลไกการทำงานคนละอย่าง รวมถึงมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน หนึ่ง *สังคมการเมือง* หรือ *Political Society* เป็นเรื่องของความเป็นส่วนรวมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง โดยมีกลไกของรัฐเป็นตัวควบคุมปราบปราม และ สอง *ประชาสังคม* หรือ *Civil Society* เป็นพื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลใช้อย่างเป็นส่วนตัว เช่น ชีวิตครอบครัว การทำงาน ซึ่งทำงานด้วยกลไกรัฐทางด้านอุดมการณ์ ทั้งนี้ Habermas เสนอสิ่งที่เรียกว่า “พื้นที่สาธารณะ” ว่าหมายถึง พื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง *Political Society* และ *Civil Society* ดังนั้น ตามทัศนะของ Habermas พื้นที่สาธารณะจึงประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ประการ คือ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2553, น. 376)

1. เป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกบนพื้นฐานของความสมัครใจที่จะเข้ามาพูดคุยอภิปรายโต้แย้งกันด้วยประเด็น เนื้อหา ที่เป็นเรื่องของส่วนรวมและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะมิใช่ส่วนตัว

2. เป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม เช่น อำนาจรัฐ อำนาจศาสนจักร หรือ อำนาจเศรษฐกิจ

3. ต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ ไม่มีบุคคลใดมีอิทธิพลด้วยอำนาจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหนือบุคคลอื่น ๆ เช่น ขาดิกันเนต หรือยศถาบรรดาศักดิ์

4. สถาบันสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุย อภิปราย ดังกล่าวเป็นไปได้ เนื่องจากเนื้อหาที่สื่อมวลชนเผยแพร่เป็นเรื่องของสาธารณะอยู่แล้ว และเป็นข้อมูลข่าวสารสำหรับโต้เถียงกันอย่างใช้เหตุผล

และ 5. ผลของการพูดคุยต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา มิใช่การพูดคุยเพียงเพื่อ “สำเร็จความใคร่ทางปัญญา” เท่านั้น ดังนั้น ต้องมีการลงมือทำการบางอย่างต่อเนื่องตามมา

อย่างไรก็ตาม นับว่า **Habermas** เป็นนักทฤษฎีรุ่นแรก ๆ ที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการดำรงอยู่ของพื้นที่สาธารณะกับรากฐานของสังคมประชาธิปไตยและความคิดเห็นสาธารณะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมาพบปะกันในเวทีสาธารณะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเสรี ใช้เหตุและผลในการวิพากษ์การทำงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่สำคัญของการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (วารสาร วนาพิทักษ์, 2551, อ้างถึงใน วราวุธ แสงอร่าม, 2552, น. 11)

แม้ว่าต้นแบบของรูปแบบการสื่อสารที่สามารถสร้างพื้นที่สาธารณะได้ตามทัศนะของ Habermas จะต้องเป็นรูปแบบของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (face-to-face communication) แต่ทว่าในปัจจุบันนี้มีอุปสรรคหลายอย่างมากที่ส่งผลต่อพื้นที่สาธารณะในรูปแบบดังกล่าว อันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยหลายประการ นับตั้งแต่การขาดอาณานิคมที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนสภาพชีวิตที่ค่อนข้างแตกแยกของผู้คน ในขณะที่การใช้สื่อมวลชนเพื่อการสร้างพื้นที่สาธารณะก็อาจจะมีอุปสรรคตั้งแต่ลักษณะทางธุรกิจของสื่อ การถูกควบคุมจากรัฐ ตลอดจนความยากลำบากที่จะมีโอกาสเป็นผู้ส่งสาร หากแต่ในปัจจุบันกลับมีช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่และมีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่หันมาใช้สื่อใหม่ ๆ ในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 129) โดยนับตั้งแต่การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่และการก้าวเข้าสู่ยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) พื้นที่สาธารณะในทางกายภาพได้เคลื่อนย้ายมาสู่พื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น (ทัตเทพ ตีสุคนธ์, 2563, น. 38)

ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ตจัดเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นพื้นที่สาธารณะในไซเบอร์สเปซ (the public sphere in cyberspace) ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (electronic marketplace) ระหว่างกันได้ (วราวุธ แสงอร่าม, 2552, น. 14) ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่นบล็อก เว็บไซต์ อีเมล หรือสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ซึ่งเป็นการขยายพื้นที่การถกเถียงประเด็นสาธารณะจากในประเทศไปสู่ประเด็นสาธารณะในระดับสากล (Nisbet, 2011) ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึงมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท โดยสามารถเป็นได้ทั้งพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้ชัดเจน เช่น สวนสาธารณะ จตุรัสกลางเมือง หรือร้านกาแฟ ในขณะที่พื้นที่นามธรรมคือพื้นที่ที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน เช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรม หรือพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ยกตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ บล็อก เฟซบุ๊ก หรือทวิตเตอร์ (Kuyai, 2013, อ้างถึงใน รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์, 2564, น. 74-75)

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะจึงเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่า “อินเทอร์เน็ต” มีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) รูปแบบหนึ่งที่ปัจเจกสามารถแลกเปลี่ยน ถกเถียง แสดงความคิดเห็น และหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสาธารณะได้อย่างเป็นอิสระ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ที่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง มีต้นทุนที่ต่ำ และ

ถูกควบคุมได้ยาก ดังนั้น พื้นที่สาธารณะโดยเฉพาะพื้นที่อินเทอร์เน็ต จึงกลายเป็นแหล่งอำนาจใหม่ที่ท้าทายแหล่งอำนาจเดิม และมีศักยภาพมากพอที่จะช่วยสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตยได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ต้องการศึกษาว่าพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบใหม่อย่าง TikTok มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและสถาบันการเมือง ที่แตกต่างจากสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบเดิมอย่างไร เนื่องจากอินเทอร์เน็ตไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่สำหรับการเสวนาประเด็นปัญหาทางการเมืองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่ของปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อการต่อต้าน คัดค้าน และการแทนที่วาทกรรม (discourse) กระแสหลักที่ถูกครอบงำอยู่ในสังคม

2.1.3 แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony)

แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) ถูกกล่าวถึงในสมุดบันทึกจากคุก (Prison Notebooks) ซึ่งเป็นแนวคิดและงานเขียนของ **Antonio Gramsci** ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์อุดมการณ์ความชอบธรรมให้แก่รัฐ และปัจจัยทางการเมืองที่ก่อให้เกิดพันธมิตรระหว่างชนชั้นต่าง ๆ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530, น. 59) แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำเป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดมาจากทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Theory) ที่พัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างส่วนบน (superstructure) และโครงสร้างส่วนล่าง (infrastructure) ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื่องจากตามความคิดของ **Gramsci** นั้นไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของพวกมาร์กซิสต์แบบดั้งเดิมที่เชื่อในหลักเศรษฐกิจกำหนด (economism) และหลักการกำหนดนิยามอย่างกลไก (mechanical determinism) เนื่องจากเห็นว่าโครงสร้างส่วนบนอันประกอบไปด้วยพื้นที่ของระบบกฎหมาย ความเชื่อ ศีลธรรม ปัญญา และอุดมการณ์ เป็นส่วนสำคัญที่มีต่อการกำหนดความเป็นไป หรือมีผลต่อพัฒนาการของสังคม (วัชรพล พุทธรักษา, 2549, น. 26)

ความคิดเรื่องการครองอำนาจนำของ **Gramsci** ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า “อุดมการณ์” (ideology) โดยเน้นที่บทบาทของโครงสร้างส่วนบน รวมถึงชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “สังคมสองแบบ” ภายในโครงสร้างส่วนบนว่าประกอบไปด้วย “สังคมการเมือง” (Political Society) และ “ประชาสังคม” (Civil Society) โดยสังคมการเมืองได้แก่ รัฐ และองค์กรการใช้อำนาจต่าง ๆ ของรัฐ ในขณะที่ ประชาสังคมได้แก่ส่วนที่เป็นเอกชนหรือส่วนอื่น ๆ ที่เป็นองค์กรนอกอำนาจรัฐ แต่ทว่าตามนิยามของ **Gramsci** นั้น ทั้งสองส่วนนี้ไม่ได้ดำรงอยู่โดยแยกขาดจากกัน แต่ทว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ “รัฐ” จึงหมายถึงความถึงสังคมการเมืองร่วมกับประชาสังคม (state = political society)

+ civil society) ประชาสังคมเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกป้องรัฐ และประชาสังคมก็เป็นพื้นที่ที่สามารถถูกสร้างโดยรัฐได้เช่นกัน (Gramsci, 1972, pp. 207-208)

Gramsci อธิบายว่าขณะที่สังคมนิยมหรือรัฐดำเนินการสร้างและสืบทอด “อำนาจครอบงำ” (domination) โดยชนชั้นปกครอง ผู้ยึดกุมอำนาจรัฐ และมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (legislation) รวมถึงอำนาจบังคับ (coercion) รองรับ แต่ในประชาสังคมนั้นมีการดำเนินการเพื่อสร้าง สืบทอด และรักษาการครองอำนาจนำ โดยอาศัยวิธีการที่แตกต่างไปจากสังคมนิยม ด้วยการใช้วิธีการสร้างความยินยอมพร้อมใจโดยธรรมชาติ (spontaneously consensus) (Sassoon, 1982, pp. 13-14) โดยในประชาสังคม การใช้อำนาจเพื่อครอบงำกลุ่มบุคคลหรือชนชั้นอื่น ๆ นั้นจะแตกต่างจากสังคมนิยม เนื่องจากในประชาสังคมจะเป็นการใช้อำนาจนำโดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง แต่จะเป็นการครองอำนาจนำในเชิงพื้นที่ (realm) หรือความคิดในการผลิตเชิงเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต ผ่านทางเครื่องมือหรือกลไกชนิดต่าง ๆ โดยโลกทัศน์ของผู้คนในประชาสังคมจะถูก “ครองอำนาจนำ” ทางความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ โดยกลุ่มผู้ปกครอง และโลกทัศน์ที่ถูกครอบงำจะกลายเป็น “วัฒนธรรมร่วมของผู้คน” (popular culture) และแทรกซึมไปทั่วทั้งประชาสังคม (วัชรพล พุทธรักษา, 2549, น. 28) ดังนั้น การครองอำนาจนำ จึงหมายถึงความถึง กระบวนการครอบงำทางอุดมการณ์ ที่ชนชั้นนำกระทำการควบคุมมวลชนในลักษณะที่ไม่ใช่การบีบบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นวิธีการเชิงสัญลักษณ์ (symbolic) ด้วยการควบคุมในระดับความคิดและอุดมการณ์ ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสื่อสารมวลชน (Scott, 1985, p. 315)

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพื้นที่ทางสังคมบางครั้งอาจมีช่องว่าง (social space) ที่อำนาจนำของชนชั้นปกครองแทรกซึมลงไปไม่ถึง และเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถสร้างชุดความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มตนเองขึ้นมาได้ (Scott, 1985, p. 328) จนมีโอกาสที่อำนาจนำของชนชั้นปกครองจะตกอยู่ในภาวะวิกฤต (crisis of hegemony) และสูญเสียความยินยอมพร้อมใจ (consent) ซึ่งเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น ชนชั้นปกครองสูญเสียศรัทธาและความเห็นพ้องในอำนาจของตนให้กับกลุ่มพลังอื่นที่สร้างชุดความเชื่อขึ้นมาท้าทาย หรือกลุ่มพลังผู้ถูกกดขี่รับรู้ชุดข้อมูลใหม่ ๆ และก้าวข้ามออกจากความเฉื่อยชาทางการเมือง และลุกขึ้นท้าทายอำนาจของชนชั้นปกครอง (Reed, 2012, pp. 562-578) ด้วยเหตุนี้ เส้นทางของการครอบงำและการควบคุมจึงไม่เคยมีหนึ่งเดียว แม้ด้านหนึ่งอุดมการณ์หลักจะมีอำนาจกำกับความคิดประชาชน แต่คำถามที่สำคัญคือ การยอมรับในอุดมการณ์นั้น ๆ จะเป็นไปถึงในระดับใด (to what extent) เนื่องจากภายใต้การครอบงำของ

โครงสร้างอำนาจนั้น มนุษย์ในฐานะปัจเจกผู้กระทำการ (human agency) ก็มีอิสระในระดับหนึ่งที่จะสร้างตัวเลือก (make choices) ให้กับชีวิตตนเอง การครองอำนาจนำจึงเป็นกระบวนการที่ไม่มีวันสิ้นสุด (a process without an end) และไม่มีชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งหรือชุดความคิดใดชุดความคิดหนึ่งจะผูกขาดสถานะนำได้ตลอดเวลา รวมถึงที่ใดก็ตามที่มีการถือครองอำนาจหรือมีการครองอำนาจนำ (Hegemony) ที่นั่นก็มักจะต้องมีการท้าทายหรือการต่อต้านอยู่เสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 188)

นอกเหนือจากนี้ Gramsci ยังอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เรียกว่า *สงครามการเคลื่อนไหว* (war of movement) และ *สงครามการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด* (war of position) ซึ่งเป็นเรื่องส่งผลต่ออำนาจของรัฐในการควบคุมและปกครองประชาสังคม โดยการดำเนินการเพื่อสร้างสภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นนั้น Gramsci ได้เปรียบเสมือนการทำสงคราม โดยสงครามการเคลื่อนไหวเป็นการทำสงครามในทางยุทธวิธีทางการทหาร การที่จะสามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้จะต้องทำการบุกเพื่อยึดครองปัจจัยสำคัญของฝ่ายตรงข้ามให้ได้ เช่น การยึดเมืองหลวง หรือสถานที่สำคัญ เป็นต้น แต่ในการดำเนินการเพื่อสร้างสภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นเหนือชนชั้นอื่น ๆ นั้น ชนชั้นผู้พยายามสร้างสภาวะการครองอำนาจนำจะต้องดำเนินการต่อสู้เพื่อยึดกุม “พื้นที่เชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ” ของผู้คนใน “ประชาสังคม” ให้ได้เสียก่อน (วัชรพล พุทธิรักษา, 2549, น. 37-38) โดยเฉพาะในกรณีของประเทศที่ประชาสังคมมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ และตกอยู่ภายใต้การครองอำนาจนำของชนชั้นที่มีบทบาทครอบงำอยู่เดิม การทำสงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทเช่นนี้ เนื่องจากถึงแม้ว่าขบวนการปฏิวัติจะสามารถเอาชนะสงครามของการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นสงครามทางกายภาพได้แล้วนั้น แต่ถ้าหากปราศจากการทำสงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือความล้มเหลวในการปกครอง เนื่องจากถูกต่อต้านจากประชาสังคม (Gramsci, 1972, pp. 206-207) ดังนั้น ถ้าขบวนการสามารถเอาชนะสงครามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดเหนือพื้นที่ประชาสังคมได้สำเร็จ การสร้างสภาวะการครองอำนาจนำก็จะสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ และยั่งยืนสืบไป

ถึงแม้ว่าการต่อสู้ทางอุดมการณ์เพื่อช่วงชิงประชาสังคมดังกล่าวจะใช้เวลานาน แต่มีความจำเป็นที่ต้องกระทำก่อนที่ชนชั้นที่มุ่งครองอำนาจนำจะเข้าครอบงำสังคมการเมือง เพราะชัยชนะทางอุดมการณ์เป็นเครื่องประกันที่สำคัญที่จะนำไปสู่การยึดอำนาจรัฐ ทั้งจะสามารถเป็นเครื่องรองรับอำนาจรัฐให้อยู่ได้นาน มั่นคง และเกิดการต่อต้านจากประชาชนน้อยที่สุด รวมถึงการยึดอำนาจรัฐโดยที่ยังไม่ได้รับชัยชนะทางอุดมการณ์เป็นการเสียอย่างมาก เพราะไม่มีปัจจัยอะไรที่จะรับประกันได้ว่า

ภายหลังจากการยึดอำนาจรัฐแล้ว การปกครองจะดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพและยาวนาน เนื่องจากไม่ได้มีการปูพื้นฐานทางอุดมการณ์ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมให้กับประชาชนไว้ล่วงหน้า และมวลชนก็ยังไม่ยอมรับอุดมการณ์เหล่านั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการต่อสู้ทางอุดมการณ์หรือการทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด เป็นวิธีการแสวงหาความยินยอมจากมวลชน (กมลพร วรกุล, 2553, น. 21) ด้วยเหตุนี้ ประเด็นเรื่อง “สงครามการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด” ของ Gramsci จึงเป็นแนวคิดที่ตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างอิทธิพลเหนือความคิด ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ด้วยเหตุนี้ เมื่อนำแนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) มาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ในช่วง 2563 - 2564 ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงนัยสำคัญของประเด็นดังกล่าว อย่างน้อย 2 ประการ คือ

หนึ่ง อำนาจนำหรืออำนาจที่รัฐใช้ในการควบคุมมวลชน ผ่านการครอบงำทางอุดมการณ์หรือความเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ได้ดำรงอยู่โดยสมบูรณ์แบบเสมอไป แต่ทว่าอำนาจดังกล่าวอาจถูกตั้งคำถามจากประชาชนผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอาจนำมาสู่การต่อต้าน ทำลาย หรือการแทนที่สถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐบาลและชนชั้นนำในสังคมได้

สอง พื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ต เป็นพื้นที่ที่อำนาจนำของรัฐไม่สามารถแทรกซึมลงไปได้อย่างทั่วถึง และถึงแม้ว่ารัฐจะมีความพยายามในการควบคุมพื้นที่ดังกล่าวผ่านการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ทว่าด้วยศักยภาพของอินเทอร์เน็ตและสื่อสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันที่สามารถแพร่กระจายข่าวสาร อุดมการณ์ทางการเมือง และความเชื่อต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่อาจเคยถูกปิดบังซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจในสังคมได้ โดยที่ประชาชนสามารถนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้เอง และไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลักที่มีต้นทุนสูง และมักถูกควบคุมโดยรัฐ ดังนั้น พื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการต่อต้านสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด

2.1.4 แนวคิดขบวนการทางสังคม (Social Movement)

ขบวนการทางสังคม (Social Movement) เป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลเข้ามาเป็นผู้กระทำการร่วมกัน (collective actor) โดยมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น การรวมตัวกันของประชาชนเพื่อขับไล่

นายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่ง หรือการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อสนับสนุนคณะรัฐบาล เป็นต้น ปรัชญาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้คนจำนวนหนึ่งหรือปัจเจกบุคคลในสังคม เพื่อแสดงการท้าทาย (challenging) การต่อต้าน/ขัดขืน (resisting) หรือทำการเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถือครองอำนาจ และความเชื่อต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม (cultural beliefs) นั้น เรียกว่าการประท้วง (protest) ซึ่งถือเป็นการแสดงออกในรูปแบบหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่า “ขบวนการทางสังคม” (เอกพล เสียงดั่ง, 2550, น. 12)

การศึกษาแบบการกระทำร่วม (collective action) ที่เรียกว่าขบวนการทางสังคม ได้รับความสนใจจากนักวิชาการด้านสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยมีการนิยามและให้ความหมายของคำว่าขบวนการทางสังคมแตกต่างกันออกไปตามบริบทของทฤษฎี และฐานคิดในการวิเคราะห์ ซึ่งจะเห็นว่าการให้นิยามความหมาย รวมถึงการให้คุณค่าต่อขบวนการทางสังคมนั้น ผันแปรไปตามบริบทของสังคมการเมือง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น. 17) โดยเห็นว่าลักษณะพื้นฐานที่เห็นร่วมกันของขบวนการทางสังคม คือ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนระหว่างผู้มีอำนาจในสถาบันทางสังคมกับผู้ที่ท้าทาย ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง เนื่องจากขบวนการทางสังคมเป็นเรื่องราวของการระดมมวลชนโดยเฉพาะ (นฤมล ทับจุมพล และคณะ, 2539)

ในขณะที่ **ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ (2545)** ให้คำจำกัดความของขบวนการทางสังคมว่า คือ การกระทำการรวมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมายหรือผลเปลี่ยนแปลงสังคมในทางสร้างสรรค์ โดยในระยะเริ่มแรกผู้ร่วมขบวนการอาจจะไม่มีหรือไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมก็ได้ แต่ทั้งนี้เมื่อขบวนการมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น มีการขยายตัวออกไปหรือมีความยั่งยืน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนระบบค่านิยม (values) สถาบัน (institutions) และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้ รวมถึงการเข้าร่วมขบวนการของประชาชนอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวผู้เข้าร่วมได้เป็นสำคัญ รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและจิตสำนึกทางการเมือง พร้อมไปกับการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ มิติทางการเมือง และบทบาทของตนเองในสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในขบวนการทางสังคม เช่น การเดินขบวน การสร้างเครือข่ายระหว่างกัน เป็นต้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, 2545, น. 8)

และ **พฤทธิสถาน ชุมพล (2550)** กล่าวถึงความหมายของขบวนการทางสังคมไว้ว่า คือ การเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลจำนวนมากพอสมควรเข้าด้วยกันเป็นผู้กระทำร่วมหมู่ (a collective actor)

โดยปัจเจกบุคคลเหล่านั้นเข้าใจว่าตนมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือโดยทั่วไปจะมีความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ (identity) เดียวกัน ซึ่งขบวนการทางสังคมมีความแตกต่างจากผู้กระทำการรวมหมู่ประเภทอื่น ๆ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ (interest groups) กลุ่มผลักดัน (pressure groups) โดยแตกต่างกันตรงที่ใช้วิธีการระดมมวลชน (mass mobilization) เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจกดดันสังคม และมีความแตกต่างจากการรวมหมู่ (collectives) อื่น ๆ เช่น สมาคมอาสาสมัคร (voluntary associations) หรือสโมสร (clubs) ในเรื่องเป้าหมายหลักในการปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงสังคม รวมทั้งเรื่องฐานะของกลุ่มในสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2550, น. 345-354)

จากคำนิยามทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่า ขบวนการทางสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1. เป็นการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลที่มีความคิดเห็นหรือความเชื่อร่วมกันบางประการ 2. มีประเด็นปัญหาและข้อเรียกร้องเฉพาะของกลุ่ม 3. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อต้านและ/หรือเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง 4. มียุทธศาสตร์และการวางแผนยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยองค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลให้ขบวนการทางสังคมมีความแตกต่างไปจากผู้กระทำการรวมหมู่อื่น ๆ สืบเนื่องจากการเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านหรือเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง เพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และวิธีการเคลื่อนไหวที่สำคัญคือ การระดมมวลชน และกิจกรรมเชิงสาธารณะมากกว่าการใช้กลไกในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (กิ่งกาญจน์ สำนวนเย็น, 2554, อ้างถึงใน วรวรรณ ทาระธรรม, 2554, น. 8-9)

อย่างไรก็ตาม การรวมตัวกันของผู้คนในรูปแบบของขบวนการทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ไม่เพียงเฉพาะในสังคมตะวันตกที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ขบวนการทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ทั่วทุกมุมโลก ไม่ว่าจะปกครองด้วยระบอบการเมืองแบบใดก็ตาม ซึ่งขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นอาจถูกมองว่าเป็นลักษณะของการต่อสู้ทางชนชั้น เนื่องจากเป็นขบวนการที่ประกอบไปด้วยบุคคลจากอาชีพเดียวกันหรือชนชั้นเดียวกัน ดังเช่น ขบวนการแรงงาน (labor/workers' movement) ที่เกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมตะวันตกในช่วงศตวรรษที่ 19 เพื่อเรียกร้องสิทธิค่าจ้างแรงงานของคณงานเพิ่มขึ้น ขบวนการของผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีงานทำ (the unemployed workers' movements) ที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ ของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เกิดการลดค่าจ้างแรงงาน เลิกจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ (เอกพล เสียงดัง, 2550, น. 13-14)

แต่นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา การอธิบายว่าขบวนการทางสังคมต่าง ๆ มีลักษณะเป็นขบวนการของชนชั้นกรรมาชีพเพียงอย่างเดียว ดูเหมือนว่าจะไม่มีความสมเหตุสมผลอีกต่อไป เนื่องจากขบวนการทางสังคมจำนวนมากที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตกมีลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น ขบวนการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ขบวนการสันติภาพ ขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิทธิของคนรักร่วมเพศ และขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมืองของคนผิวสี โดยขบวนการเหล่านี้ถือเป็นขบวนการทางสังคมนรูปแบบใหม่ (New Social Movement) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540, น. 1) เนื่องจากผู้เข้าร่วมขบวนการไม่ได้มีแต่เฉพาะชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง แต่ประกอบไปด้วยผู้คนจากหลากหลายชนชั้น หลากหลายอาชีพ ที่รวมตัวกันด้วยความสนใจในประเด็นเดียวกัน นอกจากนี้ ขบวนการทางสังคมในแต่ละสังคมก็อาจมีลักษณะปลีกย่อยที่แตกต่างออกไปจากขบวนการทางสังคมในประเทศตะวันตก โดยเฉพาะขบวนการทางสังคมในประเทศโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนา ที่มีลักษณะสำคัญอยู่ที่การเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อปากท้อง หนทางทำมาหากิน และการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ยกตัวอย่างเช่น สมัชชาคนจน ขบวนการชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบในเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่า อันเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐซึ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย หรือขบวนการซาปาติस्ता (Zapatistas) ของชาวอินเดียนแดงพื้นเมืองในประเทศแม็กซิโก ที่ประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาสิทธิในที่ดิน เสรีภาพของชุมชน รวมถึงผลกระทบจากการเข้าร่วมการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) เป็นต้น (เอกพล เสียงดั่ง, 2550, น. 14-15)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่าแนวคิดขบวนการทางสังคม (Social Movement) เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์รวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลในลักษณะของปฏิบัติการรวมหมู่ (collective action) ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายและผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน และถึงแม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมจะมีแนวการวิเคราะห์ (approach) หลากหลาย แนวทางสำหรับการศึกษาขบวนการทางสังคมและการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective behavior) ทฤษฎีระดมทรัพยากร (Resource mobilization theory) ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political process theory) และทฤษฎีกระบวนการสร้างกรอบโครงสร้างความคิด (Framing processes theory) ฯลฯ แต่ทว่างานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการนำทฤษฎีเหล่านั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์โดยตรง แต่ทว่าผู้วิจัยตั้งใจนำแนวคิดขบวนการทางสังคมมาเป็นกรอบในการมอง/ขยายภาพความสัมพันธ์ระหว่างโลกอินเทอร์เน็ตกับโลกทางกายภาพ โดยเฉพาะเพื่อให้เห็นภาพที่ว่าการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม TikTok นำมาสู่การเกิดขบวนการทางสังคมอย่างไร เนื่องจาก

ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าในยุคปัจจุบันการเคลื่อนไหวและการแสดงออกทางการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต มีผลกระทบและมีความเชื่อมโยงกันกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองบนพื้นที่กายภาพหรือบนพื้นที่จริง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ ผู้วิจัยจัดแบ่งประเภทของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ (1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา TikTok ในต่างประเทศ (2) วรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการแสดงออกทางการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ และ (3) วรรณกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและทบทวนช่องโหว่ของงานศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย

2.2.1 วรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อนี้ผู้วิจัยมุ่งสำรวจถึงวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับแพลตฟอร์ม TikTok ในต่างประเทศโดยเฉพาะในมิติทางด้านการเมืองเป็นหลัก เพื่อสำรวจว่างานวิชาการดังกล่าวมีการศึกษา TikTok เกี่ยวกับประเด็นใดบ้าง รวมถึงเพื่อพิจารณาด้วยว่างานเหล่านั้นใช้วิธีการศึกษา TikTok อย่างไร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และจากการสำรวจวรรณกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของงานเหล่านั้นได้ตามข้อค้นพบของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มแรก งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลในกลุ่มคนรุ่นใหม่มากกว่าเจเนอเรชันอื่น ๆ เช่น บทความเรื่อง *'#OkBoomer, time to meet the Zoomers': studying the memefication of intergenerational politics on TikTok* ของ Zeng and Abidin (2021) ศึกษาบทบาทของ TikTok ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างรุ่น (intergenerational politics) ระหว่าง “เจเนอเรชัน Z” และ “เจเนอเรชัน Boomers” ผ่านการวิเคราะห์ด้วยแฮชแท็ก #OkBoomer ซึ่งเป็นแฮชแท็กที่เกิดขึ้นบนสื่อสังคมออนไลน์ ที่แสดงออกถึงทัศนคติของคนกลุ่มเจเนอเรชัน Z ที่มีต่อกลุ่มคนเจเนอเรชัน Boomers รวมถึงเป็นการสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ทางการเมือง (political identities) ของกลุ่มคนรุ่นใหม่

ในรูปแบบของวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยชิ้นนี้ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากวิดีโอจำนวน 300 วิดีโอบน TikTok ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์แฮชแท็ก #OkBoomer เพื่อดูว่าวิดีโอเหล่านั้นถูกนำมาใช้สำหรับการกล่าวถึงคนยุคเก่าหรือ Baby Boomer ของกลุ่มคนเจนเนอเรชัน Z อย่างไรบนพื้นที่ออนไลน์ ภายใต้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok

ผลการศึกษาพบว่า แฮชแท็ก #OkBoomer ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความไม่ลงรอยกันระหว่างรุ่นระหว่างเจนเนอเรชัน Z กับ Boomers ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้งที่สำคัญคือแฮชแท็ก #OkBoomer ถูกใช้โดยเจนเนอเรชัน Z เพื่อตอบโต้การต่อต้านจาก Boomers โดยเฉพาะปัญหาเรื่องไลฟ์สไตล์ การแต่งกาย เช่น การใส่กางเกงยีนส์ขาด การทำสีผม หรือเรื่องทางเพศ ที่คนเจนเนอเรชัน Z มักถูกต่อว่าจากความไม่เข้าใจของคน Boomers รวมถึงเจนเนอเรชัน Z ยังใช้แฮชแท็ก #OkBoomer เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ทั้งนโยบายการย้ายถิ่นฐาน การทำแท้ง และการรณรงค์หาเสียงของโดนัลด์ ทรัมป์ นอกจากนี้ บทความวิจัยชิ้นนี้ยังได้วิเคราะห์ว่าความตึงเครียดระหว่างเจนเนอเรชัน Z และ Boomers ถูกแสดงออกในรูปแบบวิดีโอสั้น ๆ บนแพลตฟอร์ม TikTok อย่างไร เช่น การทำคลิปวิดีโอโดยมีเสียงเป็นองค์ประกอบ การลิปซิงค์หรือการแสดงออกโดยท่าทางต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา ที่ผู้วิจัยสามารถนำมาปรับใช้และใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษเกี่ยวกับรูปแบบของการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์ม TikTok ในสังคมไทยได้ด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกับกับ บทความเรื่อง *Binge-Swiping Through Politics: TikTok's Emerging Role in American Government* ของ Sodani and Mendenhall (2021) ศึกษาอิทธิพลของแพลตฟอร์ม TikTok ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนใจทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในอเมริกาที่มีอายุระหว่าง 13 - 20 ปี โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-method approach) ด้วยการกระจายแบบสอบถาม (survey) และการสัมภาษณ์ (interview) กลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้งานมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เช่น Instagram Twitter Facebook Snapchat Tumblr และ Reddit นอกจากนี้ TikTok ยังเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกใช้สำหรับการค้นหาข่าวสารและข้อมูลทางการเมืองมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจาก Instagram โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 37.4 เปอร์เซ็นต์ ห่างจากค่าเฉลี่ยของ Instagram เพียงแค่ 2 เปอร์เซ็นต์ รวมถึงยังพบว่ากว่า 70 เปอร์เซ็นต์ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่า TikTok มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคมและการเมือง ที่ทำให้พวกเขาเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาทางการเมืองจากการใช้งานแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok แต่ทว่าในขณะเดียวกันนั้น TikTok ไม่ได้มีบทบาทสำหรับการเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำทางการเมือง (political action) มากขึ้น เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามกว่า 64 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าพวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วมในเทรนด์ทางการเมืองใด ๆ บน TikTok และมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้เข้าร่วมเหตุการณ์ทางการเมืองโดยมีเหตุผลมาจาก TikTok แต่อย่างใด ดังนั้น ในแง่นี้จึงสรุปได้ว่า TikTok มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในการกระทำทางการเมืองบนโลกออนไลน์ที่สูงมาก โดยเฉพาะในแง่ของการเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมือง แต่ทว่า TikTok มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในพื้นที่ทางกายภาพหรือบนพื้นที่ออนไลน์

กลุ่มที่สอง งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าอัลกอริทึมของ TikTok มีอิทธิพลต่อการสร้างสภาวะการแบ่งขั้วทางการเมือง (polarization) เช่น งานวิจัยเรื่อง *A Content Analysis of Political Discourse on TikTok* ของ Carson (2021) ศึกษาวาทกรรมทางการเมือง (Political Discourse) ที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะภายใต้แพลตฟอร์ม TikTok เพื่อดูว่า TikTok มีอิทธิพลต่อวาทกรรมทางการเมืองอย่างไร ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาจากวิดีโอบน TikTok ที่เกี่ยวข้องกับแฮชแท็ก “politics” “conservative” “republican” “Trump” “democrat” และ “leftist” ประกอบกับการสร้างบัญชี TikTok จำนวน 2 บัญชี เพื่อใช้สำหรับการค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อดูการทำงานของแพลตฟอร์ม TikTok ผลการศึกษาพบว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสภาวะของการแบ่งขั้วทางการเมือง (polarization) ของพรรคการเมือง เนื่องจาก TikTok มีอัลกอริทึมสำหรับการจัดการเนื้อหาที่สะท้อนความชื่นชอบของผู้ใช้งานแต่ละบุคคล ที่ปรากฏอยู่ในหน้า “For You” page ซึ่งลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ผู้ใช้งานเห็นแต่มุมมองใดมุมมองหนึ่งของฝ่ายการเมืองเดียว กล่าวคือ ยิ่งผู้ใช้ชื่นชอบหรือค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบใดแบบหนึ่ง (เช่น ‘ซ้าย’ หรือ ‘ขวา’) ผู้ใช้ก็จะยิ่งเห็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอื่น ๆ น้อยลง ในหน้า For You page ดังนั้น ในแง่นี้ TikTok จึงเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เอื้อต่อการเกิดห้องเสียงสะท้อน (echo chambers) ที่ส่งผลให้ผู้ใช้งาน TikTok กลายเป็นพวกหัวรุนแรง (radicalized) ในด้านใดด้านหนึ่งของฝ่ายทางการเมือง (political spectrum) เนื่องจากผู้ใช้รับรู้ข่าวสารและเนื้อหาทางการเมืองเพียงด้านเดียวจากแพลตฟอร์ม TikTok

ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยเรื่อง *The Impact of Media Algorithms on The Habermassian Public Sphere and Discourse* ของ Heavner (2021) ที่ศึกษาอิทธิพลของอัลกอริทึม TikTok ที่มีต่อผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอิทธิพลและผลกระทบทางวาทกรรมทางการเมืองและวาทกรรมสาธารณะบนโลกออนไลน์ ด้วยการสำรวจกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 137 คน เพื่อตอบคำถามวิจัยที่สำคัญสามประการ คือ (1) ผลลัพธ์ของอัลกอริทึมของแพลตฟอร์ม TikTok ลดทอนผลกระทบของพื้นที่สาธารณะหรือไม่อย่างไร (2) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์ม TikTok อนุญาตให้สร้างวาทกรรมทางการเมืองอื่น ๆ นอกเหนือไปจากวาทกรรมสาธารณะกระแสหลักหรือไม่ (3) ผลลัพธ์ของอัลกอริทึมของแพลตฟอร์ม TikTok เพิ่มการแบ่งขั้วทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร และ (4) ผู้คนมีแนวโน้มที่จะประสบกับสภาวะวงเกลียวแห่งความเงียบ (Spiral of Silence) ในยุคดิจิทัลหรือไม่ อย่างไร โดย TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่น่าสนใจต่อการศึกษา เนื่องจากระบบอัลกอริทึมของ TikTok มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างไปจากสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ‘เห็นด้วย’ และ ‘ตระหนัก’ ได้ว่าหน้าฟีด (feed) TikTok ของพวกเขามีการกรอง และการปรับเนื้อหาให้เข้ากับความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าหน้า “For You Page” มีแนวโน้มที่จะป้องกันการมองเห็นเนื้อหาที่พวกเขาไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นหลักฐานที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าอัลกอริทึมของ TikTok ลดทอนความเป็นอิสระและการเปิดกว้างทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นที่สาธารณะ (public sphere) เนื่องจากตัวอัลกอริทึมมีการกรองและการจำกัดเนื้อหาที่ส่งผลให้วาทกรรมทางการเมืองบางอย่างไม่ได้รับความสนใจ ในขณะที่การวิเคราะห์การรวมตัวทางการเมือง (political affiliation) ระหว่างสองกลุ่มการเมืองที่แตกต่างกันบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งหมายถึงความถึงริพับลิกัน (Republican) และเดโมแครต (Democrat) ผลการสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นรีพับลิกันมีความคิดเห็นที่ ‘ไม่น่าเป็นไปได้อย่างยิ่ง’ ที่พวกเขาจะแสดงความคิดเห็นในวิดีโอ TikTok ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตามความเชื่อทางการเมืองของพวกเขา ซึ่งหมายความว่าพวกเขาไม่มีความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาเหล่านั้นมากเท่าไร หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าพวกเขาต้องการเพียงแค่อ่านเนื้อหาและข่าวสารทางการเมืองบน TikTok ก็เพียงพอแล้ว เช่นเดียวกันกับผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นเดโมแครตที่ว่า พวกเขามีความคิดเห็นว่าพวกเขาไม่น่ามีส่วนร่วมกับวิดีโอ TikTok แม้ว่ามันจะเป็นเนื้อหาที่สะท้อนความเชื่อทางการเมืองของตนก็ตาม

ทั้งนี้ ในส่วนนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ในบรรดาผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นรีพับลิกันไม่น่าตระหนักหรือรับรู้ถึงผลกระทบของอัลกอริทึม TikTok มากเท่ากับผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นเดโมแครต เนื่องจากกว่า 29 เปอร์เซ็นต์ของผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าพวกเขา ‘ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง’ ว่าหน้า For You Page มีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความชื่นชอบ/ความเชื่อของพวกเขา ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นเดโมแครตให้ผลลัพธ์ที่ตรงกันข้าม กล่าวคือไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามคนใดเลยที่ตอบว่าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่าหน้า For You Page มีการปรับเนื้อหาตามความชื่นชอบของผู้ใช้งาน รวมถึงกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุตัวตนว่าเป็นเดโมแครตกลับ ‘เห็นด้วยอย่างยิ่ง’ ว่าตัวอัลกอริทึมของ TikTok มีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเชื่อและความชื่นชอบของพวกเขา และการวิเคราะห์ในส่วนสุดท้ายเกี่ยวกับผลกระทบของอัลกอริทึมที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งขั้วทางการเมือง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (66 เปอร์เซ็นต์) ไม่ได้ต้องการมีส่วนร่วม (engage) ในวาทกรรมทางการเมืองบนพื้นที่ออนไลน์ เนื่องจากพวกเขาเห็นว่า ‘ไม่น่าเป็นไปได้อย่างยิ่ง’ ที่พวกเขาจะปกป้อง (defend) ความเชื่อทางการเมืองของพวกเขาบนแพลตฟอร์ม TikTok ด้วยเหตุนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าผู้คนมีแนวโน้มที่จะประสบกับสถานะที่ไม่กล้าแสดงออกถึงความคิดเห็นทางการเมืองของตน ตามทฤษฎี ‘วงเกลียวแห่งความเงียบ’ (spiral of silence) ซึ่งเป็นผลมาจากการจำกัดเนื้อหาตามความชื่นชอบของผู้ใช้โดยอัลกอริทึมของ TikTok ที่นำไปสู่การลดทอนวาทกรรมสาธารณะตามอุดมการณ์ทางการเมือง และทำให้ผู้คนมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกมา เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นส่วนน้อย และแปลกแยกจากเสียงส่วนใหญ่ของสังคมโดยรวม

และกลุ่มที่สาม งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า TikTok ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการถกเถียงหรือการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยกัน เช่น บทความเรื่อง *TikTok and the new language of political communication: the case of Podemos* ของ Cervi et al. (2021) ศึกษาพรรคการเมือง “Podemos” ของสเปนว่ามีการนำสื่อสังคมออนไลน์ TikTok มาใช้อย่างไร รวมถึงนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาจาก 100 โพสต์แรกของพรรคที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok ทั้งจากเนื้อหาของคลิปวิดีโอและข้อความบรรยายที่พรรคใช้อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับวิดีโอต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่าโพสต์เกือบทั้งหมดที่เผยแพร่โดยพรรค Podemos แสดงให้เห็นว่าพรรคมีความเข้าใจเกี่ยวกับแพลตฟอร์ม TikTok เป็นอย่างดี เนื่องจากพรรคมีการใช้ทั้งเพลง ข้อความ อีโมติคอน และเอฟเฟกพิเศษ (special effects) ในการประกอบสร้างวิดีโอเนื้อหาต่าง ๆ รวมถึงเนื้อหาที่สร้างขึ้นเพื่อเผยแพร่บน TikTok นั้น พรรค Podemos มัก

ผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น การกล่าวสุนทรพจน์ทางการเมือง หรือ การทำกิจกรรมทางการเมืองภายในพื้นที่ทางการเมืองต่าง ๆ นอกเหนือจากนี้ จากการวิเคราะห์ ปฏิสัมพันธ์ (interaction) ที่เกิดขึ้นภายใต้โพสต์ของพรรค Podemos บน TikTok พบว่า โพสต์ของพรรค Podemos จำนวน 60 เพอร์เซ็นต์เป็นการให้ข้อมูลและส่งเสริมกิจกรรมของพรรคโดยส่วนใหญ่ ในขณะที่โพสต์ที่เกี่ยวกับการระดมมีเพียง 35 เพอร์เซ็นต์ และโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้มีการยกเลิกหรือปรึกษาหารือกันนั้นพบว่ามีเพียง 5 เพอร์เซ็นต์เท่านั้น ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า TikTok ถูกนำมาใช้โดยพรรค Podemos เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและเพื่อระดมผู้สนับสนุนที่มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ทว่าแพลตฟอร์ม TikTok ไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการกระตุ้นให้เกิด การยกเลิกและเจรจาระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของ TikTok ในต่างประเทศข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่างานวิชาการต่างประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในทิศทางเมืองมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพรรคการเมืองในต่างประเทศและประชาชนโดยทั่วไป ต่างนำ TikTok มาใช้สำหรับการบริโภคข่าวสารทางการเมือง การประชาสัมพันธ์ทางการเมือง และการสื่อสารทางการเมือง รวมถึงตัวอัลกอริทึมของ TikTok ก็มีความแตกต่างจากสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแพร่กระจายและการรับรู้วาทกรรมทางการเมืองบนโลกออนไลน์ ไปจนถึงการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในแง่นี้ผู้วิจัยจึงสามารถใช้ประโยชน์จากวรรณกรรมเหล่านี้ในการพัฒนาวิธีการดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา TikTok โดยเฉพาะวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงแง่มุมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากในแวดวงวิชาการไทยการศึกษาเกี่ยวกับ TikTok มีอยู่น้อยมาก รวมถึงงานโดยส่วนใหญ่ที่มีอยู่ก็เป็นการศึกษาในทางนิเทศศาสตร์ ในสาขาวิชาการตลาด การจัดการ และการบริหารธุรกิจเป็นหลัก* ซึ่งในทางรัฐศาสตร์นั้นยังไม่ปรากฏให้เห็นงานวิชาการที่ให้ความสนใจกับ

* ยกตัวอย่างเช่น กัญญา เดชคง. (2564). การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ *TikTok* ของกระทรวงการต่างประเทศ [สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:274304 ; ญัฐพงษ์ สายพิณ. (2563). ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมมิวอลผ่าน *TikTok* ในสังคมไทย. วารสารสารสื่อศิลป์, 3(5), 55-66. ; นวรัตน์ ลัคนากุล. (2563). ทศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารทางการตลาดของธุรกิจผ่านแอปพลิเคชัน *TikTok* [สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/TU.the.2020.566 ; ปิยนุช จึงสมานกุล. (2563). องค์ประกอบของแอปพลิเคชัน *TikTok* ที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการซื้อสินค้าของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีใน

การศึกษาบทบาทของ TikTok ในทางการเมือง มีเพียงบทวิเคราะห์ของเว็บไซต์สำนักข่าวออนไลน์ที่มีการกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวอย่างคร่าว ๆ และยังไม่เป็นระบบเท่าไรนัก

2.2.2 วรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการแสดงออกทางการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ

ปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของผู้คน รวมถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการรณรงค์ทางการเมืองของทั้งนักการเมือง พรรคการเมือง และภาคประชาชน ต่างก็นิยมใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในการสนับสนุนเป้าหมายของตนกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่ข้ามผ่านข้อจำกัดทางด้านเวลาและพื้นที่ ซึ่งอำนวยความสะดวกต่อการติดต่อประสานงาน และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ ผู้วิจัยมุ่งสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะเครื่องมือสำหรับปฏิบัติการทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในทาง “การเมือง” มากยิ่งขึ้น

วิทยานิพนธ์เรื่อง *บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ* ของ *วีราภรณ์ ประสพรัตน์สุข (2558)* ศึกษาบทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ประเทศไทย [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. Mahidol University's Institutional Repository. <https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/3935> ; *พรหมพิลาศ กุลติก.* (2563). กลยุทธ์การสื่อสารตราสินค้าและพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok. วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิตยสาร, 6(2), 35-51. ; *พลพงศ์ นกน้อย.* (2562). พฤติกรรมการใช้และความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันดีท็อก (TikTok) ของผู้ใช้กลุ่ม Generation Y ในกรุงเทพมหานคร [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:177775 ; *ภรภัทร ธีญญเจริญ.* (2564). พฤติกรรมการเปิดรับ ทศนคติ และการตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. Dhurakij Pundit University Intellectual Repository. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Pronpat.Tan.pdf> และ *ศศิ จรูญไพศาล.* (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์จากการใช้แอปพลิเคชัน TikTok ในประเทศไทย [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. PSU Knowledge Bank. <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17459>

รูปแบบใหม่ เพื่อการต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ มีคุณลักษณะของความเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างไร รวมถึงเพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อการต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ผ่านการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนประเด็นเรื่องการต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม นั้น พบว่าได้ก่อให้เกิด การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่กระทำผ่าน “เครือข่ายสังคมออนไลน์” ที่นำมาสู่ การสื่อสารณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก และเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ ทั้ง ในรูปแบบของการสร้างวาทกรรม การเกิดขึ้นของเครือข่ายอาสาสมัครที่ร่วมกันทำภาพเพื่อใช้เป็นสื่อ รณรงค์ รวมถึงการร่วมกันใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่สื่อรณรงค์ จนกลายเป็นกระแส โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้เผยแพร่ส่งต่อสู่สาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โดยคุณลักษณะของการสื่อสารบนพื้นที่ออนไลน์ได้เอื้ออำนวยนำไปสู่การเคลื่อนไหวทาง สังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) ทั้งกิจกรรมบนโลกออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างเฟซบุ๊ก และกิจกรรมออฟไลน์ผ่านการจัดกิจกรรมบนท้องถนน เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็น เครื่องมือที่ให้อำนาจแก่ประชาชน ลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน ทำให้เกิดการสื่อสารได้อย่าง หลากหลายจากผู้คนหลายระดับในสังคม รวมถึงทำให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้สะดวกมากขึ้น จนนำมาสู่การรวมตัวจัดกิจกรรมบนท้องถนนเพื่อสื่อสารไปยังรัฐบาลยังลักษณ ชินวัตร ภายใต้วาทกรรม เช่น “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” และ “ไม่นิรโทษกรรมให้ฆาตกร” เพื่อส่ง สัญญาณให้รัฐบาลรับรู้ ว่า พ.ร.บ.ดังกล่าวจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนเสื้อแดงที่สนับสนุนรัฐบาล มาโดยตลอด เนื่องจากเป็นกระบวนการออกกฎหมายที่ไม่ชอบธรรม มีความลักลั่นของกระบวนการที่ เอื้อประโยชน์ให้กับนักการเมือง โดยไม่ก่อประโยชน์ให้กับประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความ ขัดแย้งทางการเมือง ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าวนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงพลัง มวลชนที่ต่อต้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรมแล้วนั้น ในอีกด้านหนึ่งยังแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นภายในกลุ่มของคนเสื้อแดง ที่เกิดการแบ่งแยกสี และจุดยืนทางการเมืองภายในกลุ่มที่ไม่ สอดคล้องกันเสมอไป

ขณะที่งานวิจัยเรื่อง *การร่วมสร้างอัตลักษณ์ “คนดี” โดยมวลมหาประชาชน: กรณีศึกษา สื่อส่วนบุคคล* ของ อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล และอาจินต์ ทองอยู่คง (2560) ศึกษาการร่วมสร้างอัต ลักษณ์คนดี ของมวลชนผู้สนับสนุนคณะกรรมการประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้ เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ผ่านการใช้ “สื่อส่วนบุคคล” โดยหมายความถึงสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่บุคคลเป็นเจ้าของ ควบคุมเนื้อหาได้เอง และ ร่วมผลิตเนื้อหาได้เอง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับผู้ใช้ร่วม

ขบวนการกปปส. นั้น นอกจากผู้เข้าร่วมจะใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความคิด และระดมทรัพยากรแล้ว สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นกลไกสำคัญที่ขบวนการใช้สร้างอัตลักษณ์ของกปปส. ขึ้นมา ซึ่งสิ่งนี้เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่สำคัญสองประการคือ หนึ่ง การพัฒนาเทคโนโลยีของ “สื่อส่วนบุคคล” จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของสื่อที่เป็นไปในทิศทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อได้มากขึ้น โดยเฉพาะกรณีของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัล และสอง ลักษณะทางประชากรของผู้เข้าร่วมชุมนุมที่สมาชิกหลักอยู่ในเมืองและมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มใหญ่ของผู้ร่วมชุมนุมกับกปปส. เป็นชนชั้นกลางในเมือง (โดยเฉพาะจากกรุงเทพฯ) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์สื่อรูปแบบนี้ได้มากกว่าคนจากพื้นที่อื่น รวมถึงอาชีพ ลักษณะของงาน และระดับการศึกษา ก็ส่งผลต่อความคุ้นเคยและทักษะในการใช้และผลิตสื่อด้วยเช่นกัน

โดยในแง่ของเนื้อหา นั้น สื่อส่วนบุคคลจำนวนมากที่มวลชนผลิตเป็นการร่วมทำให้อัตลักษณ์ของ “คนดี” ตามจินตภาพของพวกเขาปรากฏชัดเจนขึ้นมา ยกตัวอย่างเช่น การสร้างมีม “ป้ายดำ คัดค้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม” ที่ถูกดัดแปลงและส่งต่อเป็นจำนวนมาก เพื่อแสดงถึงการต่อต้านพฤติกรรมโกง (ในความหมายของขบวนการกปปส.) หรือมีม “อีโง่” ที่มีการดัดแปลงและทำซ้ำจำนวนมาก เพื่อแสดงถึงคุณลักษณะด้านไหวพริบ ความเฉลียวฉลาด นอกเหนือจากนี้ ในแง่ของรูปแบบนั้น การเผยแพร่สารทางการเมืองผ่านมีมอินเทอร์เน็ตช่วยให้เนื้อหาที่เป็นเรื่องการเมืองดูลดความเป็นการเมืองลง ยกตัวอย่างเช่น มีมอีโง่ที่มีเนื้อหาโจมตีทางการเมืองถูกลดทอนลงไปเป็นมุกตลกที่มุ่งโจมตีบุคคล ลักษณะดังกล่าวไม่ได้ทำให้เนื้อหาที่เป็นสารทางการเมืองหายไป เพียงแต่ว่ามันถูกทำให้เจือจางลงด้วยรูปแบบของการเป็นมุกตลก หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่ามันเป็นการทำให้เกิดอัตลักษณ์ของ “ขบวนการทางการเมืองแบบคนดี” คือเป็นขบวนการการเมืองที่ (ดู) ไม่เป็นการเมือง (apolitical political movement) ซึ่งในแง่นี้ได้แสดงให้เห็นว่า “มวลชน” กปปส. ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนหรือตกอยู่ภายใต้การกำกับจากแกนนำไปเสียทั้งหมด แต่ในทางกลับกัน ภายใต้เงื่อนไขที่มวลชนสามารถใช้สื่อส่วนบุคคลร่วมเคลื่อนไหวได้อย่างมากนั้น อัตลักษณ์ รูปแบบ และผลผลิตของการเคลื่อนไหวจึงมีปฏิบัติการของมวลชนรวมอยู่ด้วยอย่างแยกไม่ออก

ในบทความ *New Social Media and Politics in Thailand: The Emergence of Fascist Vigilante Groups on Facebook* ของ Schaffar (2016) ศึกษา “องค์กรเก็บขยะแผ่นดิน” (the Rubbish Collector Organization) กลุ่มทางการเมืองของไทยที่เติบโตจากการเคลื่อนไหวบนเฟซบุ๊กกลุ่ม (Facebook groups) และมีสมาชิกมากกว่า 200,000 คน ในช่วงหลังการ

รัฐประหารปี 2557 โดยเป้าหมายของกลุ่มองค์กรเก็บขยะแผ่นดินคือการโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ด้วยประเด็นเรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ส่งผลให้มีโทษจำคุกตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการแสดงตนเป็น “ศาลเตี้ย” (vigilante) ที่มีการผลิตถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง (hate speech) ในสังคม และการล่าแม่มดบนโลกออนไลน์ (witch hunts) รวมถึงในบางครั้งมีการรวมตัวกันออกมาเคลื่อนไหวบนพื้นที่กายภาพในประเด็นต่าง ๆ โดยมีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน อย่างไรก็ตาม **Schaffar** ได้อธิบายว่ากลุ่มที่มีลักษณะเป็นศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทยนั้น เติบโตขึ้นจากสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเฉพาะเจาะจง อันได้แก่ ความแตกแยกทางการเมืองที่ยังรากลึกในสังคมไทย และบทบัญญัติทางกฎหมายของไทย โดยเฉพาะกฎหมายการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของการใช้งานเฟซบุ๊กในฐานะเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่โดดเด่น โดยสถานการณ์เหล่านี้มีความสำคัญและเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเติบโตของกลุ่มในลักษณะดังกล่าว ดังนั้น เฟซบุ๊กจึงไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการสร้างประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มันสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารส่งผ่านอุดมการณ์ของรัฐ รวมถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มชาตินิยมสุดโต่งด้วยเช่นกัน

ในทำนองเดียวกัน หนังสือเรื่อง *Opposing Democracy in the Digital Age: The Yellow Shirts in Thailand* ของ **Sinpeng (2021b)** ได้ให้ความสนใจกับการศึกษาว่าอินเทอร์เน็ตมีส่วนต่อการล่มสลายของประชาธิปไตยได้อย่างไร เนื่องจากพบว่าความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงทศวรรษ 2550 อินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในการระดมการต่อต้านประชาธิปไตย (antidemocracy) ของกลุ่ม กปปส. และมีส่วนทำให้การรัฐประหารมีต้นทุนที่ต่ำลงเนื่องจากแกนนำคนสำคัญอย่างสุเทพ เทือกสุบรรณ ใช้เฟซบุ๊กเพจส่วนตัวในการประสานงานและระดมการต่อต้านประชาธิปไตย ที่ส่งผลให้มวลชนจำนวนมากเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านระบอบทักษิณ รวมถึงเรียกร้องวิธีการแก้ไขปัญหที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงของ **Sinpeng** เกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏให้เห็นจากสังคมไทยมีสามประการ คือ ประการแรก สื่อสังคมออนไลน์เอื้อประโยชน์ในการประสานงาน (coordination) และระดมมวลชนในขบวนการต่อต้านประชาธิปไตย ประการที่สอง สื่อสังคมออนไลน์ทำให้การแบ่งขั้วทางการเมือง (political polarization) ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และประการสุดท้าย สื่อสังคมออนไลน์ช่วยขยายเสียงหรือทัศนคติที่ต่อต้านประชาธิปไตย นอกเหนือจากนี้ ผลการวิเคราะห์เฟซบุ๊กเพจของสุเทพ เทือกสุบรรณ กับเพจของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของกลุ่มกปปส. และ นปช. นั้น **Sinpeng** พบว่า การกดไลก์ร่วมกัน (co-like) และ

การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน (co-comment) ระหว่างสมาชิกของทั้งสองเพจนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนของทั้งกปปส. และ นปช. แสดงตนเป็น “ห้องเสียงสะท้อน” (echo chambers) บนโลกออนไลน์ ที่มีการสื่อสารกันภายในเฉพาะกลุ่มของตนเอง

เช่นเดียวกับบทความเรื่อง *การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา เฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557* ของ ชัยนัท สุขไชยะ และชาญชัย จิวจินดา (2562) ที่ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเพจ Suthep Thaugsuban (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ในช่วงระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557 เพื่อทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางการเมืองออนไลน์ และความเชื่อมโยงกับพื้นที่ออนไลน์ผ่านเครือข่ายของระบบอินเทอร์เน็ต โดยผลการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีและรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นไปเพื่อการปลุกกระตมเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมการชุมนุม โดยการโพสเชิญชวนผ่านเฟซบุ๊กเพจด้วยคำพูดที่โดนใจ หรือเป็นประโยคที่สร้างความรู้สึกร่วมฮึกเหิม มีการมุ่งเน้นการใช้คำพูดที่ทำให้การชุมนุมมีราคา อาทิ การ “สร้างประวัติศาสตร์” รวมถึงมีการนำเสนอความคิดเห็นของนักวิชาการ และบุคคลที่มีชื่อเสียงหลากหลายด้าน ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของการชุมนุมประท้วงมีสาระ มีข้อมูลเพียงพอ ที่ทำให้การระดมประชาชนมาเข้าร่วมการชุมนุมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการปลุกกระตมแล้วยังพบว่าสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กเพจ สุเทพ เทือกสุบรรณ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงแค่การรับฟังหรือติดตามข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของความเปิดกว้าง อีกทั้งการรวบรวมคนจำนวนมากมารวมตัวกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันก็สามารถทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันในเรื่องการเสนอถึงการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิรูปประเทศตามแนวคิดของกลุ่ม กปปส. เป็นหลัก

ในขณะที่วิทยานิพนธ์เรื่อง *การรณรงค์ทางการเมืองบนโลกออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านอำนาจ: กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ “ล้านชื่อต้านล้างผิด” “THE METTAD” และ “ลุงตุ๋น” ในช่วงการเลือกตั้ง 2562* ของ ทัดเทพ ดิสฺคุนธ์ (2563) ได้ศึกษาบทบาทของเฟซบุ๊กเพจที่มีลักษณะเป็นนิรนาม (Anonymous Facebook Page) จำนวนสามเพจ อันได้แก่ “ล้านชื่อต้านล้างผิด” “THE METTAD” และ “ลุงตุ๋น” ที่เคลื่อนไหวสนับสนุนรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงฤดูกาลเลือกตั้ง 2562 ที่ผ่านมา ด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อศึกษาว่าเฟซบุ๊กเพจเหล่านั้นในฐานะเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาลมีการรณรงค์ทางการเมืองด้วย

รูปแบบและลักษณะอย่างไร รวมถึงการรณรงค์ทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กเพจเหล่านั้น ถูกนำไปขยายผลให้เป็นประเด็นทางการเมืองในลักษณะใดบ้าง โดยผลการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าเฟซบุ๊กเพจเหล่านั้นนิยมใช้รูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องไปตามวัฒนธรรมการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบัน ทั้งการการโพสต์ข้อความ ภาพพร้อมคำบรรยาย ภาพการ์ตูนพร้อมคำบรรยาย โควตคำพูดในภาพ การตัดต่อภาพ อินโฟกราฟิก รวมถึงมีม (meme) ต่าง ๆ แต่ทว่าประเด็นส่วนใหญ่ที่ได้หยิบยกมานำเสนอนั้นยังคงผูกโยงอยู่กับชุดอุดมการณ์ซึ่งครองอำนาจในสังคมไทย อันหมายถึงความถึงชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ ดังนั้น เฟซบุ๊กเพจนิรนามจึงถือเป็นอีกหนึ่งส่วนประกอบสำคัญในองค์ภาพของการรณรงค์ทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายโจมตีคู่แข่งทางการเมืองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ โดยเป็นพื้นที่สีเทาซึ่งใช้ประโยชน์จากสภาวะความเป็น “นิรนาม” มาเติมเต็มช่องว่างของการรณรงค์ในส่วนที่ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้เข้าไปกำกับเรื่องงบประมาณและเนื้อหาที่ใช้ในการรณรงค์ โดยเฉพาะการโจมตีคู่แข่งด้วยประเด็นเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ ซึ่งเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกเหนือจากนี้ **ทัทเทพ** ยังพบว่าบางประเด็นที่เพจนำขึ้นมาเสนอนั้น ไม่ได้ถูกพูดถึงอยู่เพียงแค่อำณาบริเวณของโลกออนไลน์แต่เพียงเท่านั้น แต่ยังถูกหยิบยกไปขยายผลให้เป็นประเด็นทางการเมืองบนโลกแห่งความจริง ผ่านการให้สัมภาษณ์ของบุคคลสาธารณะ ข้าราชการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงการยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ อีกด้วย และยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลบางส่วนที่เฟซบุ๊กเพจนิรนามได้ผลิตสร้างขึ้นมานำเสนอแก่สาธารณชน ยังเข้าข่ายของการเป็นข่าวปลอมและข้อมูลที่บิดเบือน รวมถึงมีการวางกรอบข้อเท็จจริงบางแง่มุมให้โดดเด่นขึ้นมาเพื่อสนับสนุนรัฐบาลพลเอกประยุทธ์และโจมตีคู่แข่งทางการเมือง แต่ทว่าข้อมูลเหล่านั้นก็ไม่ได้ถูกกลั่นกรองหรือกำจัดออกไปจากโลกออนไลน์โดยหน่วยงานต่อต้านข่าวปลอมของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้คนบนเฟซบุ๊กส่วนใหญ่ก็ยังคงแสดงความคิดเห็นไปในเชิงคล้อยตามและสนับสนุนข้อมูลที่บิดเบือนเหล่านั้น เนื่องด้วยอาจเป็นข้อมูลที่ผลิตให้สอดคล้องกับชุดอำนาจซึ่งฝังรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ในทำนองเดียวกัน บทความเรื่อง **การล้อเลียนในเพจเฟซบุ๊กประเภทเสียดสีการเมือง** ของ **จันทวรรณ ตระกูลมิม (2563)** ศึกษาการล้อเลียนเสียดสีทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ Facebook Page ผ่านการศึกษาเพจ “ไข่แมวX” ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 – 30 มิถุนายน 2562 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน โดยเป็นการศึกษาโพสต์หรือข้อความที่มีเนื้อหาการล้อเลียนหรือเสียดสีในประเด็นทางการเมือง ว่ามีความเกี่ยวข้องกับข่าวหรือสถานการณ์ทางการเมืองในประเภทใดบ้าง

ทั้งนี้ ผลการศึกษาจากบริบททางสังคมร่วมกับสัญญาณที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์พบว่า ประเด็นทางการเมืองที่เพจ “ไข่แมวX” หยิบยกมาว่าดลื้อเลียนนั้นสามารถแบ่งออกได้ 7 ประเด็น ได้แก่ พฤติกรรมของนักการเมือง ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง นโยบายของรัฐบาล เหตุการณ์สำคัญตามกระแส และสถาบันที่เกี่ยวข้องทางการเมือง ในส่วนของกลวิธีที่ใช้ในการลื้อเลียนพบว่ามี 4 ประเภท คือ การทำให้เป็นเรื่องล้อเล่น การเปรียบเทียบ การกล่าวเกินจริง และการสลับบทบาท โดยการใช้การ์ตูนเป็นรูปแบบหลักสำหรับการลื้อเลียนทางการเมืองของเพจไข่แมว X นั้น เป็นวิธีการลดความตึงเครียดในการสื่อสาร และทำให้ประเด็นทางการเมืองสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายมากขึ้น รวมถึงยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานและพฤติกรรมของนักการเมืองผ่านสัญญาณได้อย่างแนบเนียน ภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่ถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ในบทความวิจัยเรื่อง **พฤติกรรมการหาเสียงของพรรคการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์: Facebook ของ พงษ์มนัส ดีอด (2563)** ศึกษาพฤติกรรมการหาเสียงของพรรคการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ Facebook ในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 ซึ่งประกอบไปด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคอนาคตใหม่ พรรคเพื่อไทย พรรคพลังประชารัฐ และพรรคภูมิใจไทย โดยพบการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองทั้ง 5 พรรค มีการโพสต์ข้อความเพื่อรณรงค์หาเสียงในช่วงการเลือกตั้ง รวมกันทั้งสิ้น 1,231 ครั้ง เฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 25 โพสต์ต่อวัน โดยในช่วงเดือนสุดท้ายของการประชาสัมพันธ์เพื่อหาเสียง พรรคการเมืองต่าง ๆ จะมีการโพสต์ข้อความในอัตราที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 2 เดือนแรกก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง ในขณะที่เนื้อหาที่พรรคนำมาสื่อสารนั้นพบว่าส่วนใหญ่พรรคการเมืองเน้นการให้ข้อมูลหรือข่าวสารของพรรคการเมือง เช่น การนำเสนอนโยบายและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพรรค นอกเหนือจากนี้ ประเภทของสื่อที่พรรคการเมืองนิยมนำมาใช้ในการสื่อสารมากที่สุด คือ ภาพนิ่ง รองลงมาคือวิดีโอ และการถ่ายทอดสด ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการหาเสียงเลือกตั้งในยุคปัจจุบันหรือยุคดิจิทัล พรรคการเมืองในประเทศไทยได้หันมาใช้ช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ทางการเมือง ซึ่งเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจากวิธีการหาเสียงแบบดั้งเดิมที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งต้องลงพื้นที่ไปตามบ้านเรือนของประชาชน รวมถึงการติดแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ตามถนนหรือจุดสำคัญต่าง ๆ โดยลักษณะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนจากการประชาสัมพันธ์สื่อสารทางเดียว (one-way communication) มาสู่การประชาสัมพันธ์สองฝ่าย (two-way communication) ที่อนุญาตให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

วิทยานิพนธ์เรื่อง *การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจเนอเรชัน Z* ของ อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศา (2562) ศึกษาการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้รับสารที่อยู่ในเจเนอเรชัน Z เพื่อดูว่าพรรคอนาคตใหม่ใช้จุดมุ่งใจในเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์อย่างไร ที่ส่งผลให้เจเนอเรชัน Z มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ด้วยการวิเคราะห์หัตถ์บท (textual analysis) จากข้อมูลบนเฟซบุ๊กเพจและทวิตเตอร์หลักของพรรคอนาคตใหม่ทั้งหมด 2 บัญชี ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเจเนอเรชัน Z ผลการศึกษาพบว่า พรรคอนาคตใหม่มีการใช้จุดมุ่งใจเชิงเหตุผลร่วมกับอารมณ์มากที่สุดในการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ โดยประเด็นที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่ เป็นประเด็นในเชิงวิจารณ์หรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามโดยการอ้างอิงข้อมูลหลักฐาน ในส่วนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนเจเนอเรชัน Z นั้น พบว่าเจเนอเรชัน Z มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นภายใน 1 เดือน หลังการยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยเฉพาะกิจกรรมการริทวิตประเด็นทางการเมืองในเรื่องต่าง ๆ และการเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง โดยเจเนอเรชัน Z ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิมไปในเชิงบวก โดยส่วนใหญ่มองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิมช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้มากกว่า เนื่องจากการขับเคลื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการยืนยันตัวตน หรือจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมที่แท้จริง รวมถึงไม่ใช่ประชากรในทุกเจเนอเรชันที่จะใช้หรือเชื่อถือข่าวสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์เสมอไป นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่า กลุ่มเจเนอเรชัน Z เห็นว่าการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่เป็นปัจจัยที่มีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากของเจเนอเรชัน Z มากขึ้น

และบทความเรื่อง *การสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์* ของ **เหมือนฝัน คงสมแสวง (2562)** ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 ผลการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่พรรคเพื่อไทยใช้สื่อสารทางการเมืองอย่างเป็นทางการนั้น ประกอบไปด้วย เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ โลก และยูทูบ โดยพรรคเพื่อไทยพยายามทำการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับการเปิดรับสื่อของผู้รับสาร เนื่องด้วยแต่ละคนมีสิทธิ์เป็นหนึ่งในฐานะเสียงที่จะผลักดันให้พรรคชนะการเลือกตั้งได้ ยกตัวอย่างเช่น ในเว็บไซต์ของพรรคจะมีทั้งเนื้อหาที่เป็นข่าวสำหรับผู้อ่านทั่วไปที่ต้องการทราบกิจกรรม ทราบความเคลื่อนไหวของพรรคในรูปแบบที่ไม่ได้ต้องการรายละเอียดเชิงลึก รวมทั้งมีวาไรตี้

ประจำสัปดาห์สำหรับผู้อ่านที่ต้องการเนื้อหาอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการลงรายละเอียดมากขึ้น ซึ่งมีทั้งบทความและบทสัมภาษณ์ กราฟิกคำคมและนโยบายของพรรค มีการใช้เพลงประกอบมิวสิกวิดีโอเพื่อสื่อสารจุดยืนและนโยบายต่าง ๆ ที่พรรคจะกระทำ มีการถ่ายทอดสดผ่านทางเฟซบุ๊ก ที่จะมีการแจ้งเตือนไปยังแฟนเพจ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ดึงให้ประชาชนมีส่วนร่วมแบบทันทีทันใดได้ นอกเหนือจากนี้ยังพบว่าพรรคเพื่อไทยอาศัยพื้นที่สื่ออื่น ๆ ในการสื่อสารด้วยเช่นกัน เช่น การสื่อสารผ่านกระทู้พันทิป อินสตาแกรมของ tv24official เพจเฟซบุ๊กของตัวบุคคลที่เป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการเผยแพร่สารและลงในหลายกระแสเพื่อช่วงชิงพื้นที่สื่อ มีการสื่อสารแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น การเข้าร่วมงานฟุตบอลประเพณีธรรมศาสตร์ - จุฬา ครั้งที่ 73 ของซัชชาติ สิทธิพันธุ์ หรือการพบปะประชาชนของคุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธุ์ ซึ่งนำลูกสาวที่ไม่ได้ลงเล่นการเมืองไปลงพื้นที่ด้วย เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่าอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้นในการเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ โดยสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทในทางการเมืองของต่างประเทศในหลาย ๆ เหตุการณ์

ยกตัวอย่างเช่น อาหรับสปริง (Arab Spring) เหตุการณ์ลุกฮือของประชาชนเพื่อโค่นล้มรัฐบาลที่เกิดขึ้นในประเทศแถบตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ช่วงปลายปี 2010 โดยในหนังสือ **ปฏิวัติ 2.0 : Revolution 2.0** ของ วาเอล โกนิม (2555) ได้แสดงให้เห็นถึงพลังของสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook และ Facebook Page ที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองของอียิปต์ โดยจากเดิมที่ Facebook เป็นเพียงพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล แต่ทว่าต่อมาได้ถูกพัฒนามาเป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการเคลื่อนไหว และถูกส่งต่อไปอย่างกว้างขวางในโลกออนไลน์ จนมีประชาชนจำนวนมากมาเข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า Facebook จะเผชิญกับข้อจำกัดที่ถูกควบคุมจากรัฐจากการระงับสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อจำกัดการสื่อสารของกลุ่มผู้ประท้วง รวมถึงการจับกุมผู้ดูแลเพจ (admin) แต่ทว่าวิธีการดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้รัฐบาลฮอสนี มุบารัค สามารถควบคุมสถานการณ์และยุติการประท้วงของประชาชนได้ เนื่องจากผู้นำใน Facebook Page ไม่ได้เป็นแกนนำที่กำหนดและผูกขาดทิศทางการเคลื่อนไหวเสมอไป แต่มวลชนที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวล้วนแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งสุดท้ายแล้วได้นำไปสู่การลงจากตำแหน่งของประธานาธิบดีฮอสนี มุบารัค

ในที่สุด ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ในอียิปต์หรือในโลกอาหรับสปริงเป็นหนึ่งในตัวอย่างของการเคลื่อนไหวในโลกไซเบอร์ที่นำมาสู่การปฏิวัติในพื้นที่จริง

รวมถึงขบวนการร่ม (Umbrella Movement) ที่เกิดขึ้นในฮ่องกง ในบทความเรื่อง *Social media and Umbrella Movement: Insurgent public sphere in formation* ของ Lee et al. (2015) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองผ่าน Facebook มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่สนับสนุนขบวนการที่เกิดขึ้นในฮ่องกง โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทในการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถควบคุมหรือกำหนดได้เอง กล่าวคือ สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มคนชายขอบ (marginalized groups) หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่ถูกกีดกันออกจากการเมืองกระแสหลักและสื่อมวลชน ซึ่งส่งผลทำให้ความคิดเห็นของพวกเขาเป็นที่รับรู้ในเครือข่ายที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ที่อาจนำไปสู่ปฏิบัติการรวมหมู่ (collective action) ในที่สุด รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยอำนวยความสะดวกให้บุคคลสามารถสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะในหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทางหนึ่ง และสุดท้ายถึงแม้ว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์จะถูกเฝ้าระวังจากภาครัฐเป็นพิเศษ แต่ทว่าโดยพื้นฐานของสื่อสังคมออนไลน์ที่ให้ความเป็นอิสระแก่ผู้ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ แล้ว ทำให้วาทกรรมที่ถูกเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ถูกครอบงำโดยรัฐหรือภาครัฐกิจได้ทั้งหมด

ในขณะที่บทความ *Digital Disobedience and the Limits of Persuasion: Social Media Activism in Hong Kong's 2014 Umbrella Movement* ของ Agur and Frisch (2019) พบว่าคุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความรวดเร็วและสามารถส่งต่อข้อมูลได้อย่างกว้างขวางนั้น ช่วยส่งเสริมความสามารถในการระดมมวลชน (mobilize) และการจัดระเบียบ (organize) ของผู้ประท้วงทั้งบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตและบนท้องถนนได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบเหล่านี้ไม่ได้นำไปสู่การชักชวน/โน้มน้าว (persuasion) บุคคลฝ่ายตรงข้ามหรือผู้สังเกตการณ์คนอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้ประท้วงในขบวนการร่มพบกับอุปสรรค 2 ประการที่สำคัญเกี่ยวกับการชักชวนและระดมมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ หนึ่ง ปัญหาเรื่องของจำนวนข้อมูลข่าวสารที่มีมหาศาลบนสื่อสังคมออนไลน์ และสอง การแบ่งกลุ่มอายุของสื่อ ด้วยเหตุนี้ ความพยายามในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของขบวนการร่มจึงช่วยทำให้เกิดความสนใจใหม่ ๆ และสร้างพื้นที่ดิจิทัลสำหรับการเคลื่อนไหว แต่ทว่าไม่ได้ช่วยสำหรับการชักชวนและโน้มน้าวชาวฮ่องกงส่วนใหญ่เพื่อทำให้ขบวนการมีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น

และในหนังสือ *Networks of Outrage and Hope: Social Movement in the Internet Age* ของ **Castells (2015)** ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2010-2011 ตั้งแต่เหตุการณ์การปฏิวัติในตูนีเซียและไอซ์แลนด์ การปฏิวัติในอียิปต์ การลุกฮือของประชาชนเพื่อต่อต้านรัฐบาลในตะวันออกกลาง การเคลื่อนไหวต่อต้านในสเปน และปฏิบัติการยึดวอลล์สตรีทในสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญไปที่การเคลื่อนไหวทางสังคมที่เชื่อมโยงกันผ่านเครือข่าย (networked social movement) ของกลุ่มคนที่รวมตัวกันขึ้นจากสาเหตุหรือเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยมีเครือข่ายทางสังคมและ “อินเทอร์เน็ต” เป็นพื้นที่ตรงกลางสำหรับการสื่อสาร แบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้คนหลากหลายกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม แม้การเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศเหล่านี้จะมีบริบทเฉพาะของตนเองที่แตกต่างกัน แต่ **Castells** มองว่าท่ามกลางความแตกต่างเหล่านี้ยังมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันปรากฏอยู่ กล่าวคือ เครือข่ายการเคลื่อนไหวทางสังคมมีหลายรูปแบบประกอบไปด้วยเครือข่ายทางสังคมทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์ หรือที่เรียกว่า “พื้นที่ลูกผสม” (hybrid space) ซึ่งเป็นพื้นที่รูปแบบใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำลายโครงสร้างเชิงสถาบัน เพื่อเปิดพื้นที่ของเครือข่ายการสื่อสารโดยเสรี (space of autonomy) เป็นพื้นที่ที่ประกอบสร้างผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ของการไหลเวียนในโลกอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายการสื่อสารผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย (space of flows) และพื้นที่หรืออาคารอันเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นเป้าหมายของการแสดงออกในการประท้วงแต่ละครั้ง (space of space) ดังนั้น แม้ว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจก่อตัวขึ้นในพื้นที่อินเทอร์เน็ต แต่จะกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก็ต่อเมื่อมีการเข้ายึดครองพื้นที่ในเขตเมือง และแม้ว่าจะเข้ายึดครองพื้นที่เขตเมืองแล้วในการเคลื่อนไหวทางสังคมก็ยังคงมีการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับการติดต่อสื่อสารอยู่ ซึ่งส่งผลให้เครือข่ายไม่มีศูนย์กลางอำนาจ เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปราศจากผู้นำ (leaderless movement)

ข้อเสนอว่าด้วย “พื้นที่ลูกผสม” ของ **Castells** สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นจากเครือข่ายสังคมออนไลน์และชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งทั้งสองเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพลังของมวลชน ดังเช่นที่เกิดขึ้นในตูนีเซีย ไอซ์แลนด์ และอียิปต์ การติดต่อสื่อสาร การนัดหมาย และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีพลวัตระหว่างพื้นที่ของการสื่อสารในโลกออนไลน์กับพื้นที่เมือง ซึ่งทำให้พื้นที่ลูกผสมดังกล่าวกลายเป็นปริณทลสาธารณะแบบใหม่ (new public space) และเป็นหัวใจสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลที่เพิ่มสูงมากขึ้นในการเคลื่อนไหวทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง และเหตุการณ์การรณรงค์ต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก โดยอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบรรลุเป้าหมายของผู้คนจากหลากหลายภาคส่วนทั้งพรรคการเมือง นักการเมือง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง รวมถึงบุคคลนิรนามที่ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตน ทั้งนี้ ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นนัยสำคัญที่ว่าอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนมาโดยตลอด นับตั้งแต่การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลให้พื้นที่บนโลกออนไลน์กลายเป็นทั้งพื้นที่แห่งการแสดงออก การมีส่วนร่วมทางการเมือง ไปจนถึงพื้นที่ของการต่อสู้ทางการเมืองในยุคปัจจุบัน

2.2.3 วรรณกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยมุ่งสำรวจถึงวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปัจจุบัน หรือในช่วงปี 2563 - 2564 ของประเทศไทย เพื่อดูว่าปัจจุบันงานวิชาการที่ผ่านมามีการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ดังกล่าวไปในทิศทางใดบ้าง รวมถึงยังขาดการพิจารณาเกี่ยวกับประเด็นอะไรเป็นสำคัญ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยฉบับนี้

ในหนังสือ *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว* ของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล (2564) ศึกษากระบวนการก่อตัว พัฒนาการความคิด และปฏิบัติการทางการเมืองและสังคมของคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ปี 2563 โดยกนกรัตน์มองว่าความขัดแย้งทางการเมืองที่ปะทุออกมาให้เห็นจากการก่อตัวของขบวนการนักเรียน นิสิต และนักศึกษาในปี 2563 มีที่มาจากความแตกต่างหลากหลายของมิติทางการเมืองและสังคมระหว่างคนรุ่นสงครามเย็นและคนรุ่นโบว์ขาวที่เติบโตมากันในคนละบริบทที่แตกต่างกัน โดยมีปัญหาใจกลางที่สำคัญคือ คนยุคสงครามเย็นเป็นคนกลุ่มหลักที่มีอำนาจทั้งในคณะรัฐบาล ข้าราชการประจำ รัฐวิสาหกิจ ตำรวจ และทหาร รวมถึงคนรุ่นนี้จำนวนมากยังคงยึดติดและให้ความสำคัญกับอำนาจและพยายามสืบทอดอำนาจนั้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม กนกรัตน์เห็นว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นในสังคมการเมืองไทยยุคปัจจุบันไม่สอดคล้องกับ “รุ่น” ในแบบที่สังคมตะวันตกกำหนด และแนวคิดแบบตะวันตกก็เป็นกรอบที่ไม่สามารถใช้อธิบายหรือช่วยในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ กล่าวคือ สำหรับสังคมไทยนั้นมีความแตกต่างระหว่างคน 3 รุ่นหลัก ๆ คือ “คนรุ่นสงครามเย็น”

(cold war generation) “คนรุ่น (ใน) ระหว่าง” (in-between generation) และ “คนรุ่นโบว์ขาว” (white ribbon generation) โดยความแตกต่างระหว่างคนรุ่นสงครามเย็นและคนรุ่นโบว์ขาวเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นที่มาของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ในขณะที่ความขัดแย้งนำมาซึ่งการเติบโตของขบวนการคนรุ่นโบว์ขาว และเมื่อปัญหาของพวกเขาไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากช่องทางสังคมและการเมืองต่าง ๆ ถูกปิด เช่น การยุบพรรคอนาคตใหม่ การใช้ความรุนแรงของรัฐต่อประชาชน (โดยเฉพาะกรณีการอุ้มหายนายวินเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์) และผลกระทบจากโควิด-19 ปัจจัยสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ คือสิ่งกระตุ้นให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ขยายตัวและเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจากจุดเริ่มต้นบนโลกออนไลน์ไปสู่การประท้วงบนท้องถนนในที่สุด

นอกเหนือจากนี้ **กนกรัตน์** ยังชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการทางการเมืองและสังคมของคนรุ่นใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการที่สำคัญ 4 ช่วงเวลา ตั้งแต่การเริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ หลากหลายกลุ่ม ชุมนุมกันอย่างกระจัดกระจายตัวตามรั้วโรงเรียนและรั้วมหาวิทยาลัย โดยต่อมากลุ่มต่าง ๆ ก็เริ่มรวมตัวกันแบบหลวม ๆ จนกระทั่งภายหลังการสลายการชุมนุมเมื่อวันที่ 15 และ 16 ตุลาคม 2563 และการจับกุมแกนนำหลัก ๆ มากขึ้น ที่ทำให้การชุมนุมขยายตัวมากขึ้นทั้งในเชิงจำนวนของผู้ชุมนุม และประเด็นข้อเรียกร้อง โดยรูปแบบการชุมนุมเปลี่ยนแปลงไปเป็นการชุมนุมที่ดูเหมือนไร้แกนนำ ผู้เข้าร่วมชุมนุมเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้จัดการชุมนุม ผู้ปราศรัย ผู้จัดระเบียบ และผู้อำนวยความสะดวก รวมถึงผู้สร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ในการชุมนุม และในขณะเดียวกันข้อเรียกร้องของการชุมนุมก็ยกระดับและท้าทายสังคมมากขึ้น จากการเรียกร้องเดิมที่ให้รัฐหยุดคุกคามประชาชน แก้ไขรัฐธรรมนูญ และนายกต้องลาออก ไปสู่การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ และในตอนสุดท้าย **กนกรัตน์** ยังได้เสนอทางออกของประเทศไทยสำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ โดยมองว่า “คนรุ่น (ใน) ระหว่าง” คือพลังสำคัญของการสร้างสังคมที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่น และปรับตัวได้ดีสำหรับคนรุ่นหลังต่อไปได้

ในทำนองเดียวกัน บทความวิจัยเรื่อง *Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protest in Thailand* ของ Sinpeng (2021a) ได้ศึกษาการประท้วงต่อต้านรัฐบาลของกลุ่มเยาวชนไทยในช่วงปี 2563 ที่ผ่านมา ว่ามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างไร โดยให้ความสนใจไปที่กิจกรรมการใช้แฮชแท็ก (hashtag activism) เพื่อการณรงค์ทางการเมืองบนทวิตเตอร์ สื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงในหมู่คนรุ่นใหม่ ผ่านการศึกษาแฮชแท็ก *#เยาวชนปลดแอก* (*#FreeYouth*) ซึ่งเป็นแฮชแท็กที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนปลดแอก กลุ่มที่ซึ่งมีบทบาทนำในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในช่วงต้น รวมถึงเป็นแฮชแท็กที่ได้รับ

ความนิยมสูงเป็นอันดับที่สองในปี 2563 โดยผลการศึกษาพบว่าทวิตเตอร์ถูกใช้เพื่อสร้างเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับการกระทำรวมหมู่ (collective narratives) และเผยแพร่ข้อมูลการเคลื่อนไหว มากกว่าการระดมกิจกรรมการประท้วงบนท้องถนนหรือการเคลื่อนไหวบนพื้นที่ออฟไลน์ โดยเรื่องเล่าเหล่านั้นประกอบไปด้วยประเด็นที่สำคัญจำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเรื่องประชาธิปไตย การต่อต้านรัฐบาล สิทธิเยาวชน การศึกษา เศรษฐกิจ และสถาบันกษัตริย์ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนประชาธิปไตยของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม Sinpeng ได้ตั้งทฤษฎีไว้ว่า ถึงแม้ว่าจุดเริ่มต้นของขบวนการเยาวชนปลดแอก (Free Youth) จะแสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นแกนหลักสำหรับการประท้วงที่จะเกิดขึ้นได้ จากการที่ทวิตเตอร์มีบทบาทสำคัญในการระดมผู้สนับสนุน และสร้างพื้นที่ของการประท้วงที่เปิดกว้างให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมผ่านการนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ แต่ทว่าสื่อสังคมออนไลน์ก็ไม่ได้เป็นเครื่องมือสำหรับกลุ่มเยาวชนในการสนับสนุนประเด็นข้อเรียกร้องของฝ่ายตนแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากฝ่ายผู้ต่อต้านขบวนการเยาวชนก็สามารถระดมกำลังต่อต้านผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้เช่นกัน ซึ่งเป็นการบ่อนทำลายความพยายามของขบวนการฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทความวิจัยเรื่อง *ปริณิถนทลสาธาณะกับการใช้ทวิตเตอร์ เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564* ของ รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์ (2564) ศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน ในช่วงปี 2563 - 2564 ผ่านการศึกษาบทบาทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ Twitter ที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปริณิถนทลสาธาณะ (public sphere) เพื่อการเรียกร้องและการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดย **รุจษ์สวัสดิ์** ได้ชี้ให้เห็นว่า “ทวิตเตอร์” เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เพื่อการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสังคมและมีอิทธิพลเชิงประจักษ์ของภาคประชาชน รวมถึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบริบททางการเมืองไทยในปัจจุบัน 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นปริณิถนทลสาธาณะที่แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ในการต่อต้านอำนาจรัฐของประชาชน สามารถสร้างความหมายของการต่อต้านอำนาจรัฐได้อย่างชัดเจน และนำไปให้สาธารณชนส่วนใหญ่เข้าใจในจุดประสงค์ของการเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น ประการที่สอง เป็นปริณิถนทลสาธาณะที่แสดงความเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ทางการเมือง เกิดเป็นลักษณะของความรู้สึกที่เป็นพวกเดียวกัน (partisan) เกิดเป็นความผูกพันที่มีเป้าหมายตรงกันของมวลชน (relationship) และสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเดียวกัน (sense of belonging) และประการสุดท้าย เป็น

ปริณิถนสาธารถณะที่แสดงการเสียดสีล้อเลียนทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางภายใต้ระบบสัญญาทางภาษา ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านทวิตเตอร์จึงกลายเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในฐานะปริณิถนสาธารถณะที่ช่วยส่งเสริมให้กระบวนการทางประชาธิปไตยในสังคมเข้มแข็งได้ต่อไป

บทความเรื่อง *ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของ “มีอบคณะราษฎร 2563-2564”* ของ ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2564) ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมีอบคณะราษฎร 2563-2564 โดยแบ่ง ‘ความคาดหวัง’ ออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร ความคาดหวังในด้านเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร และสุดท้ายความคาดหวังในด้านข้อเรียกร้องที่อยากให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ (Online survey) จากประชาชนทั่วไปบนอินเทอร์เน็ตที่แสดงออกทางการเมืองสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร 2563-2564 ทั้งการสนับสนุนในรูปแบบของการเข้าร่วมการชุมนุม และการสนับสนุนผ่านพื้นที่ออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยผลการศึกษาพบว่า ข้อเรียกร้องที่คาดหวังมากที่สุด ได้แก่ การให้นายกรัฐมนตรีลาออก การปฏิรูปการศึกษา และการสร้างความเป็นธรรมทางเพศ เป็นข้อเรียกร้องที่ได้รับคะแนนเท่ากัน รองลงมาคือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามลำดับ ในส่วนของเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวนั้น การจัดกิจกรรมและเนื้อหาปราศรัยการชุมนุมจะต้องไม่ลดทอนคุณค่าทางเพศคือสิ่งที่ผู้คนคาดหวังมากที่สุด และในส่วนของความพึงพอใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมประชาชนพึงพอใจเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องความคาดหวังเกี่ยวกับข้อเรียกร้องในการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร 2563 พบว่ามีความแตกต่างกับการเคลื่อนไหวของมีอบในอดีต ทั้งการชุมนุมทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 พฤษภาทมิฬ 2535 การชุมนุมเสื้อเหลืองเสื้อแดง 2548-2553 และกลุ่มกปปส. 2557 เนื่องจากการชุมนุมประท้วงในอดีตมุ่งเน้นไปที่รัฐบาลเป็นสำคัญ และแทบไม่มีการกล่าวถึงประเด็นเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ในขณะที่การเคลื่อนไหวทางการเมืองปี 2563 ประเด็นเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์เป็นความคาดหวังทางด้านข้อเรียกร้องของประชาชนที่อยู่ในระดับสูงมาก รวมถึงประเด็นเรื่องความเป็นธรรมทางเพศด้วยเช่นกันที่ประชาชน

คาดหวังมากที่สุด ซึ่งการชุมนุมทางการเมืองในอดีตของไทยนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องเพศมากเท่าไรนัก

บทความเรื่อง *การเปรียบเทียบกลยุทธ์และแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมสมัยของประเทศไทย* ของ **คุณาธิป อินทร์พรหม และศิวัช ศรีโกคางกุล (2564)** ศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์และแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมสมัยของการชุมนุมประท้วงรัฐบาล ระหว่างคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในปี พ.ศ. 2556 และการชุมนุมประท้วงรัฐบาลของกลุ่มนิสิต-นักศึกษาและแนวร่วมในปี พ.ศ. 2563 ผ่าน 5 มิติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านแกนนำ 2) ด้านการระดมพล 3) ด้านการใช้สื่อ 4) วิธีในการระดมทุน และ 5) ความอดทนในการต่อสู้ ผลการศึกษาพบว่าใน *ด้านแกนนำ* มีความแตกต่างกันในเรื่องของบริบททางการเมือง ประสบการณ์ทางการเมืองเนื่องจากกลุ่มกปปส. ก่อตั้งโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองสูง และมีเครือข่ายทางการเมืองที่กว้างขวาง ในขณะที่แกนนำกลุ่มการประท้วงของนิสิต-นักศึกษาและแนวร่วมปี 2563 ยกตัวอย่างเช่น นายอานนท์ นำภา นายพรชัย ชิวารักษ์ และนางสาวปณิสยา ลีทิจิวิวัฒน์กุล ซึ่งมีที่มาจากการเป็นทนายความและนักศึกษา และถือว่ามีความประสบการณ์ทางการเมืองที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแกนนำกลุ่ม กปปส. *ด้านการระดมพล* มีความแตกต่างกันในด้านการใช้สื่อระดมพลระหว่างการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อหลัก และการใช้สื่อออนไลน์เป็นสื่อหลัก โดยกลุ่มกปปส. มีการเรียกระดมพลโดยการประกาศผ่านทางสื่อโทรทัศน์เป็นอันดับแรกและใช้สื่อออนไลน์ตามหลัง ในขณะที่การเรียกระดมพลของกลุ่มนิสิต-นักศึกษา กระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ รวมถึงเทเลแกรมเป็นหลัก

ด้านการใช้สื่อ กลุ่มกปปส. ใช้สื่อ 3 ช่องทาง คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ คอลัมน์ และสื่อออนไลน์ โดยมีสื่อโทรทัศน์ช่อง “บลูสกาย” สื่อหนังสือพิมพ์และคอลัมน์ “สารจาก กปปส. ถึงประชาชน” และเฟซบุ๊กเพจ “Suthep Thaugsuban” เป็นช่องทางในการกระจายข่าวสารประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมไปถึงงานถึงการนัดรวมพลกลุ่มผู้สนับสนุน กปปส. ในขณะที่การชุมนุมประท้วงของกลุ่มนิสิต-นักศึกษา ปี 2563 มีเพียง 1 ช่องทาง คือ สื่อออนไลน์ อันได้แก่ เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ โดยเฟซบุ๊กเพจที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ “เยาวชนปลดแอก - Free YOUTH” และ “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม - United Front of Thammasat and Demonstration” ที่มีบทบาทในการสื่อสารทางการเมือง ไปจนถึงการนัดแนะสถานที่ชุมนุม และการถ่ายทอดสดการชุมนุม

ประท้วงที่เกิดขึ้น ในส่วนของ*วิธีการระดมทุน*นั้น การระดมทุนของกลุ่ม กปปส. เริ่มต้นจากการระดมเงินทุนส่วนตัวของแกนนำทั้งหมด และได้รับเงินบริจาคจากประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุม ทั้งในรูปแบบของเงินสด และการรับบริจาคในรูปแบบการเปิดบัญชีธนาคาร ในขณะที่การระดมทุนของกลุ่มนิสิต-นักศึกษา เริ่มเปิดรับบริจาคเพื่อสนับสนุนการจัดเวทีการชุมนุมผ่านทางบัญชีธนาคารของทุกกลุ่มที่จัดกิจกรรมการชุมนุมประท้วง และนอกเหนือจากการเปิดบัญชีธนาคารเพื่อรับบริจาค กลุ่มเยาวชนปลดแอกได้มีการทำสินค้าขาย (เสื้อยืด) ในรูปแบบของการส่งผ่านช่องทางออนไลน์เท่านั้น และสุดท้าย*ความอดทนในการต่อสู้ การสลายการชุมนุม* กลุ่ม กปปส. ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ มีเหตุปะทะครั้งแรกกับกลุ่มคนเสื้อแดง และตลอดจนเสรีจลีนการชุมนุมมีผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตจำนวนหนึ่ง ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาใช้การชุมนุมในรูปแบบ “แฟลชม็อบ” จึงไม่มีเหตุให้ปะทะกับกลุ่มอื่นมากนัก มีเพียงเหตุปะทะกับเจ้าหน้าที่จากการสลายการชุมนุม ไม่มีผู้เสียชีวิตจากเหตุปะทะ แต่ทว่ามีการถูกดำเนินคดีในข้อหาขูยงปลุกปั่นและความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทยมากกว่า 20 คน

ในบทความ *การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN* ของ ชัยนนท์ หาญศิริรัตน์ (2564) ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรวมกลุ่ม “นักเรียนเลว” ซึ่งเป็นหนึ่งในเครือข่ายสำคัญของกลุ่มเยาวชนที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี 2563 - ปัจจุบัน โดยบทความชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาประเด็นเรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นหลัก ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาสาร (textual analysis) บนสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักเรียนเลว 2 ประเภท คือ เฟซบุ๊กเพจ “นักเรียนเลว” และทวิตเตอร์ “นักเรียนเลว @BadStudent” ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งแกนนำผู้จัดตั้งกลุ่มนักเรียนเลว นักเรียนที่ติดตามกลุ่มนักเรียนเลว นักเรียนที่ไม่ได้ติดตามกลุ่มนักเรียนเลว นักวิชาการ และอาจารย์ผู้บริการสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่าเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ของกลุ่มนักเรียนเลว มีคุณลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะออนไลน์ตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสครบทุกประการ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) คุณลักษณะของการเป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนที่สมัครใจเข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนอภิปรายโต้แย้งกัน ด้วยประเด็นเนื้อหาที่เป็นเรื่องของส่วนรวม และมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งหมายความว่าถึงการปฏิรูประบบการศึกษาในประเทศไทย (2) คุณลักษณะของการเป็นพื้นที่ที่อิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากกลุ่มนักเรียนเลวไม่ได้มีการตั้งกฎใด ๆ ในการพูดคุย หรือควบคุมดูแลสมาชิกในเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ เพราะต้องการส่งเสริมให้มีความเป็นอิสระ เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนกันได้

ต่อมา (3) คุณลักษณะของการเป็นพื้นที่ที่มีการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ ไม่มีใครอยู่เหนือกฎเกณฑ์ หรือมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น ผลการศึกษาในส่วนนี้พบว่า ข้อความที่ถูกโพสต์ทั้งในเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ของกลุ่มนักเรียนเลวแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาที่ปรากฏทั้งส่วนที่ใช้เหตุผลและใช้อารมณ์ (4) คุณลักษณะของการเป็นสถาบันสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยน อภิปราย และ (5) คุณลักษณะของผลของการพูดคุยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา ในส่วนนี้ผลการศึกษาพบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักเรียนเลวนอกจากจะถูกนำมาใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์แนวคิดและจุดประสงค์ของกลุ่มแล้ว สื่อสังคมออนไลน์ยังถูกนำมาใช้เพื่อการระดมพลและทรัพยากร ที่นำไปสู่การรวมกลุ่มชุมนุมในพื้นที่จริงได้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น การจัดชุมนุมใหญ่ที่หน้ากระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดเวทีการดีเบตระหว่างแกนนำกลุ่มนักเรียนเลว กับนายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูประบบการศึกษาของกลุ่มนักเรียนเลวเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ก้าวข้ามจากแนวคิดวัตถุนิยม (materialism) ที่มุ่งเน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจและทางกายภาพ มาสู่ความเป็นอิสระและการแสดงออกของตัวตนแทน โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องเสรีภาพในการพูดและการแสดงออก รวมถึงประเด็นเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ เป็นต้น ที่กลุ่มนักเรียนเลวพยายามเรียกร้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวภายใต้กรอบและกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการไทย

และงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในขบวนการเคลื่อนไหวปี 2563 อีกชิ้นคือบทความเรื่อง **สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ : กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563** ของ ธนากรณ์ อินทร (2564) ที่ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของขบวนการประท้วงทางการเมืองของไทยในช่วงปี 2563 โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงในแง่ของการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในขบวนการประท้วง โดยผลการศึกษาพบว่าบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย ปี 2563 มีดังต่อไปนี้ 1) ปรากฏการณ์แฮชแท็กในทวิตเตอร์ (Hash in Twitter): ตั้งแต่เหตุการณ์การยุบพรรคอนาคตใหม่ที่ในพื้นที่ออนไลน์มีการติดแฮชแท็ก “#ยุบพรรคอนาคตใหม่” และ “#Saveอนาคตใหม่” ไปจนถึงการติดแฮชแท็กในกิจกรรมการประท้วงในรูปแบบแฟลชม็อบตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น “#เสาคหลักจะไม่หักอีกต่อไป” “#จุฬารวมพล” ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “#kuไม่ใช่ขนมหวานราดกะทิ” ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ “#ข้างเผือกจะไม่ทน” ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ 2) การตั้งเพจของขบวนการเคลื่อนไหวในเฟซบุ๊ก (Facebook Page): ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเริ่มมีการสร้างช่องทางการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ ดังเช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ของแต่ละกลุ่มเพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร ไปจนถึง

การระดมมวลชนให้เข้าร่วมกิจกรรมการประท้วงต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น เพจของเยาวชนปลดแอก (Free Youth) และเพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม 3) “เทเลแกรม” (Telegram): ปรากฏการณ์ใหม่ของสื่อสังคมออนไลน์ในไทย คือ การนำแอปพลิเคชัน “เทเลแกรม” มาใช้ในการประท้วงเพื่อหลีกเลี่ยงอำนาจรัฐ เนื่องจากเทเลแกรมเป็นแอปพลิเคชันที่รักษาความเป็นส่วนตัวด้วยการปกปิดตัวตนของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี

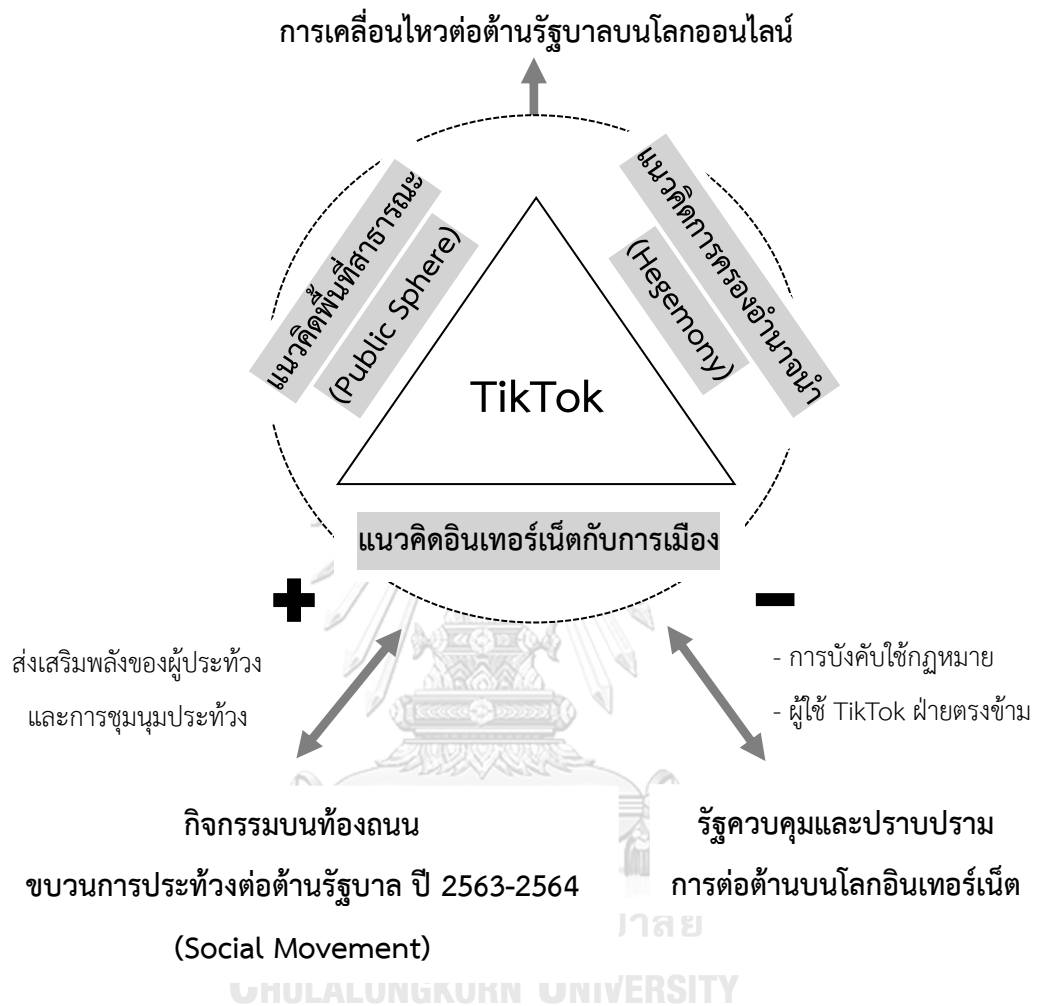
นอกเหนือจากนี้ การที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญในขบวนการประท้วงทางการเมืองตลอดปี 2563 นั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “สื่อ” กับ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” ในยุคปัจจุบัน ดังต่อไปนี้ หนึ่ง สื่อสังคมในฐานะ “พื้นที่ของปัจเจก” ที่แต่ละคนสามารถนำมาใช้ในการแสดงออกทางการเมือง เช่น การแสดงเนื้อหาและแฮชแท็กข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขบวนการประท้วงหนึ่ง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวนั้น ๆ สอง สื่อสังคมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้วย “พลังจำนวนผู้เข้าร่วม” เฉกเช่นเดียวกับการสร้างพลังของผู้คนในขบวนการประท้วงบนท้องถนน โดยมีเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้แก่ ปรากฏการณ์แฮชแท็กของ #เยาวชนปลดแอก ที่ได้แสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free Youth) ประสบความสำเร็จอย่างมากจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเคลื่อนไหว จากการที่ผู้ใช้ทวิตเตอร์ราว 20,000 คน ติดแฮชแท็กดังกล่าวพร้อมกับการแสดงเนื้อหาที่สนับสนุนกลุ่มเยาวชนปลดแอก

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระหว่างช่วงปี 2563 - 2564 ข้างต้น พบว่าวรรณกรรมโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีส่วนต่อการเติบโตของกระแสความขัดแย้ง การเป็นช่องทางสำหรับการสื่อสารประเด็นสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวก ประสานงาน และระดมมวลชนของเครือข่ายนักเรียน นิสิต และนักศึกษา ในการต่อต้านรัฐบาลและสนับสนุนประชาธิปไตย เนื่องจากการเคลื่อนไหวประท้วงทางการเมืองในยุคปัจจุบันนั้น อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทอย่างเห็นได้ชัดและไม่อาจปฏิเสธได้ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการประท้วงที่จำกัดอยู่เฉพาะพื้นที่บนโลกออนไลน์ มาสู่การเคลื่อนไหวบนพื้นที่จริงหรือพื้นที่ทางกายภาพ

แต่ทว่างานศึกษาเหล่านั้นมักให้ความสนใจกับการศึกษาภายใต้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook และ Twitter เป็นหลัก หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่างานเหล่านั้นมองว่า Facebook และ

Twitter เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวประท้วงทางการเมืองในรอบปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังขาดการพิจารณาถึงบทบาทของ TikTok สื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่งเติบโตขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดย TikTok มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองบนโลกออนไลน์ในปัจจุบัน เนื่องจากเริ่มปรากฏให้เห็นเนื้อหาทางการเมืองที่เพิ่มสูงขึ้นบนแพลตฟอร์มดังกล่าว รวมถึงพบว่าผู้สนับสนุนการต่อต้านรัฐบาลมีการสร้างวิดีโอในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการโจมตี เสียตสี ล้อเลียน และตำหนิรัฐบาลและการเมืองไทย รวมถึงใช้ช่องทางดังกล่าวในการแพร่กระจายข่าวสารไปสู่สาธารณชนทั่วโลกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า TikTok เป็นพื้นที่และเวที (area) ทางการเมืองอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทของ TikTok ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการทางการเมืองของการต่อต้านรัฐบาล เพื่อทำความเข้าใจและเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ในพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 – 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ ภายใต้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองของการต่อต้านรัฐบาลที่มีการนำสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบใหม่อย่าง TikTok มาปรับใช้ รวมถึงเพื่อศึกษาว่าประเด็นที่ใช้ในการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ วัฒนธรรม หรือการช่วงชิงวาทกรรมทางการเมืองใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการท้าทายต่อสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำไทยอย่างไร โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางการศึกษาวิจัย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวทางการศึกษาวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากสื่อสังคมออนไลน์ TikTok เป็นหลัก และการวิจัยเอกสาร (documentary research) เช่น วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ข่าว และบทวิเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ และกระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งที่มาหลักของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเข้าถึงวิดีโอ (video content) บนแพลตฟอร์ม TikTok ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลโดยตรง ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำ

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling) มาปรับใช้สำหรับการเข้าถึงข้อมูลบนแพลตฟอร์มดังกล่าว เนื่องจากเป็นวิธีการเลือกตัวอย่างในลักษณะของการสร้างเครือข่ายข้อมูลโดยเลือกจากหน่วยตัวอย่างกลุ่มแรก และตัวอย่างกลุ่มแรกนี้ก็เสนอตัวอย่างกลุ่มอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงต่อ ๆ ไป (Simkus, 2022) โดยผู้วิจัยจะกำหนดคำเบื่องต้น (keywords) สำหรับการค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลด้วยคำว่า “การประท้วงในไทย” “ประท้วงรัฐบาลไทย” หรือ “Thai Protest” เพื่อค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับคำเบื่องต้นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ รวมถึงเพื่อเข้าถึงวิดีโอต่าง ๆ จากแฮชแท็ก (hashtag) ที่ปรากฏในวิดีโอหรือปรากฏร่วมกันในวิดีโอเหล่านั้น เพื่อช่วยในการเข้าถึงวิดีโออื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลต่อ ๆ ไป เนื่องจากแฮชแท็กเปรียบเสมือน “คำค้นหาหลัก” ที่ใช้สำหรับการค้นหาประเด็นปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความเฉพาะเจาะจงซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถติดตามหรือเข้าถึงข้อมูลของประเด็นปัญหาและเหตุการณ์เหล่านั้นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปรากฏการณ์ของการต่อต้านรัฐบาลในเหตุการณ์และช่วงเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2563 - 2564

การกำหนดคำเบื่องต้นสำหรับการเข้าถึงชุดข้อมูล เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยนำผลลัพธ์จากการสืบค้นวิดีโอในเบื่องต้นมาสืบค้นข้อมูลชุดต่อ ๆ ไป โดยผู้วิจัยสังเกตจากคำหรือแฮชแท็กอื่น ๆ ที่ปรากฏร่วมกันบนวิดีโอเหล่านั้นที่มีแนวโน้มว่าเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล และนำคำหรือแฮชแท็กที่ได้มาสืบค้นต่อจนกว่าจะได้รับชุดข้อมูลหรือวิดีโอที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ ดังนั้น วิธีการเช่นนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่ามีการนำแฮชแท็กจำนวนมากมาใช้ในการกล่าวถึงเหตุการณ์และสนับสนุนกิจกรรมการชุมนุมประท้วง รวมถึงยังพบว่าบางแฮชแท็กไม่ได้มีการใช้คำศัพท์ในลักษณะที่ตรงตัวหรือตรงไปตรงมา แต่ทว่าเป็นคำเฉพาะที่รับรู้โดยทั่วกันว่าหมายความว่าหมายถึงหรือเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

สาเหตุที่ผู้วิจัยใช้วิธีการดังกล่าวในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเพราะว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ยังไม่มีการพัฒนาเครื่องมือ (API) สำหรับการเข้าถึงหรือรวบรวมเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ อย่าง Facebook และ Twitter ที่มีเครื่องมือสำหรับการเข้าถึงเนื้อหาบนแพลตฟอร์มเหล่านั้นได้โดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านการระบุคำเบื่องต้นและแฮชแท็กสำหรับการเข้าถึงวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 3.1 การค้นหาคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

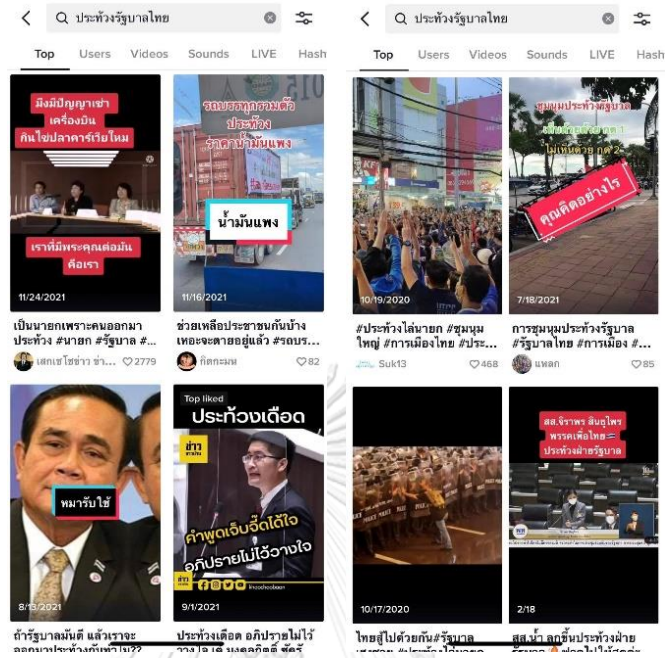
การค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับ “การต่อต้านรัฐบาล”	
คำเบื้องต้น (Keywords)	การประท้วงในไทย
	ประท้วงรัฐบาลไทย
	Thai Protest
แฮชแท็ก (Hashtags) ที่เกี่ยวข้อง	#เยาวชนปลดแอก
	#หยุดคุกคามประชาชน
	#ประยุทธ์ออกไป
	#ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์
	#ผนงรจตม

หมายเหตุ: ตารางข้างต้นนี้เป็นเพียงการยกตัวอย่างคำและแฮชแท็กที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลที่ผู้วิจัยสืบค้นเจอในเบื้องต้น

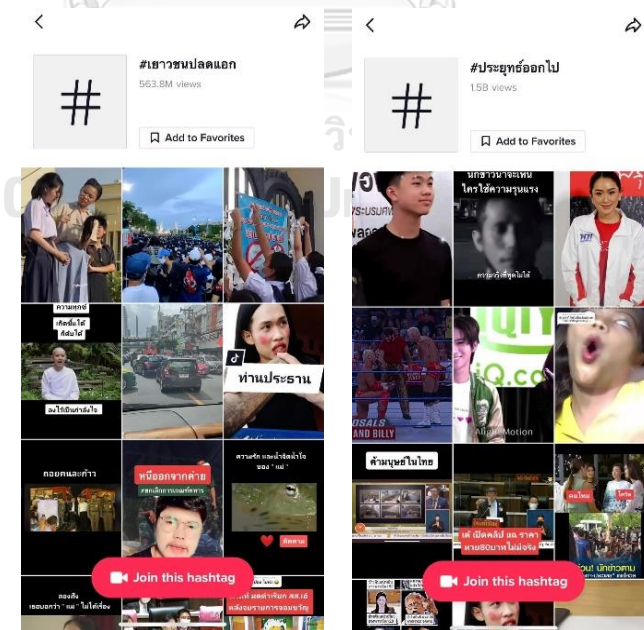
ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลวิดีโอ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาล โดยแบ่งออกเป็น 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1) เกณฑ์ทางด้านเนื้อหา และ 2) เกณฑ์ทางด้านปริมาณ ในส่วนของเกณฑ์ทางด้านเนื้อหา ผู้วิจัยหมายความว่าถึง เนื้อหาของคลิปวิดีโอที่มีการระบุ เกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยงกับการไม่ยอมรับ เรียกร้อง หรือแสดงความคิดเห็นในทิศทางลบเกี่ยวกับรัฐบาล คนในคณะรัฐบาล รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับรัฐบาลโดยตรง เช่น กองทัพ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง สถาบันทางการเมือง หรือแม้กระทั่งเครือข่ายต่าง ๆ ที่สนับสนุนคณะรัฐบาล

และเกณฑ์ทางด้านปริมาณ ผู้วิจัยหมายความว่าถึง ความเป็นที่นิยมของคลิปวิดีอนั้น ๆ โดยพิจารณาจากระดับการตอบสนอง (engagement) ของวิดีโอ ได้แก่ จำนวนการกดถูกใจ (likes) การแสดงความคิดเห็น (comments) และการส่งต่อ (shares) วิดีโอ โดยผู้วิจัยจะพิจารณาเฉพาะวิดีโอที่มีระดับการตอบสนองรวมกันแล้วสูงตั้งแต่ 5,000 ขึ้นไป เนื่องจากตัวเลขเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าวิดีโอเหล่านั้นได้รับความนิยมแล้ว ยังแสดงให้เห็นอีกว่าวิดีโอดังกล่าวแพร่กระจายไปสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวางด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 3.1 แสดงผลการค้นหาคลิปวิดีโอจากการกำหนดคำเบื้องต้น

ภาพที่ 3.2 แสดงผลการค้นหาคลิปวิดีโอจากแฮชแท็กที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่าแฮชแท็ก (hashtag) ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok จำนวนมาก โดยผู้วิจัยสืบค้นวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลโดยเริ่มต้นการค้นหาจากแฮชแท็ก **#เยาวชนปลดแอก** เนื่องจากเยาวชนปลดแอก (FreeYouth) เป็นเครือข่ายนิสิต นักศึกษาที่มีบทบาทนำในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในช่วงแรก รวมถึงยังพบว่าบนแพลตฟอร์ม TikTok แฮชแท็ก **#เยาวชนปลดแอก** นอกจากจะเป็นแฮชแท็กที่มีความเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันโดยตรงแล้ว ยังเป็นแฮชแท็กที่มียอดเข้าชม (views) วิดีโอทั้งหมดที่ติดแฮชแท็กดังกล่าวในจำนวนที่สูงถึง 569.9 ล้านครั้ง (569,900,000 ล้าน) ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูงกว่าแฮชแท็กอื่น ๆ ที่ใช้สำหรับการต่อต้านรัฐบาล ทั้งนี้ การสืบค้นวิดีโอโดยเริ่มต้นจากแฮชแท็กดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงแฮชแท็กอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการต่อต้านรัฐบาลผ่านแพลตฟอร์ม TikTok ในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการใช้แฮชแท็กหรือการติดแฮชแท็กเพื่อกล่าวถึงประเด็นหรือเหตุการณ์หนึ่ง ๆ บนแพลตฟอร์ม TikTok มีความแตกต่างจากการใช้แฮชแท็กที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งถึงแม้ว่าฟีเจอร์ (feature) นี้จะมีหน้าที่การใช้งานในลักษณะเดียวกันก็ตาม กล่าวคือ ผู้ใช้งาน TikTok โดยส่วนมากมักจะติดแฮชแท็กหลายแฮชแท็กในหนึ่งคลิปวิดีโอที่ได้มีการเผยแพร่ลงบนแพลตฟอร์ม เนื่องจากการใช้แฮชแท็กจำนวนมากสามารถทำให้วิดีโอเหล่านั้นได้รับการตอบสนองในระดับที่สูง ทั้งจากยอดการกดถูกใจ การแชร์คลิปวิดีโอ และการแสดงความคิดเห็น ในขณะที่ฟีเจอร์แฮชแท็กของ Twitter, Facebook หรือแม้กระทั่ง YouTube มีไว้เพื่อทำให้ประเด็นหนึ่ง ๆ ง่ายต่อการค้นหา แต่ทว่าสำหรับ TikTok แล้วนั้น แฮชแท็กมีหน้าที่ไว้สำหรับสื่อสารกับอัลกอริทึม (algorithm) ของแพลตฟอร์มว่าวิดีโอนั้น ๆ เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายประเภทใดมากกว่ากัน

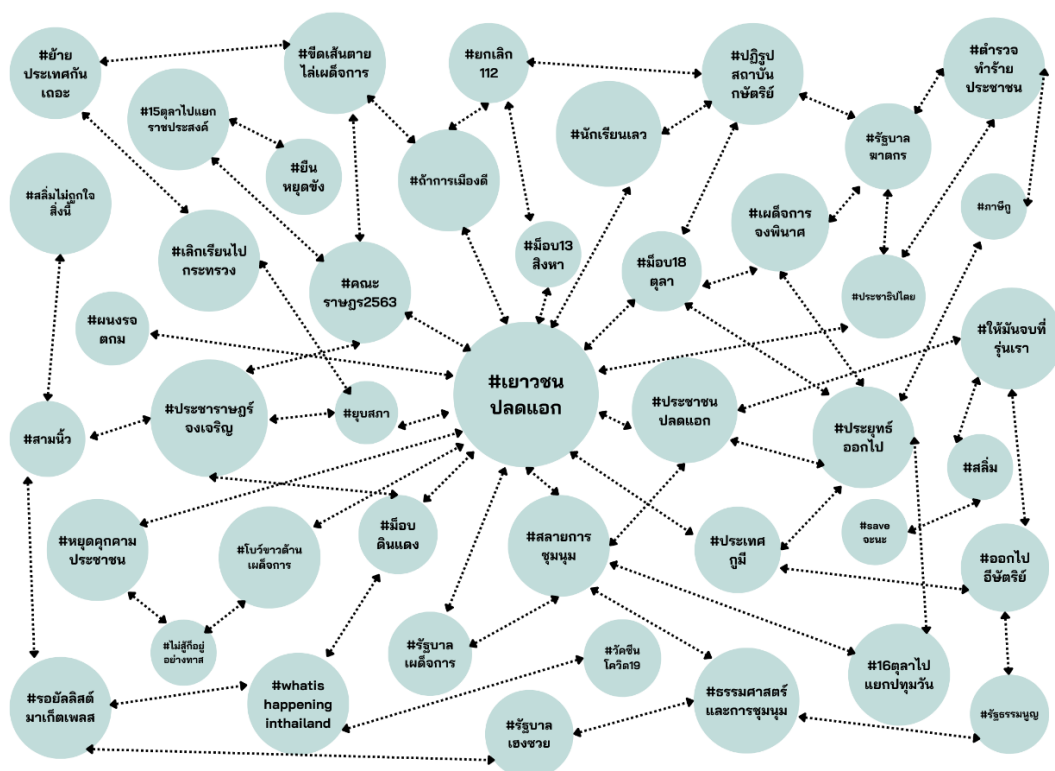

ภาพที่ 3.3 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่มีการใช้มากกว่าหนึ่งแฮชแท็กในการนำเสนอเนื้อหา

ดังนั้น การค้นหาคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันจึงพบว่าผู้ใช้ TikTok มักมีการใช้แฮชแท็กจำนวนมากกว่าหนึ่งแฮชแท็ก ในการเผยแพร่คลิปวิดีโอของตนลงบนแพลตฟอร์มดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น #ประชาชนปลดแอก #คณะราษฎร #มือบ16ตุลา #ให้มันจบที่รุ่นเรา #สลวยการชุมนุม #whatshappeninginthailand เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งหมดนี้เป็นแฮชแท็กที่มีความเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ้างอิงจากแฮชแท็กใดแฮชแท็กหนึ่งจึงไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยจึงจำเป็นที่จะต้องดูในภาพรวมว่ามีแฮชแท็กอะไรเกิดขึ้นบ้างภายใต้การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์มนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในประเด็นใดบ้างในช่วงระหว่างปี 2563 จนถึง ปี 2564 ยกตัวอย่างเช่น มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ทางการเมืองใดเป็นสำคัญ หรือประเด็นทางการเมืองเรื่องใดเป็นสถานการณ์หลักในการเล่าเรื่อง เป็นต้น

และยิ่งไปกว่านั้น แฮชแท็กหนึ่ง ๆ อาจไม่ได้สะท้อนเหตุการณ์หรือประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างเฉพาะเจาะจงหรือทันทีทันใด (real time) เนื่องด้วยผู้ใช้ TikTok มักใช้แฮชแท็กมากกว่าหนึ่งแฮชแท็ก เพื่อให้คลิปวิดีโอของตนได้รับความนิยมและเป็นกระแส

(viral) บนโลกออนไลน์ จึงมีการนำแฮชแท็กจำนวนมากที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันมาใช้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง โดยการอ้างอิงจากแฮชแท็กใดแฮชแท็กหนึ่งสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้ เนื่องจากการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่าผู้ใช้ TikTok มีการนำแฮชแท็กจำนวนมากเข้ามาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาล ดังภาพที่ปรากฏด้านล่างนี้

ภาพที่ 3.4 แสดงผลการสืบค้นวิดีโอจากแฮชแท็ก #เยาวชนปลดแอก

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในคลิปวิดีโอ TikTok ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล ที่ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกมาจำนวนทั้งสิ้น 1,462 คลิปวิดีโอ โดยรายละเอียดของการวิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยแบ่งออกเป็นสามมิติหลัก ๆ ได้แก่ 1) ประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล 2) รูปแบบการนำเสนอ และ 3) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายสถานการณืครองอำนาจนำ (Counter-Hegemony) โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาและความขัดแย้ง หมายความว่า ประเด็นปัญหาที่แสดงให้เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับกระแสการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าเป็นการ ‘ระบุงู’ ถึงสิ่งที่ผู้คนคิดว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีรัฐบาลและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนในการทำให้ปัญหาเหล่านั้นเกิดขึ้นหรือทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

รูปแบบการนำเสนอ หมายความว่า รูปแบบหรือลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล โดยผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์คลิปวิดีโอที่มีการนำเสนอเนื้อหาโดยการใช้ “อารมณ์ขัน” เป็นอารมณ์หลักในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาล กล่าวคือ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาอย่างหนึ่งที่น่าสนใจในคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล คือ ผู้ใช้ TikTok บางส่วนได้มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอในลักษณะที่สร้างสรรค์ โดยการทำให้น้ำเสียงเหล่านั้นเป็นที่ตลก ขบขัน หรือสามารถทำให้ผู้บริโภคนและผู้ที่ได้รับชมหัวเราะได้ แม้ว่าจะจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงก็ตาม ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีเสน่ห์และน่าสนใจมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่ปรากฏให้เห็นได้จากคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ด้วยเหตุนี้ รูปแบบการนำเสนอในที่นี้จึงหมายความว่า คลิปวิดีโอที่มีลักษณะของการใช้ความตลกขำขัน ความบันเทิง และเสียงหัวเราะ ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาล

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายสถานการณืของอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำ หมายความว่า อุดมการณ์และวาทกรรมการเมืองต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ปรากฏให้เห็นได้จากคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ทั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายสถานการณืครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำในสังคมไทยออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้ (1) การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติ และสถาบัน

พระมหากษัตริย์ (2) วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ (3) การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และ ขบวนการคนเดือนตุลา และ (4) การต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี

อย่างไรก็ตาม เพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูลผู้วิจัยได้นำคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลมาสร้างเป็นแบบฟอร์มลกรหัส (coding sheet)* เพื่อจัดระบบข้อมูลและเพื่อให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลมากยิ่งขึ้น รวมถึงผู้วิจัยจะทำการวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากสื่อสังคมออนไลน์ TikTok มาเป็นข้อมูลเสริมที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิเคราะห์อุดมการณ์และวาทกรรมทางการเมืองที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล และประเด็นเรื่องกระบวนการจัดการของฝ่ายรัฐบาลเพื่อควบคุมการต่อต้านที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต เนื่องจากคำถามวิจัยในส่วนนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้ผลการศึกษาสสมบูรณ์และหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

---

* การสร้างแบบฟอร์มลกรหัส (Coding Sheet) ผู้วิจัยปรับใช้จากงานของ **Zeng, J., & Abidin, C. (2021).** ‘#OkBoomer, time to meet the Zoomers’: studying the memefication of intergenerational politics on TikTok. *Information, Communication & Society*, 24 (16), 2459-2481. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2021.1961007>

ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างการเข้ารหัส (coding sheet) การวิเคราะห์ข้อมูลคลิบวิดีโอ TikTok

ลำดับ	ชื่อผู้ใช้ TikTok	ที่มาของคลิบวิดีโอ	ประเด็นปัญหา/ รายละเอียด	อารมณ์ขันในการสื่อสารทางการเมือง	Counter-Hegemony*	Hashtag ที่เกี่ยวข้องกับคลิบวิดีโอ
1	@polynploy	https://vt.tiktok.com/ZSdgSM3Ws/?k=1	การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	-	4	#มีอบ13กุมภาพันธ์ #whathappeninginthailand
2	@yanmarchal	https://vt.tiktok.com/ZSdgD235A/?k=1	การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของคณะรัฐประหารคสช.	✓	2	-
3	@maiky1984	https://vt.tiktok.com/ZSdgDjegH/?k=1	ความไม่ลงรอยทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่า กับกลุ่มคนรุ่นใหม่	✓	-	#เยาวชนปลดแอก
4	@goodlifeth	https://vt.tiktok.com/ZSdgDsmvM/?k=1	การแสตงออกเชิงสัญลักษณ์ด้วยการชูสามนิ้วต่อต้านรัฐบาล	-	-	#เยาวชนปลดแอก #มีอบ19ตุลา

* 1 = การรื้อถอนอุดมการณ์เรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์, 2 = วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ, 3 = การยึดโยงกับขบวนการในอดีต และ 4 = การต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี

บทที่ 4

การแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลผ่าน TikTok

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะแสดงผลการศึกษาเกี่ยวกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งหมายความถึงบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาว่าคลิปวิดีโอ (video content) ที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าวถูกนำมาใช้สำหรับการต่อต้านรัฐบาลหรือการแสดงออกทางการเมืองอย่างไร โดยการอภิปรายผลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ ตามมิติของการวิเคราะห์เนื้อหาคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล ได้แก่ ประเด็นปัญหา/ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล และรูปแบบการนำเสนอ รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม คลิปวิดีโอที่นำมาใช้สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 1,462 วิดีโอ

ตารางที่ 4.1 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

ประเด็นปัญหา/ความขัดแย้ง	จำนวน
1) สถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล 1.1 ภาพเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1.2 การสลายการชุมนุมและการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มผู้ชุมนุม 1.3 การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล 1.4 การสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลผ่านช่องทางออนไลน์	1,012
2) เครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล (pro-government supporter) 2.1 ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมือง 2.2 บทบาทของสื่อมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาล 2.3 บทบาทของกลุ่ม กปปส. ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต 2.4 กลุ่มทุนและเครือข่ายธุรกิจที่สนับสนุนรัฐบาล	145

3) การบริหารจัดการของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.1 นโยบาย โครงการ และการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ สำหรับการบริหาร/พัฒนาประเทศ 3.2 ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะค่าครองชีพสูง 3.3 การบริหารจัดการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	100
4) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไทย 4.1 รัฐประหารและบทบาทของกองทัพในทางการเมือง 4.2 การแบ่งผลประโยชน์กันระหว่างนักการเมือง 4.3 สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น 4.4 เสรีภาพของสื่อมวลชน 4.5 รัฐธรรมนูญ 2560 และกฎ/กติกากการเลือกตั้ง 4.6 ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทางรัฐสภา 4.7 ศาลและตุลาการ 4.8 บทบาทของฝ่ายค้าน	61
5) สถาบันกษัตริย์	60
6) วิสัยทัศน์ ภาวะความเป็นผู้นำ และความเหมาะสมในฐานะนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล	31
7) ปัญหาของระบบการศึกษาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ	20
8) การบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐไทย	4
9) การเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองของศิลปิน ดารา นักแสดง และข้าราชการในสังคมไทย	4
10) อื่น ๆ	5
11) ประเด็นปัญหาไม่ชัดเจน	85
รวม	1,527

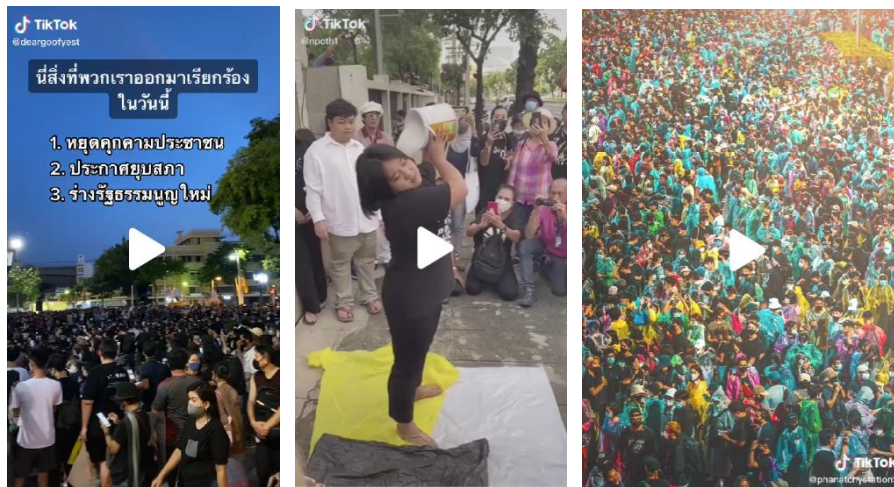
หมายเหตุ: หนึ่งคลิปวิดีโอสามารถระบุหรือเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการต่อต้านรัฐบาลได้มากกว่า 1 ประเด็น จึงทำให้ผลรวมของประเด็นปัญหาสูงกว่าจำนวนคลิปวิดีโอที่ใช้ในการศึกษา

4.1 ประเด็นปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

จากการสำรวจประเด็นปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันพบว่าผู้ใช้ TikTok มีการนำเสนอถึงประเด็นปัญหาดังกล่าวจำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ สถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล เครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล การบริหารจัดการของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไทย สถาบันกษัตริย์ วิสัยทัศน์ ภาวะความเป็นผู้นำ และความเหมาะสมในฐานะนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล ปัญหาของระบบการศึกษาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ การบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐไทย และการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองของศิลปิน ดารา นักแสดง และข้าราชการในสังคมไทย โดยแต่ละประเด็นปัญหามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

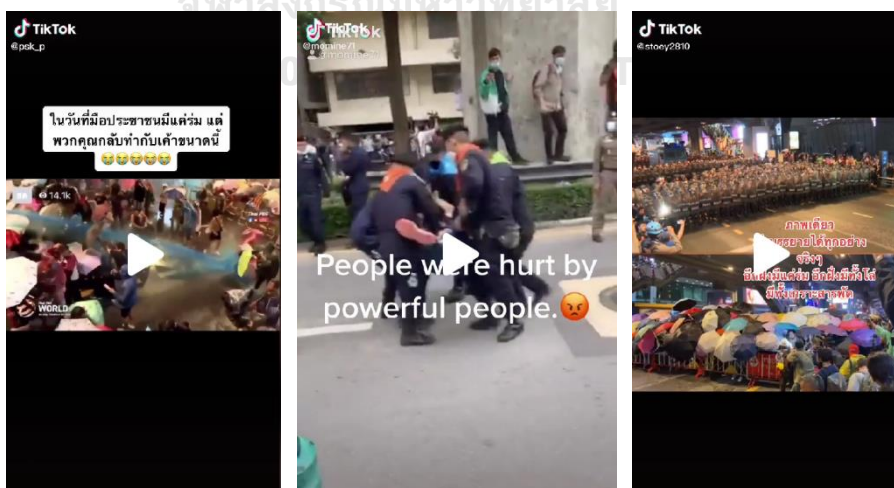
4.1.1 สถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล หมายความว่า การนำเสนอถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2563 - 2564 เนื่องจากการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่นำโดยกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ เป็นเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ยังคงมีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และจากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยพบว่ามีเหตุการณ์ย่อยที่สำคัญ 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล ดังต่อไปนี้

(1) **ภาพเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล** หมายถึง การนำเสนอบทภาพเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่สาธารณะและตามสถาบันการศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เนื่องจากระแสการต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ได้จำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหวเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ แต่ทั่วไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศก็มีการจัดกิจกรรมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลในลักษณะแฟลชม็อบ (flash mob) เพื่อแสดงถึงพลังของกลุ่มมวลชนที่หมดความอดทนต่อรัฐบาลชุดนี้ (@dear.nilkuha, 2563; @npcth1, 2563)

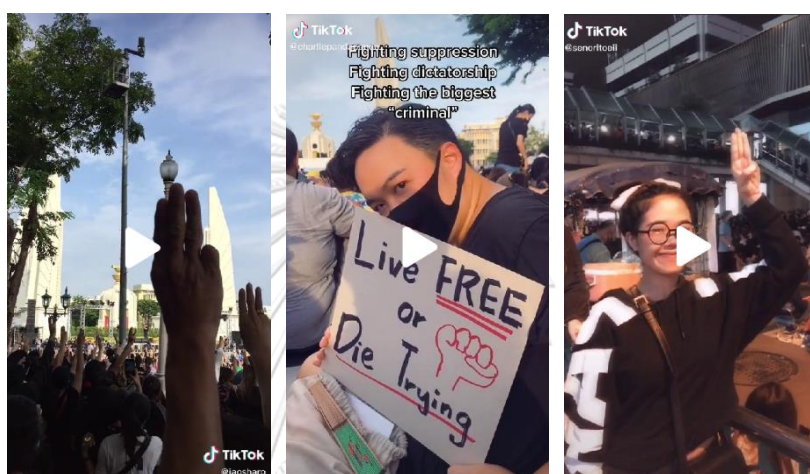
ภาพที่ 4.1 ตัวอย่างภาพเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล

(2) การสลายการชุมนุมและการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มผู้ชุมนุม หมายถึง การนำเสนอภาพการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการ/ปราบปรามกับกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยเฉพาะในเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่เกิดขึ้น เช่น การใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงการใช้แก๊สน้ำตา หรือการยิงกระสุนยางใส่กลุ่มผู้ชุมนุม การจับกุม และรวมถึงการคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ (@psk_p, 2563; @stoey2810, 2563; @volleyballworld2, 2563) ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในหน่วยงานราชการของผู้ใช้อำนาจรัฐที่เปลี่ยนแปลงไป

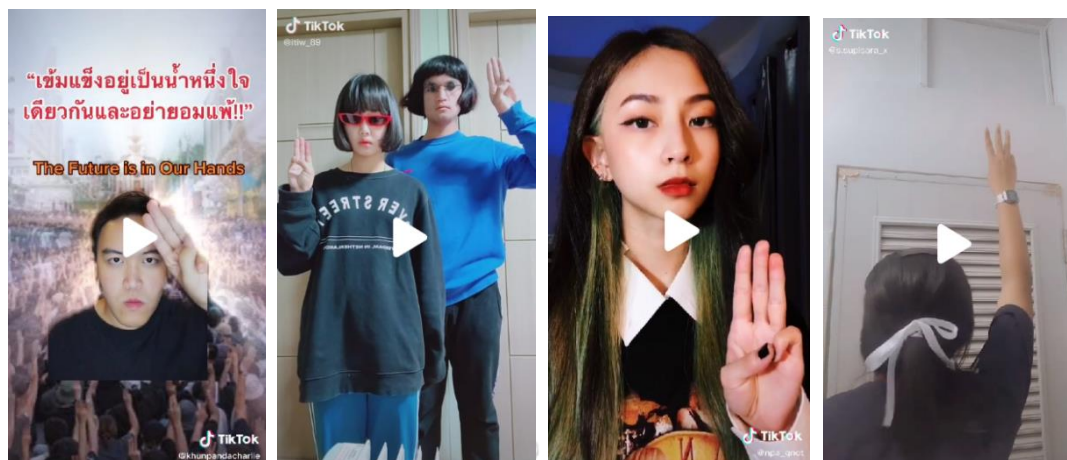
ภาพที่ 4.2 ตัวอย่างประเด็นการสลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(3) การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล หมายถึง การแสดงจุดยืนของผู้ใช้ TikTok อย่างเปิดเผยว่าได้เข้าร่วมและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงและยื่นข้อเสนอเรียกร้องต่อรัฐบาล กล่าวคือ นอกเหนือจากการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลแล้ว การโพสต์ภาพความเคลื่อนไหวของการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงลงบนแพลตฟอร์ม TikTok ก็เป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นได้จากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาล (@charliebralie, 2563a; @jaosharp, 2563; @senoritoeii, 2563)

ภาพที่ 4.3 ตัวอย่างประเด็นการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล

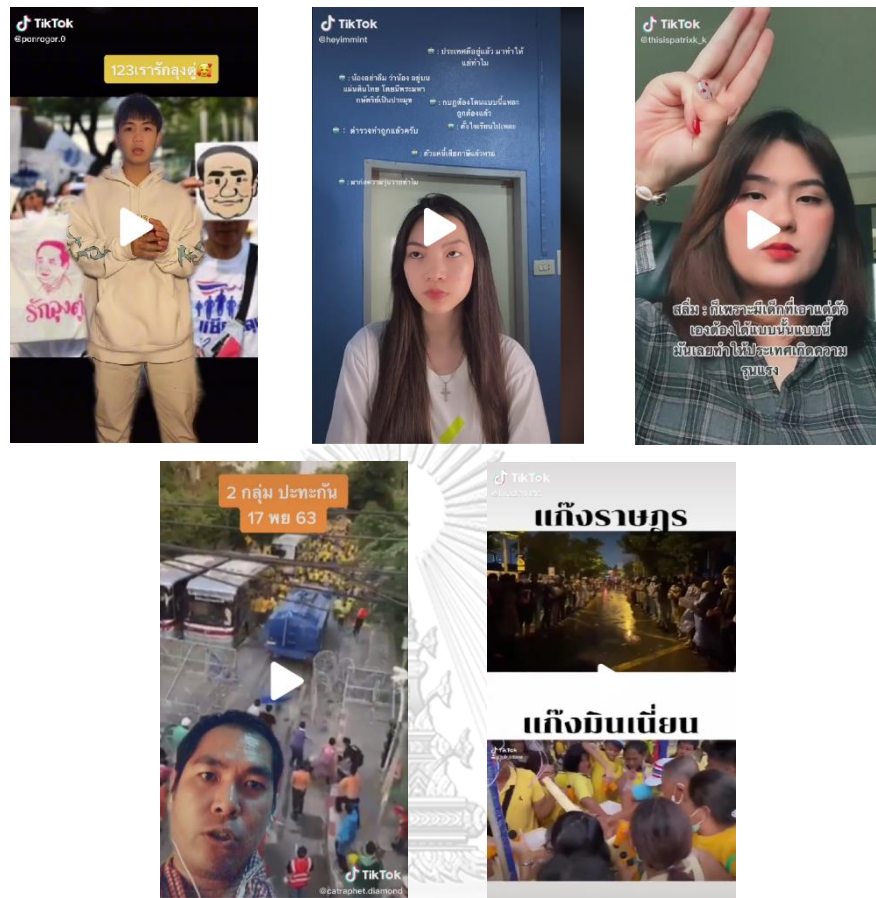
และ (4) การสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลผ่านช่องทางออนไลน์ หมายถึง การแสดงจุดยืนสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในอีกรูปแบบหนึ่งผ่านการนำเสนอคลิปวิดีโอลงบนแพลตฟอร์ม TikTok ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอประเภทนี้ผู้วิจัยพบว่าการสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลทางออนไลน์นั้นมีหลากหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ใช้ TikTok โปสต์วิดีโอการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ด้วยการชูสามนิ้ว สัญลักษณ์โบว์ขาว สัญลักษณ์หมุดคณะราษฎร 2563 รวมไปถึงการแต่งเพลงและลิปซิงค์ (lip-sync) เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์และโจมตีคณะรัฐบาล การให้กำลังใจผู้ชุมนุม และการสนับสนุนข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุม เป็นต้น (@charliebralie, 2563b; @ltiw_89, 2563; @npa_gnot, 2563; @s.supisara_x, 2563)

ภาพที่ 4.4 ตัวอย่างประเด็นการสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลผ่านทางออนไลน์

4.1.2 เครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล หมายความว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับมวลชนฝ่ายตรงข้ามที่อยู่ข้างเดียวกับกับรัฐบาล ให้การสนับสนุนรัฐบาล มีส่วนในการรักษาอำนาจของรัฐบาล หรือที่เรียกโดยรวมว่าเป็นเครือข่ายพันธมิตรของคณะรัฐบาล ซึ่งในส่วนี้ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาลได้ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

(1) **ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมือง** เป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาและข้อพิพาทที่สำคัญอย่างยิ่งของการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลที่นำโดยกลุ่มนักเรียน นิสิต และนักศึกษา เนื่องจากแนวคิดของฝ่ายตรงข้ามโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นพ่อแม่หรือตั้งแต่ Generation X ขึ้นไป มักมองว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ถูกชักจูงโดยนักการเมืองหรือมีผู้ไม่หวังดีต่อคณะรัฐบาลคอยชี้นำ (@heyimmint, 2563; @itsp0tiz, 2563) นอกเหนือจากนี้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ยังถูกโจมตีจากฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นพวกไม่รักประเทศชาติ ใช้แต่ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา รวมถึงประเด็นเรื่องมวลชนกลุ่มเสื้อเหลืองที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อได้กลับขบวนการนักศึกษา และมีบทบาทสำคัญในการปกป้อง แก้วต่าง ให้แก่คณะรัฐบาลและสถาบันในประเด็นปัญหาเรื่องต่าง ๆ (@catraphet_kankaew, 2563; @lisa239156, 2563; @ponroger.0, 2564)

ภาพที่ 4.5 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(2) บทบาทของสื่อมวลชนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล จากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า “เนชั่นทีวี” (Nation TV) คือสื่อมวลชนที่ถูกกล่าวถึงเป็นหลัก โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการนำเสนอบทสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นกลางและมักเอนเอียงไปทางฝั่งของคณะรัฐบาล (@onnicha_w, 2563; @sompob.2021, 2563) รวมถึงประเด็นเรื่องทีสื่อมวลชนในประเทศไทยไม่ค่อยนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยเฉพาะในเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่เกิดขึ้น (@ppcrp25, 2563; @storysadsong, 2564)

ภาพที่ 4.6 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล

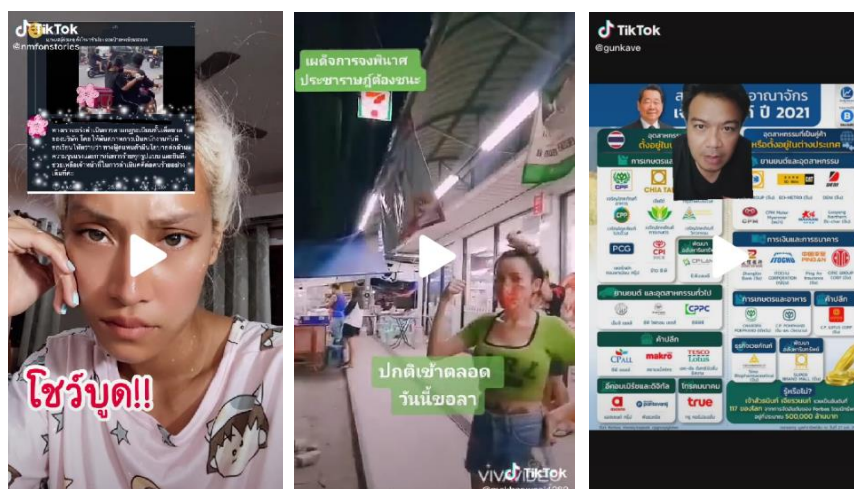
(3) บทบาทของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมวลชนฝ่ายตรงข้ามที่สนับสนุนรัฐบาล เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันมองว่า กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยึดอำนาจรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ประชาธิปไตยของไทยหยุดชะงักลง รวมถึงส่งผลทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหารเมื่อปี 2557 ยังคงมีอำนาจทางการเมืองสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (@jeh.kaejangu, 2564; @rk_bxm, 2563) อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจคลิปวิดีโอในประเด็นนี้พบว่าผู้ใช้ TikTok มักวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวถึง สุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำคนสำคัญของกลุ่มกปปส. และศิลปิน ดารา นักแสดงที่เข้าร่วมกับกลุ่มกปปส. อย่างอ๊อฟ พงษ์พัฒน์ และศรีณยู วงษ์กระจ่าง เป็นหลัก (@kithhor2004, 2564; @user2omleug6f7, 2564)

ภาพที่ 4.7 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของกลุ่ม กปปส. ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต

และ (4) กลุ่มทุนและเครือข่ายธุรกิจที่สนับสนุนรัฐบาล การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันยังหมายถึงความถึงการต่อต้านและไม่สนับสนุนกลุ่มทุนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลด้วยเช่นกัน เนื่องจากฐานอำนาจของคณะรัฐบาลชุดนี้ส่วนหนึ่งมาจากการมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มทุนและเครือข่ายธุรกิจต่าง ๆ ในการเอื้อเพื่อผลประโยชน์ระหว่างกัน โดยจะเห็นได้จากการคว่ำบาตร (boycott) สินค้าและบริการต่าง ๆ จากเครือข่ายเหล่านั้น ยกตัวอย่างเช่น กระแสการต่อต้านซีพี (CP) ของเครือข่ายเจริญโภคภัณฑ์ (#เว้นเซเว้นทุกWednesday) (ประชาไท, 2563a) ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอในกรณีศึกษานั้นผู้วิจัยพบว่ากลุ่มทุนและเครือข่ายธุรกิจที่ใช้ TikTok มักกล่าวถึง ได้แก่ 7-ELEVEN, Makro, Lotus's และ TrueMove ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นธุรกิจเครือของเจริญโภคภัณฑ์ทั้งสิ้น (@gunkave, 2564b; @mckhaewsai19, 2564) และรวมถึงการคว่ำบาตรบริษัทที่ละเมิดสิทธิของพนักงานเกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมืองด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น กระแสการคว่ำบาตรธุรกิจบริการรับส่งอาหารอย่าง Foodpanda (@namfonstories, 2564b)

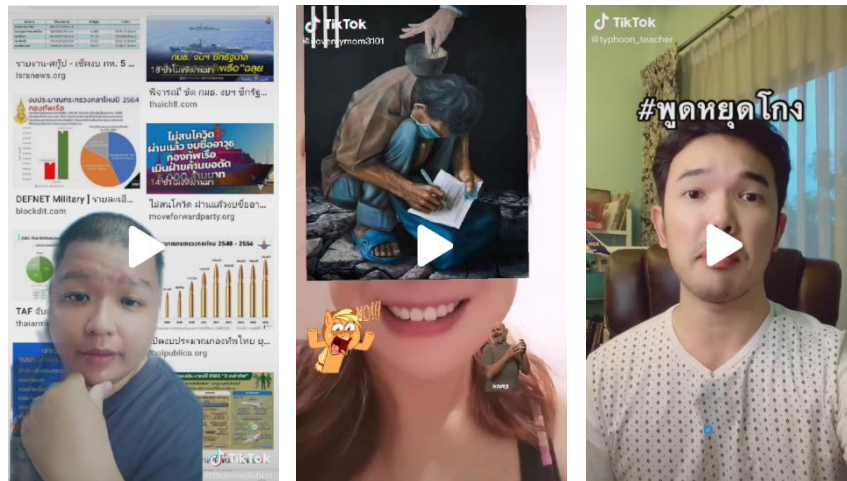

ภาพที่ 4.8 ตัวอย่างประเด็นเรื่องกลุ่มทุนที่สนับสนุนรัฐบาล

4.1.3 การบริหารจัดการของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายความว่าถึง การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพและล้มเหลว โดยพบว่า มีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

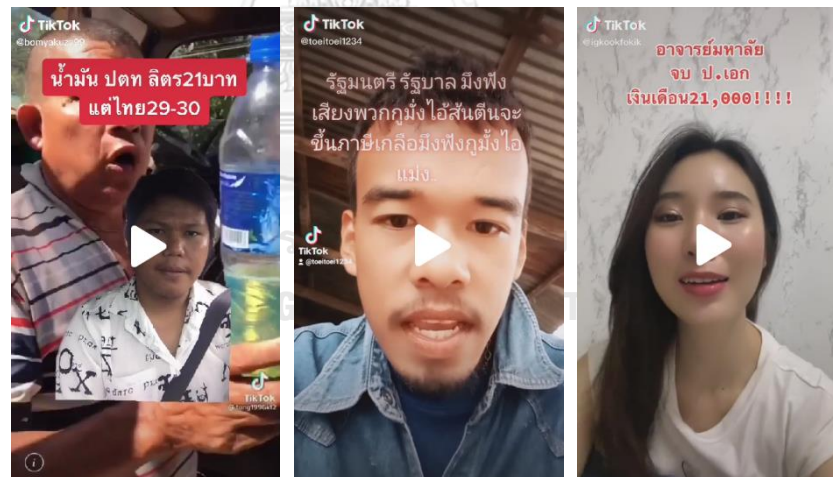
(1) **นโยบาย โครงการ และการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ** สำหรับการบริหาร/พัฒนาประเทศพบว่าผู้ใช้ TikTok มักวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในเรื่องการใช้งบประมาณสำหรับการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพ โดยเฉพาะรถถังและเรือดำน้ำ (@thairevolution, 2564) นโยบายในรูปแบบการ “แจกเงิน” ของรัฐบาล (@ilovemymom3101, 2564b) ที่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไม่สามารถสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจในระยะยาวและไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงนโยบายการช่วยเหลือเยียวยาประชาชนในรูปแบบดังกล่าวยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงด้วยเช่นกัน โดยมองว่ารัฐควรให้การอุดหนุนเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น สวัสดิการเรียนฟรีถ้วนหน้า สวัสดิการการรักษาพยาบาล หรือการพัฒนาระบบการขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้ ประเด็นปัญหาเรื่องการนำงบประมาณไปใช้อย่างไม่เหมาะสมนั้น ผู้ใช้ TikTok ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์โครงการหยุดहुโง่ โครงการรณรงค์ต่อต้านการทุจริตคอร์ปชั่นของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เนื่องจากเป็นโครงการที่แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด รวมถึงสิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ (@typhoon_teacher, 2564)

ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบริหารประเทศของรัฐบาล

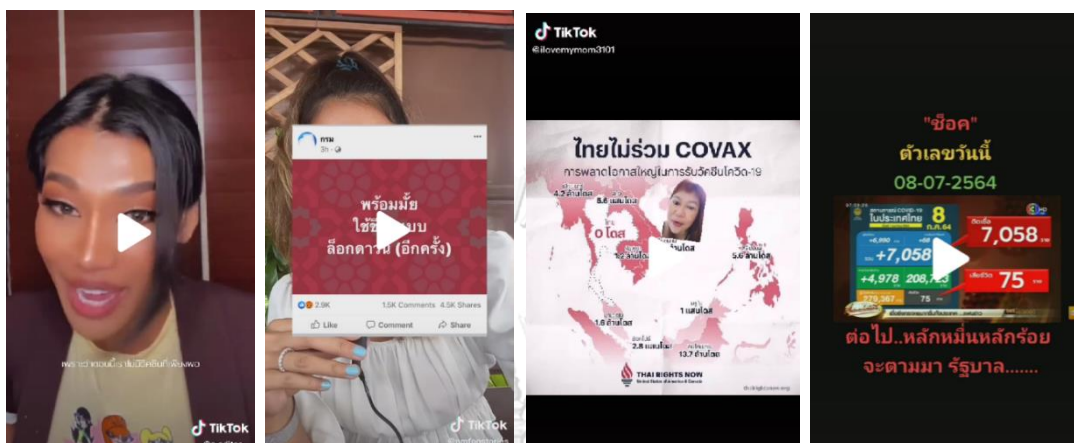
(2) ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะค่าครองชีพสูง ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาเรื่องราคาน้ำมัน (@bomyakuz99, 2564) ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น (@toeitoei1234, 2564) ในขณะที่ค่าแรงขั้นต่ำยังเท่าเดิมไม่สอดคล้องกับต้นทุนการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (@igkookfokik, 2564)

ภาพที่ 4.10 ตัวอย่างประเด็นเรื่องปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะค่าครองชีพสูง

และ (3) การบริหารจัดการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะปัญหาเรื่องมาตรการการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น มาตรการล็อกดาวน์ การขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ความไม่โปร่งใสในการจัดหาวัคซีนโควิด-19 การนำเข้าวัคซีน mRNA ที่ล่าช้า และประเด็นเรื่องการฉีดวัคซีนผสม

ๆ (@amansea, 2564; @ilovemymom3101, 2564a; @naiklongtrong, 2564; @namfonstories, 2564a) เนื่องจากประเด็นปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคมและในทุก ๆ มิติ ทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิต การขาดรายได้หรือการลดลงของรายได้สำหรับการดำรงชีพ ตลอดจนการเสียชีวิตจากสถานการณ์ดังกล่าว

ภาพที่ 4.11 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบริหารจัดการประเทศในช่วงสถานการณ์ COVID-19

4.1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย หมายความว่า การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยหรือมีส่วนทำให้ประชาธิปไตยของไทยไม่ตั้งมั่น ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอพบว่า มีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง 8 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) **รัฐประหารและบทบาทของกองทัพในทางการเมือง** นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยเมื่อปี 2475 ประเทศไทยมีการรัฐประหารมาแล้วกว่า 13 ครั้ง โดยแต่ละครั้งล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือของกองทัพด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีบทบาทหรือการแทรกแซงการเมืองของกองทัพนั้นมีส่วนสำคัญที่ส่งผลทำให้ประชาธิปไตยของไทยหยุดชะงักลง (@aree_aroii, 2563a; @manee179, 2564; @peppy.multicultural, 2564a) นอกเหนือจากนี้ ในทางกลับกันยังพบว่าปัจจุบันภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นศรัทธาในทหารอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยจะเห็นได้ว่ามีข้อเรียกร้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับ/ลดอำนาจของกองทัพ ยกตัวอย่างเช่น การตัดงบประมาณของกระทรวงกลาโหม หรือการยกเลิกการเกณฑ์ทหาร (@asavasin, 2563) เป็นต้น

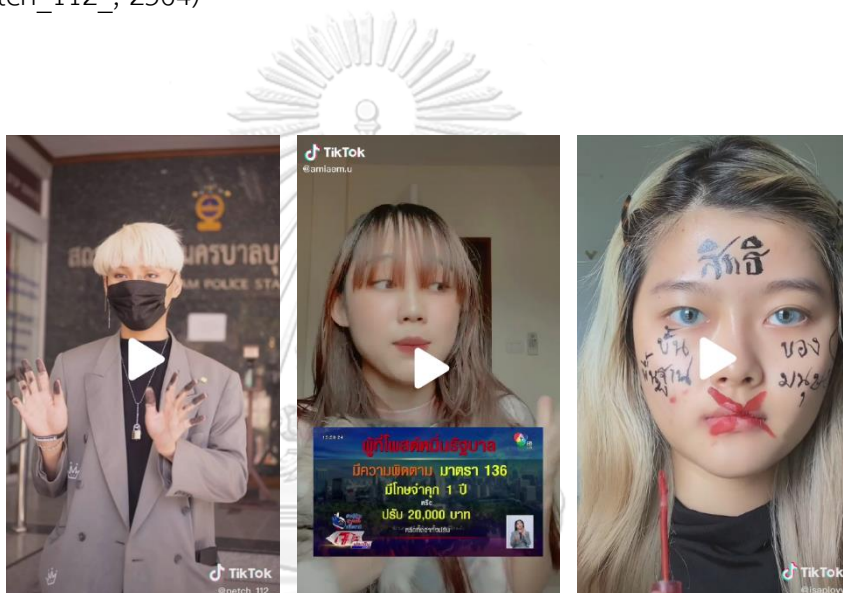
ภาพที่ 4.12 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการรัฐประหารและบทบาทของกองทัพในทางการเมือง

(2) การแบ่งผลประโยชน์กันระหว่างนักการเมือง พบว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างข้อตกลงและเงื่อนไขกันระหว่างนักการเมืองหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในเรื่องการมีอำนาจทางการเมืองหรือผลตอบแทนในรูปแบบอื่น ๆ และจากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวพบว่าประเด็นเรื่อง “ส.ส.งูเห่า” หรือการเปลี่ยน/ย้ายข้างและการดึงเข้ามาเป็นพวกของเหล่านักการเมืองคือประเด็นปัญหาที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นหลัก (@hotsocialtoday, 2564; @pimuuuu, 2563)

ภาพที่ 4.13 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการแบ่งผลประโยชน์กันระหว่างนักการเมือง

(3) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีความ การตั้งข้อหา การจับกุม และการคุกคามผู้เคลื่อนไหวและแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ โดยหมายความรวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การใช้อำนาจของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือพ.ร.ก.ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 หรือแม้กระทั่งการใช้มาตรา 112 ในการสั่งห้ามชุมนุม จับกุม ดำเนินคดีความกับผู้ชุมนุม รวมถึงการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าสลายการชุมนุม (@amiaem.u, 2564; @isaployy, 2564; @petch_112_, 2564)

ภาพที่ 4.14 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง

(4) เสรีภาพของสื่อมวลชน เป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Index) ของประเทศหนึ่ง ๆ ว่าสื่อเหล่านั้นมีอิสระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลมากน้อยในระดับใด ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอพบว่าประเด็นเรื่องการควบคุมสื่อเป็นหนึ่งในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย ยกตัวอย่างเช่น การออกคำสั่งที่ 4/2563 เรื่องการห้ามเสนอข่าว จำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายทั้งในหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสิ่งอื่นใด ตลอดจนข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน โดยเฉพาะเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ อันได้แก่ “Voice TV” “ประชาไท Prachatai.com” “The Reporters” “THE STANDARD” และ

“เยาวชนปลดแอก Free YOUTH” คือสื่อที่รัฐเข้ามาควบคุมดูแลการเผยแพร่เนื้อหาโดยเผด็จการเป็นพิเศษ รวมถึงมีอำนาจในการสั่งระงับการออกอากาศหรือระงับการทำให้แพร่หลาย ตลอดจนการลบข้อมูลออกจากระบบคอมพิวเตอร์ (@wz.biz, 2563)

ภาพที่ 4.15 ตัวอย่างประเด็นเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชน

(5) รัฐธรรมนูญ 2560 และกฎ/กติกากำหนดเลือกตั้ง เป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยไทย เนื่องจากการดำรงอยู่ในอำนาจอย่างยาวนานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่วนหนึ่งมาจากการออกแบบกลไกทางอำนาจผ่านรัฐธรรมนูญชั่วคราวฯ ปี 2557 มาจนถึงรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ยกตัวอย่างเช่น การเพิ่มอำนาจให้สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จำนวน 250 คน มีสิทธิในการร่วมโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี โดยที่ ส.ว. จำนวน 250 คนนี้มาจากการสรรหา/แต่งตั้งของคสช. หรือประเด็นเรื่องระบบการเลือกตั้งปี 2562 และสูตรการคำนวณที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อ เป็นต้น โดยกลไกต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยในการสืบทอดอำนาจของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะ คสช. (@tiwtherlover, 2563; @unknowxxn, 2564)

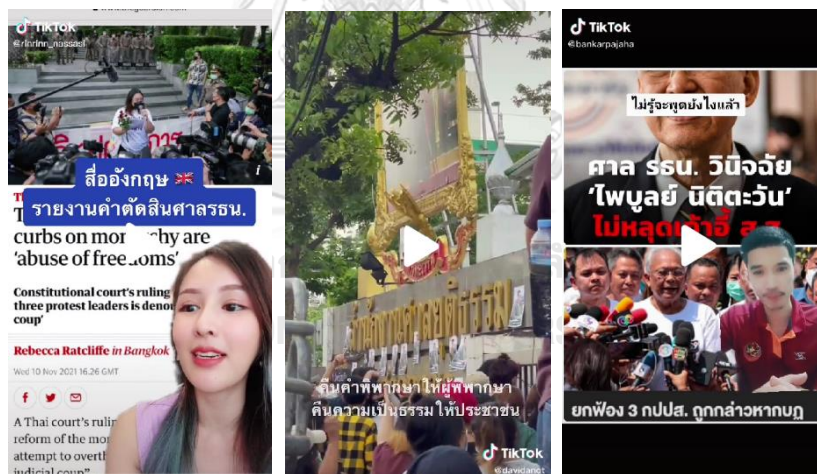
ภาพที่ 4.16 ตัวอย่างประเด็นเรื่องรัฐธรรมนูญ 2560 และกฎกติกาการเลือกตั้ง

(6) ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทางรัฐสภา เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสภา ที่สมาชิกรัฐสภาต่างร่วมกันปฏิบัติหน้าที่เพื่อหาทางออกเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอในประเด็นนี้พบว่าเมื่อการทำงานของรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีไม่เป็นที่น่าพอใจ มีข้อสงสัย หรือไม่ควรค่าแก่การไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปนั้น กระบวนการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลหรือผู้ใดไม่ไว้วางใจไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาหรือถอดถอนรัฐมนตรีเหล่านั้นได้ (@arpasub, 2564; @sirawit144, 2564) โดยจะเห็นได้จากผลการลงคะแนนมติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลในแต่ละครั้ง ที่ไม่ว่าฝ่ายค้านจะหาหลักฐานหรือยกเหตุผลมาใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจเท่าไร คณะรัฐมนตรีเหล่านั้นก็ยังคงได้รับการโหวต “ไว้วางใจ” จากเสียงส่วนใหญ่ของสภาอยู่เสมอ แม้ว่าหลักฐานจะเป็นที่ประจักษ์ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทางรัฐสภาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ภาพที่ 4.17 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทางรัฐสภา

(7) **ศาลและตุลาการ** คือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตีความและบังคับใช้กฎหมายเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งในสังคม แต่ทว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นพบว่าศาลกลายเป็นหน่วยงานหนึ่งที่คอยรับใช้รัฐบาลมากกว่าสร้างความยุติธรรมให้เกิดแก่ประชาชน และจากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวพบว่า ผู้ใช้ TikTok มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการตัดสินที่ไม่เป็นกลางของศาล โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ว่าการเรียกร้องปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ของแกนนำนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันเป็นความพยายามในการล้มล้างระบอบการเมืองการปกครอง ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับบทลงโทษที่แกนนำกปปส.ได้รับการพิจารณานั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง (@banktakaynews, 2564; @davidanot, 2564; @peppy.multicultural, 2564b) นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่าการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องนายเปรมชัย กรรณสูต ในคดีล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และคดีบ้านพักตุลาการที่ตั้งทับซ้อนอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ โดยประเด็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบศาลไทยมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของการพิจารณาคดีความ

ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างประเด็นเรื่องอำนาจศาลและตุลาการ

(8) **บทบาทของฝ่ายค้าน** คือประเด็นปัญหาข้อสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยไทย โดยพบว่าผู้ใช้ TikTok ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องการลดบทบาทของฝ่ายค้านในทางการเมืองด้วยวิธีต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น กรณีเรื่องการยุบพรรคอนาคตใหม่ และการตัดสิทธิทางการเมืองของคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 10 ปี หรือแม้กระทั่งการทำให้

บทบาทในสภาของพรรคฝ่ายค้านไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้เท่าที่ควร (@jeansnyjn, 2564b) โดยจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลและคณะรัฐมนตรียังได้รับความไว้วางใจจากสภาให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อ อันเนื่องมาจากเสียงส่วนใหญ่ของสภาให้การสนับสนุนคณะรัฐบาลชุดนี้

ภาพที่ 4.19 ตัวอย่างประเด็นเรื่องบทบาทของฝ่ายค้าน

4.1.5 สถาบันกษัตริย์ หมายความว่า การนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการโจมตีหรือวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันกษัตริย์ในทางการเมือง และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานะของสถาบันกษัตริย์โดยตรง ซึ่งจากการสำรวจคลิปวิดีโอประเภทนี้พบว่ามีการกล่าวถึงประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ ตั้งแต่เรื่องบทบาทในการรองรับการรัฐประหารของคณะปฏิวัติ การตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ความเสื่อมศรัทธาในรัชกาลที่ 9 (@hong_x, 2563) พฤติกรรมส่วนพระองค์ของรัชกาลปัจจุบัน งบประมาณของสถาบันกษัตริย์ที่เพิ่มสูงขึ้น (@mr.tee003, 2563b; @overtureplays1812, 2564) ประเด็นเรื่องขบวนเสด็จ ป้ายหรือซุ้มเฉลิมพระเกียรติ (@phuankear, 2564) และปัญหาเรื่องประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินคดีความทางการเมือง ทั้งนี้ทั้งนั้น ประเด็นเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์เป็นหนึ่งในข้อเรียกร้องทางการเมืองที่กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา รวมถึงประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ พยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 4.20 ตัวอย่างประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์

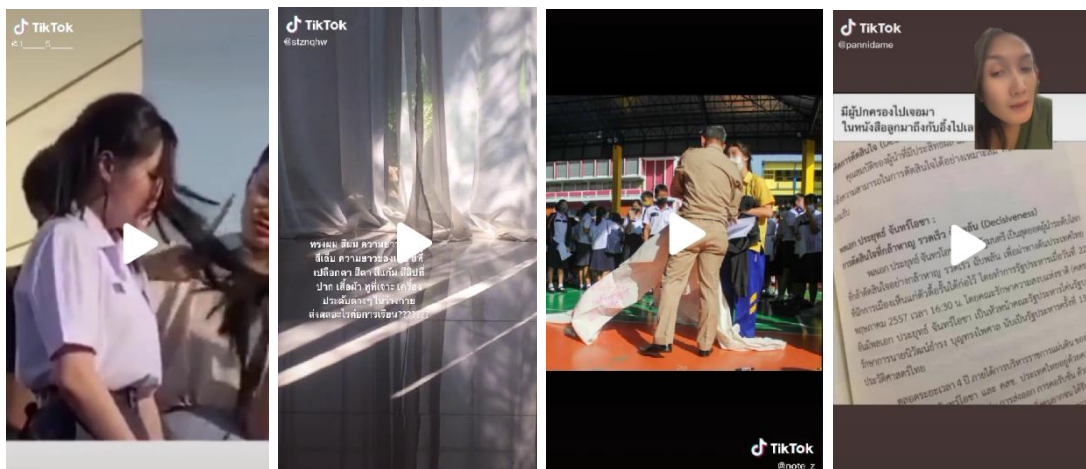
4.1.6 วิสัยทัศน์ ภาวะความเป็นผู้นำ และความเหมาะสมในฐานะนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ ความรู้ และความสามารถต่อการดำรงตำแหน่งฐานะผู้นำทางการเมืองหรือผู้ที่มีบทบาทในการขึ้นนำประเทศ ซึ่งจากการสำรวจวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาดังกล่าวพบว่ามีเนื้อหาที่โจมตีรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี ประกอบไปด้วย

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าบกพร่องในเรื่องวิสัยทัศน์ การแก้ไขปัญหาของประชาชน รวมถึงปัญหาด้านการสื่อสารและการควบคุมอาชญากรรม (@armakkharapol, 2564) *พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ* รองนายกรัฐมนตรี ถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องประสิทธิภาพในการทำงาน วิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงประเด็นเรื่องนาฬิกาหูก (@365.flower, 2563) *อนุทิน ชาญวีรกูล* รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ถูกวิพากษ์ในประเด็นเรื่องการเปลี่ยนย้ายข้างไปให้การสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง รวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการปัญหาในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 (@gunkave, 2564a) *ธรรมนัส พรหมเผ่า* อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีค้ายาที่ต่างประเทศ (@pondonnews, 2564) และ *ปารีณา ไกรคุปต์* อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี พรรคพลังประชารัฐ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นเรื่องที่มีทัศนคติเห็นเชิงพาดพิงถึงบุคคลอื่นลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว หรือการแสดงบทบาทต่าง ๆ เพื่อปกป้องคณะรัฐบาลและโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง (@nuttaphum4, 2563)

ภาพที่ 4.21 ตัวอย่างประเด็นเรื่องความสามารถและความเหมาะสมของคณะรัฐบาล

4.1.7 ปัญหาเรื่องระบบการศึกษาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ หมายความว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถาบันศึกษาทั้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ยกตัวอย่างเช่น กฎระเบียบเรื่องทรงผม/เครื่องแต่งกายของนักเรียน ข้อห้ามเกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมืองของนักเรียนและนักศึกษา (@cuzbadbitch, 2564; @note_z, 2563; @wanidajomthong1, 2563) รวมถึงประเด็นเรื่องแบบเรียนไทยที่ล้ำหลังหรือมีลักษณะชาตินิยม (@pannidame, 2564) การฝังกลบเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางการเมืองโดยเฉพาะเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างของปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงระบอบอำนาจนิยมที่ยังรากลึกในทุก ๆ มิติของสังคมไทย

ภาพที่ 4.22 ตัวอย่างประเด็นเรื่องระบบการศึกษาไทย

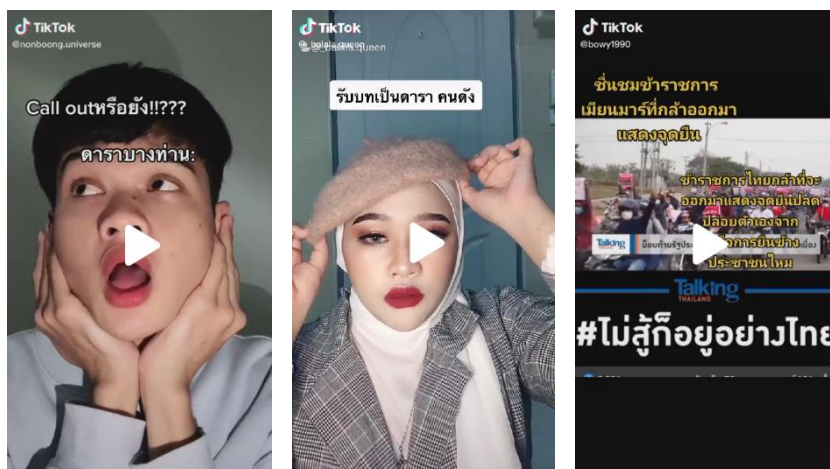
4.1.8 การบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐไทย หมายความว่า การจับกุม การคุมขัง การลักพาตัว หรือการลิดรอนเสรีภาพรูปแบบต่าง ๆ ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำการภายใต้อำนาจ การสนับสนุน รู้เห็นเป็นใจ หรือการยอมรับจากรัฐ โดยการพยายามปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคลนั้น ๆ ทำให้ผู้สูญหายอยู่นอกการคุ้มครองของกฎหมาย (ปกป้องศรีสนธิ, 2562) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การอุ้มหาย”

อย่างไรก็ตาม พบว่าประเด็นดังกล่าวเป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาที่ถูกนำมาใช้ในการต่อต้านและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล โดยมีการกล่าวถึงบุคคลที่เป็นเหยื่อจากการบังคับให้สูญหาย ดังต่อไปนี้ เตียง ศิริจันทร์, หะยิสุหลง โต๊ะมีนา, ทนง โพธิ์อ่าน, สมชาย นิละไพจิตร, กมล เหล่าโสภานันท์, พอละจี้รักจงเจริญ, เต๋น คำแท้, อิทธิพล สุขแป้น, วุฒิพงศ์ กชธรรมคุณ, สุรชัย ด่านวัฒนานุสรณ์, ชัชชา บุญผาวลัย, ไกรเดช ลือเลิศ, ชูชีพ ชีวะสุทธิ, กฤษณะ ทัพไทย, สยาม ธีรวุฒิ, และวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น (@kanomjeen_.fx, 2563) รายชื่อเหล่านี้คือบุคคลที่สูญหายในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันด้วยวิธีการอุ้มหายจากเจ้าหน้าที่เพื่อสร้างความหวาดกลัวต่อสังคมในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามในการผลักดันร่างพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

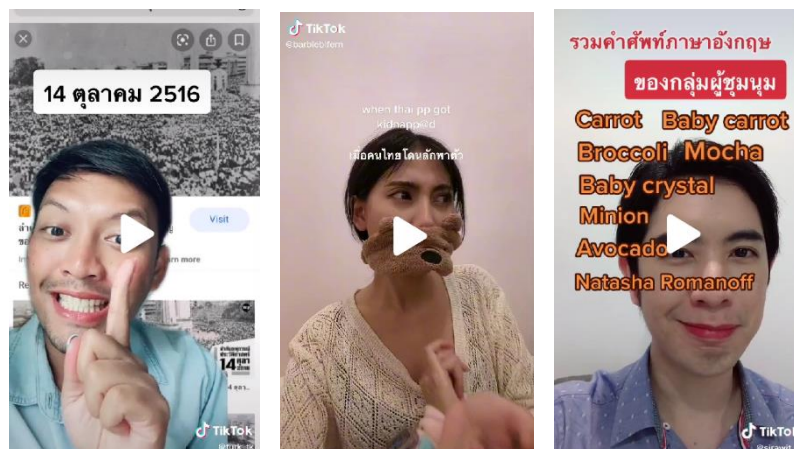
ภาพที่ 4.23 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐไทย

4.1.9 การเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองของศิลปิน ดารา นักแสดง และข้าราชการในสังคมไทย หมายความว่า การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์หรือเรียกร้องให้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีอำนาจการต่อรองสูงในสังคมให้ความสนใจกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสถานการณ์การประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เนื่องจากพบว่าภายหลังจากการชุมนุมประท้วงทางการเมืองครั้งใหญ่เพื่อการต่อต้านเครือข่ายและระบอบทักษิณ พบว่ากลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีบทบาท หรือออกมาเคลื่อนไหวแสดงจุดยืน/พลังเพื่อประท้วงขับไล่รัฐบาลอย่างเช่นแต่ก่อน แต่ทว่ากลับให้ความสนใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศหรือบนพื้นที่อื่นทั่วโลก (@_balala.queen, 2563; @bowy1990, 2564; @nonboong.universe, 2564) ยกตัวอย่างเช่น การแสดงความกังวลต่อเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้นในประเทศเมียนมา ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลทำให้การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันมีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาดังกล่าว ตลอดจนการไม่สนับสนุนผลงานของกลุ่มบุคคลเหล่านั้น เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นกระบอกเสียงที่ส่งเสียงได้ดังกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

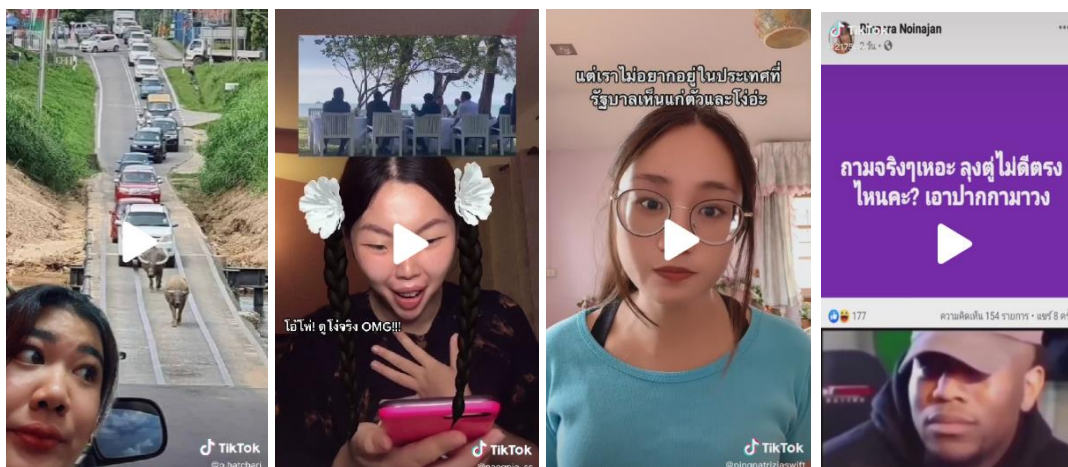
ภาพที่ 4.24 ตัวอย่างประเด็นเรื่องการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองไทย

4.1.10 ประเด็นปัญหาอื่น ๆ คือการนำเสนอเนื้อหาประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันผ่านมิติต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น 1) การบอกเล่าประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต ซึ่งหมายถึงความถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 (@turk_tk, 2563) เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันที่นำโดยกลุ่มนักเรียน นิสิต และนักศึกษา มีการยึดโยงกับประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นสำคัญ 2) ประเด็นเรื่องการย้ายประเทศ เป็นกระแสของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการหลุดพ้นจากสภาพเศรษฐกิจสังคม และการเมืองไทยในประเทศไทย เพื่อแสวงหาอนาคตที่ดีกว่าเดิม และ (@nj_robinprincess, 2564) 3) การสื่อสารด้วยภาษาทางการเมืองใหม่ ๆ ด้วยการใช้สัญลักษณ์หรือภาษาที่กำกวม ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “Broccoli” หมายถึงทหาร “Mocha” หมายถึงตำรวจ “Minion” หมายถึงกลุ่มมวลชนเสื้อเหลืองที่สนับสนุนรัฐบาล และ “Natasha Romanoff” หมายถึงกลุ่มคนที่เข้ามาแฝงในกลุ่มผู้ชุมนุมเพื่อสืบหาข้อมูล เป็นต้น (@sirawit_it, 2563) ตัวอย่างเหล่านี้เป็นวิธีการนำเสนอผ่านภาษาของคนรุ่นใหม่ที่นำมาใช้ดัดแปลงในทางการเมืองเพื่อวิพากษ์วิจารณ์และล้อเลียนผู้มีอำนาจ (ยุคติ มุกดาวิจิตร, 2563, น. 207)

ภาพที่ 4.25 ตัวอย่างประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

4.1.11 ประเด็นปัญหาไม่ชัดเจน หมายความว่าเนื้อหาจากคลิปวิดีโอหนึ่ง ๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถระบุประเด็นปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากคลิปวิดีโอเหล่านั้นไม่ได้มีการกล่าวถึงประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในเรื่องใดเป็นสำคัญ แต่ทว่าจุดมุ่งหมายของวิดีโอเหล่านั้นมีลักษณะของการสื่อสารโดยใช้วาจาหยาบคาย (hate speech) ทั้งในรูปแบบของการด่าทอด้วยคำหยาบคายหรือการใช้คำรุนแรงแบบไม่หยาบคายเพื่อการโจมตีและต่อต้านรัฐบาล (@pingpatriziaswift, 2564) ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะรัฐบาล โดยตรง ยกตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กับสัตว์บางประเภท (@pcr.28, 2563) หรือแม้กระทั่งการเสียดสีรัฐบาลโดยการใช้ ‘มีม’ (meme) ต่าง ๆ ที่กำลังเป็นกระแสในสังคมขณะนั้น เช่น เพลงนังโง่ ๆ ริมทะเล ถูกนำมาใช้ตัดแปลงกับเหตุการณ์ที่คณะรัฐบาลร่วมกันรับประทานอาหาร ริมทะเลจังหวัดภูเก็ต ท่ามกลางสถานการณ์ที่ยอดผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากโควิด-19 เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (@pangpie_ss, 2564) หรือเนื้อร้องจากเพลงเอาปากกามาวงก็ถูกนำมาใช้เพื่อเสียดสีล้อเลียนรัฐบาลว่า “ลุงตูไม่ดีตรงไหน เอาปากกามาวง” (@2175pa, 2564) เป็นต้น

ภาพที่ 4.26 ตัวอย่างประเด็นที่ไม่สามารถระบุปัญหาได้

จากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลข้างต้น พบว่าผู้ใช้ TikTok มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลจำนวนทั้งหมด 9 ประเด็นหลัก ๆ โดยประเด็นปัญหาที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเรื่องสถานการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน (1,012 วิดีโอ) ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล (145 วิดีโอ) ประเด็นปัญหาเรื่องการบริหารประเทศของคณะรัฐบาล (100 วิดีโอ) ปัญหาเรื่องอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไทย (61 วิดีโอ) ประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์ (60 วิดีโอ) ประเด็นเรื่องความรู้ความสามารถของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล (31 วิดีโอ) ปัญหาเรื่องระบบการศึกษาไทย (20 วิดีโอ) ประเด็นปัญหาเรื่องการบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐ (4 วิดีโอ) และประเด็นปัญหาเรื่องการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองของศิลปิน ดารา และข้าราชการในสังคมไทย (4 วิดีโอ) ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้สะท้อนให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกนำมาใช้ในปฏิบัติการทางการเมืองในประเทศไทย โดยเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองของการต่อต้านรัฐบาลมากยิ่งขึ้นผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าว

4.2 รูปแบบการนำเสนอ

จากการสำรวจคลิปวิดีโอผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok กล่าวคือ จากการสำรวจข้อมูลผู้วิจัยพบว่า คลิปวิดีโอจำนวนหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของความบันเทิงและความคิดสร้างสรรค์ โดยทำให้อารมณ์หรือเนื้อหาเหล่านั้นเป็นที่ตลก ขบขัน หรือทำให้ผู้บริโภคและผู้ที่ได้รับชมสามารถหัวเราะได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างจากการแสดงออกทางการเมืองโดยทั่วไปที่มักถูกแสดงออกในทิศทางโกรธ โมโห อารมณ์ในเชิงลบหรือรุนแรง ซึ่งในแง่นี้ทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ (emotion) ในอีกด้านหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมือง ที่นอกเหนือไปจากการแสดงออกด้วยความคับข้องใจ ความโกรธแค้น ความขัดแย้ง และอื่น ๆ

เดิมทีนั้นความตลกและอารมณ์ขันเป็นธรรมชาติของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok อยู่แล้ว คลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่เผยแพร่บน TikTok มักใช้วิธีการเล่าเรื่องที่เน้นความฮาและสร้างเสียงหัวเราะเพื่อดึงอารมณ์ร่วมของผู้ที่รับชมและเพื่อให้คลิปวิดีโอเหล่านั้นกลายเป็นกระแสและได้รับความนิยมบนโลกออนไลน์ (The Digital Tips, 2566) ดังนั้น อารมณ์ขันและความบันเทิงจึงเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ทั่วไปเมื่อมีการเปิดใช้งานหรือเข้าไปใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อ TikTok เริ่มเป็นแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือผู้คนเริ่มใช้ TikTok เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองมากขึ้น ความตลกและอารมณ์ขันที่ถูกใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกถ่ายโอนมาใช้ในกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้แพลตฟอร์มดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่มีความพยายามถ่ายทอดอารมณ์ขันควบคู่ไปกับการนำเสนอเนื้อหาและการสื่อสารประเด็นทางการเมือง ซึ่งปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวเป็นรูปแบบที่น่าสนใจของการแสดงออกและการประท้วงทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ต เนื่องจากภายใต้สังคมที่มีลักษณะอำนาจนิยมผสมอยู่อารมณ์ขันมักจะถูกนำมาใช้หรือทำงานเป็นพิเศษในสภาวะทางการเมืองเช่นนี้ โดยคลิปวิดีโอที่มีการนำเสนอในรูปแบบดังกล่าวมีรายละเอียดและตัวอย่างดังต่อไปนี้

บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า '@mhengkohpim' ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอเสียดสีล้อเลียนการบริหารประเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาล ผ่านการแสดงบทบาทสมมติในเชิงตลกขำขันด้วยการสวมบทบาทเป็นพนักงานร้านอาหารแห่งหนึ่ง โดยมีการสมมติตัวละครที่เป็นลูกค้าคือพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เข้ามาใช้บริการ โดยที่บริการต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นบริการที่เอาर्डเอาเปรียบประชาชน เช่น การปิดกั้นเสรีภาพของประชาชน การจัดสรรงบประมาณและภาษีที่ไม่ลำดับความสำคัญ การควบคุมสถานการณ์โควิด -19 ที่ไม่มีประสิทธิภาพและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในสังคม

เป็นต้น โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงมากถึง 292,400 ครั้ง และการแชร์หรือส่งต่อคลิปวิดีโอสูงกว่า 7,000 ครั้ง

“สวัสดิ์คะคุณประยุทธ์ รับอะไรดีคะ? ค่ะภาชีประชาชนหนึ่งนะคะ เสรีภาพของประชาชน ถ้าเพิ่มอีกสิบบาทนะคะยอดผู้ติดเชื้อจะพุ่งสูงกว่านี้อีกคะ รับมั้คะ? ได้คะ ทั้งหมดนี้ะคะก็ประเทศไทยฉิบหายคะ ค่ะ เตี่ยวรอใบเสร็จซักครู่ะคะ นี้คะ เชิญลาออกทางด้านขวามือได้เลยคะ ขอขอบคุณคะ” (@mhengkohpim_, 2564)

เช่นเดียวกันกับ บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘aunginknat’ ที่เผยแพร่คลิปวิดีโอการสวมบทบาทเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งและมีหน้าที่ประสานงานการจัดซื้อสินค้าต่าง ๆ จากหน่วยงานทหาร โดยการแสดงสถานการณ์สมมติดังกล่าวถูกหยิบยกมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากกรณีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของพรรคฝ่ายค้านที่ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของหน่วยงานทหารสำหรับการจัดซื้อสินค้าต่าง ๆ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่รุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงถึง 49,600 ครั้ง รวมถึงมีการส่งต่อคลิปวิดีโอสูงกว่า 2,500 ครั้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“วันนี้ดิฉันเป็นตัวแทนบริษัทมาคอนเฟิร์มออเดอร์ทั้งหมด 23 รายการ ของพี่ ๆ ทหารที่สั่งเอาไว้วันะคะ มาคอนเฟิร์มอีกครั้งนี้ลงบิลที่ภาชีประชาชนนะคะ โอเคคะ คอนเฟิร์มออเดอร์ที่พี่ ๆ ทหารสั่งทั้งหมด 23 รายการแล้วส่งเบิกตามนี้ะคะ พรอม 300,000 ม่าน เครื่องชงกาแฟ ตู้เก็บรองเท้า ชุดเครื่องเสียง ตู้โชว์ ชุดรับแขก 8.5 หมั่น บิวอินท์ห้องครัว แจกันดอกไม้พร้อมดอกไม้จัดสวน แลนเจ็ด ลู่วิ่ง แก้อั้วนวดไฟฟ้า เครื่องย่อยเศษอาหาร เครื่องล้างจานอัตโนมัติ หม้อทอดไร้น้ำมัน และเครื่องฟอกอากาศในรถ โต๊ะ บาร์ เหล้า ตู้แช่ไวน์ หลากหลายขนาด เครื่องคั้นน้ำผลไม้แยกกาก เครื่องปั่นน้ำผลไม้สูญญากาศ ทวี 49 นิ้ว ถึง 65 นิ้ว หลายเครื่อง ไอโฟน 12 pro-max, Samsung galaxy

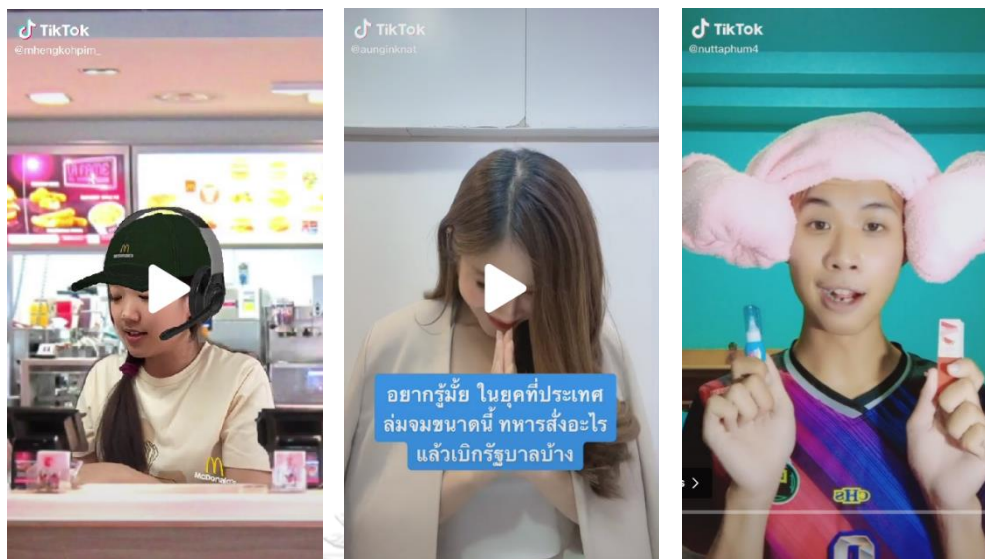
note, Macbook Air, Macbook M1 ตามนี้ นะคะ ส่วนเครื่องช่วยหายใจ เครื่องช่วยผลิตซิเจน ชุด PPE ยา และวัคซีนต่าง ๆ แคนเซลทั้งหมดก่อนนะคะ รับทราบคะ ในอนาคตหากต้องการโก่งกินประชาชนอีก ดิฉันและบริษัทยินดี ให้บริการนะคะ หวังว่าท่านจะให้โอกาสพวกเราได้ร่วมคดโกง และเอาเปรียบ ประชาชนต่อไปในระยะยาวนะคะ สวัสดีคะ (ชูนี๊วกลาง)” (@aunginknat, 2564)

และบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘nuttaphum4’ เผยแพร่คลิปวิดีโอแสดงบทบาทสมมติเป็น ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสาระสำคัญของคลิปวิดีโอ ดังกล่าว คือ การเสียดสีการทำงานของคณะรัฐบาลเรื่องการนำเข้าวัคซีนโควิด-19 ที่ล่าช้า รวมถึง เลื่อนำเข้าแต่วัคซีนบางชนิด แม้ว่าประชาชนจะเรียกร้องให้นำเข้าวัคซีนประเภทอื่น ๆ ที่มี ประสิทธิภาพป้องกันสูงกว่าก็ตาม โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงถึง 12,800 ครั้ง และ การส่งต่อคลิปวิดีโอ 28 ครั้ง

“ซั่มมาร์วัคซีน เรามีสองตัวให้เลือกคะ สิ้นน้ำเงินอะไรคะ? เป็นซิโนวิทคะ งั้นไม่ เอาเอาอีกอันนึงคะ ได้คะ (แสดงท่าทางการถูกฉีดวัคซีน) อันนี้วัคซีนอะไรคะ ซิ โนวิตเหมือนกันคะ แต่เป็นรสตรอร์เบอร์รี่” (@nuttaphum4, 2564a)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ TikTok นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของการแสดงสถานการณ์สมมติ ซึ่งเป็นวิธีการนำเสนอเนื้อหาโดยการสร้าง/จำลองสถานการณ์บางอย่างขึ้นมา โดยสถานการณ์ ดังกล่าวอ้างอิงมาจากเหตุการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ กล่าวถึงความล้มเหลวในการบริหารประเทศของรัฐบาลในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทำให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรครดังกล่าวสูง ความไม่เพียงพอของอุปกรณ์ทางการแพทย์ในการช่วยเหลือชีวิตผู้คน รวมถึงประเด็นเรื่องการผูกขาดวัคซีน

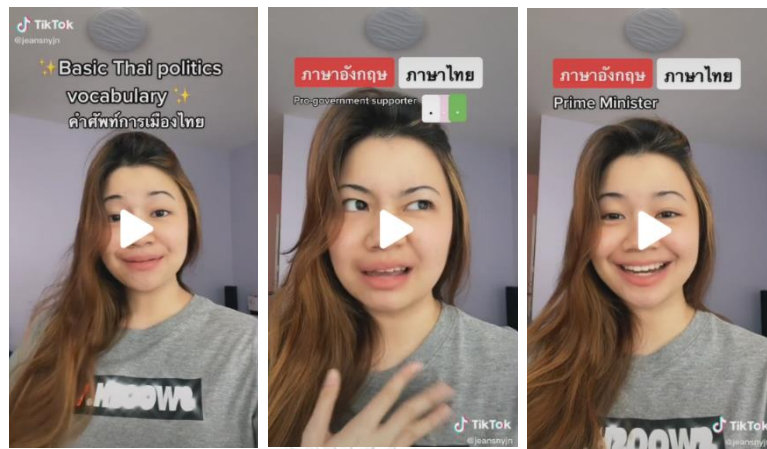

ภาพที่ 4.27 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเสียดสีการบริหารประเทศของรัฐบาล

นอกเหนือจากนี้ การเสียดสีล้อเลียนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ด้วยการเปรียบเทียบกับสัตว์บางประเภทอย่างกระบือหรือควาย ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่พบว่าผู้ใช้ TikTok นำมาใช้สำหรับแสดงออกทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การล้อเลียนผู้นำโดยเชื่อมโยงกับสัตว์ต่าง ๆ เพื่อแทนสัญลักษณ์ของความฉ้อฉลและด้อยปัญญา เป็นมุขตลกที่ปรากฏร่วมกันในหลาย ๆ สังคมที่ผู้คนนำมาใช้สำหรับการขำกล่อมผู้มีอำนาจ (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2558, น. 211) ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘jeansnyin’ ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ทางการเมืองภาษาอังกฤษ โดยได้มีการยกตัวอย่างคำศัพท์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Freedom of speech, Civil rights, Abducted by the state, Ignorance, Apathy, Pro-government แต่ทว่าเมื่อกล่าวถึงคำศัพท์คำว่า Prime Minister ที่แปลว่านายกรัฐมนตรี ผู้ใช้ TikTok กลับแปลความหมายของคำดังกล่าวว่า “ควาย” (@jeansnyjn, 2564a) เช่นเดียวกันกับ บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘park_jilyong’ ที่ได้มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอโดยการเปรียบเทียบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กับสัตว์บางประเภทอย่างควายด้วยเช่นกัน

“Facts about Thailand. Thai people do not ride an elephant to school. But in Thailand, we use buffaloes to run the country.”

(@park_jiyong, 2564)

ภาพที่ 4.28 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการล้อเลียนพลเอกประยุทธ์โดยการเปรียบเทียบกับสัตว์

รวมถึงยังพบว่าผู้ใช้ TikTok เสียดสีล้อเลียนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเรื่องการบริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องการสื่อสารและทักษะภาษาอังกฤษ เหล่านี้เป็นประเด็นที่ถูกนำมาใช้สำหรับการขำถล่ม ด้อยค่า และทำให้พลเอกประยุทธ์ เป็นที่ตลกหรือเป็นตัวตลกในสายตาของสังคม ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘@sameosame’ เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีหัวข้อว่า ‘*basic too vocabulary*’ หรือ ‘*คำศัพท์ลุงตุ*’ ซึ่งเป็นคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการออกเสียงคำต่าง ๆ ของพลเอกประยุทธ์ที่มีลักษณะแตกต่างจากคนทั่วไป เช่น คำว่า รัฐบาล เป็นคำว่า รัตบาน, บริหาร เป็นคำว่า บอยหาร, ประชาธิปไตย เป็นคำว่า ปชาไต, รัฐธรรมนูญ เป็นคำว่า ล้าทำนูน, นายกรัฐมนตรี เป็นคำว่า นายกมนตรี (@sameosame, 2564) ซึ่งเป็นการตัดต่อคลิปวิดีโอโดยนำเสียงของพลเอกประยุทธ์มาใช้ในการนำเสนอข้อมูล

ภาพที่ 4.29 ตัวอย่างคลิปวิดีโอเสียดสีเรื่องการสื่อสารของพลเอกประยุทธ์

เช่นเดียวกับกับบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘familylllv.2’ ที่เผยแพร่คลิปวิดีโอแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสมัยที่ 26 หรือ COP26 ที่ประเทศสกอตแลนด์ ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะนายกรัฐมนตรี แต่ทว่ากลับสื่อสารภาษาสากลบนเวทีระดับโลกไม่ได้

“ไปพูดภาษาไทยอะไม่พอ อ่านโพยด้วย อ่านก็สไตล์เดียวกันกับเวลาที่อ่านต่อหน้านักข่าวอะ พูดแบบพูดไม่รู้เรื่องอะ แล้วก็มาได้คิดว่าไม่ใช่ประเทศไทยนี้หว่า เลยอ่านช้า ๆ คือคนเราถ้ามีความใส่ใจนะ เอาเต็มที่เลย โง่ ๆ คนโง่ ๆ เลยสามสิบวันอ่านภาษาอังกฤษทุกวันสุนทรพจน์เนี่ยนะยังงี้ก็อ่านได้ วันที่สามสิบเนี่ยคือไม่ต้องดูโพยหรือพูดได้แล้ว มันอยู่ที่ความใส่ใจ อ้อแต่ลืมไปผู้นำประเทศไทยไม่ได้เน้นภาษาเนอะ เน้นภาษี” (@familyllv.2, 2564)

อย่างไรก็ตาม นอกจากพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่าผู้ใช้ TikTok ยังได้มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับคณะรัฐบาลโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘365.flower’ ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในลักษณะของการเสียดสีล้อเลียนเรื่องสุขภาพร่างกายของพลเอกประวิตร โดยมีข้อความบรรยายใต้คลิปวิดีโอว่า “ได้กลิ่นนมผง” ในขณะที่การแสดงความคิดเห็นใต้คลิปวิดีโอดังกล่าวพบว่าผู้ใช้ TikTok รายอื่น ๆ ได้แสดงความคิดเห็นในเชิงตลก ขำขัน เข้าใจและหัวเราะไปกับเนื้อหาดังกล่าว ดังเช่นข้อความที่ว่า “ใครขำไม่หยุดเหมือนเรามั้ง”, “กลับไปอยู่ข้างขวดซีอิ๊วเหมือนเดิมเถอะค่ะ น้อนไม่ไหวแล้ว”, “เบบี่ป้อม” เป็นต้น (@365.flower, 2563) อย่างไรก็ตาม การเสียดสีล้อเลียนเรื่องสุขภาพในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อให้พลเอกประวิตรกลายเป็นที่ตลกขบขันแล้วนั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงการวิพากษ์วิจารณ์กองทัพว่าสมควรวางมือจากการเมืองให้กลุ่มอื่น ๆ ขึ้นมาบริหารแทน เนื่องจากสุขภาพมีส่วนสำคัญต่อความสามารถในการบริหารประเทศ รวมถึงสุขภาพของผู้นำก็เป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญยิ่งของประเทศด้วยเช่นกัน

ในขณะเดียวกัน ผู้ใช้ TikTok บัญชีชื่อว่า ‘pondonnews’ ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอตัดต่อเนื้อหาเกี่ยวกับบรรณนิส พรหมเผ่า อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ โดยมีข้อความบรรยายว่า “มันคือแป้ง” (@pondonnews, 2564) เพื่อเสียดสีข้อแตกต่างเรื่องคดีค้ายาเสพติดในต่างประเทศของบรรณนิส ที่แม้ว่าจะมีหลักฐานความผิดชัดเจน แต่ทว่าก็ไม่ขาดคุณสมบัติในฐานะรัฐมนตรีและสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ต่อไป รวมถึงบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘nuttaphum4’ ที่ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอในลักษณะของการลิปซิงค์ โดยนำคำพูดหรือบทสัมภาษณ์ของปารีณา ไกรคุปต์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย จังหวัดราชบุรี มาแสดงท่าทางประกอบเพื่อเสียดสีล้อเลียนในฐานะตัวตลกทางการเมือง (@nuttaphum4, 2564b)

นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่าผู้ใช้ TikTok ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาลด้วยเช่นกัน เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ได้เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลแต่เพียงเท่านั้น ทว่าประชาชนในสังคมด้วยกันเองต่างก็มีการแบ่งฝักฝ่ายตามอุดมการณ์และความเชื่อทางการเมืองของตน ซึ่งส่งผลทำให้สังคมแบ่งออกเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม ได้แก่ ฝ่ายอนุรักษนิยม และฝ่ายก้าวหน้า ซึ่งความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันเป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ลงรอยทางความคิดระหว่างสองฝ่ายที่ประจักษ์มากขึ้น เนื่องจากฝ่ายอนุรักษนิยมมีท่าทีต่อต้านกลุ่มนักเรียน นิสิต และนักศึกษาที่เคลื่อนไหวและแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การโจมตีว่าขบวนการนักศึกษาถูกยุยง ปลุกปั่น โดนล้างสมอง และเป็นกลุ่มหัวรุนแรง รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของขบวนการนักศึกษาโดยตรง ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่าผู้ใช้ TikTok ได้มีการเผยแพร่เนื้อหาเพื่อเสียดสีและล้อเลียนพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้าม ดังที่มีการเรียกกันว่า “สลิม” ตามตัวอย่างต่อไปนี้

“รับบทสลิม พวกซังชาติ พวกแกมันเป็นพวกทาสของพวกอเมริกา อะไร อะไร ไม่ จำนำข้าว พวกแกมันแหละจำนำข้าวเสียไปเท่าไรแล้ว ถ้ากลับประเทศมาได้อะ ก็กลับได้นานแล้ว ถ้าคนดีมันกลับประเทศได้นานแล้วจ้า พวกซังชาติ” (@gong_gang38, 2564)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

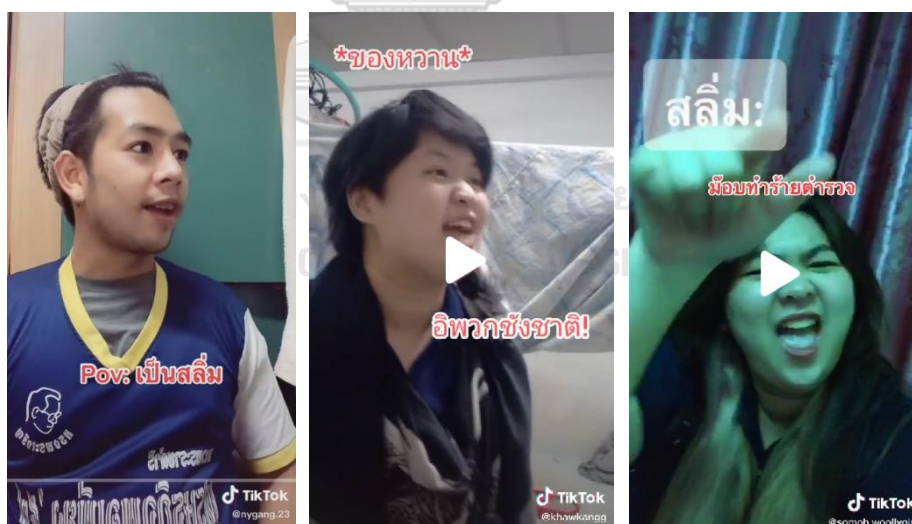
“Siri ช่วยบอกหน่อยสิว่าสลิมมันคืออะไร สลิมคือสัตว์ที่สกปรก ชอบโชว์โง่ มัวแต่อยู่ในกะลาแลนด์ ยอมรับความจริงไม่ได้ ชอบวิ่งหนีทุกครั้งที่มีความจริงถูกเปิดเผย บุค เน่าเหม็น หรือดัดจริต” (@sgotland, 2564)

“อูปยั้งลักษณะ อีชายชาติ โกงจำนำข้าว โกงกินบ้านเมือง ทักษิณโยงโยอยู่ เบื้องหลัง เราต้อง shut down กรุงเทพฯ reform before election ปิดสนามบิน บินแมแรงให้หมดแล้วเราต้องกู้ชาติ (สลิมตอนนี้) ถึงลุงตุ่เค้าจะแก้ปัญหาวัดซินไม่ได้อะ แต่เค้าก็เป็นคนดีนะ แล้วก็บางประเทศที่เค้าเจริญ

แล้วอะเค้ายังไม่ได้วัคซีนกันเลย และที่ปัญหาโควิดเนี่ยมันก็เพราะพวกเธอไปชุมนุมกันไม่ใช่หรือ ถ้าไม่ชุมนุมมันก็ไม่เกิดเรื่อง เป็นเด็กอะอย่ามาเถียงผู้ใหญ่ และที่สำคัญ นะ ถึงแก่โควิดไม่ได้ แต่ก็ไม่โกงจำนำข้าวแล้วกัน ”
(@pattieprincess, 2564)

ทั้งนี้ จะพบว่าคลิปวิดีโอเกือบทั้งหมดที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาล มักจะมีการเรียกกลุ่มคนดังกล่าวว่า “สลิม” หรือ “ของหวาน” ซึ่งเป็นคำในเชิงลบที่โดยรวมแล้วหมายความว่ากลุ่มคนที่มีแนวคิดโน้มเอียงไปในทางอนุรักษนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่ไม่ขึ้นชอบนักรการเมือง ต่อต้านระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน และมักจะแสวงหาประชาธิปไตยในรูปแบบอื่น ๆ มาทดแทนหลักการหนึ่งสิทธิ์หนึ่งเสียง รวมถึงคนกลุ่มเหล่านี้ยังยึดติดอยู่กับวาทกรรมที่ว่าทักษิณขายชาติ และวาทกรรมเสื้อแดงชี้ข้าทักษิณ โดยมองว่าทักษิณอยู่เบื้องหลังปัญหาและความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทั้งยังปฏิเสธความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่เลือกที่จะเชื่อข้อมูลข่าวสารในแบบที่ตนเองอยากจะเชื่อและเห็นด้วยเท่านั้น

ภาพที่ 4.30 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม คลิปวิดีโอที่มีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของความบันเทิงและความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้ TikTok ได้มีการแต่งเพลงในลักษณะต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับเสียดสีล้อเลียนบุคคล กลุ่มบุคคล สภาพสังคม และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึง

สาเหตุที่นำมาสู่การประท้วงทางการเมือง รวมถึงความไม่ชอบธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ยกตัวอย่างเช่น การนำเพลงลามะลิมา เพลงเพื่อการสันติภาพและการเขียร์ก็ฬามาตัดแปลงเป็น เพลงประท้วงต่อต้านรัฐบาล

“ลามะลิลา ขึ้นต้นก็เป็นทหาร พออยู่นาน ๆ ดันไปนั่งในสภา ประเทศไทยละ ประเทศไทย ถูกเขาครอบไว้อยู่ในกะลา ชาตินี้เป็นของใคร โปรดจงรู้ไว้ ว่าของ ประชา ชังชาติไม่มาใช้ แต่ซังมึงนั่นไง ประยุทธ์ จันทรโอชา คุณความกัหน้าด้าน ๆ อิรัฐบาล เราไม่ใช่ซี้ซ่า จงร่างรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อประชาธิปไตยอันโลกา พวก เราไม่เอาเผด็จการ ขอรัฐบาลโปรดจงยุบสภา” (@laye.qatiz, 2563)

หรือบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘@younlyjinn’ นักสร้างสรรค์วิดีโอหรือ Content Creator ได้แต่งเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล โดยปรากฏให้เห็นตั้งแต่ประเด็นเรื่องการ เรียกร้องให้พลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา นายกรัฐมนตรีลาออก ชื่อเรียกร้องเรื่องการปรับลด งบประมาณที่จัดสรรให้แก่กระทรวงกลาโหมและกองทัพ และการเรียกร้องเรื่องการนำเข้าวัคซีนโค วิด-19 รวมถึงเนื้อหาของเพลงบางส่วนยังได้มีการเสียดสีกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาลในเรื่องของ แนวคิดและความเชื่อต่าง ๆ ที่กลุ่มคนเหล่านั้นมักนำมาใช้อ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในแก่คณะ รัฐบาล โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงถึง 2,200,000 ครั้ง มีจำนวนการส่งต่อสูงกว่า 86,300 ครั้ง และเพลงดังกล่าวยังถูกนำมาลิปซิงค์ต่อจากผู้ใช้ TikTok รายอื่น ๆ อีกจำนวนกว่า 8,000 วิดีโอ

“สามข้อเรียกร้องของพวกเราในวันนี้คือนายกรัฐมนตรีคุณต้องลาออก ปรับบ กองทัพแล้วมารับผิดชอบประชาชนและคำตอบเรื่องของวัคซีน (อิพวกสามก๊ีบ อี พวกชังชาติ) มาละมนุษย์ป่าเหมือนจะได้กลิ่นบูด (เอาแต่โทษรัฐ ล้มกษัตริย์ ไอ้ พวกเด็กเนรคุณ ไม่รู้จักบาปบุญที่ได้ยืนบนแผ่นดิน บ้านนี้เป็นของใคร) Oh Sorry ของพวกกู ไม่เชื่อมึงเปิดดูหลักฐานโดนดได้ แล้วที่กูมา Call Out เพื่อ ประชาธิปไตย ก็เพื่อชาติไม่ใช่หรือไง ชังชาติอะไรของมึง แล้วที่มึงบอกรักดูเขา

ทำประโยชน์อะไรให้หรือ (อย่างน้อยเขาก็รักพ่อ) แล้วประเทศเจริญมัย มีศพคนตายรายวัน เศรษฐกิจพังเพราะใคร (ก็เพราะจำนำข้าวไง) นิ่งใหม่แมชชินมา เทรอมิ่ง โลกเขาไปถึงไหนแต่มีงยังย่ำอยู่กับที่ นอนกอดน้ำกะทิในตู้เย็นบ้านมีง นุ่น เพราะสลิมก็คือสลิม ไม่เคยสลด พวกมีงสนุก มีงบอกสบาย มีงมีความสุข สงสารลูก ๆ พวกมีงฉิบหายวะ” (@younlyjinn, 2564)

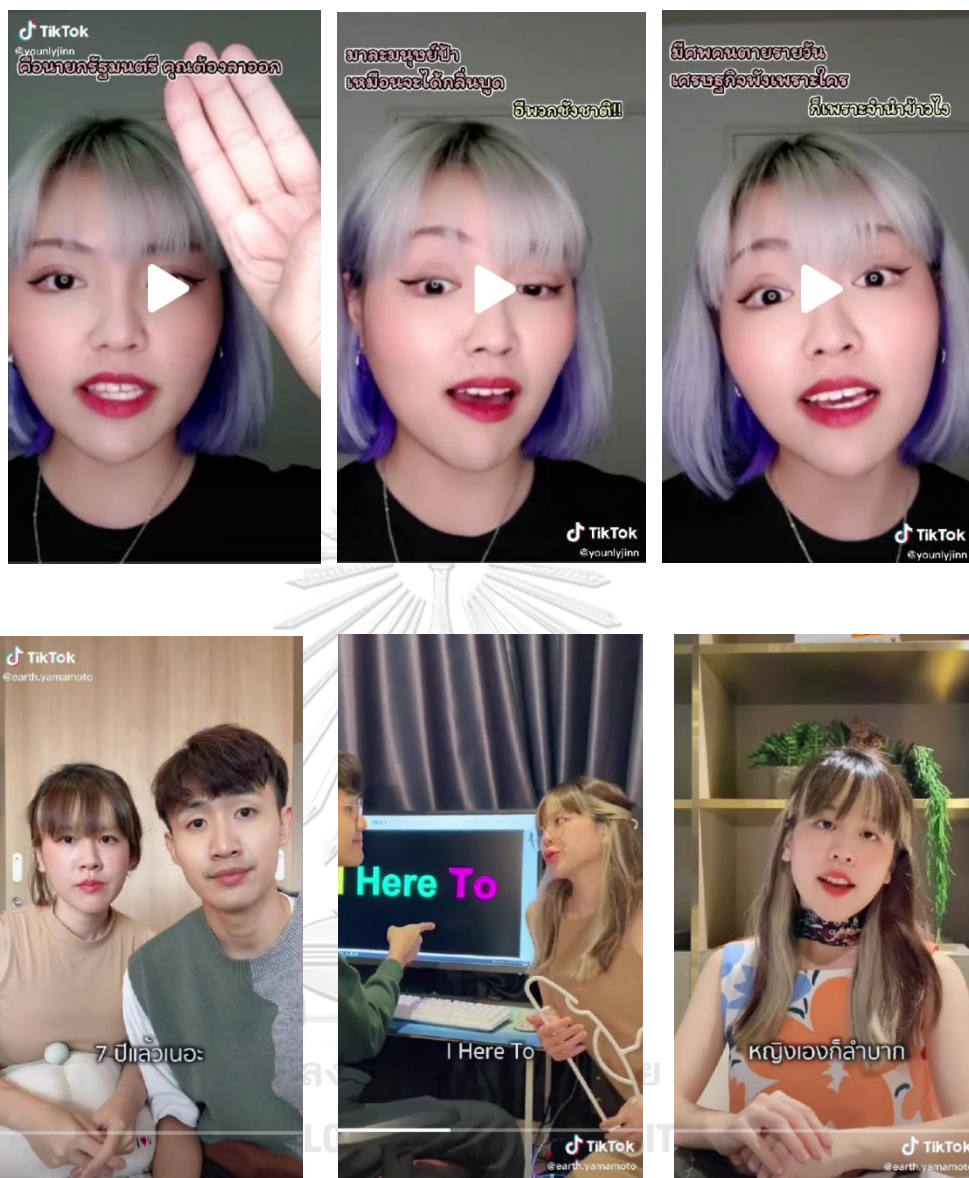
เช่นเดียวกับกับบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘earth.yamamoto’ คู่รักนักสร้างสรรค์วิดีโอชื่อดังที่เผยแพร่เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับต่อต้านรัฐบาล โดยรวบรวมเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมานำเสนอผ่านการผลิตเนื้อหาลงบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจน โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงถึง 2,200,000 ครั้ง และมีจำนวนการส่งต่อสูงเกือบ 40,000 ครั้ง

“7 ปีแล้วเนอะ (7 ปีอะไร) ที่เรียนจบมา (แล้วไป) ไม่ออกหลักที่ (ไม่ออกอะไร) รางวัลที่ 1 (แล้วไป) วัน ๆ ก็เหนื่อย (เหนื่อยอะไร) เหนื่อยจะดำไอลูง (ลุงไหน) ลุงข้างบ้าน ทำคนเขาลำบากกันหมด เห้อ... เด็กเองก็ลำบาก ต้องเรียนออนไลน์ วิชาภาษาอังกฤษ แม่จำ อ่านว่าอะไร (I Here To) แม่ค้าก็ลำบาก ตลาดไม่เปิด ขายของไม่ได้ เงินก็ต้องใช้ ค่าไฟก็ต้องจ่าย เนอะลุง (ห๊ะ) ลุงเองก็ลำบาก เพิ่งฉีดวัคซีนซิโนแวค 2 เข็ม ไปเช็คภูมิ ภูมิไม่ขึ้น อ่าว หญิงเองก็ลำบาก แต่หญิงเชื่อว่าเราทุกคนจะผ่านพ้นวิกฤตไปได้ มีความสุขคือคำตอบ” (@earth.yamamoto, 2564)

และบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘@witsawa56’ ได้เผยแพร่เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับต่อต้านรัฐบาล โดยที่เนื้อหาหลักของเพลงดังกล่าวคือการเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นเรื่องการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหารของรัฐบาลชุดปัจจุบัน โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการถูกใจสูงกว่า 172,400 ครั้ง และการส่งต่อคลิปวิดีโอสูงเกือบ 5,000 ครั้ง

“นายกไม่มีสมองชื่อไอ้ป้อมและไอ้ตุ๋ อยู่นานจังก็ไม่รู้ แต่ที่รัฐซื้อแต่เรือมา ชื่อมา
ทำไม กูละสงสัย เรือมึงชื่อมาไว้ ไว้เอากระดุกมึงไปโรยเทรอ อยู่มาตั้ง 7 ปี อยู่
มาตั้ง 7 ปี ถ้านานกว่านี้ประเทศฉิบหาย ถ้านานกว่านี้ประเทศฉิบหาย ”
(@witsawa56, 2564)

นอกเหนือจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าผู้ใช้ TikTok มีการนำเสนอเนื้อหาแนวตลกขำขันในลักษณะ
อื่น ๆ อีก โดยที่เนื้อหาของคลิปวิดีโอเหล่านั้นมีเป้าหมายเพื่อการสื่อสารและการแสดงออกในแง่มุมที่
เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘gtkks44’ เผยแพร่
คลิปวิดีโอโดยกล่าวว่าตนนั้นรักและสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดังข้อความที่ว่า “ผมรัก
นายกตุ๋ครึบ มีคนบอกว่าคนที่รักนายกไม่บ้าก็สติไม่ดี แต่ผมก็ปกติดีทุกอย่าง” ซึ่งในตอนท้ายหลังจาก
กล่าวประโยคดังกล่าวจบ ผู้ใช้ TikTok ก็ได้มีการแสดงท่าทางในลักษณะของคนที่ไม่ปกติดอกมา
(@gtkks44, 2564) หรือบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘midseeree’ ที่เผยแพร่คลิปวิดีโอโดยมีเนื้อหาว่า
“เธอเป็นคนไทยไหม คนไทยต้องอยากให้นายกอยู่ต่อ ไม่ใช่ ๆ ฉันเป็นฝรั่ง ฉันผมสืบลอนด์ I come
from a United States, I cannot speak Thai, Just speak English ไม่ได้เลย” (@midseeree,
2565) จากการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าเนื้อหาทั้งหมดจะถูกนำเสนอใน
เชิงตลก ขำขัน ผ่านการสอดแทรกมุกตลกต่าง ๆ เข้าไปในคลิปวิดีโอ เพื่อให้คลิปวิดีโอเหล่านั้นโด่ง
ดังและเป็นที่น่าสนใจของผู้บริโภคบนโลกออนไลน์ แต่ทว่าสารหรือเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคลิปวิดีโอ
ต่าง ๆ ล้วนอยู่ภายใต้การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลด้วยกัน
ทั้งสิ้น

ภาพที่ 4.31 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการแต่งเพลงที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok จึงสัมพันธ์กับเรื่องการใช้ “อารมณ์ขัน” ในฐานะเครื่องมือประท้วงกับรัฐ โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้ใช้ TikTok มีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของความบันเทิงและความคิดสร้างสรรค์ โดยการทำให้คลิปวิดีโอต่าง ๆ เป็นที่ตลก ขำขัน หรือสามารถทำให้ผู้บริโภครู้สึกและผู้ที่ได้รับชมหัวเราะได้ แม้ว่าเนื้อหาที่ปรากฏในคลิปวิดีโอเหล่านั้นจะเป็นประเด็นทางการเมืองโดยตรงก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบล้อเลียนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี โดยเชื่อมโยงกับสัตว์บางประเภท การแต่งเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ

การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล รวมถึงการแสดงสถานการณ์สมมติหรือที่รู้จักกันบน TikTok ว่า Point of View (POV) ซึ่งเป็นการสมมติบริบทหรือตัวละครต่าง ๆ ขึ้นมาและทำการสวมบทบาทตามมุมมองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยกระแสดังกล่าวถูกนำมาใช้สำหรับการเสียดสีรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้เป็นวัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองที่พบเห็นได้ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ (new generation) ที่มักนำมาใช้สำหรับเสียดสีล้อเลียนรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม ทั้งนี้ การเสียดสีล้อเลียนในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะทำให้ภาพลักษณ์ของคณะรัฐบาลดูตลกและดูแย่แล้วนั้น ทว่ามันยังสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นเรื่องความสามารถ ความพร้อม และประสิทธิภาพในการทำงานของคณะรัฐบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียกร้องทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

การสื่อสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์ม TikTok ในรูปแบบของคลิปวิดีโอ จึงแตกต่างจากการสื่อสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากคลิปวิดีโอสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้ไม่จำกัด และเปิดกว้างมากกว่าการสื่อสารผ่านข้อความหรือตัวอักษรธรรมดา ๆ โดยทั่วไป ซึ่งเป็นรูปแบบของเนื้อหาที่มีสเน่ห์ และให้ความรู้สึกของการเมืองที่ไม่ซีเรียส ไม่ใช่การเมืองแบบตรงไปตรงมา หรือเป็นการเมืองที่แอบแฝงไปด้วยเรื่องของความบันเทิงเข้ามาเกี่ยวข้อง และความบันเทิงที่ว่านี้ก็เป็นที่สนใจสำคัญที่สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัยจากอำนาจรัฐได้ในทางหนึ่ง รวมถึงส่งผลทำให้ผู้คนกล้าที่จะแสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ มากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบออนไลน์ก็ตาม ดังที่ปรากฏให้เห็นว่ามีผู้ใช้ TikTok จำนวนมากเผยแพร่คลิปวิดีโอภาพตัวเองชูสามนิ้วสัญลักษณ์ของการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน พร้อมกับการลิปซิงค์ร้องเพลงหรือทำการแสดงในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงจุดยืนของการสนับสนุนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลหรือให้กำลังใจกลุ่มผู้ชุมนุมผ่านการเคลื่อนไหวในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ของตน

4.3 TikTok กับการประท้วงทางการเมือง

เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในทิศทางทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์การชุมนุมประท้วงทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ของเครือข่ายนักเรียน นิสิต นักศึกษา และภาคประชาชนบางส่วนในสังคม พบว่าเกี่ยวข้องกับสภาวะที่ช่องทางหรือระบบการเมืองถูกปิดกั้นลง ทำให้ผู้คนไม่สามารถที่จะแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีส่วนทำให้การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบปกติ เช่น การชุมนุมประท้วงหรือการรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมทางการเมืองบนท้องถนนไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากความกังวลของผู้คนเองเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อโรคตัวใหม่ที่เพิ่งอุบัติขึ้นบนโลก ประกอบกับการใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ของรัฐบาล ที่ส่งผลทำให้การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบปกติไม่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ดังนั้น การประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ แทนการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อของรัฐบาลจึงมีผลลัพธ์ในสองทิศทาง คือ หนึ่ง เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรคระบาด และสองเพื่อควบคุมกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่มีการประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินในสถานการณ์โรคระบาด รวมถึงเป็นครั้งแรกที่มีการประกาศใช้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร เนื่องจากในอดีตการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินมีสาเหตุมาจากสองปัจจัย และในสองพื้นที่หลัก คือ

หนึ่ง การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ซึ่งมีการประกาศใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน

และสอง การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ส่วนกลาง (กรุงเทพฯ ปริมณฑล และพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้อง) อันเนื่องมาจากการชุมนุมประท้วงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ เมื่อปี 2551 เหตุการณ์ขัดขวางการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนที่จังหวัดชลบุรี เมื่อปี 2552 เหตุการณ์ความรุนแรงใจกลางเมืองหลวงเมื่อช่วงสงกรานต์ ปี 2552 และ 2553 รวมทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เมื่อปี 2557 ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกบริหารจัดการผ่านการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของรัฐทั้งสิ้น (สราวุธ ทับทอง, 2557, น. 112)

อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ กับการใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. โรคติดต่อฯ ส่งผลทำให้รัฐมีขอบเขตอำนาจที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง เนื่องจากอำนาจในส่วนที่ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ มีและสามารถให้กระทำได้ แต่ พ.ร.บ. โรคติดต่อฯ ไม่มีคืออำนาจในการประกาศเคอร์ฟิว อำนาจสั่งปิดเมือง อำนาจให้บุคคลมารายงานตัว อำนาจในการค้นบ้านโดยไม่ต้องมีหมาย รวมถึงอำนาจในเรื่องการห้ามชุมนุมทางการเมือง (สรวุธ ทับทอง, 2563) ซึ่งอำนาจเหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ที่ส่งผลให้ประชาชน นักเรียน และนักศึกษาที่ออกมาชุมนุมประท้วงทางการเมืองถูกดำเนินคดีในข้อหาการฝ่าฝืน พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ด้วยกันทั้งสิ้น (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2563a, 2563b, 2565a) รวมถึง พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ยังเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงกว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะที่เป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องดังกล่าวโดยตรง และถึงแม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะบรรเทาลง มีการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ มากขึ้น แต่ทว่ารัฐก็ยังอาศัยอำนาจดังกล่าวโดยการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ต่อไป เพื่อเป็นกลไกในการควบคุมสถานการณ์ทางการเมือง (BBC News, 2565) ไปพร้อม ๆ กับการที่การชุมนุมสาธารณะถูกควบคุมบังคับภายใต้อำนาจของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ เช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงที่กระแสการต่อต้านรัฐบาลเริ่มขยายตัวอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ทว่าปัจจัยทางการเมืองเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการอธิบายว่าทำไมผู้คนถึงหันมาใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองมากขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยอื่น ๆ ก็มีส่วนสำคัญและทำให้ TikTok ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเกี่ยวข้องกับประเด็นอย่างน้อย ๆ สามประการ ได้แก่

ประการแรก ในอีกด้านหนึ่งของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลทำให้ผู้คนมีเวลาว่างจากการกักตัวหรือการอยู่บ้านมากขึ้น ดังนั้น TikTok จึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมทางเลือกที่ผู้คนหันมาใช้เวลาดบนแพลตฟอร์มดังกล่าวทั้งในฐานะผู้ผลิตเนื้อหาและผู้บริโภคเนื้อหา โดย TikTok เริ่มได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในช่วงเดือนเมษายน ปี 2563 (Mohsin, 2022) ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่เชื้อไวรัสโควิดเริ่มแพร่ระบาดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

นับตั้งแต่ ByteDance เปิดตัว TikTok ในปี 2559 TikTok ก็ได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในปี 2563 มีผู้ใช้งานประจำทุกเดือน (monthly active users) มากกว่า 200 ล้านราย และในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2562 ก็เป็นช่วงเวลาที่ TikTok มีจำนวนการดาวน์โหลดในระดับ 1,000 ล้านครั้ง ซึ่งหลังจากนั้นเพียงแค่ 8 เดือน TikTok ก็สามารถเพิ่มจำนวนการดาวน์โหลดได้อีกมากกว่า 500 ล้านครั้ง จนกระทั่งในเดือนเมษายน ปี 2563 การดาวน์โหลดของ TikTok ก็ถึงจุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ จำนวนการดาวน์โหลดแพลตฟอร์มมีมากกว่า 2,000 ล้านครั้ง โดยมีปัจจัยเรื่อง

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นตัวเร่งให้เกิดการดาวน์โหลดแพลตฟอร์มดังกล่าวยิ่งขึ้นอีกจำนวนมาก (Mohsin, 2022)

สำหรับกรณีของประเทศไทย ข้อมูลการใช้งาน TikTok ในปี 2565 คนไทยเป็นกลุ่มประเทศที่ใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวมากเป็นอันดับ 8 ของโลก โดยมีจำนวนมากถึง 35.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.6 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (ณัฐพล ม่วงท่า, 2565) และเมื่อเปรียบเทียบการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในระหว่างช่วงปี 2563 กับ ปี 2564 ก็พบว่าในประเทศไทยมีการดาวน์โหลด TikTok เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 44 รวมถึงการใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวของผู้ใช้แต่ละคนก็เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 71 ด้วยเช่นกัน รวมถึงผลการสำรวจความรู้สึกของคนไทยที่มีต่อแพลตฟอร์ม TikTok โดย Kantar ในปี 2563 ก็พบว่าร้อยละ 83 ของผู้ใช้รู้สึกว่าการใช้แพลตฟอร์มผู้นำกระแส ทันสมัย และกว่าร้อยละ 82 มองว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่เป็นบวกและทำให้ผู้ใช้รู้สึกดีเมื่อได้ใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าว (ธงชัย ชลศิริพงษ์, 2564) ด้วยเหตุนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้คนมีเวลามากพอที่จะติดตามเนื้อหาและเล่นคลิปวิดีโอต่าง ๆ บนแพลตฟอร์ม TikTok

ประการที่สอง เจเนอเรชัน (generation) มีพฤติกรรมการเลือกใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือปัจจุบัน Facebook เริ่มไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นหรือเจเนอเรชัน X และ Z มากเท่าแต่ก่อน สาเหตุหนึ่งมาจากตัวบริษัท Facebook หรือ Meta เอง และส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบมาจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อสังคมออนไลน์ที่มีแอปพลิเคชันทางเลือกมากมายให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้งาน ประกอบกับการเติบโตอย่างรวดเร็วของ TikTok ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนทำให้ฐานผู้ใช้งานของ Facebook ลดลง เนื่องด้วยเจเนอเรชัน Z ซึ่งเป็นฐานผู้ใช้งานหลักของ TikTok ในปัจจุบันหันมาใช้ TikTok มากขึ้น โดยกลุ่มวัยรุ่นมองว่า Facebook ไม่ทันสมัยและเป็นพื้นที่ของคนช่วงอายุ 40 - 50 ปี เนื้อหาบน Facebook มีความน่าเบื่อ ข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดและเป็นแง่ลบ รวมถึงปัญหาความกังวลในเรื่องความเป็นส่วนตัว การคุกคามออนไลน์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต ด้วยเหตุนี้ กลุ่มวัยรุ่นจึงไม่ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้ Facebook เท่าไรนัก (กนกจรรย์ ธรรมชาติ, 2565; ธงชัย ชลศิริพงษ์, 2565) ซึ่งส่งผลทำให้ TikTok ที่ได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อย ๆ อยู่แล้ว เป็นแพลตฟอร์มใหม่ที่ได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในมิติอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น ไม่เว้นแม้แต่มิติทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นหรือเจเนอเรชันใหม่คือกลุ่มพลังที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเมืองในยุคสมัยปัจจุบัน

และประการสุดท้าย TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่สามารถสร้างระดับการตอบสนอง (engagement) ได้ดีกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ อันเนื่องมาจากระบบอัลกอริทึมของ TikTok มีลักษณะพิเศษที่ช่วยทำให้เนื้อหาต่าง ๆ สามารถเข้าถึงสาธารณะได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ติดตาม (followers) แต่ขึ้นอยู่กับตัวเนื้อหาเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจาก Facebook หรือ Instagram ที่มักอ้างอิงจากผู้ติดตาม ดังนั้น ในแง่นี้จึงส่งผลทำให้เนื้อหาที่ถูกเผยแพร่บนแพลตฟอร์ม TikTok สามารถเข้าถึงสาธารณะและกลายเป็นไวรัล (viral) ได้ โดยที่ผู้ผลิตหรือผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงแต่อย่างใด และด้วยลักษณะดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้ผู้คนนิยมในตัว TikTok มากขึ้น เนื่องจากตอบโจทย์การใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ต้องการทำให้เนื้อหาที่ตนเผยแพร่สามารถเข้าถึงผู้คนบนโลกออนไลน์ให้ได้มากที่สุด หรือได้รับการตอบสนองในระดับที่สูงจากทั้งจำนวนการถูกใจ การแสดงความคิดเห็น และการส่งต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองที่จำเป็นต้องทำให้ประเด็นหรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ ได้รับความสนใจจากสังคมในวงกว้าง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่ทว่าเป็นผลมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างจากหลากหลายมิติมาประกอบกัน ตั้งแต่ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านการระบาดของโรคติดต่อ ปัจจัยทางด้านช่วงวัย รวมถึงปัจจัยทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ และนำมาสู่ภาพของการที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลนำ TikTok มาใช้ในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง

ด้วยเหตุนี้ ในสถานการณ์ที่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังแพร่ระบาดอย่างรุนแรง ประกอบกับการใช้อำนาจตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ของรัฐบาลที่ส่งผลทำให้กิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายนักเรียน นิสิต และนักศึกษาดำเนินต่อไปได้ยาก การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในช่วงต้นจึงเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการประท้วงออนไลน์เป็นหลัก โดยมี TikTok เป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง (นอกเหนือไปจาก Facebook หรือ Twitter) โดย TikTok ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล หน่วยงาน บุคคล กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทดแทนกิจกรรมทางการเมืองบนท้องถนนที่ยังไม่สามารถกระทำได้หรือเข้าถึงได้ยาก ทั้งนี้ คลิปวิดีโอแรก ๆ ที่เริ่มแสดงให้เห็นถึงสัญญาณของการนำ TikTok มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองนั้น คือ คลิปวิดีโอจากบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า 'imerrymine' ที่ปรากฏภาพของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งจำนวน 12 คน สวมหน้ากากอนามัย ชูสามนิ้วสัญลักษณ์ของการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน พร้อมกับการเต้นและเคลื่อนไหวอย่างสนุกสนาน

โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวมีความยาวเพียงแค่ 6 วินาที แต่มีจำนวนการถูกใจสูงมากกว่า 260,000 ครั้ง และการส่งต่อสูงถึง 3,407 ครั้ง (@imerrymine, 2563) คลิปดังกล่าวจึงเป็นทั้งเนื้อหาที่ได้รับความสนใจบนแพลตฟอร์ม TikTok และรวมถึงเป็นภาพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในการเมืองไทย

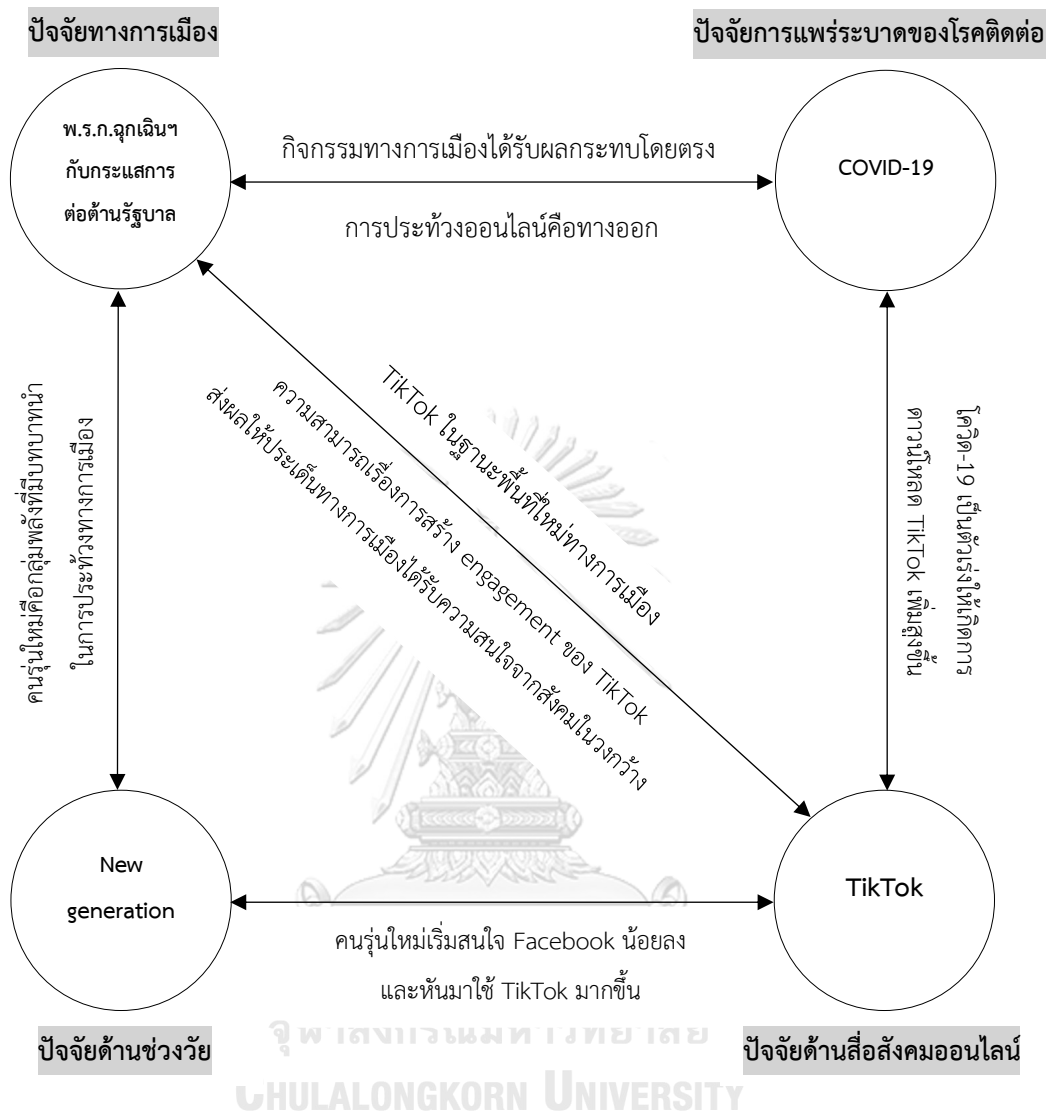
ภาพที่ 4.32 คลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองอันดับแรก ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในเวลาต่อมาการประท้วงต่อต้านรัฐบาลจะยกระดับมาสู่การลงถนนประท้วง อันเนื่องมาจากรัฐบาลไม่มีท่าทีที่จะยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า TikTok จะยุติบทบาทการใช้งานในฐานะช่องทางในการแสดงออกทางการเมืองเมื่อมีการลงถนนประท้วงเกิดขึ้น การประท้วงออนไลน์ผ่าน TikTok ยังคงถูกใช้คู่ขนานไปกับการประท้วงต่อต้านรัฐบาลบนท้องถนนของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และภาคประชาชน โดยจะเห็นได้จากเนื้อหาของคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้น ทั้งการสลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่รัฐ การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้า และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของขบวนการฯ รวมถึงการสื่อสารประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองบนโลกออนไลน์จึงมีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่จริง ในฐานะที่เป็นทั้งพื้นที่ต่อต้านอำนาจรัฐที่อนุญาตให้ผู้คนสามารถวิพากษ์วิจารณ์รัฐ ชนชั้นนำ รวมถึงถกเถียงประเด็นสาธารณะได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงโลกออนไลน์ยังเป็นพื้นที่สำหรับการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน และสร้างความผูกพันผ่านเป้าหมายที่ตรงกันของมวลชน ทำให้เกิดความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกันหรือเป็นส่วนหนึ่งของ

ขบวนการประท้วง ซึ่งนำมาสู่การรวมตัวเคลื่อนไหวประท้วงบนพื้นที่จริงในที่สุด (รุจษ์สวัสดิ์ ครอบ
ภูมินทร์, 2564, น. 79)

นอกเหนือจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังเป็นพื้นที่หล่อเลี้ยงที่ทำให้การประท้วงต่อต้านรัฐบาลยัง
ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากอินเทอร์เน็ตหรือการประท้วงออนไลน์ช่วยลดต้นทุนของคน
ที่อยากมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่มีข้อจำกัด โดยเฉพาะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาสำคัญของ
กลุ่มคนที่ยังขาดรายได้ ทรัพยากร และมีเวลาน้อยอย่างนักเรียนและนักศึกษา รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่
ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยตรง เช่น ความขัดแย้งหรือ
ความเห็นต่างจากคนในครอบครัว เป็นต้น ด้วยเงื่อนไขและข้อจำกัดเหล่านี้จึงส่งผลทำให้การประท้วง
บนท้องถนนมีราคาที่สูงเกินไป และไม่ใช่ว่าทุกคนที่จะสามารถเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองใน
รูปแบบปกติได้ ดังนั้น การประท้วงออนไลน์หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ตจึงเป็น
ช่องทางและตัวเลือกที่สมเหตุสมผล ที่จะทำให้คนที่อยากเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการประท้วงต่อต้าน
รัฐบาลสามารถมีส่วนร่วมและเข้าถึงได้สะดวกที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตและการเมืองของกลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลใน
กรณีศึกษาข้างต้นจึงเป็นไปในทิศทางบวก โดยอินเทอร์เน็ตมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์ช่วยเปิดพื้นที่
การเมือง ลดข้อจำกัด และสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในสถานะที่ต้องเผชิญกับ
เงื่อนไขและอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลทำให้ช่องทางการเมืองถูกปิด
จากการประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินโดยรัฐ การประท้วงออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงเป็น
ช่องทางเดียวที่ผู้คนสามารถเข้าถึงเพื่อการแสดงออกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้
ต่อไป นอกเหนือจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังมีส่วนช่วยทำให้ขบวนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลเป็นรูปเป็น
ร่างมากขึ้น เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สำหรับการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และถกเถียงประเด็นปัญหา
ทางสังคมการเมืองของผู้คนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ก่อตัวมาเป็นขบวนการทางอุดมการณ์
(ideology movement) ซึ่งหมายความถึงกลุ่มคนที่มีชุดความเชื่อหรือหลักการอะไรบางอย่างร่วมกัน
รวมถึงมองเห็นถึงปัญหาเดียวกันและมีเป้าหมายตรงกันเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางอย่าง
ของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งต่อมานำมาสู่การเป็นขบวนการทางสังคม (social movement) ที่ออกมา
เคลื่อนไหวประท้วงทางการเมืองในที่สุด

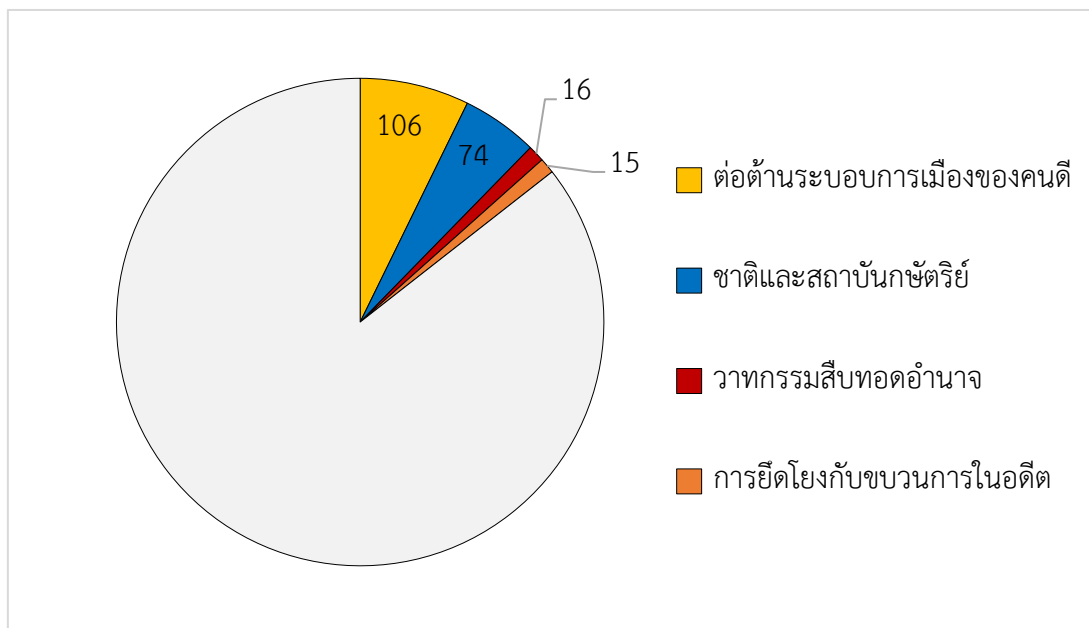
ภาพที่ 4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมือง

บทที่ 5

อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนภายในการประท้วงต่อต้านรัฐบาล

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายเกี่ยวกับอุดมการณ์และการช่วงชิงวาทกรรมการเมืองภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานคิดที่เกี่ยวข้องและนำมาสู่การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ตมีความสำคัญในฐานะพื้นที่ที่ทำให้สถานะการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของรัฐและชนชั้นนำถูกท้าทายได้ง่ายขึ้น (Counter-Hegemony) เนื่องจากศักยภาพของอินเทอร์เน็ตและสื่อสมัยใหม่สามารถแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร อุดมการณ์ และความเชื่อต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่อาจเคยถูกปิดบังซ่อนเร้นจากรัฐ ด้วยเหตุนี้ อินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์และวาทกรรมการเมืองต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนอยู่ในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ที่มีความพยายามในการรื้อถอนหรือแทนที่อุดมการณ์กระแสหลักที่มีอิทธิพลในสังคมไทย ซึ่งเป็นการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (war of position) ที่เป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลจำนวนทั้งหมด 1,462 วิดีโอ ผู้วิจัยพบว่าในจำนวนคลิปเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงการท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ หนึ่ง การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์ (74 วิดีโอ) สอง วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ (16 วิดีโอ) สาม การยึดโยงกับขบวนการในอดีต โดยเฉพาะขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการเดือนตุลา 2516 และ 2519 (15 วิดีโอ) และสี่ การต่อต้านระบอบการเมืองของคณิศร (106 วิดีโอ) โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำทนายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำบนแพลตฟอร์ม TikTok (ช่วงปี 2563 - 2564)

5.1 การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์

ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นชุดอุดมการณ์ที่ครองอำนาจนำ (Hegemony) ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้ฐานคิดดังกล่าวมีผลบังคับใช้และได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม ทั้งนี้ Benedict Anderson (2006) ได้เสนอไว้ว่า “ชาติ” คือ ชุมชนจินตกรรม (imagined communities) ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยรัฐสมัยใหม่ (nation state) เพื่อรองรับอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้น ๆ และเพื่อที่จะทำให้ชุมชนจิตกรรมที่ว่ามันเกิดขึ้นได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชากรในรัฐต้องมีโน้มน้าร่วมกันเพื่อให้เกิดการรับรู้ในจิตกรรมดังกล่าว ดังนั้น ถ้าพิจารณาจากมุมมองดังกล่าวอุดมการณ์ วัฒนธรรมการเมือง ระบบความเชื่อ รวมถึงชุดคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม จึงเป็นผลผลิตจากกระบวนการสร้างชาติของรัฐและชนชั้นนำเพื่อสถาปนาอำนาจทางการเมืองให้แก่คนเหล่านั้นในฐานะผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่าชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ คือ อุดมการณ์กระแสหลักที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากผู้คนในสังคม โดยอุดมการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ถูกผลิตสร้างขึ้นมาแต่เพียงเท่านั้น ทว่ายังถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องผ่านสถาบันต่าง ๆ จนส่งผลทำให้มีการจัดวางสถานะของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในฐานะแกนกลางของความเป็นชาติไทย และธำรงรักษาไว้

ซึ่งระบบชุดคุณค่าดังกล่าวสืบทอดไปทุกยุคทุกสมัย แต่อย่างไรก็ตาม ที่ใดที่มีการครองอำนาจนำ (Hegemony) ที่นั่นก็มักจะมีการต่อต้านท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำ (Counter-Hegemony) เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถสร้างชุดความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มตนขึ้นมาได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 188) ซึ่งส่งผลทำให้อุดมการณ์กระแสหลัก เรื่องสถาบันชาติและสถาบันกษัตริย์ไม่ใช่ชุดคุณค่าที่คนในสังคมทุกคนหรือทุกกลุ่มยอมรับหรือยินยอมพร้อมใจ (consent) ที่จะสมานานต่อชุดความคิดดังกล่าว และส่งผลต่อการถูกตั้งคำถาม ท้าทาย ตลอดจนความพยายามในการนิยามความหมายใหม่

ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดเรื่องสถาบันชาติและสถาบันกษัตริย์ แตกต่างจากความหมายเดิมที่มีรัฐเป็นผู้ประกอบสร้างขึ้น หรือกล่าวอีกอย่างคือแตกต่างไปจากสิ่งที่ผู้คนในสังคมโดยส่วนใหญ่เชื่อกัน โดยชาติเป็นวาทกรรมที่มีการถกเถียงกันอย่างมากในบริบทการเมืองปัจจุบัน รวมถึงมีการต่อเติมคำว่า ‘รัก’ และ ‘ซัง’ นำหน้าคำดังกล่าวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง โดยซังชาติเป็นวาทกรรมทางการเมืองที่ถูกนำมาใช้โจมตีกลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งในแง่นี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายมีแนวความคิดและการให้ความหมายเกี่ยวกับสถาบันชาติที่แตกต่างกัน

“ทุกวันนี้ค่ะ พยายามนิยามให้ทุกคนรู้ว่าชาติคือประชาชน เพราะฉะนั้นเรามา ยืนอยู่ตรงนี้ เรามายืนอยู่ในฐานะประชาชน เรามาสู้เพื่อประชาชน เพราะฉะนั้นเราไม่ได้ซังชาติ แต่ว่าเราซังเผด็จการค่ะ” (@bysonhy, 2563)

“เราต้องรักชาติใหม่ ชาติที่รักพยายามบอกให้เรารักรักรัก ต้องทำเพื่อชาติ ประยุทธ์พูดคำว่าชาติเยอะมาก ถ้าการรักชาติมันคือการมาด่าชาวบ้านว่าซังชาติ ไล่เค้าออกไป ถ้าการรักชาตินำมาสู่การเอาคนมาแขวนบนต้นไม้แขวนแล้ว ทารุณกรรมเค้าจนตายแล้วเผาศพเค้าอะ จะรักชาติทำไม ชาติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมันน่ารักขนาดไหนกันเชียวะ ถ้าเกิดว่าชาติเรียกร้องให้เราเอาอนาคต และปัจจุบันของเราไปเป็นเครื่องบูชาชาติในอดีต และไม่สนใจใยดีอนาคตและปัจจุบันของเราเลยอะ ณ วันที่ที่เด็ก ๆ เค้าออก เพราะเค้ารู้สึกว่าการที่จ่าย

ไปกับการบูชาอดีตที่เรียกว่าชาติมันแพงเกินไปแล้ว เศรษฐกิจแบบนี้ คนตาย จากโควิดแบบนี้ สถานการณ์ที่คุณต้องเผชิญ คุณภาพชีวิตที่คุณเผชิญ ถ้าสิ่งนี้ ทั้งหมดเลยอะมันยังไม่เปลี่ยนแปลงไปเพราะว่าเราจำเป็นต้องเอาชีวิตไปบูชา สิ่งที่เราเรียกว่าชาติอะ เลิกไหม กลับมารักมนุษย์ใหม่ กลับมารักคนไทยใหมอะ” (@growninthedarkage, 2565)

ชาติตามมุมมองของรัฐ หมายความว่า รัฐเท่ากับชาติ หรือชาติเท่ากับตัวของรัฐเอง ชาติในแง่ นี้จึงไม่ได้หมายความว่ารวมถึงประชาชนหรือคนในประเทศชาติ หรือกล่าวอีกอย่างคือประชาชนไม่ใช่ หัวใจสำคัญของความเป็นชาติตามมุมมองดังกล่าว ดังนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ฝ่ายต่อต้านรัฐจึงถูกมองในฐานะว่าเป็นขบวนการชิงชาติไปโดยปริยาย เนื่องจากชาติในความหมายของรัฐก็คือตัวของรัฐบาล และความมั่นคงของชาติก็หมายถึงความมั่นคง ของคณะรัฐบาลด้วยเช่นกัน

ในอีกกระแสหนึ่ง “กษัตริย์” ยังมีความหมายเท่ากับชาติด้วยเช่นกัน โดยวัฒนธรรมความคิด ที่ว่ากษัตริย์ในฐานะที่เท่าเทียมกับชาตินั้นปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในยุคการปกครองภายใต้ระบอบกษัตริย์ หรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยพระราชานิพนธ์และพระราชหัตถเลขาต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้มีการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับชาติไว้ว่า ความจงรักภักดีต่อพระ เจ้าแผ่นดินนั้นตรงกับความรักชาติ เนื่องด้วยพระเจ้าแผ่นดินเป็นเสมือนหนึ่งวัตถุแทนชาติ และการไม่ เคารพนับถือพระเจ้าแผ่นดินก็เหมือนกับการไม่นับถือชาติไทยเช่นกัน (ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, 2563; สมเกียรติ วันทะนะ, 2533, น. 36) แนวคิดดังกล่าวยังส่งอิทธิพลมาถึงปัจจุบันโดยสะท้อนให้ เห็นได้จากคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อสามแกนนำนิสิตนักศึกษาในคดีล้มล้างการ ปกครองที่ว่า “พระมหากษัตริย์กับชาติไทยดำรงอยู่คู่กันเป็นเนื้อเดียวกัน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และจะดำรงอยู่ร่วมกันต่อไปในอนาคต แม้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว ปวง ขนชาวไทยยังเห็นพ้องร่วมกันอัญเชิญพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และถวายความเคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” (โอลอว์, 2564) ดังนั้น เมื่อรวมแนวคิดดังกล่าว เข้าด้วยกันยิ่งแสดงให้เห็นว่าชาตินั้นหมายความว่าถึงชนชั้นนำ

ในขณะที่ ความหมายของชาติในมุมมองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล คือ ชาติ เท่ากับประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศชาติ และประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศชาติได้โดยตรง ชาติในแง่นี้จึงไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแค่คนไม่กี่กลุ่มในสังคม รวมถึงไม่ได้หมายความว่ารัฐมีอำนาจในการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ความหมายของความเป็นชาติที่เกิดจากชนชั้นนำหรือตามความเข้าใจในอดีต ดังเช่น รัฐบาลเท่ากับชาติ ชาติเท่ากับสถาบันกษัตริย์ หรือการให้ความสำคัญกับชาติมากกว่าประชาชนในประเทศ จึงไม่ใช่แนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน เนื่องจากเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลได้มีการนิยามและให้ความหมายของชาติไทยใหม่ โดยผนวกเอาองค์ประกอบเรื่องประชาชนหรือคนในประเทศชาติเป็นหนึ่งในสาระสำคัญของความเป็นชาติไทย ดังเช่น ข้อความที่ว่า “ชาติ ศาสนา ประชาชน” หรือ “ชาติ เสรีภาพ ประชาชน” (@p_plustar, 2563) เพื่อแทนที่อุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ รวมถึงปฏิเสฐวาทกรรมซึ่งชาติที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสร้างความแปลกแยกและป้ายสีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง

สถาบันกษัตริย์ คือ หนึ่งในข้อเรียกร้องทางการเมืองของเครือข่ายนิสิตนักศึกษาผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ดังที่ปรากฏในประกาศแถลงการณ์เกี่ยวกับ ‘10 ข้อเรียกร้องปฏิรูปสถาบันกษัตริย์’ ของกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม เมื่อวันที่ 19-20 กันยายน 2563 ที่ว่า (ประชาไท, 2563b)

“กลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ฉบับที่ 1 ราษฎรทั้งหลายนับตั้งแต่คณะราษฎรได้ก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ราษฎรทั้งหลายได้หวังว่าประเทศของเราก็จะมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่เหนือระบอบการเมืองอย่างแท้จริง แต่การณีก็นำมาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เนื่องด้วยกษัตริย์ก็ยังคงทรงอำนาจแทรกแซงการเมืองเป็นต้นว่าเมื่อเกิดการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลอันได้มาซึ่งกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเมื่อครั้งใด กษัตริย์ก็ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งหัวหน้าคณะรัฐประหารอันเป็นการรับรองให้การรัฐประหารครั้งนั้นชอบด้วยกฎหมายทุกครั้งไป มีหน้าซ้ำยังทรงโยกย้ายกำลังพล รวมถึงถ่ายโอนงบประมาณแผ่นดินจำนวนมากเข้าเป็นส่วนของตัวเอง นอกจากนี้ยังทรงใช้พระราชอำนาจออกกฎหมายแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านการลงประชามติแล้ว

ให้เสด็จไปประทับนอกราชอาณาจักรได้โดยไม่ต้องตั้งผู้สำเร็จราชการ เหตุที่ทำให้
ได้เช่นนี้เนื่องจากรัฐบาลเผด็จการยอมสยบยอมอยู่ภายใต้เงาक्षัตริย์ และยัง
แอบอ้างสถาบันกษัตริย์เพื่อหาผลประโยชน์เข้าตัวเอง จะเห็นได้ว่าพวกเค้า
เหล่านี้สมประโยชน์กัน การณ์เช่นนี้เป็นปรปักษ์ต่อหลักการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่มีประเทศประชาธิปไตย
ประเทศใดจะปรากฏการกระทำเช่นนี้ ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่ากษัตริย์
ประเทศเรานี้มิได้ทรงอยู่เหนือการเมือง หากแต่เป็นรากเหง้าของปัญหา
การเมืองตลอดมา นอกจากจะทรงละเลยหน้าที่ของการเป็นประมุขที่ยึดเหนี่ยว
จิตใจของประชาชนแล้ว ยังเสด็จไปเสวยสุขประทับอยู่ต่างแดนโดยใช้เงินภาษี
ของราษฎรทั้งที่ราษฎรทั้งปวงกำลังประสบความยากลำบากจากสภาวะข้าวยาก
หมากแพง อีกทั้งยังทรงมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับกลุ่มกบฏผู้ก่อการ
รัฐประหารล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า
หากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สถาบันกษัตริย์ดำรงอยู่ร่วมกับสถาบันราษฎร
ได้นั้น ราษฎรย่อมหมดศรัทธาต่อสถาบันกษัตริย์โดยแน่แท้”

(พริษฐ์ ชิวารักษ์ - แกนนำกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)

และยังมีการกล่าวเพิ่มเติมอีกด้วยว่า...

“เพราะเหตุนี้แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมจึงขอเรียกร้องให้มีการแก้ไข
ปัญหาว่าด้วยสถาบันกษัตริย์ ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ยกเลิกมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญที่ว่าผู้ใดจะกล่าวฟ้องร้องกษัตริย์มิได้ และ
เพิ่มบทบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรสามารถพิจารณาความผิดของกษัตริย์ได้
เช่นเดียวกับที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับคณะราษฎร

สอง ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 รวมถึงเปิดให้ประชาชนได้ใช้
เสรีภาพแสดงความคิดเห็นต่อสถาบันกษัตริย์ได้ และนิรโทษกรรมผู้ถูกดำเนินคดี
เพราะวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ทุกคน

สาม ยกเลิก พ.ร.บ.จัดระเบียบทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พ.ศ.2561 และให้แบ่งทรัพย์สินออกเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการคลัง และทรัพย์สินส่วนพระองค์ที่เป็นของส่วนตัวของกษัตริย์อย่างชัดเจน

สี่ จัดลดงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้สถาบันกษัตริย์ให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจของประเทศ

ห้า ยกเลิกส่วนราชการในพระองค์ หน่วยงานที่มีหน้าที่ชัดเจน เช่น หน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ให้ย้ายไปสังกัดหน่วยงานอื่น และหน่วยงานที่ไม่มีความจำเป็น เช่น คณะองคมนตรีนั้นให้ยกเลิกเสีย

หก ยกเลิกการบริจาคและรับบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลทั้งหมด เพื่อกำกับให้การเงินของสถาบันกษัตริย์อยู่ภายใต้การตรวจสอบทั้งหมด

เจ็ด ยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะแปด ยกเลิกการประชาสัมพันธ์และการให้การศึกษาที่เชิดชูสถาบันกษัตริย์แต่เพียงด้านเดียวจนเกินงามทั้งหมด

เก้า สืบหาความจริงเกี่ยวกับการสังหาร เช่นฆ่าราชฎีที่วิพากษ์วิจารณ์หรือมีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับสถาบันกษัตริย์

สิบ ห้ามมิให้ลงพระปรมาภิไธยรับรองการรัฐประหารครั้งใดอีก

ข้อเรียกร้องเหล่านี้หาใช่ข้อเสนอเพื่อล้มล้างสถาบันกษัตริย์ไม่ แต่เป็นข้อเสนอโดยความปรารถนาดีเพื่อให้สถาบันกษัตริย์ได้อยู่เป็นมิ่งขวัญให้แก่ประชาราษฎร์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยต่อไป ทั้งนี้สถาบันกษัตริย์จะตั้งอยู่มั่นคงสถาพรในโลกยุคปัจจุบันได้นั้น จะต้องเป็นสถาบันกษัตริย์ที่ไม่มีอำนาจข้องเกี่ยวกับการเมือง ถูกควบคุม ตรวจสอบ และวิพากษ์วิจารณ์ได้ และไม่เป็นภาระต่อราษฎร จึงจะนับได้ว่าเป็นสถาบันกษัตริย์ที่สง่างามตามระบอบประชาธิปไตยอย่างสากล”

(ปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล - แกนนำกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)

อย่างไรก็ตาม บทบาทของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยทรงมีตำแหน่งแห่งที่หรือมีสถานะที่เรียกว่าทรงอยู่เหนือการเมือง (above politics) ในระบอบการเมืองการปกครอง โดยหมายความถึงการที่สถาบันกษัตริย์ถูกจัดวางให้พ้นไปจากความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเมืองทั้งหลายทั้งปวงของพวกนักการเมืองหรือตัวแสดงต่าง ๆ ที่แข่งขันต่อสู้กันเพื่อเข้าครอบครองอำนาจรัฐ ซึ่งส่งผลทำให้พระราชกรณียกิจหรือโครงการหลวงต่าง ๆ ของสถาบันกษัตริย์ไม่ได้ถูกมองในฐานะว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการเมือง แต่ทว่ากลับถูกมองในฐานะความหวังใญ่ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย แม้ว่าจะมีผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยก็ตาม จึงทำให้การดำรงอยู่เหนือการเมืองของสถาบันกษัตริย์กลายเป็นสถานะที่มีความชอบธรรมสูงสุด และทำให้บางครั้งสถาบันกษัตริย์มีบทบาทและอำนาจในการแทรกแซงการเมือง ยกตัวอย่างเช่น การเซ็นรองรับการรัฐประหาร การพระราชทานนายกพระราชทาน หรือการแสดงท่าทีต่าง ๆ ในการรัฐประหารแต่ละครั้ง (ธงชัย วินิจจะกุล, 2562; 2564, น. 13 - 15)

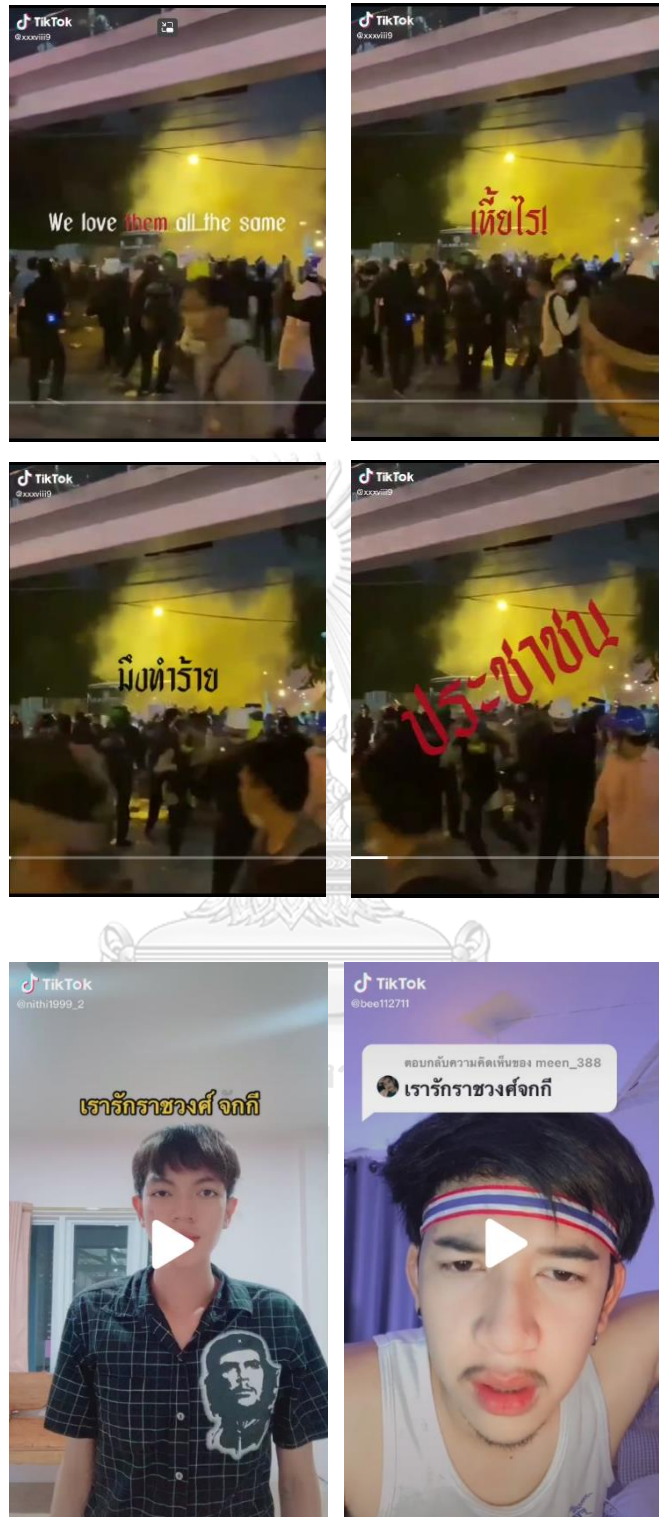
ด้วยบทบาทและสถานะของสถาบันกษัตริย์ในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีนัยสำคัญมากกว่าการที่สถาบันกษัตริย์ทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศชาติโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลมีความพยายามที่จะรื้อถอนบทบาทและสถานะเหนือการเมืองของสถาบันกษัตริย์ด้วยการสร้าง “ระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” ซึ่งหมายความถึง การที่กษัตริย์และประชาชนอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการเรียกร้องให้สถาบันกษัตริย์สามารถตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ และอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย เพื่อไม่ให้สถาบันกษัตริย์ดำรงอยู่เหนือชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม และรวมถึงเพื่อทำให้สถาบันกษัตริย์เป็นกลางทางการเมือง ไม่เลือกฝักฝ่ายทางการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

“ไล่ประยุทธ์ก็ไล่ไป ทำไมต้องไปจางจ้วงสถาบัน คนที่คิดแบบนี้แสดงว่าพวกคุณไม่เข้าใจรากลึกของปัญหาจริง ๆ ทำไมต้องปฏิรูปสถาบันนั้นหรือ? ก็เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาแทรกแซงการเมือง คนที่ขึ้นนั่งรัฐบาลได้ก็มีอยู่คนเดียว ที่สำคัญคือการคุกคามประชาชน มีการอุ้มฆ่าคนเห็นต่างโดยไม่มี การสืบสวนหาคนผิด อยู่เหนือกฎหมายอย่างสิ้นเชิง การใช้ภาษีประชาชนมากมายมหาศาล แทนที่ภาษีนั้นจะเอามาใช้บริหารประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนที่เขาหาเงินมาจ่ายภาษีให้คุณ การร่างรัฐธรรมนูญใหม่และ

การปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่หยุดการเมือง ไม่เซ็นรัฐประหาร! และอยู่
ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญนี่คือสิ่งที่ทุกคนเรียกร้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา
ต่าง ๆ ต่อไปได้ เลิกหลับทูลเกล้าคิดว่าประเทศนี้มันดีอยู่แล้วลัทธิเถอะครับ”

(@skylabblack, 2563)

จากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลเริ่มเสื่อมความนิยมลงอย่างมาก โดยสะท้อนให้เห็นได้จากเนื้อหาของคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างเปิดเผย รวมถึงเนื้อหาบางส่วนแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อสถาบันกษัตริย์เปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น การนำพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 10 ที่ว่า “กลัวมาก เก่งมาก ชอบใจ” หรือ “We love them all the same” มาใช้เป็นมีม (meme) การเมืองเพื่อเสียดสีสถาบันกษัตริย์ในแง่ของความไม่เป็นกลางทางการเมือง (@___1991.s, 2564) รวมถึงการล้อเลียนสถาบันกษัตริย์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์โดยตรง เช่น การล้อเลียนด้วยคำว่า “ราชวงศ์จกกี” (@nithi1999_2, 2564)

ภาพที่ 5.2 คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอนุสาวรีย์เรื่องสถาบันกษัตริย์

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการรื้อถอนสถานะนำของสถาบันกษัตริย์ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok พบว่ามีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกันอย่างน้อยสองประการ ได้แก่ ประการแรก การสวรรคตของรัชกาลที่ 9 มีส่วนทำให้สถานการณ์ครองอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นผลทำให้สังคมไทยเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์เพิ่มมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการเซ็นรองรับการรัฐประหารในอดีตของรัชกาลที่ 9 หรือแม้กระทั่งการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญในสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นต้น (@tiktoklookmee, 2563) ประกอบกับปัจจัยประการที่สอง การขึ้นครองราชย์ของรัชกาลที่ 10 ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่มีภาพลักษณ์แตกต่างจากรัชกาลก่อนอย่างสิ้นเชิง ได้ส่งผลทำให้สังคมไทยมีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์โดยตรงไปตรงมาและเปิดเผยในที่สาธารณะอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการใช้พระชนม์ชีพส่วนพระองค์อยู่ต่างแดนเป็นระยะเวลายาวนาน หรือประเด็นเรื่องงบประมาณของสถาบันกษัตริย์ที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ฯลฯ (@mr.tee003, 2563a) เหล่านี้เป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามจากสังคมมากยิ่งขึ้น และมีส่วนทำให้สถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับวิกฤติการสูญเสียความศรัทธาในหมู่ประชาชนบางส่วนในสังคม

ภาพที่ 5.3 คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอุดมการณ์เรื่องสถาบันกษัตริย์ (2)

นอกเหนือจากนี้ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้การตั้งคำถามเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์กว้างขวางและแพร่กระจายมากขึ้นในสังคมนั้น ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่อย่าง TikTok และรวมถึงสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ที่ทำให้ประเด็นบางอย่างที่อ่อนไหวและเปราะบางใน

สังคมไทยไม่ถูกจำกัดหรือถูกเซ็นเซอร์จากรัฐและฝ่ายความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการเผยแพร่ภาพการใช้พระชนม์ชีพส่วนพระองค์ในต่างแดนของรัชกาลที่ 10 พร้อมกับผู้ติดตามคนต่าง ๆ หรือการนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรัชกาลที่ 10 ที่ถูกเปิดเผยโดยสำนักข่าวต่างประเทศมาเผยแพร่ต่อ โดยที่ประเด็นเหล่านี้ไม่เคยถูกเปิดเผยมาก่อนในสื่อกระแสหลักของไทย ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงกับสิ่งที่ข่าวในพระราชสำนักนำเสนอขึ้นขัดแย้งกัน จึงนำมาสู่การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ และการออกจากกรอบที่ถูกขีดเส้นไว้โดยรัฐหรือผู้มีอำนาจในสังคม โดยมีสื่อสมัยใหม่มีบทบาทในการหลายกำแพงนี้

5.2 วาทกรรมกรสืบทอดอำนาจ

แม้ว่าการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 จะเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่ทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กลายเป็นรัฐบาลที่ได้มาซึ่งอำนาจตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย แต่ทว่าเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลกลับมองว่ารัฐบาลประยุทธ์ไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความชอบธรรม และไม่ใช้รัฐบาลประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแม้ว่าจะผ่านกระบวนการเลือกตั้งมาแล้วก็ตาม เนื่องจากคณะรัฐประหารใช้อำนาจและกลไกต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้ คสช. ได้เปรียบคู่แข่งทางการเมือง ซึ่งเป็นการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารมาสู่การเป็นคณะรัฐบาลบริหารประเทศอย่างเต็มตัว โดยกลไกการเมืองต่าง ๆ ที่มีส่วนสนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารปรากฏให้เห็นตั้งแต่การจัดตั้งพรรคการเมือง เงื่อนไขพิเศษของรัฐธรรมนูญ 2560 ที่อนุญาตให้นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องผ่านการเลือกตั้ง การให้อำนาจแก่สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) มีสิทธิโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี การออกแบบระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ ตลอดจนการอาศัยอำนาจขององค์กรอิสระในการคุ้มครองพรรคพวกและตัดสิทธิคู่แข่งทางการเมือง โดยแต่ละกลไกมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การจัดตั้งพรรคพลังประชารัฐ เป็นพรรคการเมืองที่เป็นปัจจัยหลักในการอยู่ในอำนาจต่อของ คสช. เนื่องจากพรรคพลังประชารัฐเป็นพรรคการเมืองที่มาจากรวมตัวกันของเครือข่ายคสช. โดยมีการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคโดยชวน ชูจันทร์ ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดชิดของสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งในเวลาต่อมาพรรคก็ได้รัฐมนตรีอีกสี่คนจากรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อีกเช่นเคย มาเป็นกำลังขับเคลื่อนพรรค ได้แก่ อุดมธม สาวนายอน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิทธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และกอบศักดิ์ ภูตระกูล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมถึงในระหว่างการเลือกตั้งพรรคพลังประชารัฐได้มีการดึงตัวนักการเมืองจากพรรคการเมืองอื่น ๆ มาเป็นพรรคพวกและส่งลงสนามเลือกตั้ง โดยเฉพาะการดึงตัวนักการเมืองจากพรรคใหญ่อย่างพรรคเพื่อไทยและประชาธิปัตย์ ด้วยยุทธศาสตร์การเสนอเงื่อนไขที่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่อาจปฏิเสธได้ ยกตัวอย่างเช่น การงดเว้นหรือการผ่อนปรนคดีความที่ติดตัวนักการเมืองเหล่านั้น เป็นต้น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2565, น. 149-154; ไอลอว์, 2562e)

นอกเหนือจากนี้ พรรคพลังประชารัฐยังเป็นพรรคการเมืองที่ใช้ชื่อเดียวกันกับ “โครงการประชารัฐ” ซึ่งเป็นนโยบายที่อุดหนุนสวัสดิการและชุมชนทั่วประเทศไทยมายาวนานหลายปีภายใต้การบริหารของ คสช. โดยโครงการสำคัญ ได้แก่ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) ธงฟ้าประชารัฐ กองทุนหมู่บ้าน โครงการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับชุมชน การเพิ่มบ้านอายุข้าราชการ การช่วยเหลือเกษตรกรด้วยการแจกเงิน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ประชาชนในชนบทจึงคุ้นเคยกับชื่อพรรคการเมืองนี้เป็นอย่างดี จากการเห็นป้ายสัญลักษณ์ของโครงการประชารัฐในชุมชนจากร้านธงฟ้าประชารัฐที่เป็นโครงการของ คสช. โดยตรง ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่รัฐบาล คสช. ใช้เพื่อปูทางสู่การเลือกตั้งผ่านการสนับสนุนโครงการประชานิยม ที่มุ่งช่วยเหลือคนยากคนจนหรือผู้มีรายได้น้อยในสังคมโดยเฉพาะ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2565, น. 105-109, 154-155; ไอลอว์, 2562g) ประกอบกับการที่รัฐธรรมนูญ 2560 บังคับให้พรรคการเมืองต้องเสนอบัญชีว่าที่นายกรัฐมนตรี (Candidate) ก่อนการเลือกตั้งไม่เกินพรรคละสามรายชื่อ โดยผู้ที่ถูกเสนอเป็นว่าที่นายกรัฐมนตรีของพรรคการเมืองไม่จำเป็นต้องลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. หรือไม่จำเป็นต้องผ่านสนามการเลือกตั้งแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ กลไกดังกล่าวจึงเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้กับ “นายกฯ คนนอก” อย่างพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้กลับเข้ามารับตำแหน่งทางการเมืองได้อีกครั้ง (ไอลอว์, 2562f)

“รัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งในนั้นมันก็เขียนวิธีเลือกนายกฯ เอาไว้ด้วย ซึ่งตอน คสช. ที่มีประยุทธ์เป็นหัวหน้าเข้ามายึดอำนาจมันก็ฉีกรัฐธรรมนูญอันเก่าทิ้ง แล้วเขียนอันที่เราใช้อยู่ปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญ 60 ขึ้นมา แล้วก็ตั้ง สว. ที่มีอายุการทำงาน 5 ปี เห็นอะไรปะ คราว ๆ คือ สองอย่างเนี่ยทำให้เกิดระบอบประยุทธ์ขึ้นมา เมื่อก่อนมีแค่ สส. ที่จะเลือกนายกฯ ได้ แต่รัฐธรรมนูญ 60 มันไปเพิ่มอำนาจให้ สว. ก็มีสิทธิ์มาเลือกนายกฯ ได้

ย้อนกลับไป สว. มาจากไหน มาจากการแต่งตั้งกันเองจาก คสช. จำ นายกฯ มีอายุงาน 4 ปี ไข่ปะ แต่พอ สว. มีอายุงาน 5 ปี แสดงว่าเลือกตั้งครั้งหน้า สว. ชุดนี้ ก็มีสิทธิ์จะกลับมาเลือกนายกฯ เหมือนเดิมค่ะ สิ่งที่เกิดขึ้นครั้งก่อนคือ สว. ที่แต่งตั้งโดย คสช. กลับมาเลือกหัวหน้า คสช. เป็นนายก เป็นที่มาของการปิดสวิทช์ สว. เพื่อหยุดการลืบทอดอำนาจ ไม่ให้เหตุการณ์แบบนี้มันเกิดขึ้นอีก และสิ่งที่เราทำได้คือการไปลงชื่อแก้รัฐธรรมนูญฉบับนี้” (@unknowxxn, 2564)

การให้อำนาจแก่สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) มีสิทธิโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นกลไกทางอำนาจที่ทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหารหรือคสช. มีแต้มต่อคู่แข่งทางการเมืองพรรคอื่น ๆ ในกระบวนการแข่งขันเลือกตั้ง โดยการอาศัยอำนาจจากเสียงของ ส.ว. ซึ่งมีที่มาจากการสรรหาและการแต่งตั้งโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยตรง อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง ส.ว. นั้น ประกอบไปด้วยอดีตคนที่เคยดำรงตำแหน่งในคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทั้งอดีตสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) อดีตสมาชิกสภาปฏิรูปประเทศ (สปท.) เพื่อนร่วมรุ่น คนใกล้ชิดกับ คสช. รวมถึงพลเอกปรีชา จันทร์โอชา น้องชายของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคสช. ซึ่งในจำนวนนี้มีอดีตข้าราชการทั้งทหาร และตำรวจรวมกันแล้วมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของ ส.ว. ทั้งหมด (ไอลอว์, 2562a) และในช่วงห้าปีแรกนั้นจะมี ส.ว. โดยตำแหน่งจำนวน 6 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ผบ.สส.) ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ผู้บัญชาการทหารเรือ (ผบ.ทร.) ผู้บัญชาการทหารอากาศ (ผบ.ทอ) และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร) เหล่านี้คือรูปธรรมที่แสดงให้เห็นว่ากองทัพมีบทบาททางการเมืองในรัฐสภาโดยตรง (ไอลอว์, 2561a)

ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ 2560 ได้ระบุอำนาจหน้าที่ของ ส.ว. ชุดนี้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกนายกรัฐมนตรีไว้ว่า การเลือกนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นการประชุมร่วมกันของทั้งสองสภา คือ สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มาจากเสียงของประชาชน และในขณะเดียวกันบุคคลที่จะได้รับความเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรีจะต้องได้รับเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของรัฐสภาซึ่งหมายความว่าถึง 376 เสียง ดังนั้น เสียงของ ส.ว. จำนวน 250 เสียง จึงนับเป็น 1 ใน 3 ของทั้งสองสภา ซึ่งเมื่อรวมกับเสียงดังกล่าวของ ส.ว. แล้ว พรรคพลังประชารัฐหาเพียงอีกแค่จำนวน 126 คน ก็เพียง

พอที่จะลงมติเห็นชอบนายรัฐมนตรี (ไอลอร์, 2562i) และยิ่งไปกว่านั้น วุฒิสภายังมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ซึ่งมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีวาระดำรงตำแหน่งเพียง 4 ปี ด้วยเหตุนี้ บทบาทและอำนาจของ ส.ว. ในลักษณะดังกล่าวจึงทำหน้าที่ในการลดทอนอำนาจของ ส.ส. ในสภาโดยตรง (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2565, น. 141)

การออกแบบระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ การมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ปี 2560 นำมาซึ่งระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยใช้ในไทยมาก่อน คือ “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” (*mixed member apportionment - MMA*) ซึ่งเป็นการใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวให้ประชาชนเลือกเพียง ส.ส. เขต โดยคะแนนในระบบเขตจะถูกนำไปคำนวณที่นั่ง ส.ส. ทั้งหมดของแต่ละพรรค รวมถึงการกำหนดจำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ (ณัชชาภัทร อมรกุล, 2560) อย่างไรก็ตาม ระบบการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นเทคนิคการเลือกตั้งที่ถูกออกแบบมาเพื่อลดทอนอิทธิพลของพรรคขนาดใหญ่ และทำให้พรรคขนาดกลางและเล็กเข้ามามีที่นั่งในสภาเพิ่มขึ้น

ระบบการเลือกตั้งแบบ MMA มีหลักการสำคัญอยู่ที่วิธีการคำนวณที่นั่ง ส.ส. ซึ่งจะทำให้ไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถที่จะมีเสียงข้างมากเกินครึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรหรือ 250 คนขึ้นไป พรรคการเมืองที่ได้ที่นั่ง ส.ส. แบ่งเขตมากก็มีโอกาสที่จะได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อลดลง ซึ่งส่งผลทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทยต้องลดขนาดและแตกตัวไปอยู่พรรคการเมืองใหม่ เช่น พรรคไทยรักษาชาติ พรรคประชาชาติ และพรรคเพื่อชาติ เป็นต้น ซึ่งการแตกตัวกันของพรรคมีผลทำให้พรรคเหล่านั้นต้องแข่งขันตัดคะแนนกันเอง และอาจทำให้พรรคที่ไม่สนับสนุนผลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เสียที่นั่งใน ส.ส. แบบแบ่งเขตได้ ในขณะที่เดียวกัน ระบบเลือกตั้งแบบ MMA ก็สร้างโอกาสให้กับพรรคขนาดกลาง เพราะถึงแม้ว่าพรรคจะไม่ได้รับชัยชนะในเขตเลือกตั้ง แต่คะแนนในเขตจะถูกนำไปคิดที่นั่ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีแนวโน้มว่าพรรคขนาดกลาง เช่น พรรคภูมิใจไทย พรรคชาติไทยพัฒนา หรือแม้กระทั่งพรรคพลังประชารัฐ อาจจะได้ที่นั่ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อจำนวนมาก ซึ่งส่งผลทำให้พรรคขนาดกลางและเล็กมีอำนาจต่อรองมากขึ้น และสร้างโอกาสให้แก่คสช. เพื่อเข้าไปเจรจาต่อรองเพื่อรวบรวมเสียงในการจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง (ไอลอร์, 2561f)

อย่างไรก็ตาม ผลการเลือกตั้งปี 2562 ได้แสดงให้เห็นแล้วว่ารัฐสภามีผู้แทนในสภาถึง 26 พรรค และมีรัฐบาลผสมจากพรรคการเมืองรวมกันถึง 19 พรรค ซึ่งมากที่สุดในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ ปัญหาจากระบบการเลือกตั้งดังกล่าวทำให้เกิดสภาวะพรรคกระจัดกระจาย เกิดการเรียกร้องต่อรองตำแหน่งสูง รวมถึงเป็นรัฐบาลที่ไม่มีเสถียรภาพ และที่สำคัญที่สุดคือเป็นระบบการเลือกตั้งที่ไม่ได้

สะท้อนเสียงหรือเจตนาารมณ์ของประชาชน (พรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ, 2562, น. 224 - 226; สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2564)

การอาศัยอำนาจขององค์กรอิสระในการคุ้มครองพรรคพวกและตัดสิทธิคู่แข่งทางการเมือง ประเทศไทยมีองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารอยู่มาก เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยของ คสช. ได้มีการแต่งตั้งสภานิติบัญญัติ (สนช.) ขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่แทนวุฒิสภา (ส.ว.) ที่ไม่มีอยู่ โดย สนช. เหล่านี้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าไปดำรงตำแหน่งอยู่ในองค์กรอิสระ รวมถึง คสช. เองก็ได้ใช้อำนาจพิเศษตามมาตรา 44 ในการกำหนดกติกาและแก้ไขกลไกการสรรหากรรมการในองค์กรอิสระทั้งหลายอีกด้วยเช่นกัน (ไอลอร์, 2558, 2561g) ด้วยเหตุนี้ ในบางครั้งองค์กรอิสระจึงแสดงบทบาทเป็นตัวแทนของ คสช. ที่ทำหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองผลประโยชน์ทางการเมืองให้แก่คณะและคนใน คสช. โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอำนาจของ คสช. โดยตรง

ยกตัวอย่างเช่น การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรคไทยรักษาชาติในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2562 อันเนื่องมาจากการเสนอรายชื่อว่าที่นายกรัฐมนตรีอันไม่เหมาะสม เช่นเดียวกับกับการตัดสิทธิยุบพรรคอนาคตใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2563 (ไอลอร์, 2562b) ทั้งนี้ อำนาจขององค์กรอิสระในลักษณะดังกล่าวส่งผลทำให้พรรคพลังประชารัฐสามารถกำจัดคู่แข่งทางการเมือง 2 พรรคที่สำคัญออกไปได้ในสนามการแข่งขันทางการเมือง รวมถึงการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสิทธิ์การเข้าสภาฯ และสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ส.ส. ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ตั้งแต่วันแรกที่เปิดสภาฯ จากกรณีที่มีข้อกล่าวหาว่านายธนาธรมีส่วนในธุรกิจสิ่งพิมพ์และสื่อสารมวลชนที่ปิดตัวลงไปแล้ว (อิทธิพล โคตะมี, 2562) ในขณะที่เมื่อถึงคราวของพรรคพลังประชารัฐและพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเห็นได้ว่าองค์กรอิสระเหล่านี้กลับทำหน้าที่ที่เป็นคุณให้แก่ฝ่ายของคณะรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งตัดสินว่าพรรคพลังประชารัฐไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากต่างชาติในกรณีการจัดระดมทุนโต๊ะจีน (ไอลอร์, 2562d) หรือการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ใช่ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” และไม่ขาดคุณสมบัติของการลงสมัครเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้ง ๆ ที่มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด (ไอลอร์, 2562h)

ซึ่งยังไม่นับรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของ กกต. ในระหว่างการเตรียมการเลือกตั้งจนถึงหลังกระบวนการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงที่มีลักษณะไม่ชอบมาพากล ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดความเป็นมืออาชีพ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ทำให้ประชาชนในสังคมอาจเกิดความสับสน โดยเฉพาะการประกาศว่าในบัตรเลือกตั้งจะไม่มีการระบุชื่อพรรคการเมืองและตราสัญลักษณ์ของพรรค หรือการที่ไม่อนุญาตให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองเดียวกันได้หมายเลขเดียวกัน ดังการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ๆ มา รวมถึงปัญหาอื่น ๆ เช่น เรื่องที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้งไม่ตรงกับเขตของตน ความไม่โปร่งใสในระหว่างการขนส่งบัตรที่ลงคะแนนเสียงแล้ว การให้ข้อมูลผู้สมัครแบบผิด ๆ การมีบัตรเสียมากผิดปกติ รวมถึงการที่บัตรเลือกตั้งจากต่างประเทศมาถึงประเทศไทยล่าช้า เป็นต้น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2565, น. 147-148) เหล่านี้เป็นกลไกทางการเมืองอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรอิสระมีแนวโน้มที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์ของ คสช. มากกว่ากลุ่มการเมืองอื่น ๆ โดยตรง

ด้วยเหตุนี้ กระบวนการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวจึงไม่ใช่ตัวชี้วัดของความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากเผด็จการก็สามารถใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการชักพอก เพื่อเปลี่ยนผ่านตัวเองจากเผด็จการทหารมาสู่ระบอบลูกผสม (hybrid regime) ซึ่งไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์หรือเป็นการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้น การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นหนึ่งในวิธีการที่ คสช. นำมาใช้เพื่อลดแรงกดดันจากสังคม รวมถึงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลของตนผ่านการใช้กลไกทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้ คสช. ได้เปรียบคู่แข่งทางการเมืองและสามารถอยู่ในอำนาจทางการเมืองได้สืบต่อไป ด้วยเหตุนี้ วาทกรรมการสืบทอดอำนาจจึงเป็นฐานความคิดที่นำมาสู่การประท้วงทางการเมือง รวมถึงถูกนำมาใช้สำหรับโจมตีและปฏิเสธความชอบธรรมของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ภายในกลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลด้วยความพยายามในการเผยแพร่และถกเถียงเกี่ยวกับข้อมูลและข้อเท็จจริงเหล่านี้ที่มีส่วนทำให้เครือข่ายของ คสช. ได้รับชัยชนะทางการเมืองเมื่อปี 2562 ที่ผ่านมา

5.3 การยึดโยงกับขบวนการฯ ในอดีต: ขบวนการปฏิวัติสยาม 2475 และขบวนการเดือนตุลาคม

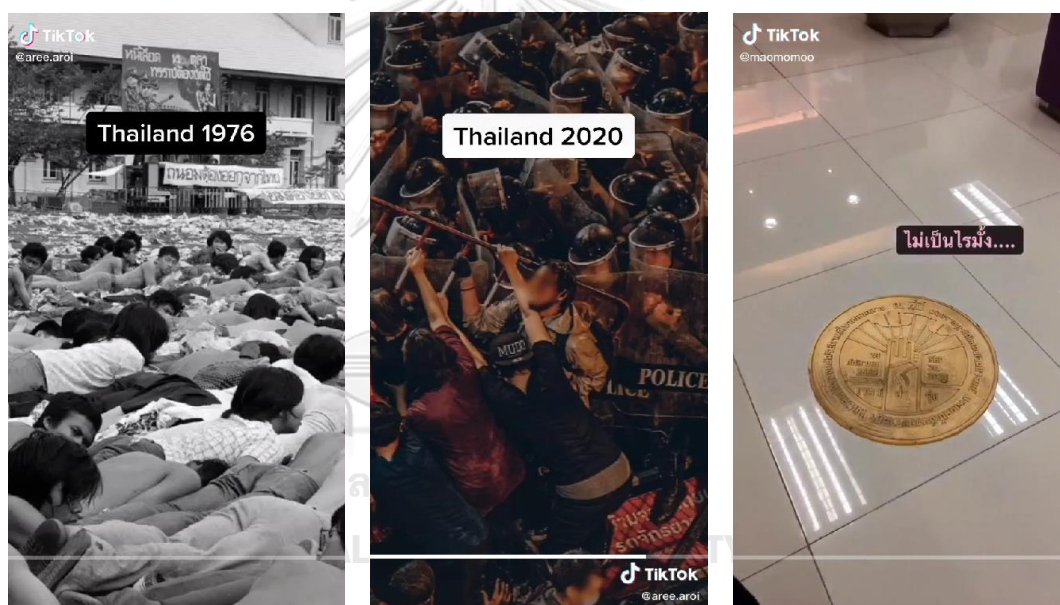
จากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่าคลิปวิดีโอจำนวนหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาโดยเชื่อมโยงกับขบวนการเคลื่อนไหวที่สำคัญในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเชื่อมโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการเดือนตุลาคม (14 ตุลาคม

2516 และ 6 ตุลาคม 2519) ทั้งในแง่ของบทบาทผู้กระทำการ บริบทการต่อสู้กับเผด็จการทหาร และ เป้าหมายทางการเมือง กล่าวคือ ภายใต้การประท้วงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันมีความ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญในอดีตอย่างเหตุการณ์เดือนตุลา ในแง่ของ **บทบาทผู้กระทำการที่เป็นกลุ่มพลังทางการเมืองเดียวกัน** เนื่องจากการประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่กลุ่มเยาวชน อันประกอบไปด้วย นักเรียน นิสิต และนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวนมาก รวมถึงเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทนำหรือเป็นผู้ ริเริ่มการเคลื่อนไหว โดยปรากฏให้เห็นตั้งแต่ักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงนิสิตนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ร่วมกับประชาชนภาคส่วนอื่น ๆ จนเรียกได้ว่าเป็นการกลับมาของขบวนการ นักศึกษาอีกครั้ง (Kanokrat Lertchoosakul, 2021, p. 208; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2561, น. 166 - 171)

นอกเหนือจากนี้ บริบททางการเมืองเรื่อง **การต่อสู้กับระบอบเผด็จการทหาร** ก็เป็นจุด ร่วมกันของการประท้วงต่อต้านรัฐบาลของขบวนการนักศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน (@aree_aroii, 2563b) เนื่องจากการประท้วงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในทั้งสองช่วงเวลาคู่ขัดแย้งของขบวนการ นักศึกษา คือ เผด็จการทหารที่ครองอำนาจทางการเมืองมายาวนาน โดยในเหตุการณ์ 14 ตุลา คือ การต่อสู้กับระบอบสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ในขณะที่บริบททางการเมืองในปัจจุบันคือการต่อสู้กับ ระบอบประยุทธ์และ คสช. ซึ่งเป็นคณะทหารที่เข้ามาบีบบังคับทางการเมืองจากการรัฐประหารล้ม ล้างรัฐบาลพลเรือนที่มาจากเลือกตั้ง ดังที่ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2563a) ได้อธิบายปรากฏการณ์ ดังกล่าวไว้ว่า ความเหมือนกันของขบวนการนักศึกษาทั้งสองยุค คือ การที่ขบวนการฯ ตั้งต้นมาจาก ความตื่นตัวต่อสภาพปัญหาบ้านเมือง และมีการชูธงเรื่องการมีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยเป็น หนึ่งในข้อเรียกร้องทางการเมืองที่สำคัญ ซึ่งทำให้การต่อสู้ในประเด็นเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญในแง่นี้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และจอมพลถนอม กิตติขจร อดีตผู้นำเผด็จการทหารยุค 14 ตุลาคม 2516 จึงอยู่ในระนาบเดียวกัน เนื่องจากพลเอกประยุทธ์ก็คือจอมพลถนอมในยุคสมัยปัจจุบันที่มีความ พยายามในการถ่วงและยืดเวลาให้นานที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาไม่ใช่อุดมการณ์หลักที่ ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เนื่องจาก ขบวนการฯ ในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ไม่เคยมองกษัตริย์ในฐานะที่เป็นศัตรูทางการเมือง โดยจะ เห็นได้จากการที่กลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยได้เผยแพร่จุลสารณรงค์เรียกร้องประชาธิปไตย โดยนำ พระราชหัตถเลขาพระราชย์ของรัชกาลที่ 7 มาตีพิมพ์บนหน้าปก เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเลวร้ายของ

ระบอบเผด็จการทหาร (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 395, 441 - 444) ทั้งนี้ ขบวนการนักศึกษาในอดีตมีการตีความสถานะทางประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์ 24 มิถุนายน 2475 ในลักษณะที่กลับหัวกลับหางและมีองค์ความรู้และความเข้าใจที่ผิดพลาด โดยมองว่ารัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยนั้นเกิดขึ้นจากสถาบันกษัตริย์หรือรัชกาลที่ 7 ส่วนคณะราษฎรเป็นเพียงพวกที่แย่งชิงราชสมบัติ ซึ่งสุกก่อนห้าม และยึดอำนาจในเวลาที่ไม่เหมาะสม มีหน้าซ้ำยังมองระบอบสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ในสถานะเดียวกันกับคณะราษฎรว่าเป็นคณะทหารที่สืบทอดอำนาจกันต่อ ๆ มาหรือเป็นมรดกทางการเมืองมาจากคณะราษฎรโดยตรง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 458) ด้วยเหตุนี้ อุดมการณ์ของขบวนการ 14 ตุลา 2516 จึงแตกต่างจากอุดมการณ์ของการต่อสู้ทางการเมืองในยุคสมัยปัจจุบันที่มีความพยายามในการจำกัดอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง

ภาพที่ 5.4 การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการคนเดือนตุลา

การต่อสู้ทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันเล็งเห็นว่าการดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์มีสถานะที่ไม่เป็นมิตรต่อระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งในแง่ของการมีอิทธิพล “เหนือ” การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองโดยการอธิบายว่าเจ้าหรือสถาบันกษัตริย์คือต้นตอและสาเหตุของปัญหาทางการเมือง เช่น การอธิบายว่าสถาบันกษัตริย์ทรงไม่เป็นกลางทางการเมือง หรือการที่กษัตริย์ทรงมีความสัมพันธ์อันดีกับคณะรัฐประหาร ฯลฯ จึงเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของคณะราษฎรที่มีความพยายามในการ

สถาปนาระบบการเมืองใหม่ เพื่อจำกัดอำนาจของสถาบันกษัตริย์ให้อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ ข้อเรียกร้องและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันที่ต้องการสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ จึงเป็นการสานต่อภารกิจที่ยังไม่สำเร็จลุล่วงของคณะราษฎร 2475 ที่ในขณะนั้นมีความพยายามในการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองจากกษัตริย์ให้มาอยู่ในการปกครองของราษฎรหรือประชาชน นอกเหนือจากนี้ จะเห็นได้ว่าขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันมีความพยายามในการนำตัวเองไปยึดโยงและเชื่อมโยงกับคณะราษฎรอย่างใกล้ชิด ทั้งในแง่ของการประกาศจัดตั้งกลุ่มเพื่อนำการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลโดยใช้ชื่อว่า “คณะราษฎร (2563)” การนำ “หมุดคณะราษฎร” มาใช้เป็นสัญลักษณ์ในการต่อต้านรัฐบาลและการต่อสู้ทางการเมือง รวมถึงการนำประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 มาใช้เป็นต้นแบบในการประกาศจุดยืนการชุมนุมประท้วงทางการเมือง

โดยสรุป ขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันยึดโยงกับขบวนการ 14 ตุลาคม 2516 เพียงแค่ลักษณะภายนอก โดยเฉพาะจุดร่วมกันในเรื่องของบทบาทผู้กระทำหน้าที่กลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองเดียวกันที่นำการต่อสู้ทางการเมือง และบริบทการต่อสู้ทางการเมืองกับระบอบเผด็จการทหารที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนาน แต่ทว่าแก่นแท้และอุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในการต่อสู้ทางการเมืองในปัจจุบันนั้นอยู่ภายใต้ความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของขบวนการปฏิวัติ 2475 ที่การต่อสู้กับเจ้าหรือชนชั้นนำคือวาระสำคัญของการรื้อถอนโครงสร้างการเมืองใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.4 การต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี

วาทกรรมคนดีเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลมากในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่คนบางกลุ่มของสังคมที่มีการสถาปนาระบอบการเมืองของคนดี (politics of good) เพื่อนำมาใช้สำหรับการอ้างความชอบธรรมการกระทำของตนหรือฝ่ายตน ซึ่งปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในการเมืองของฝ่ายขวาหรือกลุ่มคนที่ต่อต้านประชาธิปไตย ทั้งนี้ ปฏิบัติการของวาทกรรมคนดีถูกนำมาใช้ในทิศทางที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยอาจยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

วาทกรรมคนดีและรวมถึงวาทกรรมต่อต้านคนชั่ว ถูกนำไปใช้ในการรองรับความชอบธรรมในการต่อต้านคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทย

ให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือกลุ่ม กปปส. จากการที่กลุ่ม กปปส. รวมตัวกันเพื่อขัดขวางและปิดกั้นคูหาการเลือกตั้งเพื่อยับยั้งการลงคะแนนเสียงเลือกผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย รวมถึงใช้กำลังหรือทะเลาะวิวาทกับประชาชนผู้ที่ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี 2557 (ประชาไท, 2557) อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมเหล่านี้ถูกอธิบายภายใต้แนวคิดของกลุ่ม กปปส. ที่ว่า “ปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถอนรากถอนโคนระบอบทักษิณในระบบการเมืองไทยโดยไม่ใช้การเลือกตั้งครั้งใหม่เป็นทางออก เนื่องจากกลุ่ม กปปส. เล็งเห็นว่า การเลือกตั้งหรือกฎหมายเลือกตั้งเดิมนั้นสร้างระบอบการเมืองที่เลวร้ายหรือที่เรียกว่า “เผด็จการเสียงข้างมากในสภา” รวมถึงไม่ได้เป็นหนทางที่นำมาซึ่งชัยชนะทางการเมืองของฝ่ายตน ดังนั้น เมื่อการเลือกตั้งซึ่งเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองแบบปกติ และสันติถูกปิดกั้นและทำลายลง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้การแทรกแซงทางการเมืองของทหารกลายมาเป็นข้ออ้างเพื่อยุติวิกฤติทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งผลลัพธ์จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำพาประเทศไทยกลับไปสู่การปกครองโดยระบอบเผด็จการของกองทัพอีกครั้งหนึ่ง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565, น. 51, 67)

นอกเหนือจากนี้ วาทกรรมคนดียังถูกนำมาใช้สำหรับป้ายสีและลดทอนความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ผ่านการนิยามว่าอะไรคือสิ่งที่ดี การกระทำที่ดี และอะไรคือสิ่งที่เลวร้าย และเป็นพิษเป็นภัยต่อบ้านเมือง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565, น. 75; อัสมา หวังกุลลา, 2553, น. 159) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปั้นแต่งให้ “คอมมิวนิสต์” “ทักษิณ” หรือ “ธนาธร” เป็นตัวร้ายทางการเมืองที่สร้างปัญหาให้แก่ประเทศชาติและคนหมู่มากในสังคมเป็นเรื่องที่ไม่แปลกใหม่ในสังคมไทย เนื่องจากในสายตาของผู้มีอำนาจเดิมมองว่าคนเหล่านี้อาจเป็นภัยคุกคามหรือสั่นคลอนต่ออำนาจนำของกลุ่มตน และวิธีการที่จะทำให้คนเหล่านั้นหมดความชอบธรรมโดยง่ายที่สุดก็คือ การอวดอ้างถึงคุณงามความดีของตนไปพร้อม ๆ กับการทำให้ฝ่ายตรงข้ามมีภาพลักษณ์ที่แตกต่างและห่างไกลไปจากความดีงามที่คนเหล่านั้นสรรคส์สร้างขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การบอกว่าตนนั้นซื่อสัตย์ ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามทุจริตคดโกง การบอกว่าตนคือปัญญาชนที่มีการศึกษา ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามคือคนบ้านนอก โง่เขลาเบาปัญญา และตกเป็นเหยื่อของนักการเมืองที่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง หรือแม้กระทั่งการพร่ำบอกว่าตนนั้นรักประเทศชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะที่กล่าวหาฝ่ายตรงข้ามว่าเกลียดชังประเทศชาติและไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้พบเห็นได้ในเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดงในทศวรรษ 2550 รวมถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเช่นกัน

ต่อเนื่องจากประเด็นข้างต้น วาทกรรมคนดีหรือความเป็นคนดียังถูกผูกโยงเข้ากับอุดมการณ์ กระแสหลักเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ กล่าวคือ การรักชาติ การนับถือศาสนา รวมถึงการ เคารพรักและศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอาการบ่งชี้ของความเป็นคนดีของสังคมไทย ซึ่งตัว แบบดังกล่าวได้กลายมาเป็นมาตรฐานสูงสุดของการเข้ามามีอำนาจทางการเมือง รวมถึงลดทอน ความชอบธรรมของกฎกติกาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้การยอมรับและสนับสนุน วิธีการอื่น ๆ นอกกรอบประชาธิปไตยก็สามารถถูกยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นแบบอย่างทาง จริยธรรมของสังคมได้ หากมีการอ้างอิงหลักการเรื่องความเป็นคนดีหรือการทำสิ่งที่ดีงามเป็นตัวตั้ง สำคัญ (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2560)

ยกตัวอย่างเช่น การที่คณะรัฐประหารมีอ้างความจำเป็นในการยึดอำนาจว่าเป็นการกระทำ เพื่อประเทศชาติ เพื่อสร้างความสงบสุขและความเรียบร้อยให้แก่สังคมโดยรวม (การอ้างคุณค่าความดี ของตนว่าทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม) รวมถึงการอ้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงกับฝ่ายที่ ต่อต้านตน โดยการนิยามว่าฝ่ายตรงข้ามคือคนไม่ดี ดังเช่น ข้อความที่ว่า “ทหารของพระราช และ ตำรวจของประชาชน (คนดี) รวมพลัง พร้อมปกป้องรักษา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสถานที่สำคัญของชาติ” (BBC News, 2564a) ซึ่งเป็นข้อความที่ปรากฏในการชุมนุมประท้วงทางการเมืองของกลุ่มเยาวชน ปลดแอก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2564 ที่ผ่านมา

“ตำรวจของประชาชนในวงเล็บคนดี คนดีคืออะไร และ ยังไงต้องเป็นคนดี แล้วตำรวจก็กินภาษีประชาชนทุกคน ไม่ใช่หรือ...แล้วปกป้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องใช้ภาษีงบประมาณ ของประชาชนด้วยมั๊ยครับ เราไม่ต้องปกป้องประชาชนกัน แล้วหรือ” (@growninthedarkage, 2564)

ในขณะเดียวกัน จากการสำรวจคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่ามวชนบางส่วนในสังคมได้มีการหยิบยกประเด็นเรื่อง “คนดี” มาใช้ในการปกป้องและสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมถึงเพื่อโต้ตอบขบวนการนิสิตนักศึกษาที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล และรวมถึงรัฐบาลเองก็ได้มีการหยิบยกประเด็นเรื่อง “การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” มาเป็นเหตุผลการรับความชอบธรรมในการจับกุม ดำเนินคดีความทางการเมืองกับฝ่ายผู้ชุมนุม หรือแม้กระทั่งการที่ผู้คนในสังคมบางส่วนเห็นดีเห็นงามไปกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีการใช้ความรุนแรงกับกลุ่มผู้ชุมนุม เนื่องจากเห็นว่าขบวนการนิสิตนักศึกษาจบบ้างและล่วงเกินสถาบันอันเป็นที่รักยิ่งของตน

“ทีมสลิมรักลุงตุ๋ เรามาถูกทางแล้วค่ะ เราชักคนดีค่ะ รักคนที่จะปกป้องประเทศชาติจากศัตรูหรือภัยอันตรายต่าง ๆ และเป็นบุคคลที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง” (@yaaikin_v6, 2565a)

ทั้งหมดทั้งมวลนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนเรื่องความเป็นชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ มีหน้าซ้ำอุดมการณ์กระแสหลักดังกล่าวยังคงกลายเป็นเครื่องหมายบ่งชี้ความเป็นคนดีของสังคม ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการเมืองไทยที่ทำให้สังคมติดอยู่ภายใต้กับดักของวาทกรรมคนดี ที่เป็นการผูกขาดว่าคนดีหรือความดีนั้นมีเพียงหนึ่งเดียว และผูกขาดว่ากลุ่มของตนนั้นเป็นคนดี และเพื่อเปิดทางให้ตนหรือกลุ่มของตนได้เข้าสู่อำนาจ เพราะไม่เช่นนั้นก็จะได้คนไม่ดี (ฝ่ายตรงข้าม) เข้ามาบริหารปกครองแทน เช่นเดียวกันกับวาทกรรมต่อต้านคนไม่ดีที่ส่งผลทำให้คนบางกลุ่มในสังคมกลายเป็น “ตัวร้าย/ผู้ร้าย” ทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ระบบคิดที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันเห็นว่า การเป็นคนดีไม่ใช่คุณสมบัติที่เพียงพอต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้บริหารหรือผู้นำประเทศ คณะรัฐบาลและรัฐมนตรีควรเป็นบุคคลที่มีความพร้อมและความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ อย่างแท้จริง ทั้งในแง่ของความรู้ ความสามารถ รวมถึงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารประเทศ ดังนั้น การที่ทหารเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองและการบริหารประเทศจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง เนื่องจากทหารไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการประเทศมากเท่ากับนักการเมืองอาชีพที่มีความรู้ความสามารถในส่วนนี้โดยตรง ทั้งในเรื่องของการวางแผนนโยบาย

การจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน รวมถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ หรือแม้กระทั่งธรรมชาติขององค์กรทหารเองที่มีลักษณะแบบลำดับชั้นและรวมศูนย์ เป็นการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง ซึ่งเป็นวิธีที่ห่างไกลจากหลักการของประชาธิปไตยอยู่พอสมควร ทหารจึงควรทำหน้าที่ในฐานะผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติมากกว่าการเข้าแทรกแซงกิจการการบริหารโดยตรง เนื่องจากแนวทางการบริหารประเทศที่ผ่านมาของคณะรัฐบาลที่มีส่วนผสมของทหารได้แสดงให้เห็นแล้วว่า กองทัพแทรกแซงการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตนมากกว่าการทำหน้าที่ปกป้อง รักษา และเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนในสังคม ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการใช้งบประมาณสำหรับจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพ กับการจัดสรรและนำเข้าวัคซีนโควิด-19 รวมถึงมาตรการและการเยียวยาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และช่วยเหลือประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นประเด็นที่แสดงให้เห็นว่าวิถีคิดของทหารในฐานะผู้บริหารประเทศยังยึดติดอยู่กับความมั่นคงของประเทศชาติตามบริบทยุคสงครามเย็น ที่การครอบครองอาวุธและการสะสมความมั่งคั่งทางการทหารเป็นวาระสำคัญของการปกป้องประเทศชาติ มากกว่าการรักษาผลประโยชน์โดยรวมของสังคมภายใต้ยุคสมัยปัจจุบันที่มีโรคระบาดเป็นภัยคุกคามสำคัญ

“ประเทศไทยมาถึงจุดที่รัฐบาลไม่ใช่รัฐบาลอีกต่อไป แต่รัฐบาลคือฆาตกร ฆาตกรที่พรากชีวิตของประชาชนไปในทุก ๆ วัน วันละสองถึงสามร้อยคนหรือมากกว่านั้นด้วยซ้ำ ทำให้รัฐบาลชุดนี้อยู่มาเป็นเวลา 7 ปี แต่ประเทศไทยไม่มีอะไรที่ดีขึ้นเลย นอกจากซื้ออุปกรณ์การรบ ท่านคะ ยุคนี้น่าจะไปรบกับใคร ท่านจะเอามารบกับประชาชนหรือคะ รถน้ำแรงดันสูงที่ท่านเอามา เรือดำน้ำ และเครื่องบินโบอิงของท่าน มันเป็นเงินไม่รู้กี่แสนล้าน ซึ่งถ้าท่านนำมาซื้อวัคซีนดี ๆ ให้กับประชาชน มันได้เป็นไม่รู้กี่ร้อยล้านโดสคะท่าน ทำไมท่านถึงไม่ทำ ทำไมถึงปล่อยให้ประชาชนนอนรอวัคซีน...” (@lukmeekuphai, 2564)

และยิ่งไปกว่านั้น คนดีไม่ได้นำมาซึ่งระบบการเมืองที่ดี แต่ทว่า “ระบบที่ดี” ต่างหากที่จะเป็นกลไกและกระบวนการที่เปิดทางให้การกระทำที่ดีเกิดขึ้นมากที่สุด (อดิรุจ ดือระะ, 2564) ซึ่งการเมืองแบบประชาธิปไตยได้มีการวางรากฐานหรือการออกแบบระบบตรวจสอบเพื่อเป็น

หลักประกันให้แก่สังคม ทำให้ไม่ว่าใครก็ตามที่ขึ้นมาใช้อำนาจก็ต้องถูกตรวจสอบ ถ่วงดุล และถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ รวมถึงมีกลไกที่ทำให้ผู้มีอำนาจต้องรับผิดชอบกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565, น. 127) ด้วยเหตุนี้ การแสวงหาระบบที่ดีโดยเริ่มต้นจากการวางรากฐานและออกแบบระบบผ่านสิ่งที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ เพื่อสร้างและจัดระเบียบผู้ที่จะเข้าสู่อำนาจได้อย่างแท้จริง ทว่ารัฐธรรมนูญ 2560 ที่บังคับใช้อยู่ปัจจุบันนั้นยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง ส.ว. 250 เสียง ซึ่งเป็นกลไกที่ลดทอนการสร้างระบบการเมืองที่ดี เนื่องจากเป็นกฏกติกาที่ปูทางให้กลุ่มการเมืองบางกลุ่มได้มีอำนาจสืบต่อไป (อดิรุจ ตือระ, 2564) ดังนั้น การแสวงหาระบบการเมืองที่ดีเพื่อรองรับและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคม จึงเป็นประเด็นที่เป็นประโยชน์มากกว่าการถกเถียงว่าใครเป็น ‘คนดี’ หรือ ‘คนไม่ดี’ เนื่องจากคนดีไม่มีอยู่จริง แต่ทว่าเป็นวาทกรรมทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ต้องการมีอำนาจทางการเมืองหรือเพื่อเป้าหมายทางการเมืองเรื่องต่าง ๆ

นอกเหนือจากนี้ จากการสำรวจคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่าเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลมีการพูดถึงภาพลักษณ์ของ ‘ทักษิณ ชินวัตร’ ใหม่ ที่แตกต่างไปจากภาพลักษณ์แบบเดิมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเข้าใจ เช่น เรื่องของการทุจริต คดโกง ขาดชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปรียบเทียบการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลทักษิณกับรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยภาพลักษณ์ของทักษิณในสายตาของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลมักถูกพูดถึงในแง่ความสามารถในการบริหารที่ทำให้ประเทศพัฒนาและเจริญเติบโตขึ้นได้จากนโยบายต่าง ๆ ที่พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม (@2499tom2, 2564) โดยเฉพาะผลงานทางด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นนโยบายประชานิยมก็ตาม รวมถึงผู้ใช้ TikTok ยังมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการเปรียบเทียบพลเอกประยุทธ์กับบุคคลอื่น ๆ อีก เพื่อแสดงออกเกี่ยวกับความต้องการในการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำหรือนายกรัฐมนตรี (@2001oi, 2564; @theeraakaradech, 2564)

ภาพที่ 5.5 ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่ผู้ใช้ TikTok เปรียบเทียบความสามารถของประยุทธ์กับบุคคลอื่น ๆ

ในขณะที่ผลงานและนโยบายของพรรคพลังประชาชนรัฐที่ได้มีการหาเสียงไว้ก่อนการเลือกตั้งเมื่อปี 2562 ที่ผ่านมามีตัวอย่างเช่น นโยบายเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำเป็น 400 - 425 บาท นโยบายปฏิรูตราเงินเดือน 2 หมื่นบาท และอาชีวะเงินเดือน 1.8 หมื่นบาท นโยบายเด็กจบใหม่ยกเว้นภาษี 5 ปี นโยบายยกเว้นภาษีพ่อค้า-แม่ค้าออนไลน์ 2 ปี และนโยบายลดภาษี 10% บุคคลธรรมดา เป็นต้น นโยบายเหล่านี้นอกจากจะทำได้จริงแล้วนั้น มีหน้าซ้ำการหาเสียงนโยบายดังกล่าวผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ยังถูกลบออกจากเฟซบุ๊กเพจของพรรคพลังประชาชนรัฐ เมื่อถูกกระแสสังคมถามหาความคืบหน้าของนโยบายเหล่านี้ที่ทางพรรคได้มีการหาเสียงเอาไว้ (Workpoint TODAY, 2565)

โดยสรุป ในทัศนะของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในเรื่องของการเมืองการปกครองนั้น “คนเก่งหรือคนที่มีความสามารถ” สำคัญมากกว่า “คนดี” เนื่องจากเงื่อนไขดังกล่าวเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่ผู้นำประเทศหรือคณะรัฐบาลพึงมีภายใต้การแข่งขันทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น วาทกรรมคนดีที่มีลักษณะชาตินิยมและคับแคบจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้กับบริบทการเมืองยุคสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะการแสวงหาคนดีในวิถีทางนอกระบบประชาธิปไตย เช่น การรัฐประหาร นายกษัตริย์ราชทาน รัฐบาลแห่งชาติ หรืออื่น ๆ วาทกรรมเหล่านี้ถูกปฏิเสธจากเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นแสวงหาระบบการเมืองที่ให้ประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันเราจึงไม่พบเห็นปรากฏการณ์การเรียกร้องหรือการสร้างโอกาส

ทางการเมืองให้แก่การรัฐประหาร การร้องขอนายกฯพระราชทาน ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เนื่องจากการแข่งขันทางการเมืองเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนในสังคมผ่านการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม คือ หัวใจสำคัญของการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันพึงปรารถนา

บทที่ 6

กระบวนการของรัฐในการควบคุมการต่อต้านบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงกระบวนการที่ฝ่ายรัฐบาล หน่วยงานความมั่นคง รวมถึงเครือข่ายมวลชนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล นำมาใช้สำหรับจัดการและตอบโต้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตหรือบนสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งในแง่ของความพยายามในการควบคุมเนื้อหาและควบคุมการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ผ่านตัวบทกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6.1 กฎหมายและมาตรการควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน

กฎหมายและมาตรการควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต หมายรวมถึง การบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลในการควบคุม จัดการ รวมถึงการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ไหลเวียนและแพร่กระจายอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือแม้กระทั่งการขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีงามของสังคมตามมุมมองของรัฐและฝ่ายปกครอง ทั้งนี้ กฎหมายและมาตรการที่ถูกนำมาใช้สำหรับ “การควบคุมการต่อต้านรัฐบาลบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต” ในระหว่างช่วงปี 2563 - 2565 ภายใต้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่ามีกฎหมายและมาตรการหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 (2) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (3) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในข้อกำหนดฉบับที่ 29 ว่าด้วยการห้ามเผยแพร่ข่าวสารที่สร้างความหวาดกลัวในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 (4) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (5) ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) โดยรัฐบาล และ (6) การจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center) เหล่านี้เป็นกลไกที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอินเทอร์เน็ตของรัฐบาล ผ่านการกำกับดูแลทางตรงด้วยกฎหมาย และรวมถึงการกำกับดูแลผ่านมาตรการต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยในการรักษาอำนาจและความมั่นคงของคณะรัฐบาล

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560

แม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มการใช้งานอินเทอร์เน็ตในปี 2530 (The Knowledge Provider, 2559) แต่ทว่าการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตรวมถึงเนื้อหาในระบบอินเทอร์เน็ตอย่างจริงจังเพิ่งเริ่มต้นขึ้นจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตด้วยกลไกทางกฎหมายครั้งแรกในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวใช้ระยะเวลาเกือบสิบปี โดยริเริ่มขึ้นเมื่อปี 2541 ในสมัยของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ผ่านการจัดทำโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศที่เสนอโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากเล็งเห็นว่าปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการก่ออาชญากรรมที่รุนแรงและสร้างความเสียหายมากขึ้นทั้งต่อตัวบุคคลและกระทบถึงความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการวางหลักเกณฑ์เพื่อให้เกิดวินัยในการใช้คอมพิวเตอร์ของคนในสังคม (พัทธมน วงศ์นาค, 2560, น. 62 - 63)

ในตอนต้นร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวใช้ชื่อเดิมว่า “ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ...” แต่ทว่าต่อมาในสมัยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ทางคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ทำการตรวจพิจารณาและเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ...” เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติความผิดบางประการที่ไม่ถึงกับเป็นการประกอบอาชญากรรม และร่างกฎหมายฉบับนี้ก็มุ่งเน้นที่การคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์และระบบคอมพิวเตอร์เป็นสำคัญ มิได้มีแต่บทบัญญัติที่เป็นการประกอบอาชญากรรมโดยใช้คอมพิวเตอร์เสียทั้งหมด (สุนทร เปลียนสี, ม.ป.ป.) ซึ่งต่อมาร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ประสบความสำเร็จประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ปี 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม ปี 2550 เป็นต้นมา

โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

หมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการกำหนดฐานความผิด องค์ประกอบความผิด และบทกำหนดโทษแก่การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ความผิดเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ หรืออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาทิ การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ การดักจับข้อมูลของผู้อื่นในระบบคอมพิวเตอร์ การขัดขวาง

รบกวนการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น เป็นต้น (มาตรา 5 - 13) และ 2) ความผิดที่เกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งรวมถึงเนื้อหาอินเทอร์เน็ต (มาตรา 14 - 16 และมาตรา 20)

หมวด 2 พนักงานเจ้าหน้าที่ นับเป็นกลไกพิเศษที่สร้างขึ้นโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมี “พนักงานเจ้าหน้าที่” ซึ่งหมายความถึง บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มาทำหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวน โดยมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งต้องใช้วิธีการทางคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์สำหรับพิสูจน์การกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2550, น. 73) ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะความผิดในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (หมวดที่ 2 มาตรา 18 - 30)

นอกเหนือจากนี้ การประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้มีการระบุนสาเหตุหรือเหตุผลของการประกาศใช้ไว้ในหน้าสุดท้ายของประกาศราชกิจจานุเบกษาไว้ว่า เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือวิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน สมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำดังกล่าว (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550, 2550) ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปได้ว่านอกจากการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับระบบหรืออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นความมุ่งหมายแต่แรกของการร่างกฎหมายฉบับนี้แล้ว ภาครัฐยังมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการกำกับดูแลในด้านเนื้อหาอินเทอร์เน็ตอีกด้วยเช่นกัน (พัทธมน วงศ์นาค, 2560, น. 71)

ทั้งนี้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ 2550 ฉบับนี้มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับ “การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต” ดังต่อไปนี้

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

มาตรา 15 ผู้ให้บริการผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14

มาตรา 16 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยสุจริต ผู้กระทำไม่มีความผิด ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

มาตรา 20 ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาคสองลักษณะที่ 1 หรือลักษณะที่ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการระงับการทำให้แพร่หลายนั้นเอง หรือสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้

ทั้งนี้ มาตราดังกล่าวถือเป็นครั้งแรกที่มีการให้อำนาจแก่ภาครัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์ โดยกฎหมายกำหนดวิธีการค่อนข้างเข้มงวด คือไม่ได้ให้อยู่ในดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและได้รับอนุญาตจากศาล จึงจะสามารถปิดกั้นเว็บไซต์ได้ เนื่องจากการปิดกั้นเว็บไซต์อาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นหรือการติดต่อสื่อสาร (พิพัฒน์ วงศ์นาค, 2560, น. 76)

ต่อมาในสมัยของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ฉบับดังกล่าว โดยผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2559 ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2560 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2560 เป็นต้นมา จึงนำมาสู่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่ยังคงเป็นกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้คนในสังคมเช่นเดิมต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 14 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกนำมาบังคับใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพการแสดงออกบนโลกออนไลน์ของประชาชน และยิ่งไปกว่านั้น การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมักถูกพ่วงเข้ากับการกระทำความผิดในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหรือการเมือง ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 หรือมาตรา 116 (ณัฐวรรธน์ แก้วจูน, 2564) เหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นในสังคมช่วงที่เกิดการชุมนุมและการจัดกิจกรรมแสดงออกและเรียกร้องทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ตั้งแต่ช่วงปี 2563 เป็นต้นมา

สำหรับบทบัญญัติใหม่ของมาตรา 14 พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ปี 2560 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560, 2560, น. 26 - 27)

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้

อย่างไรก็ตาม รายละเอียดที่แก้ไขในมาตรา 14 พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์นั้น มีเนื้อหาที่คลุมเครือหลายข้อความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 14(1) ที่มีการเพิ่มคำว่า “ที่บิดเบือนหรือปลอม” เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่นำเข้าสู่ระบบอันเป็นความผิด ทั้งนี้ เดิมเจตนารมณ์ที่แท้จริง

ของมาตรา 14(1) นั้น ต้องการที่จะป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับตัวระบบ กล่าวคือ ใช้สำหรับเอาผิดกับผู้ที่ทำข้อมูลปลอมเพื่อหลอกลวงเอาทรัพย์สิน (Phishing) ของบุคคลอื่น เป็นการฉ้อโกงกันทางออนไลน์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยทั่วไป แต่ทว่าเมื่อมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเกิดขึ้นจึงแสดงให้เห็นว่าการเพิ่มคำว่า “บิดเบือน” หรือ “ปลอม” เข้าไปเป็นองค์ประกอบความผิด ผู้ร่างกฎหมายจึงจะให้นำมาตรา 14(1) มาใช้ฟ้องคดีต่อการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับความจริงทั้งหมด ทำให้มาตรา 14(1) ถูกเขียนให้ตีความได้กว้างมากขึ้น และห่างไกลออกไปจากเจตนารมณ์เดิมที่มุ่งเอาผิดกับเพียงหน้าเว็บไซต์ปลอม จนครอบคลุมไปถึงการแสดงความคิดเห็นได้หลายรูปแบบ (ณัฐวรรณ แก้วจู, 2564; ไอลอร์, 2560, 2561c)

ข้อความที่มีลักษณะคลุมเครือเช่นนี้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐในฐานะผู้ใช้และตีความกฎหมายสามารถตีความเพื่อนำมาปิดกั้นการใช้เสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Expression) ของประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน ที่ทำให้ประชาชนในสังคมเกิดความสงสัย ใคร่รู้ รวมถึงไม่พอใจต่อการบริหารงานของคณะรัฐบาล และการที่ประชาชนใช้เสรีภาพในการแสดงออก การนำเสนอข้อมูลที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือสถาบันการเมืองอื่น ๆ หรือการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ประกอบความคิดเห็นของตนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ก็อาจถูกตีความว่าเป็นข้อมูลที่ “บิดเบือน” ได้ด้วยเช่นกัน (ณัฐวรรณ แก้วจู, 2564)

ในขณะเดียวกัน ในมาตรา 14(2) ก็มีการเพิ่มคำว่า “ความปลอดภัยสาธารณะ” “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” และ “โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ” ซึ่งจากฉบับเดิมที่ได้มีการระบุไว้ให้มาตรา 14(2) เอาผิดกับการนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จสองลักษณะ คือ หนึ่ง น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ และสอง ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ซึ่งก็สามารถตีความเอาผิดกับเนื้อหาบนโลกออนไลน์ได้อยู่แล้ว ดังนั้น การเพิ่มนิยามใหม่ที่มีลักษณะตีความได้กว้าง ก็จะทำให้กฎหมายดังกล่าวสามารถบังคับใช้กับการจำกัดการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ได้กว้างขวางมากขึ้น รวมถึงคำว่าก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชนก็เป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก และไม่ชัดเจนว่าประชาชนได้รับข้อมูลแล้วตื่นตระหนกกันมากแค่ไหน (ไอลอร์, 2561c) ด้วยเหตุนี้ ถ้อยคำที่ตีความได้กว้างขวางจากตัวบทกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้รัฐสามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อกำจัดและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้เห็นต่างได้ (ณัฐวรรณ แก้วจู, 2564)

นอกเหนือจากนี้ ในมาตรา 14(5) ที่เป็นการบัญญัติกำหนดความผิดแก่ประชาชนทั่วไปที่ “ส่งต่อ” ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ที่แม้ว่าจะมีองค์ประกอบว่าที่ส่งต่อต้องเจตนาโดย “รู้อยู่แล้ว” ว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) และ (4) แต่การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ถือเป็นกลยุทธทางกฎหมายของรัฐที่เมื่อพิจารณาแล้วอาจมีขึ้นเพื่อการสร้าง “บรรยากาศของความหวาดกลัว” ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มุ่งเอาผิดเฉพาะกับผู้เผยแพร่เพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงผู้ที่ส่งต่อหรือแชร์ (share) ข้อมูลเหล่านั้นด้วยเช่นกัน (โอลอร์, 2561b) ดังนั้นเมื่อความผิดตามมาตรา 14 พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มีโทษอาญาที่ค่อนข้างสูง รวมถึงการบัญญัติกฎหมายโดยใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือและไม่ชัดเจน เช่น ในมาตรา 14(1) และมาตรา 14(2) ทำให้ประชาชนที่ต้องการนำเสนอ ส่งต่อข่าวสารหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งประเด็นเรื่องของการเมือง การแพร่ระบาดของโควิด-19 การจัดสรรวัคซีนของภาครัฐ หรือในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ก็อาจทำให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวว่าการกระทำดังกล่าวของตนอาจถูกตีความว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดได้ และอาจเกิดการ “เซ็นเซอร์ตัวเอง” ตามมาเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น (ณัฐวรณัน แก้วจู, 2564)

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

ร่างพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เป็นหนึ่งในกฎหมายที่รัฐบาลภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พยายามผลักดันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 ท่ามกลางเสียงคัดค้านจากสาธารณะ (โอลอร์, 2561e) จนกระทั่งในที่สุด เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ก็มีมติเห็นชอบร่างกฎหมายดังกล่าว ซึ่งส่งผลทำให้ร่าง พ.ร.บ. ความมั่นคงไซเบอร์ฯ ได้รับการประกาศใช้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอินเทอร์เน็ตอีกประเภทหนึ่ง

โดยทั่วไป “ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงปลอดภัยในระบบ (network) และข้อมูล (data) โดยภัยคุกคามทางไซเบอร์นั้น หมายถึง การกระทำที่สร้างความเสียหายต่อระบบและข้อมูลที่ทำให้ระบบและข้อมูลนั้นไม่เป็นความลับ ไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน หรือขาดความครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับบทนิยาม “ภัยคุกคามไซเบอร์” ตาม พ.ร.บ. ความมั่นคงไซเบอร์ฯ ในมาตรา 3 ที่ระบุว่า “ภัยคุกคามไซเบอร์ หมายความว่า การกระทำหรือการดำเนินการใด ๆ โดยมีขอบ โดยใช้คอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมไม่พึงประสงค์

โดยมุ่งหมายให้เกิดการประทุษร้ายต่อระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อการทำงานของคอมพิวเตอร์ ระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง” จากนิยามดังกล่าวภัยคุกคามไซเบอร์ตามกฎหมาย พ.ร.บ.ความมั่นคงไซเบอร์ฯ จึงเป็นเรื่องของความปลอดภัยทางระบบหรือเป็นเรื่องทางเทคนิคที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล (ไอลอร์, 2562c)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า พ.ร.บ.ความมั่นคงไซเบอร์ฯ มาตรา 3 จะตีกรอบให้ภัยคุกคามไซเบอร์หมายถึงการโจมตีข้อมูลและระบบทางไซเบอร์ ทำให้กฎหมายฉบับนี้ไม่อาจเอามาใช้เพื่อปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากรัฐบาลได้ แต่ทว่าในมาตรา 60 นั้นกลับเปิดทางให้ตีความขยายความหมายของภัยคุกคามไซเบอร์ให้กว้างขึ้น เนื่องจากการกำหนดลักษณะของภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยแบ่งออกเป็นสามระดับ คือ (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562, 2562)

(1) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับไม่ร้ายแรง หมายถึง ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญถึงระดับที่ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศหรือการให้บริการของรัฐด้อยประสิทธิภาพลง

(2) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับร้ายแรง หมายถึง ภัยคุกคามที่มีลักษณะการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยมุ่งหมายเพื่อโจมตีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศและการโจมตีดังกล่าวมีผลทำให้ระบบคอมพิวเตอร์หรือโครงสร้างสำคัญทางสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ ความมั่นคงของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การป้องกันประเทศ เศรษฐกิจ การสาธารณสุข ความปลอดภัยสาธารณะ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนเสียหาย จนไม่สามารถทำงานหรือให้บริการได้

(3) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับวิกฤติ หมายถึง ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับวิกฤติที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1) เป็นภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เกิดจากการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระดับที่สูงขึ้นกว่าภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับร้ายแรง โดยส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศในลักษณะที่เป็นวงกว้าง จนทำให้การทำงานของหน่วยงานรัฐหรือการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศที่ให้กับประชาชน

ล้มเหลวทั้งระบบ จนรัฐไม่สามารถควบคุมการทำงานส่วนกลางของระบบคอมพิวเตอร์ของรัฐได้ หรือการใช้มาตรการเยียวยาตามปกติในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้และมีความเสี่ยงที่จะลุกลามไปยังโครงสร้างพื้นฐานสำคัญอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งอาจมีผลทำให้บุคคลจำนวนมากเสียชีวิตหรือระบบคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์จำนวนมากถูกทำลายเป็นวงกว้างในระดับประเทศ

3.2) เป็นภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกอัครราชทูตและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกฉุนและร้ายแรง

ทั้งนี้ ในทัศนะของ **สถณี อาชวานันทกุล (2562)** เห็นว่ากฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ดังกล่าวมีการใช้ถ้อยคำที่ตีความได้กว้างและไม่รัดกุม โดยเฉพาะในข้อที่ 3.2 ที่มีการใส่คำว่า “**อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ**” การเขียนกฎหมายเช่นนี้สุ่มเสี่ยงที่จะเอาไปใช้กับเรื่องการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ และทำให้เรื่องภัยคุกคามไซเบอร์ครอบคลุมไปถึงประเด็น “เนื้อหา” บนโลกออนไลน์มากกว่าเรื่องของระบบ รวมถึงสิ่งที่ขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัดของกฎหมายฉบับนี้คือ นิยามของภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับไม่ร้ายแรงพูดถึงความเสี่ยงเรื่อง “ระบบคอมพิวเตอร์” เป็นหลัก ในขณะที่นิยามของภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับวิกฤติกลับพูดถึง “ภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ” ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายไซเบอร์ของต่างประเทศที่มีการนิยามความมั่นคงทางไซเบอร์ไว้ค่อนข้างแคบคือหมายถึงภัยต่อตัวระบบคอมพิวเตอร์มากกว่า เนื่องจากกฎหมายไซเบอร์มีไว้เพื่อป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ในกฎหมาย พ.ร.บ.ความมั่นคงไซเบอร์ฯ นี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน รับมือ ประเมิน ปราบปราม รวมถึงระงับภัยคุกคามทางไซเบอร์ในแต่ละระดับ ซึ่งส่งผล

ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถขอข้อมูลจากบุคคลใดก็ได้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงในบางกรณีเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่จำเป็นต้องมีหมายศาลรองรับก่อนแต่อย่างใด โดยมีรายละเอียดตามมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 62 เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ ให้เลขาธิการคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (กมช.) สั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- (1) มีหนังสือขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อมาให้ข้อมูลภายในระยะเวลาที่เหมาะสมและตามสถานที่ที่กำหนด หรือให้ข้อมูลเป็นหนังสือเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์
- (2) มีหนังสือขอข้อมูล เอกสาร หรือสำเนาข้อมูลหรือเอกสารซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้อื่นเป็นประโยชน์แก่การดำเนินการ
- (3) สอบถามบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวพันกับภัยคุกคามทางไซเบอร์
- (4) เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์หรือสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องหรือคาดว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับความยินยอมจากผู้ครอบครองสถานที่นั้น

มาตรา 65 ในการรับมือและบรรเทาความเสียหายจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ใน ระดับร้ายแรง คณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (กกม.) มีอำนาจออกคำสั่งเฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้ครอบครอง ผู้ใช้คอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ หรือผู้ดูแลระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีเหตุอันเชื่อได้ว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) ฝักระวังคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ในช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง
- (2) ตรวจสอบคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์เพื่อหาข้อบกพร่องที่กระทบต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ วิเคราะห์สถานการณ์ และประเมินผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์

(3) ดำเนินมาตรการแก้ไขภัยคุกคามทางไซเบอร์เพื่อจัดการข้อบกพร่องหรือกำจัดชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ หรือระดับบรรเทาภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ดำเนินการอยู่

(4) รักษาสถานะของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อดำเนินการทางนิติวิทยาศาสตร์ทางคอมพิวเตอร์

(5) เข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์

มาตรา 66 ในการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ใน ระดับร้ายแรง กกม. มีอำนาจปฏิบัติการหรือสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) เข้าตรวจสอบสถานที่ โดยมีหนังสือแจ้งถึงเหตุอันสมควรไปยังเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เพื่อเข้าตรวจสอบสถานที่นั้น หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์

(2) เข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ ระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ ทำสำเนา หรือสกัดคัดกรองข้อมูลสารสนเทศหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์

(3) ทดสอบการทำงานของคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือถูกใช้เพื่อค้นหาข้อมูลใด ๆ ที่อยู่ภายใน หรือใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์นั้น

(4) ยึดหรืออายัดคอมพิวเตอร์ ระบบคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ใด ๆ เฉพาะเท่าที่จำเป็นซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเกี่ยวข้องกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ เพื่อการตรวจสอบหรือวิเคราะห์ ทั้งนี้ ไม่เกินสามสิบวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวให้ส่งคืนคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ใด ๆ แก่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองโดยทันทีหลังจากเสร็จสิ้นการตรวจสอบหรือวิเคราะห์

ทั้งนี้ การจะเข้าถึงข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์ การทำสำเนา การเจาะระบบ หรือยึดอายัดในกรณีที่เป็นภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับร้ายแรงนั้น เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการ ‘ขอหมายศาล’ เพื่อให้มีอำนาจในการดำเนินการ แต่ถ้าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่มี ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับวิกฤติ

ตามมาตรา 68 เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องยื่นขอหมายศาล และค่อยดำเนินการภายหลังได้

นอกเหนือจากนี้ พ.ร.บ.ความมั่นคงไซเบอร์ฯ ฉบับนี้ ยังสร้างมาตรการบีบบังคับให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานรักษาการตามกฎหมายนี้ โดยสร้างบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 70 - 77 ตั้งแต่เจ้าพนักงาน ผู้ล่องรู้ นิติบุคคล ผู้ขัดขวาง ผู้ไม่ให้ความร่วมมือ (ทศพล ทรรศนกุลพันธ์, 2562, น. 138) โดยมาตรา 77 ได้สร้างความรับผิดชอบที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นอีกหนึ่งในกฎหมายที่นอกจากรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จะนำมาใช้เพื่อรับมือกับวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) แล้ว พระราชกำหนดดังกล่าวยังถูกนำมาใช้เพื่อกำกับและควบคุมข่าวสารภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการห้ามเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องหรือสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชนในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังที่ปรากฏให้เห็นได้จากการออกข้อกำหนดฉบับที่ 29 ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ว่าด้วยการห้ามเผยแพร่ข่าวสารที่สร้างความหวาดกลัวในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ปี 2564 (ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 29), 2564) ดังความว่า

“โดยที่มีการเผยแพร่โดยทั่วไปซึ่งข้อความอันเป็นเท็จที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดหรือสับสน ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องจนเกิดความเสียหายหรือเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้นในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

ของประชาชน หรือการรักษาสุขภาพของประชาชนโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต อันเป็นการซ้ำเติมสถานการณ์ฉุกเฉินให้วิกฤติยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีมาตรการที่กำหนดให้การใช้สิทธิหรือเสรีภาพในการแสดงออกเป็นไปอย่างมีเหตุผล ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงและมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวมในสถานการณ์ฉุกเฉินเช่นนี้ตามกรอบที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นายกรัฐมนตรีออกข้อกำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ห้ามผู้ใดเสนอข่าว จำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสิ่งอื่นใด ที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อ 2 ในกรณีมีการเผยแพร่ข้อความหรือข่าวสารตามข้อ 1 ในอินเทอร์เน็ต ให้สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) แจ้งผู้รับใบอนุญาตการให้บริการอินเทอร์เน็ตตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทุกรายทราบ และให้ผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวทุกรายมีหน้าที่ตรวจสอบว่าข้อความหรือข่าวสารดังกล่าวมีที่มาจากเลขที่อยู่ไอพี (IP address) ไต หากเป็นเลขที่อยู่ไอพี (IP address) ที่ตนเป็นผู้ให้บริการ ให้แจ้งรายละเอียดตามที่สำนักงาน กสทช. กำหนด ให้สำนักงาน กสทช. ทราบ และให้ระงับการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่เลขที่อยู่ไอพี (IP address) นั้นทันที

ให้สำนักงาน กสทช. ส่งรายละเอียดตามที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่งให้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเร็วเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตให้บริการอินเทอร์เน็ต และให้สำนักงาน กสทช. ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป”

ซึ่งในเวลาต่อมา ตัวแทนจากสื่อมวลชนออนไลน์และภาคีนักกฎหมายเพื่อสิทธิมนุษยชนได้ยื่นฟ้องพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ให้

เพิกถอนคำสั่งฉบับนี้ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ละเมิด ปิดกั้น และคุกคามการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพในข้อมูลข่าวสารของประชาชน และยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างเกินพอดีเกี่ยวกับการสั่งระงับสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมถึงการใช้ถ้อยคำอย่าง “ความหวาดกลัว” “ความมั่นคง” “ความสงบเรียบร้อย” หรือ “ศีลธรรมอันดี” ตามที่ปรากฏในข้อกำหนดนั้นคลุมเครือและกว้างจนเกินไป ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการตีความกฎหมายได้หลากหลายทิศทาง และในเวลาต่อมา พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต้องออกประกาศยกเลิกข้อกำหนดดังกล่าวไปในที่สุด (BBC News, 2564b)

อย่างไรก็ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีผลบังคับใช้กับการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนท้องถนนอยู่ไม่น้อย เนื่องจากพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 9 ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในการออกข้อกำหนดและคำสั่ง “ห้ามชุมนุม” ซึ่งส่งผลทำให้การชุมนุมทางการเมืองในขณะนั้นเป็นการกระทำที่เข้าข่ายผิดกฎหมาย รวมถึงส่งผลทำให้ผู้ที่ถูกดำเนินคดีข้อหาฝ่าฝืน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จากการชุมนุมหรือทำกิจกรรมทางการเมืองเป็นจำนวนไม่น้อย (เจณิตตา จันทวงษา, 2565) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นอกจากจะถูกนำมาใช้เพื่อปราบปรามการชุมนุมและจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกของฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลแล้ว รัฐยังมีความพยายามที่จะใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ดังกล่าว ในการควบคุมข้อมูลข่าวสารบนโลกอินเทอร์เน็ตที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์หรือความน่าเชื่อถือของคณะรัฐบาล อันเนื่องมาจากการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับรัฐบาลของประชาชนที่เกิดขึ้นในโลกโซเชียล แม้ว่าในเวลาต่อมาข้อกำหนดดังกล่าวจะถูกเพิกถอนไปแล้วก็ตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” คือ กฎหมายที่ว่าด้วยการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง โดยมีการบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี” ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพิ่มสูงมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของการควบคุมการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ การปราบปรามการชุมนุมประท้วงทาง

การเมือง การกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง รวมถึงการสร้างบรรยากาศความกลัวแก่ประชาชน จนเรียกได้ว่าเป็นยุคสมัยที่มีการนำกฎหมายมาตรา 112 มาบังคับใช้ที่สูงที่สุดในประวัติศาสตร์

นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์เรียกร้องทางการเมืองและการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลในช่วงปี 2563 เป็นต้นมา พบว่ามีผู้ที่ถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกและการชุมนุมทางการเมืองในข้อหาตามมาตรา 112 อย่างน้อย 227 คน ใน 245 คดี โดยในจำนวนเหล่านี้มีความหลากหลายของการกระทำ ความผิดตามมาตรา 112 ที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่คดีความที่เกี่ยวข้องกับการปราศรัยในการชุมนุม รวมถึงการแสดงออกในรูปแบบอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การตีตบ้าย พิมพ์หนังสือ แปะสติ๊กเกอร์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2566b) การเผา/ทำลายรูปพระบรมฉายาลักษณ์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564a, 2564c) รวมถึงการแต่งกายเลียนแบบ/ล้อเลียน (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564b, 2565d) เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่ามาตรา 112 ถูกนำมาใช้ในการควบคุมการเคลื่อนไหวและการแสดงออกที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์หรือโลกอินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน ตั้งแต่การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการโพสต์ (post) แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ หรือแม้กระทั่งการแชร์ (share) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ในประเด็นเรื่องต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้ สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายมาตรา 112 มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันอยู่ไม่น้อย โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการชุมนุมทางการเมืองในปัจจุบันที่กลุ่มผู้ชุมนุมได้มีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างตรงไปตรงมา รวมถึงประเด็นเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ก็เป็นหนึ่งในข้อเรียกร้องทางการเมืองที่กลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลทำให้ทางฝ่ายรัฐบาลมีการนำกฎหมายมาตรา 112 มาบังคับใช้เพื่อ “ตอบโต้” การเคลื่อนไหวประท้วงทางการเมืองของกลุ่มผู้ชุมนุม ดังที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ออกแถลงการณ์ถึงสถานการณ์ทางการเมือง เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563 โดยประกาศไว้ว่า “รัฐบาลและหน่วยงานด้านความมั่นคงจำเป็นต้องเพิ่มความเข้มข้นในการปฏิบัติ โดยจะบังคับใช้กฎหมายทุกฉบับ ทุกมาตราที่มีอยู่ ดำเนินการต่อผู้ชุมนุมที่กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมาย” (BBC News, 2563a, 2563b) ซึ่งหลังจากนั้นก็ปรากฏการรายงานข่าวว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะเริ่มกลับมาบังคับใช้ข้อหา “หมิ่นประมาทกษัตริย์” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 อีกครั้ง หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบังคับใช้มาตั้งแต่ช่วงปี 2561 เป็นต้นมา

ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะพิเศษของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 คือ การที่เปิดโอกาสให้บุคคลใดสามารถเป็นผู้ฟ้องคดีได้ทั้งสิ้น จึงส่งผลทำให้มีบุคคลถูกแจ้งความในข้อหาตามมาตรา 112 ได้ง่ายมากขึ้น เนื่องจากทุกอย่างขึ้นอยู่กับความดีความชอบของบุคคลผู้หนึ่งที่เป็นผู้ฟ้องร้อง (สาวตรี สุขศรี, 2564) ซึ่งในบริบทของสังคมไทยเองที่ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวความคิดเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ ที่เป็นใหญ่และอยู่เหนือแนวคิดอื่น ๆ จึงส่งผลทำให้ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมโดยเฉพาะฝ่ายอนุรักษ์นิยม ชับเคลื่อนให้มีการใช้ข้อกฎหมายดังกล่าวเอาผิดกับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองอย่างเข้มข้น (นพพล อาชามาส, 2558, น. 51) ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มไทยภักดี (ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองในชื่อเดียวกัน) เป็นกลุ่มฝ่ายขวาที่พยายามผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมาย มาตรา 112 ทั้งในรูปแบบของการแสดงจุดยืนสนับสนุนคัดค้านการแก้ไขมาตรา 112 ไปจนถึงการแจ้งความเอาผิดตามมาตรา 112 ต่อกลุ่มผู้ชุมนุมและฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล (The Standard, 2564; บัณฑิต จันทรโรจนกิจ และนน ศุภสาร, ม.ป.ป.-a) ด้วยเหตุนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จึงเป็นกฎหมายที่ไม่ใช่แค่วิธีการตอบโต้จากฝ่ายรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ทว่าฝ่ายภาคประชาชนเองก็เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการเรียกร้องและสนับสนุนการใช้กฎหมายดังกล่าวในการเอาผิดกับกลุ่มผู้ชุมนุมที่เคลื่อนไหวประท้วงในปัจจุบัน ซึ่งในแง่นี้ มาตรา 112 จึงเป็นกฎหมายที่มีอำนาจบังคับใช้ที่กว้างขวางมาก สามารถเอาผิดกับการกระทำที่เกิดขึ้นได้ในหลากหลายลักษณะ ทั้งที่เกิดขึ้นในรูปแบบทั่วไปหรือที่เกิดขึ้นผ่านการเคลื่อนไหวในโลกอินเทอร์เน็ต เพียงเพราะแค่เห็นว่าการกระทำเหล่านั้นเข้าข่ายการหมิ่นประมาท จบจ้วง ล้วงเกิน หรือพาดพิงสถาบันกษัตริย์ตามความคิดเห็นส่วนบุคคล ก็สามารถกลายมาเป็นปัญหาคดีความทางการเมืองได้อย่างง่ายดาย

ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO)

การกำกับดูแลเนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตของรัฐบาล ไม่ได้มีเพียงแค่การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกำกับควบคุมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ทว่าปัจจุบันยังมีกลไกอื่น ๆ ที่รัฐบาลและกองทัพนำมาใช้เพื่อควบคุมทิศทางของข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ที่ไหลเวียนอยู่ภายในระบบอินเทอร์เน็ต ดังที่ในช่วงหนึ่งปรากฏให้เห็นว่ามีกองทัพอวตาร (avatar) จำนวนหนึ่งเข้ามาแสดงความคิดเห็นด้วยข้อความ/เนื้อหาในลักษณะซ้ำ ๆ ในเชิงสนับสนุนชื่นชมรัฐบาล รวมถึงโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ โดยที่บัญชีแอคเคาท์ (account) เหล่านั้นมีลักษณะร่วมกันคือ เพิ่งสมัครบัญชีใช้งานได้ไม่นาน ไม่เปิดเผยชื่อหรือใช้รูปโปรไฟล์จริง มีจำนวนเพื่อนในโซเชียลมีเดีย น้อย รวมถึงไม่ปรากฏกิจกรรมใด ๆ ย้อนหลัง ฯลฯ (Pongpiphat Banchanont, 2562)

ปรากฏการณ์เช่นนี้คือมาตรการอย่างหนึ่งในการควบคุมอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลหรือที่เรียกกันว่า “ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร” (Information Operation: IO)

“ไอโอ” หรือ “ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร” เป็นแนวทางปฏิบัติการทางทหารที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างผลกระทบหรือสร้างอิทธิพลต่อกระบวนการรับรู้ข่าวสาร ระบบสารสนเทศของฝ่ายตรงข้าม หรือกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ รวมไปถึงการปฏิบัติการเพื่อป้องกันข่าวสารและระบบสารสนเทศของฝ่ายตนจากการกระทำของฝ่ายตรงข้าม (WAY magazine, 2563) ทั้งนี้ ในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองไทยในปัจจุบันที่มีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่าสมรรถุมิของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารนั้นอยู่ในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นหลัก โดยจุดมุ่งหมายของปฏิบัติการดังกล่าว คือ การเผยแพร่เนื้อหาที่สนับสนุนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ และสถาบันกษัตริย์ ควบคู่ไปกับการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบบุคคลที่แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในพื้นที่ออนไลน์ รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาโจมตีฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล โดยการนำเอาข้อมูลด้านลบของฝ่ายตรงข้ามมาเปิดเผยและส่งต่อ (บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ และนน ศุภสาร, ม.ป.ป.-b) ทั้งในรูปแบบของการจ้างเอกชนมาทำงาน รวมถึงการใช้เจ้าหน้าที่ทหารในการปฏิบัติการดังกล่าวโดยตรง (Karoop Chetpayark, 2564)

อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลไทยเริ่มเป็นที่รับรู้ในวงกว้างมากขึ้น มีที่มาจากนายวิโรจน์ ลักขณาอดิศร ส.ส.บัญชีรายชื่อ อดีตพรรคอนาคตใหม่ ที่อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลว่ามีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับการที่กองทัพใช้งบประมาณและภาษีประชาชนมาปฏิบัติการด้านข่าวสาร ทำสงครามจิตวิทยากับผู้เห็นต่างผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (ไทยรัฐ, 2563b) ซึ่งต่อมาประเด็นดังกล่าวได้รับการยืนยันมากขึ้นจากหลักฐานที่มาจากแพลตฟอร์ม ยกตัวอย่างเช่น การเผยแพร่รายงานของฝ่ายความปลอดภัยของทวิตเตอร์ (Twitter Safety) เกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีที่เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารหรือไอโอ ซึ่งระบุถึง 5 ประเทศที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย คิวบา รัสเซีย และไทย โดยบัญชีที่เป็นเครือข่ายของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของไทยนั้นถูกระงับไปจำนวนทั้งสิ้น 926 บัญชี และบัญชีก่อนหน้านั้นเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับกองทัพไทย (Twitter Safety, 2020) ทั้งนี้ ศูนย์สังเกตการณ์อินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford Internet Observatory) ได้วิเคราะห์ข้อมูลบัญชีไอโอไทยที่ถูกทางทวิตเตอร์สั่งระงับการใช้งานว่า ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของกองทัพบกครั้งนี้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐด้วยตัวเอง (cheerleading without fans) เป็นปฏิบัติการที่ส่งผลกระทบน้อย (low-impact) จากการใช้วิธีที่ไม่ซับซ้อน (unsophisticated) โดยพฤติกรรมและเนื้อหาของปฏิบัติการนั้นมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุน

กองทัพและทหาร ซึ่งชมกองทัพและรัฐบาลเรื่องโควิด-19 เบี่ยงเบนประเด็นและลดการวิจารณ์กองทัพ รวมถึงการโจมตีพรรคการเมืองที่อยู่ข้างตรงข้ามรัฐบาล (Goldstein et al., 2020)

นอกเหนือจากนี้ เฟซบุ๊กเป็นอีกหนึ่งแพลตฟอร์มที่ออกมารายงานเกี่ยวกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของกองทัพไอโอในไทย โดยดำเนินการลบและปิดบัญชีผู้ใช้และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการดังกล่าวไปจำนวนทั้งสิ้น 185 บัญชี ประกอบไปด้วยบัญชีผู้ใช้ 77 แอคเคาท์ เพจเฟซบุ๊ก 72 เพจ และกลุ่มในเฟซบุ๊กอีก 18 กลุ่ม ทั้งนี้ ฝ่ายนโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์ของเฟซบุ๊กได้ระบุด้วยว่าพบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างปฏิบัติข้อมูลข่าวสารของบัญชีเหล่านั้นกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) (Facebook, 2021; โสภณ ศุภมั่งมี, 2564) ซึ่งในเวลาต่อมาทางกองทัพได้ออกมาปฏิเสธประเด็นดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าการอบรมให้ความรู้ทางทหารเรื่องออนไลน์และปฏิบัติการข่าวสารเป็นเรื่องปกติในหลักสูตรทางทหาร ถือเป็นปฏิบัติการทางทหารรูปแบบหนึ่งที่มีใช้อยู่ในกองทัพหลายประเทศทั่วโลก จึงจำเป็นที่ทหารไทยจะต้องเรียนรู้ให้เท่าทันกับต่างประเทศ เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันประเทศได้ (BBC News, 2563d) แม้ว่าจะมีการเปิดเผยหลักฐานทั้งเอกสาร ภาพถ่าย รวมถึงบทสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานไอโอตัวจริงก็ตาม (ประชาไท, 2564a; มติชนออนไลน์, 2564)

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand)

การพัฒนาและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลทำให้ปัจจุบันมีช่องทางการสื่อสารใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของระบบคอมพิวเตอร์ สื่อสังคมออนไลน์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันทีทั้งที่และทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงยังส่งผลเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ทำให้ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชาชนไม่ได้ถูกผูกขาดโดยรัฐ หรือสื่อกระแสหลัก (mass media) ที่ถูกควบคุมโดยรัฐอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงมีความพยายามที่จะควบคุมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในระบบอินเทอร์เน็ต ผ่านการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center) เพื่อจัดการและแก้ไขกับปัญหาเรื่อง “ข่าวปลอม” (fake news) ที่แพร่กระจายอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม หรือ Anti-Fake News Center เป็นมาตรการที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแล กลั่นกรอง ตรวจสอบ และกำจัดข่าวปลอมหรือข้อมูลที่เป็นเท็จในโลกอินเทอร์เน็ต ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ตส.) ที่มี

การเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 ที่ผ่านมา โดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมมีบทบาทในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และรับแจ้งข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เผยแพร่อยู่ในสังคม (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวปลอมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น โรคระบาด ภัยพิบัติ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ข่าวที่สร้างความแตกแยกในสังคม ข่าวที่สร้างความเข้าใจผิดต่อสังคม ตลอดจนข่าวที่ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศ (The Standard, 2562) อย่างไรก็ตาม **เจษฎา ศาลาทอง (2562)** ได้ระบุไว้ว่าปัญหาของการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของรัฐบาลคือ รัฐบาลเป็นผู้ให้นิยามว่า “อะไรคือข่าวปลอม” จากมุมมองของตนเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ผ่านฉันทามติร่วมของผู้คนในสังคม จึงมีความเสี่ยงที่กลไกต่อต้านข่าวปลอมดังกล่าวจะกลายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของรัฐบาลในการจัดการกับบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ทัตเทพ ตีสุคนธ์ (2563)** ที่ได้ระบุว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข่าวปลอมของรัฐบาลมักมุ่งจัดการและปราบปรามข่าวปลอมที่เป็นโทษต่อรัฐบาลมากกว่าข่าวปลอมที่มุ่งโจมตีคู่แข่งทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่เฟซบุ๊กเพจหนึ่งมีการปลุกปั่นข่าวปลอมเรื่องธนาธรกล่าวพาดพิงสถาบันกษัตริย์ แต่ทว่าประเด็นดังกล่าวไม่ได้รับการจัดการแต่อย่างใด ข่าวปลอมในลักษณะเช่นนั้นยังคงปรากฏอย่างแพร่หลายบนสื่อสังคมออนไลน์ ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นเรื่องการเผยแพร่ข้อความล้อเลียนคำขวัญวันเด็กของนายกรัฐมนตรี กลับได้รับการจัดการจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมกลายเป็นสถาบันที่สร้างความชอบธรรมให้กับข่าวปลอมที่มุ่งโจมตีคู่แข่งทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของฝ่ายผู้มีอำนาจทางการเมือง (ทัตเทพ ตีสุคนธ์, 2563, น. 124 - 125)

นอกเหนือจากนี้ ในการอภิปรายการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2565 นายปกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์ สกฤต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อพรรคก้าวไกล ได้ร่วมชี้แจงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของรัฐบาล โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่อยู่ในการควบคุมดูแลของกระทรวงดิจิทัลฯ อันเป็นเหตุสมควรให้ตัดงบประมาณในส่วน of โครงการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมของรัฐบาลลง อันเนื่องมาจากปัญหาเหล่านี้ (ประชาไท, 2565d; พรรคก้าวไกล, 2564)

หนึ่ง ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมดำรงอยู่ไว้เพียงเพื่อดำเนินคดีปิดปากคน เนื่องจากศูนย์ทำหน้าที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลในการจัดการปัญหาข่าวปลอมด้วยการจำกัดเสรีภาพของประชาชนและสื่อเพื่อความมั่นคงของรัฐบาล

สอง การทำงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมไม่มีมาตรฐานและไม่เป็นกลาง โดยมีการเลือกปฏิบัติว่าจะตรวจสอบเรื่องใดหรือไม่ตรวจสอบเรื่องใด ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่สำนักข่าว The Matter ได้แจ้งไปยังศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมทางช่องทางร้องเรียนออนไลน์ ให้ตรวจสอบข้อมูลในเพจเฟซบุ๊ก ศบค. เรื่องแผนการส่งมอบวัคซีน COVID-19 ของ AstraZeneca ที่ว่าจะส่งให้ประเทศไทยเดือนละ 6 - 10 ล้านโดส ว่า ‘อาจไม่เป็นความจริง’ เนื่องจากในสัญญาที่รัฐบาลไทยทำไว้กับ AstraZeneca ไม่ได้มีการกำหนดตัวเลขการส่งมอบดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งเรื่องนี้เป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมแต่ทว่าคำขอดังกล่าวกลับไม่ได้รับการตอบรับหรือแก้ไข

และสาม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมกลายเป็นช่องทางในการเผยแพร่คำโกหกของหน่วยงานราชการ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่อมรัตน์ โชคปมิตต์กุล ส.ส.พรรคก้าวไกล อภิปรายไม่ไว้วางใจการทุจริตโครงการก่อสร้างแท่นประดิษฐานอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 9 ในค่ายทหารจังหวัดลพบุรี ซึ่งทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้เผยแพร่ว่าข่าวที่ออกมาว่ามีการใช้งบประมาณสร้างแท่น 60 ล้านบาทนั้นเป็นข่าวที่บิดเบือน พร้อมให้ข้อมูลว่าโครงการนี้ใช้เงินที่ได้จากการบริจาค แต่ข้อเท็จจริงตามเอกสารของกองทัพเองนั้น โครงการดังกล่าวมีการจัดซื้อ จัดจ้าง และประกาศผู้ชนะการประกวดราคาชัดเจน (ประชาไท, 2565c) ซึ่งหมายความว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จลงในเว็บไซต์ของตัวเอง และไม่มีมีการแก้ไขข้อมูลแต่อย่างใด ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้แสดงให้เห็นว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเลือกตรวจสอบเฉพาะข่าวปลอมที่เป็นผลลบต่อนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะเพิกเฉยต่อข่าวปลอมที่เป็นผลบวกให้กับคณะรัฐบาล

ต่อมา เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 ที่ผ่านมา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติเห็นชอบ “ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลเท็จทางสื่อสังคมออนไลน์ พ.ศ. ...” ตามที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเสนอ โดยร่างระเบียบสำนักนายกฯ ดังกล่าวมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (ประชาไท, 2565a)

นิยามคำว่า “สื่อสังคมออนไลน์” ใช้ความหมายเดียวกับที่อยู่ในประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์การเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการ พ.ศ. 2564 ซึ่งนิยามส่วนหนึ่งระบุว่า สื่อสังคมออนไลน์ คือ สิ่งหรือช่องทางในการติดต่อสื่อสาร หรือ

แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เน้นการสร้างหรือเผยแพร่เนื้อหาระหว่างผู้ใช้งานด้วยกัน

นิยามคำว่า “ข่าวปลอม” หมายถึง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ในสื่อสังคมออนไลน์หรือในระบบคอมพิวเตอร์อันเป็นข้อมูลเท็จหรือข้อมูลปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

ให้มีการจัดตั้ง ‘ศูนย์ประสานงานการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลเท็จทางสื่อสังคมออนไลน์’ ใน 3 ระดับ ได้แก่ ศูนย์ประสานงานกลาง ศูนย์ประสานงานประจำกระทรวง และศูนย์ประสานงานประจำจังหวัด โดยศูนย์ประสานงานกลางจัดตั้งโดยสำนักงานปลัด ศส. มีอำนาจและหน้าที่ประสานงานกับศูนย์ประจำกระทรวงและศูนย์ประสานงานประจำจังหวัด ในการดำเนินการตามกฎหมายกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวปลอม และสร้างเครือข่ายอาสาสมัครสอดส่องดูแลข้อมูลข่าวสารปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ศูนย์ประสานงานประจำกระทรวงมีอำนาจและหน้าที่รับแจ้งข้อมูลที่สงสัยว่าอาจเป็นข่าวปลอมเพื่อตรวจสอบและชี้แจงข้อเท็จจริง ให้ปลัดกระทรวงตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบข่าวปลอม ประชาสัมพันธ์ข่าวปลอม และดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และศูนย์ประสานงานประจำจังหวัดเป็นหัวหน้าศูนย์ มีอำนาจและหน้าที่รับแจ้งข้อมูลที่สงสัยว่าอาจเป็นข่าวปลอม เพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหา ชี้แจงให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวปลอม และดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

และเมื่อปรากฏว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลเท็จหรือมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม หรือมีการเผยแพร่ข่าวปลอมในสื่อสังคมออนไลน์หรือในระบบคอมพิวเตอร์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน กระทบต่อความสงบเรียบร้อย หรือก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง หรือก่อให้เกิดความเสียหายใน ความรับผิดชอบของกระทรวงหรือจังหวัดใด ให้เป็นหน้าที่ของศูนย์ประสานงานประจำกระทรวงหรือ ศูนย์ประสานงานประจำจังหวัดนั้นตรวจสอบและรับรองข่าวปลอม จากนั้นให้แถลงข่าวและแจ้งกรม ประชัมสัมพันธ์ภายใน 1 ชั่วโมง และให้เจ้าหน้าที่ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนโดยเร็ว หากเจ้าหน้าที่ไม่ได้ดำเนินการตามโดยไม่มีเหตุอันควร ให้ถือว่ากระทำผิดวินัย

และกรณีข่าวปลอมใดที่เข้าข่ายหรือสมควรดำเนินการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ ให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่ง ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบตามระเบียบนี้ แจ้งให้ ศส. ดำเนินการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ ตาม

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และประกาศกระทรวงดิจิทัลฯ ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม **สฤณี อาชวานันทกุล** ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ ไว้ว่า ร่างระเบียบว่าด้วยการปราบปรามข้อมูลเท็จดังกล่าวอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวาง เนื่องจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่จะตั้งขึ้นใหม่ในทุกกระทรวงและทุกจังหวัดอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปิดปากประชาชนในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเพียงการเข้าใจผิดหรือเป็นเพียงแค่การแสดงความคิดเห็น โดยไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการปล่อยข่าวปลอมแต่อย่างใด รวมถึงจากการทำงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของกระทรวงดิจิทัลฯ ที่ผ่านมา ก็ยังแสดงให้เห็นว่าการชี้แจงข่าวปลอมของศูนย์ในหลาย ๆ ครั้งเป็นเหมือนการทำฟิอาร์ทอำพรางให้รัฐบาล คืออาศัยการแก้ข่าวเป็นการฟิอาร์ทนโยบายหรือผลงานของรัฐบาล ซึ่งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่จะตั้งขึ้นใหม่จากร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ อาจจะทำแบบเดียวกัน โดยเฉพาะร่างระเบียบที่ได้รับความเห็นชอบในช่วงที่กำลังจะเข้าสู่ตุลาการเลือกตั้ง ศูนย์เหล่านี้จึงอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียงของรัฐบาลด้วยเช่นกัน

ในขณะเดียวกัน **คนาริป ทองทวีวงศ์** ก็ได้แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่า ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ เป็นความพยายามครั้งล่าสุดในการควบคุมสื่อและจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ต่อจากการบังคับใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ การตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของ ดศ. และการออกข้อกำหนดฉบับที่ 29 ตาม พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ว่าด้วยการห้ามเผยแพร่ข่าวสารที่สร้างความหวาดกลัวในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยปัญหาที่ใหญ่ที่สุดของร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว คือ คำว่า “ข่าวปลอม” ของรัฐบาลนั้นอาจหมายความว่าข้อมูลที่ตรงข้ามกับภาครัฐ ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีการตีความว่าการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหรือข้อมูลที่แตกต่างจากภาครัฐจัดอยู่ในประเภทของข่าวปลอมไปเสียทั้งหมด (กุลธิดา สามะพุทธิ, 2565)

ทั้งนี้ แม้ภาครัฐจะจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมภายใต้กระทรวงดิจิทัลฯ มาตั้งแต่ปี 2562 จนกระทั่งการพิจารณาร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องการปราบปรามข้อมูลเท็จเพิ่มเติมขึ้นเมื่อช่วงต้นปี 2565 แต่ทว่าการดำเนินงานของศูนย์ดังกล่าวก็ถูกตั้งคำถามมาโดยตลอด ตั้งแต่ขั้นตอนการทำงานที่มีข้อจำกัด มาตรฐานของการดำเนินงาน และปัญหาเรื่องที่ว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมไม่ได้เป็นอิสระจากองค์กรทางการเมือง แต่ทว่าเป็นองค์กรภายใต้การกำกับของรัฐ จึงอาจนำมาสู่ปัญหาเรื่อง

ของการ “ผูกขาดความจริง” (พรรคก้าวไกล, 2564) ซึ่งเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้คนในสังคม เนื่องจากมาตรการดังกล่าวมุ่งควบคุมการแสดงออกที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ

6.2 การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์

กระแสการต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เกิดขึ้นไล่เลี่ยพร้อมกันกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการชุมนุมประท้วงบนท้องถนน เพื่อต่อต้านและขับไล่รัฐบาลต้องหยุดชะงักลงตามมาตรการการรักษาระยะห่างทางสังคม ด้วยเหตุนี้ อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะช่องทางสื่อสารทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์ และรวมถึงการต่อต้านรัฐบาลของเครือข่ายผู้ประท้วง อันเนื่องมาจากช่องทางโดยปกติยังเผชิญกับข้อจำกัดอยู่มาก อินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในฐานะที่ช่วยขยายเสียงหรือทัศนคติของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล และรวมถึงกลายเป็นพื้นที่แห่งใหม่ของการต่อต้านอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำ (Counter-Hegemony) ซึ่งส่งผลทำให้ภาครัฐหันมาให้ความสำคัญกับการควบคุมกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการดำเนินคดีกับบุคคลที่สร้างเนื้อหาลงในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่สร้างขึ้นโดยผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาพบว่าการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็นสามประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ เนื้อหาและรูปแบบของการต่อต้านรัฐบาลที่มักถูกดำเนินคดีความ กฎหมายที่รัฐบาลนำมาบังคับใช้ และแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการควบคุมการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ของรัฐบาล โดยผู้วิจัยได้สรุปรายละเอียดของคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นลงในตารางการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์* ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคดีความที่

* ข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและนำมาปรับแก้โดยมีที่มาจาก iLaw freedom. (2562, 4 มีนาคม). ตารางคดี "ปิดปาก" ประชาชนด้วย พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2). <https://freedom.ilaw.or.th/blog/ART14-2-CAA-STAT> และ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566b, 12 มกราคม). สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 "หมิ่นประมาทกษัตริย์" ปี 2563-66. <https://tlhr2014.com/archives/23983>

เกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณช่วงปี 2560 จนถึง ปี 2565 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ครอบคลุมตั้งแต่การผลัดเปลี่ยนรัชกาล การเปลี่ยนผ่านทางการเมือง การประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และการเปลี่ยนแปลงของแนวทางการบังคับใช้มาตรา 112 เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มและสถิติของการนำกฎหมายต่าง ๆ มาบังคับใช้ โดยเฉพาะที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกบนพื้นที่ออนไลน์ของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า การเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและมักถูกรัฐดำเนินคดีความทางการเมืองนั้น แบ่งออกเป็นสองประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ เนื้อหาที่ต่อต้านรัฐบาลโดยตรงและเนื้อหาที่ต่อต้านสถาบันกษัตริย์ โดยเนื้อหาที่ต่อต้านรัฐบาลประกอบไปด้วยประเด็นตั้งแต่เรื่องการวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย แนวทางการบริหารประเทศ รวมไปถึงจนถึงที่มาหรือการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของคณะรัฐบาล โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เผยแพร่เนื้อหาในลักษณะเหล่านี้มักถูกดำเนินคดีความทางการเมือง อันเนื่องมาจากเผยแพร่เนื้อหาที่บิดเบือน เป็นข้อมูลเท็จ หรือเป็นข้อมูลที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และอาจก่อให้เกิดความตื่นตระหนกให้แก่ประชาชนในสังคม ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่พิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน สมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในประเด็นเรื่องการวางรากฐานอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผ่านรัฐธรรมนูญ 2560 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมถึงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการเมืองเรื่องการดึงตัว ส.ส. ที่เป็นการใช้ผลประโยชน์ต่าง ๆ มาเป็นข้อต่อรองเพื่อดึงตัวผู้สมัครให้เข้าร่วมกับพรรคฝ่ายตน (ไอลอร์, 2561d) หรือในกรณีของประมุข อนันตศิลป์ แอดมินเพจเฟซบุ๊ก CSI LA โพสต์ภาพพร้อมข้อความบรรยายเกี่ยวกับประเด็นที่มีการบังคับทหารเกณฑ์ให้เข้ามาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองหนึ่ง (มติชนออนไลน์, 2562)

นอกเหนือจากนี้ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบัน ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคม รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและผลงานของรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการจัดการวัคซีนโควิด-19 ก็เป็นหนึ่งในประเด็นที่ประชาชนในสังคมถูกรัฐดำเนินคดีความทางการเมืองด้วยเช่นกัน (ประชาไท, 2564b) ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่สุทธิพงศ์ ทัดพิทักษ์กุล ถูกแจ้งข้อหาความผิดตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ อันเนื่องมาจากโพสต์เฟซบุ๊กวิจารณ์การจัดการวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล (ประชาไท, 2564c) เช่นเดียวกันกับกรณีที่ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจไลฟ์ (live) เฟซบุ๊กอภิปรายในหัวข้อเรื่อง “วัคซีนพระราชทานใครได้-ใครเสีย?” ซึ่งมีประเด็นที่วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเอื้อประโยชน์ให้แก่

บริษัทเอกชนรายหนึ่งในการผูกขาดการนำเข้าวัคซีน (ประชาชาติธุรกิจ, 2561) ด้วยเหตุนี้ การจัดการกับเนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงและภาพลักษณ์ของรัฐบาลที่เผยแพร่อยู่บนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ รัฐจึงมักใช้วิธีการดำเนินคดีทางกฎหมายเพื่อควบคุมและจำกัดการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหรือที่รัฐไม่พึงประสงค์ออกจากระบบและเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ในขณะที่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านสถาบันกษัตริย์นับเป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาที่รัฐให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการกับการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพบว่าตั้งแต่ช่วงปี 2563 เป็นต้นมา เนื้อหาที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น หรือตั้งคำถามเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ในแง่มุมต่าง ๆ เป็นเนื้อหาที่ถูกดำเนินคดีความทางการเมืองสูงกว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลโดยทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น กรณีของพริษฐ์ วัชรสินธุ์ โปสเตอร์เพชบุรีเกี่ยวกับข้อเรียกร้องทางการเมืองเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ จำนวน 10 ข้อ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2563c) หรือในกรณีของนายมิชัย ผู้ใช้เฟซบุ๊กกรายหนึ่ง ที่โดนตั้งข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ อันเนื่องมาจากโพสต์ข้อความที่มีเนื้อหาตั้งคำถามต่อการใช้อำนาจประชาชนของสถาบันกษัตริย์และงบประมาณของสถาบันกษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564m) และในกรณีของปริญญา ชีวินกุลปฐม (ศิลปินและนักดนตรีวงไฟเย็น) ถูกดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ย้อนหลัง หลังโพสต์ข้อความลงเฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 กฎหมายที่ใช้คุ้มครองสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย ตั้งแต่ปี 2559 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564k)

นอกเหนือจากนี้ การโพสต์ข้อความในลักษณะที่นำเอาพระราชดำรัสของกษัตริย์ หรือการแต่งกายเลียนแบบบุคคลในสถาบันกษัตริย์ ก็เป็นอีกหนึ่งกรณีที่สามารถถูกดำเนินคดีความทางการเมืองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ได้ด้วยเช่นกัน โดยถูกพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเจตนาล้อเลียนและหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่น สมบัติ ทองย้อย ถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ อันเนื่องมาจากโพสต์เฟซบุ๊กด้วยข้อความที่ว่า “#กลัวมาก #เก่งมาก #ขอบใจนะ” ซึ่งข้อความดังกล่าวเกี่ยวข้องกับพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 10 ในขณะที่เสด็จเยี่ยมประชาชน (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2563d) เช่นเดียวกันกับกรณีของกิตติคุณ ธรรมกิติราชกูร์ เจ้าของเพจมัมมิดิวไดอารี่ อนิวัต ประทุมถิน และธิดาพร ชาวคูเวียง โดนแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ สืบเนื่องมาจากการโพสต์คลิปวิดีโอโปรโมทแคมเปญลดราคาสินค้าของลาซาด้า (Lazada) ที่เนื้อหาและการแต่งกายภายในคลิปวิดีโอดังกล่าวถูกเชื่อมโยงว่าล้อเลียนอดีตราชินีและสมาชิกราชวงศ์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565c)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเผยแพร่เนื้อหาที่ต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ที่ถูกดำเนินคดีนั้นพบว่า การโพสต์ข้อความด้วยตนเอง การแชร์ข้อความต่อมารวมเขียนข้อความแสดงความคิดเห็นต่อ หรือแม้กระทั่งการแชร์ข้อความต่อมาโดยไม่ได้เขียนข้อความใด ๆ ประกอบ ทั้งสามรูปแบบนี้มีความผิดในระดับที่เท่าเทียมกันหรือไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงส่งผลทำให้ทั้งผู้ที่โพสต์ข้อความและผู้ที่แชร์ข้อความต่อต้านรัฐบาลหรือต่อต้านสถาบันกษัตริย์ถูกดำเนินคดีความตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น กรณีของอัปสร (นามสมมติ) ผู้ใช้เฟซบุ๊กรายหนึ่ง โดนแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) อันเนื่องมาจากแชร์โพสต์ของปวิณ ชัชวาลพงศ์พันธ์ นักวิชาการและผู้ลี้ภัยทางการเมือง ที่โพสต์เฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์การทรงงานของรัชกาลที่ 10 โดยไม่ได้เขียนข้อความใด ๆ ประกอบโพสต์ดังกล่าว (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564f) หรือในกรณีของธีรวิษ ยอดสิงห์ นักศึกษา ปวช. ที่โดนอัยการสั่งฟ้องคดีในฐานความผิดหมิ่นประมาทกษัตริย์ตามมาตรา 112 และความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)(5) อันเนื่องมาจากแชร์โพสต์จากเพจเฟซบุ๊ก “KonThaiUK” พร้อมกับเขียนข้อความวิพากษ์วิจารณ์การแต่งกายของรัชกาลที่ 10 แม้ว่าเนื้อหาหลักจะถูกเขียนโดยเพจดังกล่าวก็ตาม (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564p)

และสำหรับกฎหมายที่รัฐใช้ในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 คือ กฎหมายและกลไกหลักที่รัฐนำมาบังคับใช้เพื่อควบคุมการแสดงความคิดเห็นที่ต่อต้าน รวมถึงควบคุมการเมืองบนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ แต่ทว่าความพิเศษของการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว คือ รัฐมักนำเอามาตรา 14 ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาบังคับใช้ควบคู่กันกับกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหรือการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 112 ความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ตาม และมาตรา 116 ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น เพื่อจำกัดเสรีภาพการแสดงออกและการต่อต้านรัฐบาลของประชาชนบนโลกออนไลน์

อย่างไรก็ตาม เดิมทีนั้น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ เสมือนเป็นกฎหมายที่รัฐนำมาใช้ทดแทนกฎหมายมาตรา 112 อยู่แล้ว ดังเช่นในกรณีของผู้ใช้ทวิตเตอร์บัญชีชื่อ ‘นิรนาม_’ ที่ถูกแจ้งข้อหาฐานความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) ที่ว่า “นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา” อันเนื่องมาจากทวิตข้อความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทยและสถาบันกษัตริย์ โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์รัชกาลที่ 10 และการ

กล่าวถึงกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 โดยเชื่อมโยงกับรัชกาลที่ 9 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564q) แต่ทว่าเมื่อมีประกาศแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรับมือกับสถานการณ์การชุมนุมประท้วงทางการเมืองในปัจจุบัน โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2563 จึงส่งผลทำให้มาตรา 112 กลับมาเป็นวาระหลักของสังคมที่รัฐนำมาบังคับใช้กับกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างเข้มข้นมากขึ้น ไม่เว้นแม้แต่กิจกรรมการเมืองบนโลกออนไลน์ด้วยเหตุนี้ ประชาชนหรือผู้ที่ถูกดำเนินคดีความทางการเมืองด้วยกฎหมายดังกล่าวจึงมีความรับผิดชอบทางกฎหมายที่สูงและบทลงโทษที่ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ พบว่ายังมีปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะการบังคับใช้ มาตรา 112 ที่เอาผิดกับผู้ต่อต้านหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์อยู่มาก เนื่องจากการดำเนินคดีความทางการเมืองกับผู้แสดงความคิดเห็นต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์นั้นครอบคลุมไปจนถึงอดีตกษัตริย์ ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตและไม่เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 112 เนื่องจากไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายแต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น กรณีของพริษฐ์ วัชรสินธุ นักศึกษาและนักกิจกรรมทางการเมือง ถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ อันเนื่องมาจากโพสต์ข้อความลงบนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับรัชกาลที่ 7 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564d) หรือในกรณีของภัทร นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ เนื่องจากโพสต์ข้อความเกี่ยวกับกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564n) เช่นเดียวกันกับกรณีของจรัส นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ที่ถูกอัยการสั่งฟ้องในคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ และข้อหาตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) อันเนื่องมาจากโพสต์เฟซบุ๊กแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564r) ดังนั้น แม้ว่าบทบัญญัติตามกฎหมาย มาตรา 112 จะครอบคลุมบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง 4 ตำแหน่งเท่านั้น อันได้แก่ พระมหากษัตริย์พระองค์ปัจจุบัน พระราชินี รัชทายาทที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่ทว่าในบริบทของสังคมไทยนั้นการยึดเอาบรรทัดฐานของสังคมได้รับการยอมรับมากกว่าการยึดถือตามระเบียบลายลักษณ์อักษรของกฎหมาย ซึ่งส่งผลทำให้การหมิ่นประมาทอดีตกษัตริย์กลายเป็นสิ่งที่กระทบต่อจิตใจของประชาชนในสังคมบางส่วน รวมถึงกระทบต่อพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันที่ยังคงครองราชย์อยู่ไปเสียหมด (เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2565)

สาเหตุที่ทำให้การฟ้องร้องคดีมาตรา 112 เพิ่มสูงขึ้นนั้นสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกกับบริบทการเมือง เมื่อการประท้วงเข้มข้น การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองรุนแรง คดีเหล่านี้ก็ปรากฏมากขึ้นตาม

ไปด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้ที่ส่งผลทำให้กฎหมายมาตรา 112 ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ นอกจากมาตรา 112 จะถูกตีความและนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อดำเนินคดีและเอาผิดกับการกระทำหลากหลายรูปแบบอย่างไม่มีขอบเขต ตั้งแต่อดีตสมัย พระบรมวงศานุวงศ์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โครงการในพระราชดำริ สุนัขทรงเลี้ยง หรือแม้กระทั่งการกล่าวถึงสถาบันกษัตริย์โดยรวม จนส่งผลทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจได้ว่าการกระทำแบบได้ที่เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 112 ยิ่งไปกว่านั้น การที่บุคคลทั่วไปทุกคนสามารถเป็นผู้กล่าวโทษให้ดำเนินคดีมาตรา 112 ได้ โดยไม่ต้องให้ผู้เสียหายเป็นคนเริ่มต้นคดี ก็เป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายอาญาแผ่นดินที่ทำให้มีการกล่าวโทษกันในคดีมาตรา 112 จำนวนมาก รวมถึงในขั้นตอนของกระบวนการทางกฎหมายที่แม้ว่าจะต้องผ่านดุลพินิจจากตำรวจและอัยการก็ตาม แต่ด้วยบรรยากาศของสังคมไทยที่อ่อนไหวกับประเด็นดังกล่าว จึงทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีมาตรา 112 ได้รับแรงกดดันจากสังคมอยู่ไม่น้อย และไม่กล้าใช้ดุลพินิจที่เป็นประโยชน์ต่อจำเลย เช่น การสั่งไม่ฟ้องคดี การไม่อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหา หรือการพิพากษายกฟ้อง (iLaw freedom, 2564a, ม.ป.ป.) ดังนั้น เมื่อมีประชาชนแจ้งความด้วยมาตรา 112 ทางด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยากที่จะปฏิเสธการรับแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าว เนื่องจากในสถานการณ์เช่นนี้อาจถูกเข้าใจผิดว่าไม่จงรักภักดีต่อสถาบัน

นอกเหนือจากนี้ กฎหมายมาตรา 112 ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือกดดันแก๊งฝายตรงข้ามทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น กรณีของ สุริมาศ ที่แชร์ลิงก์คลิปวิดีโอการทำพิธีขับไล่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไปยังกลุ่มเฟซบุ๊กรอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส พร้อมกับโพสต์ข้อความประกอบว่า “หนทางเดียวของกุลละ ไอ่แปรตนี้..เด๋วก็จัด!!” แต่ทว่ากลับถูกดำเนินคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) โดยมีพรลภัส ศรีช่วย ประชาชนด้วยกันเองเป็นผู้เข้าแจ้งความดำเนินคดี (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565b, 2566a) เช่นเดียวกันกับกรณีของเวหา แสนชนชนะศึก ที่ถูกแจ้งจับฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) อันเนื่องมาจากการแชร์และโพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กจำนวน 2 โพสต์ โดยที่พนักงานสอบสวนไม่ได้มีการระบุว่าข้อความส่วนใดในทั้งสองโพสต์เป็นข้อความที่เข้าข่ายตามมาตรา 112 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565e)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ได้ระบุว่าในจำนวนคดีมาตรา 112 ทั้งหมดนั้น แยกเป็นคดีที่มีประชาชนด้วยกันเองเป็นผู้ไปร้องทุกข์กล่าวโทษ และคดีที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการแจ้งความสูงพอ ๆ กัน รวมถึงในหลาย ๆ คดี พบว่าประชาชนคนเดิม ๆ เป็นผู้ที่เข้า

แจ้งความดำเนินคดีมาตรา 112 แก่ประชาชนทั่วไปซ้ำหลายต่อหลายครั้ง ยกตัวอย่างเช่น *ศิวพันธ์์ มานิตย์กุล* แจ้งความดำเนินคดีมาตรา 112 แก่บุคคลอื่นสูงถึง 9 ครั้ง หรือ *พลิชฐ์ จันทร์หัวโทน* และ *อภิวัฒน์ ชันทอง* แจ้งความดำเนินคดีมาตรา 112 แก่บุคคลอื่นสูงถึง 8 ครั้ง (ประชาไท, 2566) ด้วยเหตุนี้ สาเหตุที่กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ฯ มีปัญหาและกลายเป็นประเด็นของความขัดแย้งทางการเมืองไทยหลายระลอกนั้น ไม่ใช่เพียงเพราะตัวบทกฎหมายหรือการบังคับใช้ที่มีปัญหาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาที่ส่งผลต่ออุดมการณ์และความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคมด้วยเช่นกัน (iLaw freedom, 2564b)

จากข้อมูลคดีความทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตและการจำกัดเสรีภาพออนไลน์ของประชาชน พบว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เกือบทุกแพลตฟอร์ม ได้แก่ Facebook, Twitter, LINE, Instagram, TikTok หรือแม้กระทั่ง YouTube ล้วนอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลการเมืองบนอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลด้วยกันทั้งสิ้น โดย Facebook และ Twitter เป็นสื่อสังคมออนไลน์ลำดับต้น ๆ ที่มีสถิติการแจ้งความดำเนินคดีทางการเมืองสูงมากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ TikTok แล้วนั้นพบว่าปัจจุบันมีการแจ้งดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์บนแพลตฟอร์มดังกล่าวเพียงแค่ 5 กรณี ได้แก่

กรณีแรก ลลิตา มีสุข ถูกนายอภิวัฒน์ ชันทอง กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และนายความของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แจ้งความเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) อันเนื่องมาจากโพสต์คลิปวิดีโอที่ปรากฏภาพและเสียงวิพากษ์วิจารณ์การบริหารจัดการโควิด-19 ของรัฐบาลลงบน TikTok ที่มีเนื้อหาว่า “การบริหารจัดการของภาครัฐและงบบงกชัตริย์นั้นมาจากภาษีประชาชน ไม่ได้เป็นบุญคุณของรัฐหรือสถาบันฯ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ การบริหารให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” โดยที่ช่วงหนึ่งของคลิปวิดีโอมีการพูดถึงคำว่า “พระมหากรุณาธิคุณ” โดยไม่ออกเสียง (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564c)

กรณีที่สอง อาร์ม (สงวนชื่อสกุลจริง) ถูกนายพุทธ พุทธิสสะ แจ้งความดำเนินคดีตามข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 อันเนื่องมาจากเผยแพร่คลิปวิดีโอพูดคุยหยอกล้อกับแมวลง TikTok โดยเป็นภาพเคลื่อนไหวของตนเองพร้อมกับกล่าวถ้อยคำที่ว่า “ไอ้เหี้ย รอ 9 รอ 10 นาทีแล้วแมง แมวเหี้ยอะไรเดี๋ยวกูเตะแมงไปโน่นเลย เหี้ย เหมียว ๆ ๆ ไอ้ยต่อหน้ากล้อง ต้องเป็นคนดีหน่อย โอวเหมียว ๆ ๆ ไปไหนแล้วละ” ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องคดี

แจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ มาตรา 14 ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ โดยมีการบรรยายสรุปคำฟ้องว่า “ถ้อยคำของจำเลยเป็นการจาบจ้วงหมิ่นประมาท ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ดูหมิ่น และแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ ทำให้รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน เสื่อมเสียพระเกียรติยศ ชื่อเสียง เกียรติคุณ ” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565f, 2566c)

กรณีที่สามและสี่ ธิดา (นามสมมติ) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และสายชล (นามสมมติ) ภูคนายชุมพล ศรีวิชัยปัก แจ้งความดำเนินคดีตามข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 อันเนื่องมาจากเผยแพร่คลิปวิดีโอลิปซิงค์เพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านสถาบันกษัตริย์ลงบน TikTok อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องคดีด้วยข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ โดยอัยการบรรยายฟ้องคดีสรุปตรงกันว่า “จำเลยได้โพสต์วิดีโอลงในแอปพลิเคชัน TikTok โดยการลิปซิงค์หรือการขยับปากตามเสียงเพลง โดยมีเนื้อหาไม่ตรงกับเพลงที่แท้จริงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และเมื่อบุคคลทั่วไปได้รับชมวิดีโอทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าในหลวงรัชกาลที่ 10 มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565g)

และกรณีสุดท้าย กิตติคุณ ธรรมกิติราษฎร์ เจ้าของเพจมัมมิดิวไดอารี อนิวัต ประทุมถิ่น และธิดาพร ชาวคูเวียง ภูคนายศรีสุวรรณ จรรยา แจ้งความเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 อันเนื่องมาจากโพสต์คลิปวิดีโอโปรโมทแคมเปญลดราคาสินค้าของลาซาด้า (Lazada) ลงบนเว็บไซต์ Lazada และแพลตฟอร์ม TikTok ในบัญชีของอนิวัต ประทุมถิ่น ทั้งนี้ คลิปวิดีโอดังกล่าวมีความยาวรวม 1 นาที 26 วินาที โดยที่ธิดาพรแสดงบทบาทเป็นหญิงพิการแต่งชุดไทยประยุกต์ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั่งรถเข็นในลักษณะเอียง และการสวมใส่เครื่องแต่งกายเครื่องประดับ และทรงผมของกิตติคุณ ก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นการแสดงเลียนแบบพระราชินีในรัชกาลที่ 9 ซึ่งในเวลาต่อมากองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ได้เข้าแสดงหมายจับในคดีมาตรา 112 ตามหมายจับของศาลอาญา โดยพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาทั้งสามในความผิดตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(1)(3) โดยระบุว่าพฤติกรรมดังกล่าวมีเจตนาล้อเลียน ด้อยค่า พระราชินีในรัชกาลที่ 9 และสมาชิกราชวงศ์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565c)

ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมกรณีของยัน มาร์ชัล (Yan Marshal) ชาวฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “ดาวตึกตอก” อันเนื่องมาจากมักทำคลิปวิดีโอวิพากษ์วิจารณ์เสียดสีรัฐบาลการเมืองไทย และสถาบันกษัตริย์ เผยแพร่ลงบนแพลตฟอร์ม TikTok อยู่บ่อยครั้ง โดยคลิปวิดีโอที่

เป็นกระแสโด่งดังคลิปหนึ่งคือคลิปร้องเพลงแปลงเนื้อร้องของเพลง “คืนความสุขให้ประเทศไทย” โดยมีเนื้อหาตอนหนึ่งที่ว่า “เราจะทำผิดสัญญา ขอเวลาอีกนาน ๆ แล้วระบบเผด็จการจะอยู่ค้ำฟ้า” ทั้งนี้ หลังจากคลิปวิดีโอดังกล่าวถูกเผยแพร่ไปได้ไม่นาน ยอดวิวการเข้าชมวิดีโอก็ได้รับกระแสตอบรับอย่างท่วมท้น มีการเข้าชมสูงถึงล้านวิวภายในไม่ถึง 24 ชั่วโมง และส่งผลทำให้ในเวลาต่อมา มีเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเยี่ยมเยียนมาร์ฉัลถึงที่พัก และสั่งให้ลบคลิปวิดีโอดังกล่าวออกจากโซเชียลมีเดีย (BBC News, 2562) อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2564 ที่ผ่านมา มาร์ฉัลถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองปฏิเสธไม่ให้เข้าประเทศไทย โดยให้เหตุผลว่ามีพฤติกรรมเป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม (BBC News, 2564c)

ภาพที่ 6.1 ตัวอย่างกรณีของ TikTok ที่ถูกดำเนินคดีด้วยกฎหมาย มาตรา 112

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นนัยสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับ TikTok และการเมือง คือ TikTok มีบทบาทในการท้าทายอุดมการณ์ใหญ่ของรัฐได้ด้วยอารมณ์ขัน เนื่องจากการใช้กฎหมายมาตรา 112 ในการฟ้องร้องคดีความที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกบนพื้นที่ออนไลน์ของประชาชนในลักษณะดังกล่าว เป็นภาพสะท้อนของความกังวลเกี่ยวกับเนื้อหาเหล่านั้นว่าอาจส่งผลกระทบต่อสถานะและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นเสาหลักของสังคมไทย แม้ว่าคลิปวิดีโอต่าง ๆ จะถูกนำเสนอในรูปแบบของความบันเทิงหรือในเชิงตลกขบขัน โดยตั้งใจทำให้เนื้อหาหรือสารดังกล่าวไม่เป็นการเมืองมากจนเกินไปก็ตาม รวมถึงไม่ใช่เนื้อหาในเชิงหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสถาบันกษัตริย์ แต่ทว่าก็มีการนำกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพมาใช้สำหรับปกป้องอุดมการณ์เรื่องสถาบันกษัตริย์โดยตรง

ถึงแม้ว่า TikTok จะเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีสถิติการดำเนินคดีความทางการเมืองไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับ Facebook หรือ Twitter ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะ TikTok เพิ่งเปิดให้บริการได้ไม่นาน ภาครัฐยังไม่เท่าทันและเข้าควบคุมไม่เข้มข้นมากนัก รวมถึง TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีรูปแบบการใช้งานเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้ภาครัฐมองไม่เห็นถึงความสำคัญของแพลตฟอร์มดังกล่าวในแง่ของผลกระทบที่อาจเกี่ยวข้องกับความมั่นคงและการเมืองการปกครอง โดยสะท้อนให้เห็นได้จากทั้ง 5 กรณีข้างต้น ที่ประชาชนด้วยตนเองไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้แจ้งความดำเนินคดีกับบุคคลที่เผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์บนสื่อสังคมออนไลน์ TikTok แต่ในแง่นี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ว่ามวลชนฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลเป็นองคาพยพหนึ่งที่จะช่วยเป็นหูเป็นตาหรือคอยสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนที่ทำตัวเป็นปรปักษ์แก่รัฐ โดยเฉพาะกิจกรรมการเมืองและการแสดงออกบนอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านการแจ้งดำเนินคดีทางกฎหมาย โดยใช้ มาตรา 112 เป็นเครื่องมือที่สำคัญ

นอกเหนือจากนี้ TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มที่ไม่พบว่ามีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมข่าวสารหรือที่เรียกว่าปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล (Information Operation: IO) บนพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยไม่พบบัญชี TikTok ที่ถูกผลิตจากฝ่ายรัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาล ทว่าพบเพียงแต่บัญชี TikTok ที่เป็นของมวลชนฝ่ายตรงข้ามที่สนับสนุนรัฐบาล ที่มีการนำแพลตฟอร์ม TikTok มาใช้เพื่อตอบโต้การเคลื่อนไหวของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล รวมถึงเผยแพร่อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจของรัฐ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภาครัฐมีการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการทำสงครามจิตวิทยาและโฆษณาชวนเชื่อในหมู่ประชาชน โดยพบว่ามาตรการดังกล่าวมีพื้นที่ปฏิบัติการหลักอยู่บน Facebook และ Twitter ที่ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลไทยหยั่งรากลึกลงไปในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีหลักฐานที่เป็นรูปธรรมคือการสั่งระงับบัญชีที่เป็นเครือข่ายของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของไทยจำนวน 926 บัญชีของฝ่ายความปลอดภัยทวีตเตอร์ (Twitter Safety, 2020) รวมถึงการลบและปิดบัญชีผู้ใช้ Facebook และ Facebook Page ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของกองทัพไทย โดยฝ่ายนโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์ของเพชบุรี (Facebook, 2021) ในขณะที่ TikTok ยังไม่พบรายงานจากผู้ให้บริการว่ามีการตรวจพบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับไอโอของรัฐบาลไทย ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่ารัฐใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการควบคุมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในสังคม

อย่างไรก็ตาม จากที่กล่าวไปทั้งหมดข้างต้นไม่ได้หมายความว่ารัฐไทยบกพร่องในเรื่องการควบคุมกิจกรรมการเมืองที่เกิดขึ้นบน TikTok รวมถึงไม่ได้หมายความว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ชาญฉลาดไปกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ จนสามารถรอดพ้นจากสายตาและการตรวจสอบของอำนาจรัฐไทย รัฐไทยยังคงเป็นรัฐที่ควบคุมแพลตฟอร์มสื่อทุกประเภทอย่างเข้มข้น เพียงแต่ว่าในกรณีของ TikTok นั้น รัฐไทยขาดเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญจากแพลตฟอร์มดังกล่าว เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่งมีการพัฒนา API เพื่อใช้สำหรับการเข้าถึงข้อมูลบนแพลตฟอร์มดังกล่าวโดยเฉพาะ (ก่อนหน้านี้ไม่อนุญาตให้เข้าถึง) โดยประกาศเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2566 ที่ผ่านมา (Brown, 2566) หลังจากเปิดให้ใช้บริการแพลตฟอร์มมากกว่า 7 ปี รวมถึงกระบวนการของการพัฒนาระบบดังกล่าวก็ยังอยู่ในช่วงการทดลองระบบ (beta version) ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มคน กล่าวคือ ปัจจุบัน TikTok ให้สิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลบนแพลตฟอร์มแก่สมาชิกภายในที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบโดยตรง รวมถึงยังอยู่ในช่วงดำเนินการที่จะให้สิทธิ์อนุญาตในการเข้าถึงข้อมูลบนแพลตฟอร์มแก่นักวิจัยที่สังกัดมหาวิทยาลัยและสถาบันในสหรัฐอเมริกา ก่อน ในขณะที่นักวิจัย นักวิชาการ และองค์กรสาธารณะประโยชน์ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกจะได้รับสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลตามลำดับต่อไปในอนาคต (TikTok for Developers, 2023)

ด้วยเหตุนี้ การที่ TikTok เพิ่งพัฒนาระบบ API รวมถึงยังไม่อนุญาตให้เข้าถึงได้อย่างทั่วไบนั้น จึงเป็นข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้ภาครัฐขาดเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการเฝ้าระวังและคอยสอดส่องกิจกรรมการเมืองบนแพลตฟอร์มรูปแบบใหม่อย่าง TikTok รวมถึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ว่าทำไม TikTok ถึงเป็นแพลตฟอร์มที่ถูกควบคุมจากรัฐต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ถ้าในอนาคตระบบ API ของ TikTok ได้รับการพัฒนาจนเสร็จสมบูรณ์และเปิดให้ใช้บริการอย่างครอบคลุมมากขึ้น TikTok อาจกลายเป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกควบคุมจากรัฐเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากภาครัฐมีเครื่องมือและศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลบนแพลตฟอร์มดังกล่าวได้มากกว่าปัจจุบัน

ตารางที่ 6.1 การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ กับการเผยแพร่เนื้อหาต่อต้านรัฐบาลบนสื่อสังคมออนไลน์

วันที่เกิดเหตุ	แพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง	สาเหตุ/รายละเอียดของปัญหา	กฎหมายที่บังคับใช้
2 ธ.ค. 59	Facebook	จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา นักศึกษาและนักกิจกรรมทางการเมือง แชรส์บทวิเคราะห์ของสำนักข่าว BBC Thai เรื่อง “พระราชประวัติกษัตริย์พระองค์ใหม่ของไทย” ลงเฟซบุ๊กส่วนตัว	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
25 ม.ค. - 23 เม.ย. 60	Facebook	ประเวศ ประภาณุกุล อาชีพทนายความ ถูกกล่าวหาว่าโพสต์ข้อความลงบนเฟซบุ๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบอบสาธารณรัฐหรือสหพันธรัฐ ภาษีของประชาชน และระบอบกษัตริย์ รวม 13 โพสต์	- มาตรา 112 - มาตรา 116 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 เม.ย. 60	Internet โดยรวม	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประกาศงดเว้นการติดต่อกับบุคคลบนสื่ออินเทอร์เน็ต อันได้แก่ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ และ Andrew MacGregor Marshall โดยมาตรการดังกล่าวเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของภาครัฐที่สร้างความกลัวให้เกิดแก่ผู้คนในสังคม โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการทางกฎหมายแต่อย่างใด	การออกประกาศให้ประชาชนงดติดตามติดต่อ และเผยแพร่กับบุคคลเหล่านี้ที่ระบุไว้ในประกาศ โดยระบุว่าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทำความผิดตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ
28 เม.ย. 60	Facebook	ผู้ใช้เฟซบุ๊กรายหนึ่ง (สงวนชื่อนามสกุล) แชร์โพสต์จากเฟซบุ๊ก Somsak Jeamteerasakul ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหมุดคณะราษฎร	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
29 เม.ย. 60	Facebook	दनัย (สงวนนามสกุล) ถูกดำเนินคดีความทางการเมืองเนื่องจากโพสต์เรื่องการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ระบุว่าความผิดเกิดจากการโพสต์ข้อความว่าอะไร	- มาตรา 112 - มาตรา 116 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

26 ก.ค. 60	Facebook	พิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กส่วนตัววิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(1)(2)(5)
พ.ย. - ธ.ค. - 60	Facebook	ร.ท.หญิง สุนิสา ทิวากรดำรง อดีตรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โพสต์ข้อความบนเพจเฟซบุ๊กและเฟซบุ๊กส่วนตัววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาลที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีการจับกุมผู้ชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้าเทพา วิจารณ์การไปเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีในประเด็นเรื่องการซื้ออาวุธ เป็นต้น โดยถูกตั้งข้อหาจำนวนทั้งสิ้น 12 กระทง	- พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(2) - มาตรา 116
11 ม.ค. 61	Facebook	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แชร์โพสต์ที่มีภาพนราพร จันทรโอชา ภรรยาของพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา ถือกระเป๋า พร้อมเขียนข้อความประกอบโพสต์ดังกล่าวว่า “ผู้นำต้องใช้ของแพงๆ Thai leaders must look expensive not cheap”	พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(2)(5)
มิ.ย. 61	Facebook	วัฒนา เอ็บบเจซซ์ เจ้าของเพจเฟซบุ๊ก “KonthaiUK” โพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเรื่องการซื้อดาวเทียมไธอา (THEIA) มูลค่า 91,200 ล้านบาท จากสหรัฐอเมริกา	พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(2)
13 มิ.ย. 61	Facebook	วัฒนา เมืองสุข อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทย โพสต์วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลที่ดำเนินคดีกับเจ้าของเพจ “KonthaiUK” ที่แสดงความคิดเห็นในเรื่องการซื้อดาวเทียมไธอา (THEIA)	พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(2)
25 มิ.ย.	Facebook	พิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน โพสต์ข้อความเรื่องการห้าม	พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(2)

61		จำหน่ายนิตยสารไทม์ในไทย และประเด็นเรื่อง การดูต ส.ส. พรรคเพื่อไทย	
29. มิ.ย. 61	Facebook	ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ, ไกลก้อง ไวทยการ และ จารุวรรณ ศรีณย์เกตุ ร่วมกันจัดรายการ ‘คืน วันศุกร์ให้ประชาชน’ โดยการไลฟ์ผ่านทางเพจ เพชบุ๊คธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และเพจเพชบุ๊ค อนาคตใหม่ - The Future We Want โดยมี การถกเถียงกันถึงประเด็นเรื่องการดูต ส.ส. รวมถึงปัญหาจากการลงพื้นที่พูดคุยกับ ประชาชน	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)
19 ส.ค. 61	Facebook	ไทกร พลสุวรรณ โปสต์ข้อความและรูปภาพ พระสงฆ์กว่า 300,000 รูป คำว่าบาตรพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)
มิ.ย. 61	Facebook	พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียเวส หัวหน้าพรรคเสรี รว ม ไท ย แ ส ต ง ค ว า ม คิ ด เ ที น วิพากษ์วิจารณ์คสช. ผ่านรายการโทรทัศน์ รายการหนึ่ง โดยมีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า “ประชามติก็โงง รัฐธรรมนูญก็โงง” ซึ่งต่อมา ได้มีการนำคลิปวิดีโอของรายการดังกล่าวมา เผยแพร่ลงบนเพจเพชบุ๊ค “พลตำรวจเอกเสรี พิศุทธ์ เตมียเวส”	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)
3 ก.ย. 61	Facebook	ประมุข อนันตศิลป์ แอดมินเพจเพชบุ๊ค CSI LA โปสต์เรื่องเหตุการณ์ข่มขืนหญิงชาวอังกฤษ ที่เกาะเต่า	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)
4 มี.ค. 62	Facebook	พลโทพงศกร รอดชมภู และผู้แชร์อื่น ๆ รวม 6 คน แชร์ข่าวปลอมเกี่ยวกับบงกกาแฟพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)(5)
18 มี.ค. 62	Facebook	ประมุข อนันตศิลป์ แอดมินเพจเพชบุ๊ค CSI LA โปสต์ภาพและข้อความเกี่ยวกับประเด็น เรื่องมีการบังคับทหารเกณฑ์ให้เข้ามา	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)

		ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองหนึ่ง	
ก.ค. 62	Facebook	สุชานันท์ (สงวนนามสกุล) เจ้าของบัญชีเฟซบุ๊กชื่อ “เจ๊แนนตี สุชานันท์” โปสต์ข้อความเกี่ยวกับประเด็นเรื่องที่ว่า พล.ต.อ.ชัยวัฒน์ เกตุวรชัย รอง ผบ.ตร. อยู่เบื้องหลังเหตุทำร้ายสิริวิชัย เสรีธิวัฒน์ (จำนิว) นักเคลื่อนไหวทางการเมือง	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)
22 ส.ค. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ และปิยรัฐ จงเทพ ปราศรัยในการชุมนุม #เด็กพุดผู้ใหญ่ฟัง เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง “กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ” และ “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์กับบทบาทของกองทัพ” ซึ่งมีการถ่ายทอดสด (live) การปราศรัยผ่านทางเพจเฟซบุ๊กคณะอุบลปลดแอก	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 - มาตรา 116
22 ส.ค. 63	Facebook	ฉัตรชัย แก้วคำปอด และวิศรุต สวัสดิ์วร ได้แจ้งประกาศข่าวผ่านทางเฟซบุ๊กเพจ “คณะอุบลปลดแอก” ว่าจะมีการชุมนุมสาธารณะขึ้นที่บริเวณศาลหลักเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมกับการถ่ายทอดสด (live) การปราศรัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ผ่านทางเพจเฟซบุ๊กคณะอุบลปลดแอก	- พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 - มาตรา 116
24 ส.ค. 63	Facebook	“รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” กลุ่มเฟซบุ๊กปิดที่พูดคุยเกี่ยวกับราชวงศ์ และเป็นกลุ่มที่ถูกจัดตั้งโดยปวิน ชัชวาลย์พงศ์พันธ์ นักวิชาการและผู้ลี้ภัยทางการเมือง ถูกปิดกั้นการเข้าถึงในประเทศไทย โดยที่หน้ากลุ่มปรากฏข้อความว่า “กลุ่มนี้ถูกจำกัดการเข้าถึงในประเทศไทยสืบเนื่องจากคำร้องขอทางกฎหมายจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม”	ถูกจำกัดการเข้าถึงในประเทศไทยตามคำขอทางกฎหมายจากดีอี

3 ก.ย. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ ปราศรัยเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์ ในการชุมนุม #เจาะกะลาตามหาบักคำผาน โดยมีการถ่ายทอดสดการปราศรัยดังกล่าวผ่านเพจเฟซบุ๊กสหภาพร้อยเอ็ด ปลดแอก - Ubon New Gen Democracy	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
8 พ.ย. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โพสต์ข้อความจดหมายถึงรัชกาลที่ 10 เรียกร้องให้ปฏิบัติตาม 3 ข้อเรียกร้องของราษฎร คือ ให้พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออก ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และให้มีการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ตามข้อเสนอ 10 ข้อ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
8 พ.ย. 63	Facebook	อานนท์ น้าภา ทนายความสิทธิมนุษยชน และหนึ่งในแกนนำคณะราษฎร โพสต์จดหมายถึงรัชกาลที่ 10 ขอให้พระมหากษัตริย์ปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของกษัตริย์ที่ละเมิดต่อหลักประชาธิปไตย	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
8 พ.ย. 63	Facebook	ปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล แชร์โพสต์จากเพจเฟซบุ๊ก “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม” ที่มีการโพสต์จดหมายถึงรัชกาลที่ 10 ในกิจกรรม #ราษฎรสาส์น ยืนยัน 3 ข้อเรียกร้องของราษฎร	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
30 ต.ค. 63 - 2 พ.ย. 63	Facebook	สมบัติ ทองย้อย โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัวด้วยข้อความที่มีลักษณะหมิ่นประมาทและล้อเลียนพระมหากษัตริย์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 3 ข้อความ โดย “#กล้ามาก #เก่งมาก #ขอบใจนะ” เป็นหนึ่งในข้อความที่ถูกลำมาแจ้งความ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

21 พ.ย. 63	Facebook	วรรณวลี ธรรมสัตยา นักศึกษามหาวิทยาลัย แห่งหนึ่ง โพสต์ภาพและข้อความในเฟซบุ๊ก ส่วนตัว ซึ่งตั้งค่าเป็นสาธารณะ โดยเป็นภาพ ของตนและเพื่อนอีกสองคน (น้ำและหนึ่ง นาม สมมติ) ร่วมกันถือป้ายแสดงข้อความหมิ่น ประมาทกษัตริย์ โดยมีข้อความที่มีความหมาย เปรียบรัชกาลที่ 10 เป็นสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
27 ต.ค. 63 และ 8 พ.ย. 63	Facebook	พรายเดย์ (นามสมมติ) นักศึกษามหาวิทยาลัย รังสิต แชร์คลิปวิดีโอ 2 คลิปในเฟซบุ๊กของตน ได้แก่ คลิปวิดีโอของคณะก้าวหน้า - Progressive Movement เรื่องการใช้พระราช อำนาจทางการเมืองของกษัตริย์ไทยในดินแดน เยอรมนี และคลิปวิดีโอการฉีดยาแรงดันสูง ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมเขียนข้อความ ประกอบที่ถูกตีความว่าเกี่ยวข้องกับสถาบัน พระมหากษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
20 ก.ย. 63	Facebook Twitter	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โพสต์และทวิตข้อความที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับการคว่ำบาตรธนาคารไทย พาณิชย์ (SCB) ลงบนบัญชีเฟซบุ๊กและทวิต เตอร์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
8 พ.ย. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ และปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล โพสต์และแชร์ข้อความลงบนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับ ประเด็นเรื่อง the land of compromise ด้วยรถฉีดยา ซึ่งเชื่อมโยงกับพระราชดำรัสของ รัชกาลที่ 10 โดยมีเนื้อหาว่า “ประเทศเราเป็น the land of compromise เราจึง ประนี ประนามด้วยรถฉีดยา”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
8 พ.ย.	Facebook	ภาณุพงศ์ จาดนอก โพสต์ตั้งคำถามต่อรัชกาล ที่ 10 ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว ด้วยข้อความว่า	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ

63		“คุณคิดว่าคุณยืนบนซากปรักหักพังของประชาธิปไตย หรือศพของประชาชนแล้วคุณ จะสง่างามหรือ #ประชาสาส์น #ปฏิรูปสถาบัน กษัตริย์”	มาตรา 14(3)
8 พ.ย. 63	Facebook	ชลธิชา แจ้งเร็ว โปสต์จดหมายถึงกษัตริย์ ใน กิจกรรม #ราชภูรสาส์น โดยมีเนื้อหา วิพากษ์วิจารณ์การใช้จ่ายงบประมาณของ สถาบันกษัตริย์ และเรียกร้องให้มีการปฏิรูป สถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
28 พ.ย. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โปสต์ข้อความลงบนเฟซบุ๊ก เกี่ยวกับประเด็นเรื่องปัญหาของ พ.ร.บ.จัด ระเบียบทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ฯ และ การนำเอาพระแก้วมรกตไปขายในสมัยรัชกาล ที่ 7	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
14 ต.ค. 63	Twitter	ใจ (นามสมมติ) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ทวิตข้อความเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 ลงบนทวิตเตอร์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
3 ส.ค. 63	Facebook	อานนท์ น้าภา ขึ้นปราศรัยบนเวทีการชุมนุมใน ม็อบแฮร์รี่ ฟ็อดเตอร์ โดยมีเนื้อหาพาดพิงถึง สถาบันกษัตริย์ รวมถึงมีการโปสต์และแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวเนื่องกันกับเนื้อหาการชุมนุม ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัวด้วยว่า “ความเห็นผม การพูดถึงปัญหาเกี่ยวกับอำนาจสถาบันกษัตริย์ ควรพูดแบบตรงไปตรงมา และพูดแบบ สาธารณะให้ได้”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
4 ม.ค. 64	Facebook	สุปรียา ใจแก้ว หนึ่งในแอดมินผู้ดูแลเฟซบุ๊ก เพจ “Free Youth CEI - เชียงรายปลดแอก” โปสต์เผยแพร่ภาพป้ายที่มีข้อความว่า “งบ สถาบัน > งบเยียวยาประชาชน” ที่ถูกนำไป แฉบนไว้มือเรณป้ายทรงพระเจริญ ซึ่งมีพระ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)

		บรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 10 ในจังหวัด เชียงราย	
28 ก.พ. 64	Facebook	ไชยอมร แก้ววิบูลย์พันธุ์ (แอมมี นักร้องวง The Bottom Blues) โปสต์ภาพลงในเฟซบุ๊ก ในขณะที่ไฟกำลังลุกไหม้พระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 10 ที่ประดิษฐานอยู่บริเวณหน้า เรือนจำกลางคลองเปรม และพิมพ์ข้อความว่า “สื่อคงไม่กล้าออก มิตรสหายท่านหนึ่งแจ้งว่า เมื่อคืนเกิดเหตุไฟไหม้พระบรมฯ ที่หน้า เรือนจำคลองเปรม คนละ 1 แชร์ แต่อีสรภาพ #ปล่อยเพื่อนเรา”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
2 มี.ย. 63 - 27 ก.พ. 64	Facebook	ทิวากร วิถีตัน โปสต์เฟซบุ๊กเรียกร้องให้สถาบัน กษัตริย์ยุติการใช้มาตรา 112 และเรียกร้องให้ ปล่อยตัวแกนนำคณะราษฎร รวมถึงการโ พสต์รูปภาพลงในเฟซบุ๊ก โดยรูปภาพดังกล่าว เป็นรูปของตนเองสวมเสื้อที่มีข้อความสกรีน ตัวหนังสือสีแดงว่า “เราหมดศรัทธาสถาบัน กษัตริย์แล้ว”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) - มาตรา 116
6 มี.ค. 64	Facebook	ปริญญ์ ชีวินกุลปฐุม หรือ พอร์ท ไฟเย็น ศิลปินและนักดนตรีวงไฟเย็น โปสต์ข้อความ และแต่งเพลงลงเฟซบุ๊กจำนวน 3 โปสต์ (ตั้งแต่ ปี 2559) ที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์สถาบัน พระมหากษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่น ข้อความที่ว่า “สถาบันกษัตริย์ (ที่มีกฎหมายหมิ่นพระบรมเด ชานุภาพที่มีบทลงโทษรุนแรงคุ้มครอง) คือสิ่ง มงายอย่างหนึ่ง ใครก็ตามที่อ้างตนว่าต่อต้าน สิ่งมงาย แต่แจ้งจับคนเห็นต่างด้วยประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112 คน ๆ นั้น คือ คน ต่อแหลและจิตใจโหดเหี้ยม”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
18	Facebook	พรชัย วิมลศุภวงศ์ ชาวปากาเกอะญอจังหวัด	- มาตรา 112

<p>ต.ค., 2 พ.ย. และ 18 พ.ย. 63 - 19 พ.ย. 63</p>		<p>แม่ฮ่องสอน โพสต์ข้อความและรูปภาพที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัชกาลที่ 10 รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ และรัฐธรรมนูญสืบทอดอำนาจลงในเฟซบุ๊กกรวม 4 โพสต์</p>	<p>- พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) - มาตรา 116</p>
<p>ต.ค. - พ.ย. 63</p>	<p>Facebook</p>	<p>พรชัย วิมลศุภวงศ์ โฆษกและโพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมืองลงในเฟซบุ๊กส่วนตัว รวมถึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มราษฎร</p>	<p>- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 - มาตรา 116</p>
<p>7 เม.ย. 63</p>	<p>Facebook</p>	<p>จรัส (สงวนนามสกุล) นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี คอมเมนต์แสดงความคิดเห็นถกเถียงในประเด็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านเฟซบุ๊กเพจจันทบุรี</p>	<p>- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(1)</p>
<p>17 พ.ย. 63</p>	<p>Facebook</p>	<p>เรเน่ พุทธพงศ์ (สงวนนามสกุล) พนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง โพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็นลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว โดยข้อความดังกล่าวมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์</p>	<p>- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(3)</p>
<p>25 มิ.ย. - 11 ก.ย. 63</p>	<p>Facebook</p>	<p>นรินทร์ (สงวนนามสกุล) ถูกกล่าวหาว่ามีความเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า “กุKult” ซึ่งเป็นเพจที่มีการตัดต่อรูปภาพรวมถึงข้อความที่มีลักษณะเนื้อหาต่อต้านสถาบันกษัตริย์จำนวน 12 โพสต์ อย่างไรก็ตามรูปภาพและข้อความที่ถูกกล่าวหาไม่มีหลาย</p>	<p>- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(5)</p>

		โพสต์ที่เป็นการล้อเลียนอดีตกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 112	
22 พ.ค. 63	Facebook	ธีรวัช ยอดสิงห์ นักศึกษา ปวช. แชรซ์ข้อความ และภาพวิพากษ์วิจารณ์การแต่งกายของ รัชกาลที่ 10 จากเพจ “KonThaiUK” พร้อม พิมพ์ข้อความแสดงความคิดเห็น (เนื้อหาหลัก ถูกเขียนโดยเพจดังกล่าว ไม่ใช่ข้อความที่เขา เขียนเองแต่อย่างใด)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)(5)
19 พ.ย. 63	Facebook	พิทักษ์พงษ์ (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัว โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความประพฤติของ รัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
7 พ.ย. 63	Facebook	บุญลือ (นามสมมติ) โพสต์คอมเมนต์ในเฟซบุ๊ก โต้ตอบกับผู้ใช้เฟซบุ๊กรายอื่น ๆ เกี่ยวกับ ลักษณะที่ดีของกษัตริย์ และความจำเป็นใน การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
17 พ.ย. 63	Facebook	อัปสร (นามสมมติ) แชรซ์โพสต์ของปวิน ชัชวาล พงศ์พันธ์ นักวิชาการและผู้ลี้ภัยทางการเมือง ที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของกษัตริย์ รัชกาลที่ 10 โดยไม่ได้เขียนข้อความใด ๆ ประกอบโพสต์ดังกล่าว	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
25 พ.ย. 63	YouTube	ศาลสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการเผยแพร่ URLs คลิปวิดีโอเพลงปฏิรูปของวง Rap Against Dictatorship (R.A.D.) บน เว็บไซต์ ยู ทู ป (YouTube) ตาม ที่ กระทบ ดิจิทัล เพื่อ เศรษฐกิจและสังคมได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญา	สั่งระงับการเผยแพร่ ตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) ประกอบมาตรา 20
18 ม.ค. 64	Facebook	ธนาธณ จิงรุ่งเรื่องกิจ ไลฟ์ถ่ายทอดสดวิจารณ์ เรื่องการจัดหาวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล ใน ประเด็นเรื่อง “วัคซีนพระราชทาน: ใครได้ใคร เสีย?” โดยระบุว่ารัฐบาลดำเนินการล่าช้า และ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14

		ตั้งคำถามถึงแนวทางจัดหาวัคซีน รวมถึงแสดงความกังวลต่อการที่บริษัทเอกชนซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ถือหุ้นโดยตรงเข้ามาเป็นผู้เล่นในตลาดวัคซีน	
23 ม.ค. 64	Facebook Twitter	ปิยรัฐ จงเทพ นักกิจกรรมทางการเมือง โพสต์เผยแพร่ภาพป้ายที่มีข้อความวิพากษ์วิจารณ์การจัดหาวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล และข้อความที่มีเนื้อหาหมิ่นประมาทรัชกาลที่ 10 ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว และทวีตเตอร์ของกลุ่ม We Volunteer	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
16 ต.ค. 63	Facebook	พรพิมล (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความกล่าวถึงรัชกาลที่ 10 ในเฟซบุ๊ก 1 ข้อความ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
22 พ.ค. 63	Facebook	มีชัย (สงวนนามสกุล) โพสต์เฟซบุ๊กแสดงความคิดเห็นและตั้งคำถามเกี่ยวกับการใช้ภาษีประชาชนของสถาบันกษัตริย์ 2 ข้อความ ได้แก่ “ความเห็นส่วนตัว สถาบันกษัตริย์ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษี ปชช. เพราะกษัตริย์มีธุรกิจผูกขาดอยู่มากมาย” และข้อความว่าที่ว่า “ปชช. มอบเงินให้ระบอบกษัตริย์ 2-3 หมื่นล้านต่อปี กษัตริย์มอบอะไรให้กับ ปชช.???”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
14 ต.ค. 63	Facebook	สุทธิเทพ (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ในกลุ่มเฟซบุ๊ก “คณะประชาชนปลดแอก - Free People” โดยมีข้อความบางส่วนระบุว่า “ถ้าการค้าเจ้าวิพากษ์วิจารณ์เจ้าแล้วมันต้องตกรก เอว่ะ ูกยอมตกรก”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
2 - 11 มี.ค.	Facebook	มงคล ธีระโคตร นักกิจกรรมจากจังหวัดเชียงราย โพสต์และแชร์ข้อความ ภาพ และคลิปวิดีโอลงเฟซบุ๊กจำนวน 25 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

64		ยกตัวอย่างเช่น การโพสต์ภาพและข้อความที่แสดงออกต่อพระบรมฉายาลักษณ์ การแชร์คลิปสารคดีและรายงานข่าวต่างประเทศเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทย การแชร์โพสต์ของ Somsak Jeamteerasakul นักวิชาการและผู้ลี้ภัยทางการเมือง พร้อมเขียนข้อความประกอบ	
28 พ.ค. 63	Facebook	พิพัตร์ (สงวนนามสกุล) โพสต์ภาพพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 10 และเจ้าฟ้าทีปังกรฯ พร้อมข้อความประกอบรูปภาพดังกล่าว ลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์ มาร์เก็ตเพลส” หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่ากลุ่มตลาดหลวง	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(3)
9 - 10 พ.ค. 63	Facebook	บุญญพัฒน์ (นามสมมติ) โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ 4 ข้อความ ลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)(5)
8 - 9 เม.ย. 64	Facebook	มงคล ธีระโคตร โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ลงในเฟซบุ๊กจำนวน 2 ข้อความ (การแจ้งข้อหาเป็นคดีใหม่ ทั้ง ๆ ที่สามารถออกหมายเรียกแจ้งเพิ่มในคดีเดิมได้)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 เม.ย. 64	TikTok	ลลิตา มีสุข โพสต์คลิปวิดีโอลงใน TikTok วิเคราะห์การบริหารจัดการของภาครัฐและการใช้ภาษีประชาชนของสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
31 ธ.ค. 63	Facebook	ปิยรัฐ จงเทพ โพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากกรณีการเข้าสลายกิจกรรมการขายก๊วของกลุ่มวิโว่ ซึ่งมีข้อความบางส่วนที่พาดพิงถึงการใช้จ่ายเงินภาษีของสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
1 และ	Facebook	อานนท์ นำภา โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์การใช้มาตรา 112 และปัญหา	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ

3 ม.ค. 64		ของสถาบันกษัตริย์ไทย รวม 3 ข้อความ	มาตรา 14(3)
พ.ค. 63	Facebook	ธัญดล (สงวนนามสกุล) แชร์ข้อความจากเพจเฟซบุ๊ก “KonthaiUK” จำนวน 2 โพสต์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการอุมการบินไทยของภาครัฐ (โดยผู้ใช้เฟซบุ๊กไม่ได้เขียนข้อความใดๆ ประกอบ เป็นเพียงแค่การแชร์ภาพและข้อความมาเท่านั้น)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
24 พ.ค. 63	Facebook	ภัทร (นามสมมติ) โพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์รัชกาลที่ 9 ลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์ มาร์เก็ตเพลส”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
14 ก.พ. และ 14 พ.ค. 64	Twitter	สหรัฐ เจริญสิน ทวิตข้อความเกี่ยวกับอาการประชวรด้วยโรคโควิด-19 ของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดาฯ พระบรมราชินี ลงบนทวิตเตอร์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
13 พ.ค. 64	Facebook	อุกฤษฏ์ สันติประสิทธิ์กุล นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โพสต์เฟซบุ๊กเกี่ยวกับอาการประชวรของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
26 พ.ค. 63	Facebook	อุกฤษฏ์ สันติประสิทธิ์กุล แชร์ข้อความเกี่ยวกับการชุมนุมประท้วงกษัตริย์ไทยที่โรงแรมในประเทศเยอรมัน พร้อมเขียนข้อความประกอบว่า “อย่างนี้ต้องทรงพระเจริญเต็มทีเลยนะเนี่ย”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
28 ม.ค. 64	Facebook	กัลยา (นามสมมติ) พนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนนทบุรี โพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ลงในเฟซบุ๊ก โดยมีข้อความวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

		กษัตริย์ต่อการชุมนุมทางการเมือง	
8 ธ.ค. และ 31 ธ.ค. 63	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โปสต์ข้อความลงเฟซบุ๊กส่วนตัว วิพากษ์วิจารณ์การใช้พื้นที่สนามหลวงอันเนื่องมาจากภาครัฐไม่อนุญาตให้จัดกิจกรรม #มีอย่างกึ่ง กิจกรรมของกลุ่ม We Volunteer รวมถึงโปสต์ข้อความเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการหย่าร้างของรัชกาลที่ 10 กับสุจาริณี วิวัชรวงศ์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
26 พ.ค. 63	Facebook	นคร (นามสมมติ) อาชีพรับจ้างแต่งหน้า แชร์โปสต์จากเพจ “Thai Athoist เพจคนไม่เชื่อพระเจ้า V2” ที่มีการโปสต์ข้อความว่า “ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์จักรีตามจริงที่โรงเรียนไม่เคยสอน ร.1 ฆ่าเพื่อน ชิงบัลลังก์ ร.2 ตามเก็บลูกหลานพระเจ้าตากตายหมดเกลี้ยง ” และ แชร์ ข้อความ จาก เพจ “KonthaiUK” ที่โปสต์ภาพรัชกาลที่ 10 โดยมีเนื้อหาว่า “ชาวต่างชาติประเทศ คนเยอรมันเดือดสังนักการเมืองฟอง เราไม่ต้องการกษัตริย์ของคุณที่นี้” ซึ่งนครได้แชร์และพิมพ์ข้อความว่า “แชร์ไปอ่านเป็นวิทยาทานอย่างหนึ่ง”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(5)
5 - 6 ม.ค. 64	Facebook	ชัยชนะ (นามสมมติ) โปสต์ข้อความลงบนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่นข้อความที่ระบุว่า “ควรมีควมแล้วแต่กระโปก” หรือข้อความวิพากษ์วิจารณ์โครงการศาสตร์พระราชา	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
7 มิ.ย. 64	Facebook	ประสงค์ โคตรสงคราม โปสต์เฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ รวมถึงแชร์ข้อความที่ถูกกล่าวหาว่าไม่เหมาะสมเกี่ยวกับรัชกาลที่ 10 รวมจำนวน 3 ข้อความ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
30	Facebook	คงศักดิ์ (สงวนนามสกุล) อดีตเจ้าหน้าที่รักษา	- มาตรา 112

เม.ย. - 7 พ.ค. 64		ความปลอดภัย โพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กเกี่ยวกับกษัตริย์รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10	- พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ก.พ. - มี.ค. 64	Facebook	จิรวัดน์ (สงวนนามสกุล) แชร์โพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กเรื่องการผูกขาดวัคซีน ประเด็นเรื่องตัวข้าง และคำปราศรัยเรียกร้องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
มี.ค. - มี.ย. 64	Facebook Twitter	จักรพรรดิ (สงวนนามสกุล) แชร์และโพสต์ข้อความลงบนเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ จำนวนทั้งสิ้น 14 โพสต์ โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพาดพิงถึงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 ในประเด็นเรื่องต่าง ๆ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
2 มี.ย. 64	Facebook	วุฒิกัทร (นามสมมติ) พนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง โพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” เกี่ยวกับการสวรรคตของรัชกาลที่ 8	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
28 ม.ค. 64	Facebook	วารี (นามสมมติ) พนักงานรับจ้างอิสระ นำภาพข้อความจากทวิตเตอร์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการเลือกปกป้องกษัตริย์ของตำรวจ นำมาโพสต์ลงเฟซบุ๊กส่วนตัว โดยเขียนข้อความประกอบว่า “รับใช้แทบตายยศก็ไม่เท่าพู่พู่ 555”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
3 - 5 ส.ค. 64	Twitter	เวหา แสนชนชนะศึก ถูกกล่าวหาว่าเป็นเจ้าของบัญชีทวิตเตอร์ “ฟ้าฝน ver. เกี้ยวกราด” ที่ทวีตข้อความเล่าเรื่องไสยศาสตร์ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงศพรัชกาลที่ 9 และเล่าประสบการณ์การถูกทำโทษจากการปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด ด้วยการถูกคุมขังในเรือนจำชั่วคราวคุกวังทิววัฒนา	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

11 ม.ค. และ 3 ก.พ. 64	Facebook	อานนท์ นำภา โปสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถามถึงการบริหารราชการแผ่นดินของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
8 ม.ค. 64	Facebook	อรรถพล (สงวนนามสกุล) โปสต์ข้อความพาดพิงถึงกษัตริย์ จากการแสดงความคิดเห็นประเด็นเรื่องกิจกรรมช่วยเหลือสังคมของแม่ค้าหรืออินฟลูเอนเซอร์ชื่อดังท่านหนึ่ง ที่ว่า “พิมพี่พายขึ้นดอยครั้งเดียวเดี๋ยวกี้มีไฟฟ้าใช้ แต่บางคนขึ้นดอยมา 70 ปี ...//ไม่พูดดีกว่า”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 พ.ค. 64	Facebook	นันท์ (นามสมมติ) คอมเมนต์แสดงความคิดเห็นในโพสต์เฟซบุ๊กของ “Somsak Jeamteerasakul” เกี่ยวกับข่าวลือเรื่องอาการประชวรของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
18 และ 28 ก.ค. 64	Twitter	รักชนก ศรีนอก สมาชิกกลุ่มคลับแฮ็สเพื่อประชาธิปไตย ทวิตข้อความและรูปภาพวิจารณ์รัฐบาลเรื่องการผูกขาดวัคซีนโควิด-19 และรีทวีตข้อความจากบัญชีทวิตเตอร์หนึ่งซึ่งแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) และ 14(5)
19 พ.ค. 64	Facebook	แม่ค (นามสมมติ) โปสต์ข้อความแสดงความคิดเห็นในโพสต์เฟซบุ๊กของ “Somsak Jeamteerasakul” เกี่ยวกับประเด็นเรื่องข่าวลืออาการประชวรของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
13 ก.พ. 64	Twitter	อัครสร โอปิลันธน์ โปสต์ข้อความผ่านทางทวิตเตอร์เกี่ยวกับกรณีเหตุปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนกับกลุ่มราษฎร 2563 ในเหตุการณ์ #มือบ13กุมภาพันธ์64 โดยมีการทวิ	มาตรา 112

		ตพาดพิงถึงสถาบันกษัตริย์	
24 พ.ค. 63	Facebook	พชร (นามสมมติ) โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊ก กลุ่ม “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” โดยมีเนื้อหา เกี่ยวกับการทำคุณไสยและพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งมีการพาดพิงถึงรัชกาลที่ 10 และพระราชินี	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) และ 14(5)
10 ส.ค. 64	Facebook	พัชรพล (สงวนนามสกุล) โพสต์คอมเมนต์แสดง ความคิดเห็นถึงรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ ได้ โพสต์ของเพจกรมประชาสัมพันธ์ ที่เปิดให้ลง นามถวายพระพรรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 พ.ค. 64	Facebook	ลักขณา (นามสมมติ) โพสต์ข้อความแสดง ความคิดเห็นในโพสต์เฟซบุ๊กของ “Somsak Jeamteerasakul” เกี่ยวกับประเด็นเรื่องข่าว ลืออาการประชวรของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ปี 64	Facebook	ธนพร (สงวนนามสกุล) โพสต์เฟซบุ๊กแสดง ความคิดเห็นได้โพสต์เฟซบุ๊กของเพจหนึ่ง ที่ เผยแพร่ภาพตัดต่อของรัชกาลที่ 9 และ รัชกาลที่ 8	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
พ.ย. 63 - ม.ค. -64	Facebook	ภักฎิญา (สงวนนามสกุล) โพสต์และแชร์ ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ รวมถึง ประเด็นเรื่องการผูกขาดวัคซีนของรัฐบาล รวม จำนวนทั้งสิ้น 6 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ต.ค. 63 - ม.ค. 64	Facebook	อุดม (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความลงในเฟ ซบุ๊ก โดยมีเนื้อหาที่กล่าวถึงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับสถานการณ์การทำรัฐประหาร กรณี สวรรคตของรัชกาลที่ 8 ตลอดจนการตั้ง คำถามถึงความร้ายวของสถาบันกษัตริย์และ หลักคำสอนเรื่องความพอเพียง	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
18 ต.ค. 63	Facebook	วงศ์ (นามสมมติ) โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊ก ส่วนตัวชื่นชมการทรงงานของรัชกาลที่ 9 แต่ วิพากษ์วิจารณ์การทรงงานของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

13 ต.ค. 63	Facebook	ทีปกร จิตรอาจ โพสต์ข้อความพร้อมแชร์คลิปวิดีโอจากยูทูบ ที่มี การตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ว่า “#กษัตริย์มีไว้ทำไม ผู้มีบุญคุณต่อแผ่นดินคือเหล่าราษฎร”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
17 พ.ค. 64	Facebook	ฉัตรมงคล วัลลีย์ อดีตนักกิจกรรม โพสต์คอมเมนต์แสดงความคิดเห็นในโพสต์ของเพจเฟซบุ๊ก “ศรีสุริโยไท” ในประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์โดยมีแนวความคิดที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
28 ก.ค. 64	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า “ด้วยรักและพิศุ #28กรกฎาร่วมใจใส่ชุดดำ” พร้อมภาพที่ถือพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 10 ในลักษณะกลับหัวและกำมือชูนิ้วกลางทาบลงบนพระบรมฉายาลักษณ์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ธ.ค. 63 - ก.พ. 64	Facebook	ธนพัฒน์ (สงวนนามสกุล) นักกิจกรรมทางการเมืองกลุ่มทะลุฟ้า โพสต์ภาพและข้อความลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ จำนวนทั้งหมด 8 ข้อความ ยกตัวอย่างเช่น ข้อความว่า “NO GOD NO KING ONLY HUMAN” เป็นต้น	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ก.ค. 63 - ม.ค. 64	Facebook	อรรชพล (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ลงบนเฟซบุ๊ก 8 ข้อความ (คดีมาตรา 112 ที่ 2 ของอรรชพล)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
19 ก.ย. 64	Facebook	ชลสิทธิ์ (สงวนนามสกุล) แชร์ภาพวาดล้อเลียนรัชกาลที่ 10 ลงในเฟซบุ๊กสตอรี่	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ส.ค.	Facebook	นิรากร อ่อนขาว และปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล	- มาตรา 112

63 - ต.ค. 64		นักศึกษาและสมาชิกกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ถูกกล่าวหาว่าเป็นแอดมินเพจเฟซบุ๊ก “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม - United Front of Thammasat and Demonstration” ที่มีการโพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์	- พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) - มาตรา 116
พ.ค. 64	Facebook	สุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล ศิลปินและดาราชื่อดัง โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์การผูกขาดวัคซีนโควิด -19 ของรัฐบาล	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
6 - 7 ม.ค. 64	Facebook	สุภิสรา (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความพร้อมภาพของรัชกาลที่ 10 ลงในเฟซบุ๊กส่วนตัว โดยเป็นภาพเครื่องทรงของรัชกาลที่ 10 ที่ไม่สุภาพและไม่เหมาะสม รวมถึงถูกกล่าวหาว่าเป็นภาพตัดต่อ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
24 ส.ค. 63	Facebook	อลิสยา บินดุส๊ะ, ศุภกร ขุนชิต, ชมพูนุท (สงวนนามสกุล) และเบลล์ (สงวนนามสกุล) นักศึกษาและนักกิจกรรม “ราษฎรใต้” โพสต์ภาพพร้อมข้อความทางการเมืองประกอบลงในเพจเฟซบุ๊ก “พิทลุดปลดแอก” และ “ประชาธิปไตยในตำนานขวาน” โดยโพสต์ต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและสถาบันกษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่น ข้อความว่า “Land of Compromise ทำไมใช้ ม.112 #กษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ” “คิดถึงยอด SCB ใจจะขาด” “เผด็จการจงพินาศ เปิดก๊าบ ก๊าบ จงเจริญ” “กูสั่งให้มึงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ” เป็นต้น	- มาตรา 112 - มาตรา 116 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
23 พ.ย. 64	Facebook	วารุณี (สงวนนามสกุล) โพสต์ภาพรัชกาลที่ 10 เปลี่ยนเครื่องทรง ‘พระแก้วมรกต’ เป็นชุดกระโปรงยาวสีม่วงและใส่ภาพสุนัข พร้อมข้อความบรรยายว่า “แก้วมรกต	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

		<i>XSirivannavari Bangkok</i>	
มี.ค. - พ.ย. 64	Facebook	วุฒิพงศ์ รัตนโชติ โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว จำนวน 10 ข้อความ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
26 พ.ค. 64	Facebook	พริษฐ์ ชิวารักษ์ โพสต์ข้อความเกี่ยวกับประเด็นเรื่องทีกลุ่มปกป้องชาติ ศาสนา กษัตริย์ คุกคามเยาวชนที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ โดยการตามไปคุกคามถึงที่พักอาศัย รวมถึงโพสต์ข้อความเรียกร้องให้สถาบันกษัตริย์พิจารณาตนเอง	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 พ.ค. 64	Facebook	ปาฏิหาริย์ (สงวนนามสกุล) โพสต์ภาพและข้อความแสดงความคิดเห็นบนโพสต์เฟซบุ๊กของ “Somsak Jeamteerasakul” เกี่ยวกับประเด็นเรื่องข่าวลืออาการประชวรของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
11 ต.ค. - 14 พ.ย. 64	Facebook	พงษ์ (นามสมมติ) โพสต์ข้อความพร้อมภาพวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
13 ต.ค. 64	TikTok	อาร์ม (นามสมมติ) เผยแพร่คลิปวิดีโอลงบน TikTok โดยถูกกล่าวหาว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวมีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์และพาดพิงถึงสถาบันกษัตริย์ (คลิปมีเนื้อหาเป็นการพุดคุยหยอกล้อกับแมว)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
9 ส.ค. 64	Facebook	เบนจา อะปัญ, นิรากร อ่อนขาว และปณิทยา สิทธิจิรวัฒนกุล นักศึกษาและนักกิจกรรมกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ถูกกล่าวหาว่าเป็นแอดมินเพจเฟซบุ๊ก “แนวร่วม	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

		ธรรมศาสตร์และการชุมนุม - United Front of Thammasat and Demonstration” ที่มีการโพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์	
9 ส.ค. 64	TikTok	ธิดา (นามสมมติ) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในจังหวัดเชียงใหม่ เผยแพร่คลิปวิดีโอลิปซิงค์เพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านสถาบันกษัตริย์ลง TikTok	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
9 ส.ค. 64	TikTok	สายชล (นามสมมติ) เผยแพร่คลิปวิดีโอลิปซิงค์เพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านสถาบันกษัตริย์ลง TikTok	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ก.พ. 64	Facebook	พอล (นามสมมติ) โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัว จำนวน 3 ข้อความ ยกตัวอย่างเช่น ข้อความที่วิพากษ์วิจารณ์โครงการในพระราชดำริ หรือข้อความที่มีเนื้อหาตั้งคำถามถึงพระราชจริยวัตรของรัชกาลที่ 10 เป็นต้น	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
5 มี.ค. 65	Facebook	ทานตะวัน ตัวตุลานนท์ นักศึกษาและนักกิจกรรมทางการเมือง ถ่ายทอดสด (live) ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัวในหัวข้อ “มารับขบวนเสด็จ” โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ และเป็นการไลฟ์สดก่อนมีขบวนเสด็จบริเวณถนนราชดำเนินนอก	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2) และ (3)
1 ส.ค. 64 และ 1 ม.ค. 65	Facebook	เวหา แสนชนชนะศึก แชร์และโพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กจำนวน 2 โพสต์ โดยข้อความแรกเป็นการแชร์มาจากเพจเฟซบุ๊ก “เยาวชนปลดแอก” ที่มีการโพสต์วิพากษ์วิจารณ์การจัดการวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล และข้อความที่สองเป็นการโพสต์ข้อความในวันขึ้นปีใหม่ (อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนไม่ได้มีการระบุข้อความส่วนใดในทั้งสองโพสต์ เป็นข้อความที่	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

		เข้าข่ายตามมาตรา 112)	
29 ธ.ค. 64	LINE	พลเมือง (นามสมมติ) ถูกกล่าวหาว่าพิมพ์ข้อความในไลน์หมิ่นประมาททนายชั้นตรีฯ ลงในไลน์กลุ่มหนึ่งที่มีสมาชิก จำนวน 5 คน	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
18 ก.พ. 65	Facebook	พิมชนก ใจหงษ์ นักกิจกรรมทางการเมือง โพสต์ข้อความว่า “รัฐบาลสันติน สถาบันกัสันติน” ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัวโดยเปิดเป็นสาธารณะ	- มาตรา 112
9 ส.ค. 64	Facebook	สุริมาศ (สงวนนามสกุล) โพสต์ข้อความว่า “หนทางเดียวของกฤษ ไอ่เปรตนี้...แค่กูจัด” พร้อมแนบลิงก์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำพิธีขับไล่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แชร้ไปยังกลุ่ม “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” แต่ถูกกล่าวหาว่าลิงก์ดังกล่าวปรากฏเนื้อหาเป็นภาพของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
13 พ.ค. 64	Facebook	สุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล อดีตนักร้องและพิธีกรชื่อดัง โพสต์เฟซบุ๊กวิจารณ์การจัดการวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล จากข้อความที่ว่า “ยาเจ้านายขายไม่ออก สต็อคไม่เคลื่อนที่ ลิวลื้อต้องออกมาช่วยเรื่องการตลาด (ผมไปก้ออปคนอื่นเขามาอีกที) #ผูกขาดวัคซีนนี้ถ้าไม่เทียมจึงทำไม่ได้นะ”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
12 พ.ค. 64	Twitter	ยุกติ มุกดาวิจิตร อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา และ มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โพสต์ข้อความในทวิตเตอร์กล่าวถึงประเด็นเรื่อง “ข่าวลือ” โดยไม่ได้เจาะจงถึงสิ่งใด โดยมีเนื้อหาว่า “ข่าวลือถ้าไม่จริง ก็แปลงเป็นคำสาปแข่งแล้วกันครับ”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
17 และ	Facebook	มณีขวัญ (สงวนนามสกุล) แชร้โพสต์จากเพจเฟซบุ๊กชื่อ “KonthaiUK” จำนวน 2 โพสต์ ที่มี	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ

21 พ.ค. 63		เนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์สถาบัน กษัตริย์ โดยไม่ได้มีการโพสต์แสดงความคิดเห็น เพิ่มเติมจากสิ่งที่แชร์แต่อย่างใด	มาตรา 14(3)
30 มี.ค. 65	Facebook	สุพิชฌาย์ ชัยลอม, ไบปอ (นามสมมติ) และ เบญจมาภรณ์ (สงวนนามสกุล) สมาชิกกลุ่ม ทะเลวัง แชร์โพสต์จากเพจเฟซบุ๊ก “ทะเลวัง ThaluWang” ที่มีการโพสต์ข้อความเกี่ยวกับ งบประมาณของสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(5)
17 และ 21 พ.ค. 63	Facebook	ภราดร (นามสมมติ) แชร์ข้อความจากเพจ “พระเจ้า” ลงในกลุ่ม “รอยัลลิสต์มาร์เก็ต เพลส” ซึ่งข้อความดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประเด็นเรื่องงบประมาณของสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
16 ม.ค. 65	Facebook	เอก (นามสมมติ) แชร์โพสต์จากเพจ “KTUK - คนไทยยูเค” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับรัชกาลที่ 10 เชื่อมโยงกับคูกวังทวิวัฒนา พร้อมกับโพสต์ ข้อความแสดงความคิดเห็นประกอบว่า “ออก ข้าวทุกประเทศ ยกเว้นกะลาแลนด์”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
มี.ย. - ธ.ค. 64	Facebook	ปริญญา (นามสมมติ) ชาวจังหวัดหนองบัวลำภู โพสต์และแชร์ข้อความในเฟซบุ๊กเกี่ยวกับ สถาบันกษัตริย์จำนวนทั้งสิ้น 9 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
8 มี.ย. 64	Twitter	ศาลสั่งลบข้อความในทวีตเตอร์ของนายเกียรติ ชัย ตั้งภรณ์พรรณ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ ที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์การแต่งกาย ของรัชกาลที่ 10 จากการยื่นคำร้องต่อศาลให้ ระงับการเผยแพร่ข้อความของกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม	- สั่งระงับการเผยแพร่ ตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 20 - การกีดกันไปยังผู้ ให้บริการแพลตฟอร์ม ให้ดำเนินการระงับ เนื้อหา

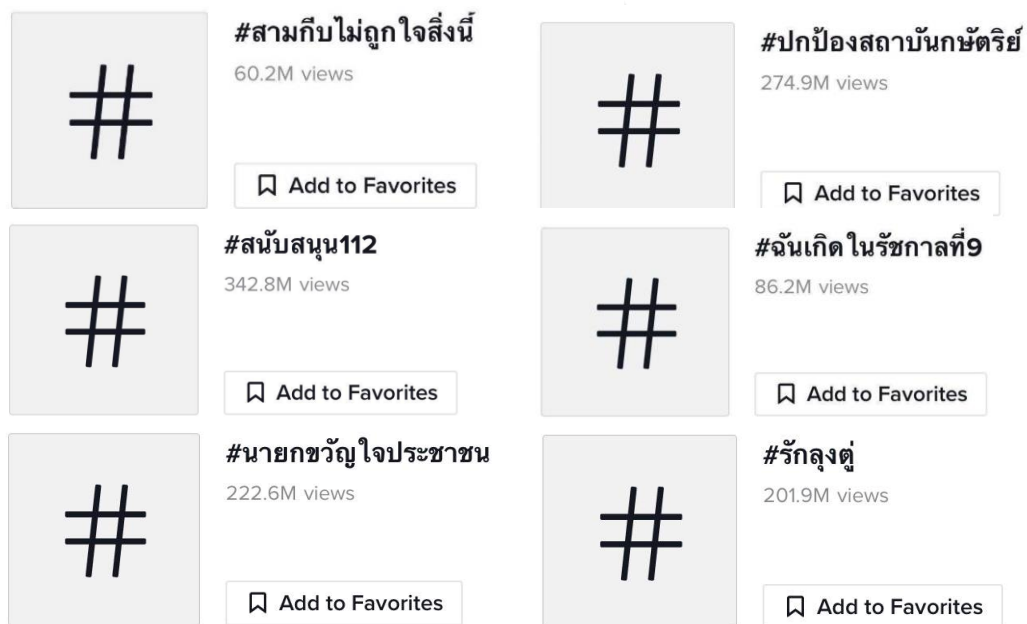
24 ต.ค. 64	Twitter	ปิยบุตร แสงกนกกุล ทวิตข้อความลงทวิตเตอร์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ที่ว่า “สภาพสังคมปัจจุบันนี้ เป็นไปไม่ได้เลยที่จะอยู่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จำแลงได้อย่างสันติ แต่การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์กองทัพ ศาล เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่รักษาสถาบันกษัตริย์ไว้อยู่ได้รัฐธรรมนูญต่างหาก ที่เป็นไปได้ และทำให้ทุกคนอยู่อย่างสันติ #ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์”	- มาตรา 112
4 พ.ค. 65	TikTok Lazada	กิตติคุณ ธรรมกิติราชกูร์ เจ้าของเพจมัมมิดิว ไดอารี่, อนิวิต ประทุมถิ่น และธิดาพร ชาวคูเวียง ทำคลิปวิดีโอโปรโมทแคมเปญลดราคาสินค้าของ Lazada รวมถึงเผยแพร่เนื้อหาลงบนแพลตฟอร์ม TikTok โดยถูกกล่าวหาว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวมีเนื้อหาในลักษณะที่ล้อเลียน เสียดสี บุคคลในสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(1)(3)
16 ก.ย. 64	Instagram	ทอปัด อัฒอนันต์ ศิลปินนักวาดภาพอิสระเผยแพร่ภาพวาดรัชกาลที่ 10 ลงในอินสตาแกรม (IG)	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
4 มี.ค. 65	Facebook	เวหา แสนชนชนะศึก โพสต์ข้อความและรูปภาพเกี่ยวกับกรณีคำพิพากษาของศาลอาญาในคดีของนรินทร์ ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ติดสติ๊กเกอร์ ภู Kult ลงบนพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ
มี.ค. - พ.ค. 65	Facebook	ตั้ม (สงวนนามสกุล) นักวาดการ์ตูน ถูกกล่าวหาว่าเป็นแอดมินเพจเฟซบุ๊ก “คนกลมคนเหลี่ยม” เพจการ์ตูนล้อเลียนและเสียดสีการเมือง รวมถึงถูกกล่าวหาว่าวาดภาพเสียดสีสถาบันกษัตริย์และการเมืองจำนวน 4 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(1)(3)
14	Facebook	ปณิธาน (นามสมมติ) คอมเมนต์แสดงความ	- มาตรา 112

พ.ค. 65		คิดเห็นใต้โพสต์เฟซบุ๊กของ “Pavin Chachavalpongpun” ในกลุ่ม “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” โดยโพสต์ดังกล่าวแนบภาพพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 10	- พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ก.ค. - ส.ค. 65	Facebook	มีน (สงวนชื่อสกุล) นักกิจกรรมจากกลุ่มนวดสินปฎิวัด โพสต์ภาพตนเองชูป้ายข้อความวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการพิจารณาในคดีมาตรา 112 ที่หน้าศาลอาญากรุงเทพใต้ จำนวน 3 โพสต์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
ก.ค. 65	Facebook	มงคล ธีระโคตร โพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กส่วนตัวเกี่ยวกับรัชกาลที่ 10	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2)(3)
14 พ.ค. 64	Facebook	ณชา (นามสมมติ) โพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็น ต่อท้ายภาพรัชกาลที่ 10 ที่ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ “Pavin Chachavalpongpun” นักวิชาการและผู้สื่ภัยทางการเมือง โพสต์ลงในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส”	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14
23 ส.ค. 65	YouTube	วรัณยา แซ่จ้อ สื่ออิสระ จัดกิจกรรมร้องเพลงเล่นดนตรีบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ โดยมีการไลฟ์สด (live) กิจกรรมดังกล่าวผ่านช่องยูทูป “ศักดินาเสื้อแดง” โดยเพลงต่าง ๆ ที่ขับร้องนั้นถูกกล่าวหาว่าเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเสียดสีใส่ร้ายทางการเมืองและสถาบันกษัตริย์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
28 ก.ค. 64	Facebook	วรพล อนันตศักดิ์ โพสต์รูปภาพโปรไฟล์เฟซบุ๊กของตนเป็นสาธารณะ พร้อมกับมีข้อความคำราชาศัพท์ประกอบรูปภาพดังกล่าว	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)
6 ส.ค. 65	Facebook	ชาคร ไลออน โพสต์ข้อความใต้โพสต์ของผู้ใช้เฟซบุ๊กอีกรายหนึ่งซึ่งโพสต์ภาพรัชกาลที่ 10 และเจ้าฟ้าทีปังกรฯ ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3)

		ประกอบเพลงสรรเสริญพระบารมีขณะที่อยู่ใน โรงพยาบาล	
23 ส.ค. 65	YouTube	โชคดี ร่วมพฤษฯ ร่วมกิจกรรมร้องเพลงเล่น ดนตรีบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ โดยมีการ ร้องเพลง “โชคดีที่มีคนไทย” เพลงที่ถูก กล่าวหาว่าสร้างความรู้สึกเกลียดชังต่อ สถาบันชาติรัย รวมถึงมีการเผยแพร่คลิปการ ร้องเพลงดังกล่าวลงในช่องยูทูบของตน	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(3)
8 ก.พ. - 1 เม.ย. 65	Facebook	กัณฑ์ฤทัย คล้ายอ่อน โพสต์ข้อความและ รูปภาพเกี่ยวกับรัชกาลที่ 10 ลงบนเฟซบุ๊ก ส่วนตัว โดยโพสต์ดังกล่าวถูกกล่าวหาว่าทำให้ รัชกาลที่ 10 เสื่อมเสียพระเกียรติยศ	- มาตรา 112 - พ.ร.บ.คอมพิวเตอรืฯ มาตรา 14(3)(5)
1 มี.ค. 66	Website	ศาลอาญาระงับการเข้าถึงเว็บไซต์ “no112.org” เว็บไซต์ที่คณะก้าวหน้า คณะ ราชเปช และคณะราษฎร ร่วมกันจัดทำขึ้นมา เพื่อใช้เป็นช่องทางออนไลน์ในการรวบรวม รายชื่อประชาชนที่มีความประสงค์จะร่วมลง ชื่อเสนอให้ยกเลิกกฎหมายมาตรา 112	สั่งระงับการเผยแพร่ ตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอรืฯ และ พ.ร.บ.การพนัน

6.3 TikTok ฝ้ายตรงข้าม

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า TikTok ฝ้ายตรงข้าม คือ กลไกอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการควบคุมการเมืองบนอินเทอร์เน็ตของรัฐบาล ในแง่ของการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำ รวมถึงเพื่อตอบโต้ฝ้ายตรงข้ามรัฐที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า TikTok ฝ้ายตรงข้ามเคลื่อนไหวสนับสนุนรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ผ่านแฮชแท็กที่สำคัญต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น #สามก๊ก #สามก๊กไม่ถูกใจสิ่งนี้ #นายกขวัญใจประชาชน #สนับสนุน112 #ฉันทเกิดในรัชกาลที่9 #ปกป้องสถาบันกษัตริย์ #รักชาติศาสน์กษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการแข่งขันช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด (war of position) ของฝ้ายมวลชนด้วยกันเองที่มีความคิด ความเชื่อ และจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน และส่งผลทำให้แต่ละฝ้ายเลือกที่จะนำเสนอเนื้อหาหรือเผยแพร่แนวคิดต่าง ๆ ตามโลกทัศน์ของตน

ภาพที่ 6.2 ตัวอย่างแฮชแท็กที่ฝ้ายสนับสนุนรัฐบาลนำมาใช้ในการเผยแพร่เนื้อหาและอุดมการณ์ของฝ้ายตน

ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ที่ชื่อว่า ‘@soponplus’ เผยแพร่คลิปวิดีโอโจมตีฝ้ายผู้ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยพุ่งเป้าไปที่ประเด็นเรื่องเบื้องลึกเบื้องหลังของการประท้วงทาง

การเมืองที่มีคนคอยชักนำอยู่ (@soponplus, 2565) ดังที่ปรากฏข้อความตอนหนึ่งในวิดีโอว่า “สาม กีบผมมองเห็นลัทธิ และศาสดาของสามกีบก็มีอยู่สองคน คือ สมศักดิ์เจียม และปวิน สองคนนี้เป็น ศาสดาของลัทธิสามกีบ โดยมีไอ้พวกหนักแผ่นดินเป็นคนเผยแพร่คำสอนของศาสดา และก็มีเหล่า บรรดาสามกีบทั้งหลายเป็นสมาชิกของลัทธินี้ ลัทธินี้ใส่ร้ายสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จมาโดยตลอด...”

หรือในกรณีของ บัญชีผู้ใช้ TikTok ที่ชื่อว่า ‘@earn.energy’ เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์ข้อเรียกร้องทางการเมืองเรื่องการยกเลิกกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพหรือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (@earn.energy, 2563) โดยมีข้อความในตอนที่หนึ่งที่ว่า “ข้อเรียกร้องเรื่องการยกเลิกกฎหมายห้ามวิจารณ์สถาบันกษัตริย์ คำถามคือแล้วจะอยากวิจารณ์ทำไม ค่ะ ที่ออกมาเรียกร้องกันคืออยากจะมีชีวิตที่ดีขึ้นใช่ไหมคะ อยากให้ประเทศชาติดีขึ้นใช่ไหมคะ ประเทศชาติจะดีขึ้นแน่นอนถ้าประชาชนทุกคนหาเลี้ยงตัวเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งการที่ประชาชนคนนึง จะสามารถดูแลตัวเองได้เป็นอย่างดี ประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยคือมีวินัย มุ่งมั่น มีเป้าหมาย พัฒนาตัวเอง... ไม่มีหนังสือเล่มไหนเขียนเลยว่าเมื่อคุณวิจารณ์คนอื่นได้โดยไม่ผิดกฎหมาย คุณจะรวยขึ้น ไม่เคยเจอเลยคะ”

บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘tongtarangsitsawat’ เผยแพร่คลิปวิดีโอสนับสนุนและชื่นชม ผลงานของคณะรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (@tongtarangsitsawat, 2566) ดังที่ปรากฏ ข้อความในตอนที่หนึ่งว่า “ลุงดูไม่ได้โดดเดี่ยวนะคะ ยังมีประชาชนในโลกแห่งความจริงที่ยังสนับสนุนลุง ตู๋ มองเห็นผลงานที่ผ่านมาของลุงดู เห็นผลงานที่จับต้องได้... ลุงดูไม่ใช่นักการเมือง นักการเมืองไม่น่าเชื่อถือพูดอะไรก็จะแอบแฝงไปด้วยผลประโยชน์ แต่ว่าลุงดูไม่ใช่นักการเมือง พูดไม่เพราะ พูดไม่หวาน แต่ว่าทำจริง ๆ มุ่งตู่มุ่งมั่นที่จะทำเพื่อบ้านเมืองอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นบัตร์สวัสดิการแห่งรัฐ ที่ลานต่อมาเป็นโครงการมารดาประชารัฐ หรือว่ารักษาฟรี บัตร์ทอง โครงการที่ดินทำกิน โครงการที่จะพัฒนาคลองเตยให้เป็นคอนโด ยังมีโครงการอีกมากมายเลยที่ลุงดูทำไปแล้ว แล้วก็กำลังจะทำต่อให้เสร็จ”

เช่นเดียวกันกับ บัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘@yaaikin_v6’ เผยแพร่คลิปวิดีโอชื่นชมและ สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นเรื่องคนดี คนที่รักประเทศชาติ และ สถาบันกษัตริย์ (@yaaikin_v6, 2565b) ดังที่ปรากฏข้อความในตอนที่หนึ่งของวิดีโอว่า “ทีมสลิมรักลุงดู”

เรามาถูกทางแล้วค่ะ เรารักคนดีค่ะ รักคนที่ปกป้องประเทศชาติจากศัตรูหรือภัยอันตรายต่าง ๆ และเป็นบุคคลที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง”

ภาพที่ 6.3 ตัวอย่างคลิปวิดีโอของเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล หรือ TikTok ฝ่ายตรงข้าม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามวลชนฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล หรือ TikTok ฝ่ายตรงข้ามมีบทบาทในการส่งผ่านอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำไปแพร่กระจายและดำรงอยู่ต่อไปในสังคม ผ่านการผลิตซ้ำอุดมการณ์หรือวาทกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อการธำรงรักษาอำนาจนำและความชอบธรรมของรัฐบาลและชนชั้นนำ โดยสะท้อนให้เห็นจากการที่ TikTok ฝ่ายตรงข้ามนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องไปกับชุดอำนาจนำที่ครอบงำอยู่ในสังคมการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขับเน้นอุดมการณ์เรื่องสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงวาทกรรมคนดีของบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้ การดำรงอยู่ของคนกลุ่มเหล่านี้จึงมีส่วนช่วยทำให้รัฐสามารถที่จะดำเนินการต่าง ๆ กับฝ่ายที่ต่อต้านได้ ทั้งในแง่ของการไม่ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องทางการเมือง หรือแม้กระทั่งการใช้กฎหมายที่มีอัตราโทษสูงเกินกว่าเหตุมาเอาผิดกับฝ่ายผู้ที่ต่อต้าน โดยอาศัยการอ้างความชอบธรรมในฐานะคณะรัฐบาลที่ยังได้รับการสนับสนุนจากประชาชนบางส่วนในสังคม ในขณะเดียวกัน มวลชนเหล่านี้เองก็มีส่วนช่วยสนับสนุนการทำงานของรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ในแง่ของการเป็นผู้เฝ้าระวังการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นที่กระทบต่อรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์บนโลกออนไลน์ โดยการแจ้งความเอาผิดด้วยกฎหมาย มาตรา 112 เพื่อปราบปรามฝ่ายตรงข้ามโดยตรง

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษา

การเมืองยุคดิจิทัล (digital politics) เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ตั้งแต่การสื่อสารประเด็นปัญหาต่าง ๆ การรณรงค์ทางการเมือง การเลือกตั้ง การปลุกระดมมวลชน รวมถึงการต่อต้านรัฐบาล ฯลฯ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของอินเทอร์เน็ตสามารถทำให้ประชาชนเข้าใกล้อำนาจรัฐมากขึ้น ทั้งในแง่ของการเรียกร้อง ต่อรอง กดดัน รวมถึงการทำทลายอำนาจ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่านอกจากอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการใช้เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยแล้วนั้น ในขณะเดียวกัน อินเทอร์เน็ตยังเป็นพื้นที่ที่รัฐสามารถใช้อำนาจควบคุมการกระทำต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออำนาจและความมั่นคงของรัฐผ่านการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการควบคุมอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการลดทอนและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ อินเทอร์เน็ตจึงเป็นดาบสองคมที่สามารถสร้างผลกระทบได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบแก่สถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาพบว่า TikTok เป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมือง โดย TikTok ทำหน้าที่สำคัญในการเมืองปัจจุบัน คือ TikTok ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสถาบันการเมืองต่าง ๆ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผ่านการนำเสนอประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในรูปแบบของคลิปวิดีโอ ยกตัวอย่างเช่น สถานการณ์ชุมนุมประท้วงทางการเมืองที่มีการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและกลุ่มผู้ชุมนุม ประเด็นปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมือง บทบาทของสื่อมวลชนกลุ่มทุน ซึ่งเป็นเครือข่ายผู้สนับสนุนรัฐบาล ประเด็นปัญหาเรื่องการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพและล้มเหลว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไทย เช่น บทบาทของกองทัพในทางการเมือง การแบ่งผลประโยชน์กันระหว่างนักการเมือง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ปัญหาของรัฐธรรมนูญ 2560 และกฎกติกาการเลือกตั้ง ศาลและระบบตุลาการ ฯลฯ ประเด็นปัญหาเรื่องสถาบันกษัตริย์ ปัญหาเรื่องความสามารถและความเหมาะสมของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล ปัญหาเรื่องระบบการศึกษา ปัญหาเรื่องการบังคับบุคคล

ให้สูญหายโดยรัฐไทย และประเด็นปัญหาเรื่องการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบัน โดยพบว่าประเด็นปัญหาเหล่านี้ผู้ใช้ TikTok นำมาใช้สำหรับสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในช่วงปี 2563 - 2564

โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏให้เห็นผ่านการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่าการนำเสนอในรูปแบบของการทำให้คลิปวิดีโอเป็นที่ตลก ขำขัน หรือสามารถทำให้ผู้ที่ได้รับชมหัวเราะได้ คือ วัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่นำมาใช้สำหรับเสียดสี ล้อเลียน และวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและผู้มีอำนาจในสังคม ด้วยเหตุนี้ **การใช้ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองจึงสัมพันธ์กับเรื่องการใช้ “อารมณ์ขัน” และ “ความบันเทิง” ในฐานะเครื่องมือประท้วงกับรัฐ** รวมถึงอารมณ์ขันและความบันเทิงที่ว่านี้ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัยจากอำนาจรัฐได้ในทางหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยทำให้ผู้คนกล้าที่จะแสดงออกและหันมามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ มากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบออนไลน์ (online protest) ก็ตาม

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ยุกติ มุกดาวิจิตร (2563)** ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ผ่าน “ภาษาการเมือง” โดยการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันมีการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์และภาษาที่กำกวมที่น่าสนใจหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น การสื่อสารด้วยเนื้อหาที่กำกวมทั้งวิจารณ์และล้อเลียนผู้มีอำนาจ การดัดแปลงเพลงจากการ์ตูนญี่ปุ่นมาเป็นเพลงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล รวมถึงการใช้ภาษาสุภาษิตที่นิยมกันในกลุ่ม LGBTQ มาใช้สำหรับสื่อสารทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ยุกติมองว่าการสื่อสารในลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ด้อยอำนาจไม่สามารถสื่อสารกับผู้มีอำนาจได้อย่างตรงไปตรงมา พวกเขาจึงสร้างภาษาที่ผู้มีอำนาจไม่เข้าใจเพื่อหลบเลี่ยงโอกาสที่จะถูกตอบโต้จากรัฐ เนื่องจากเป็นรหัสเฉพาะที่ผู้มีอำนาจไม่เข้าใจและไม่สามารถเอาผิดได้ ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารทางการเมืองด้วยภาษาที่เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือแม้กระทั่งการสื่อสารผ่านคลิปวิดีโอ TikTok ในเชิงตลกขำขันจึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงจากอำนาจและการตรวจสอบของรัฐ รวมถึงเพื่อวิจารณ์ผู้มีอำนาจได้อย่างเปิดเผยโดยไม่ต้องกังวลเรื่องความปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย ๆ อย่างจากหลากหลายมิติมาประกอบกัน ตั้งแต่ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางการระบาดของโรคติดต่อ ปัจจัยทางด้านช่วงวัย รวมถึงปัจจัยทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ และนำมาสู่ภาพของการที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลนำ TikTok มาใช้ในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง โดยประกอบไปด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

ประการแรก การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินของรัฐบาลเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ช่องทางหรือพื้นที่ทางการเมืองโดยปกติถูกปิดกั้นลง โดยเฉพาะพื้นที่บนท้องถนนซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของประชาชนเพื่อใช้สำหรับชุมนุมประท้วงทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ การประท้วงต่อต้านรัฐบาลในช่วงต้นจึงปรากฏในรูปแบบของการประท้วงออนไลน์เป็นหลัก โดยมีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะพื้นที่ใหม่ทางการเมือง

ประการที่สอง การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลทำให้ผู้คนมีเวลาว่างจากการกักตัวหรือการอยู่บ้านมากขึ้น TikTok จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ผู้คนหันมาใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวทั้งในฐานะผู้ผลิตเนื้อหาและผู้บริโภคเนื้อหา โดย TikTok เริ่มได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตั้งแต่ช่วงเดือนเมษายน ปี 2563 ที่จำนวนการดาวน์โหลดแพลตฟอร์มดังกล่าวสูงมากกว่า 2,000 ล้านครั้ง และเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่เชื้อไวรัสโควิดเริ่มแพร่ระบาดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้น ปัจจัยเรื่องการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นตัวเร่งให้เกิดการดาวน์โหลดแพลตฟอร์ม TikTok ที่เพิ่มสูงขึ้นในประเทศไทย

ประการที่สาม เจเนอเรชัน (generation) มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ปัจจุบัน Facebook เริ่มไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นมากเท่าแต่ก่อน โดยสาเหตุหนึ่งมาจากตัวบริษัท Meta หรือผู้ให้บริการ Facebook เอง และส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อสังคมออนไลน์ที่มีแอปพลิเคชันทางเลือกมากมายให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้งาน ทั้งนี้ กลุ่มวัยรุ่นยังเห็นว่า Facebook ไม่ทันสมัยและเป็นพื้นที่ของคนช่วงอายุ 40 - 50 ปี คนกลุ่มเหล่านี้จึงไม่ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้ Facebook และค่อย ๆ หมดความนิยมลง ดังนั้น TikTok ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ อยู่แล้ว จึงได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในมิติอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น ไม่เว้นแม้แต่มิติทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นหรือเจเนอเรชันใหม่คือกลุ่มพลังที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเมืองในยุคสมัยปัจจุบัน

และประการสุดท้าย TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่สามารถสร้างระดับการตอบสนอง (engagement) ได้มากกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากอัลกอริทึมของ TikTok มีลักษณะพิเศษที่ช่วยทำให้เนื้อหาที่ผู้ใช้เผยแพร่สามารถเข้าถึงสาธารณะได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ผู้ใช้ TikTok ไม่จำเป็นต้องมีจำนวนผู้ติดตามที่สูงหรือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงบนโลกออนไลน์แต่อย่างใด TikTok จึงตอบโจทย์การใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ต้องการทำให้เนื้อหาที่ตนเผยแพร่สามารถเข้าถึงผู้คนบนโลกออนไลน์ให้ได้มากที่สุด หรือได้รับการตอบสนองในระดับที่สูงจากการถูกใจ การแสดงความคิดเห็น และการส่งต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองที่จำเป็นต้องทำให้ประเด็นข้อเรียกร้องหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้รับความสนใจจากสังคมในวงกว้าง โดยไม่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขในเรื่องการเป็นเพื่อนหรือจำเป็นต้องกดติดตามก่อน

ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ตยังมีความสำคัญในฐานะพื้นที่ที่ทำให้สถานการณ์ครองอำนาจนำ (Hegemony) ของรัฐและชนชั้นนำถูกต่อต้าน ท้าทาย และสั่นคลอนได้ง่ายขึ้น (Counter-Hegemony) โดยอุดมการณ์ทางการเมืองที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนให้เห็นถึงการช่วงชิงนิยามและให้ความหมายแปรเปลี่ยนไปตามวาทกรรมของฝ่ายมวลชนที่ลุกขึ้นมาต่อสู้กับอำนาจรัฐ และจากการสำรวจคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐ ของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงปี 2563 - 2564 ดังต่อไปนี้

หนึ่ง การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ ผ่านการนิยามความหมายของความเป็นชาติไทยใหม่ โดยมีประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นชาติ และปฏิเสธแนวคิดเรื่องชาติที่หมายถึงความถึงเฉพาะรัฐและชนชั้นนำในสังคม รวมถึงการรื้อถอนความคิดเกี่ยวกับบทบาทและสถานะเหนือการเมืองของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย โดยพยายามเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ เพื่อให้สถาบันกษัตริย์และประชาชนอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน หรือเพื่อไม่ให้สถาบันกษัตริย์ดำรงอยู่เหนือชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม และเป็นสถาบันที่มีความเป็นกลางทางการเมือง

สอง การทำลายความชอบธรรมของคณะรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านวาทกรรมการสืบทอดอำนาจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลไกทางการเมืองต่าง ๆ ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ออกแบบขึ้นมาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคพวกของตน รวมถึงเพื่อเอาเปรียบคู่แข่ง

ทางการเมืองในสนามการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี 2562 ยกตัวอย่างเช่น กลไกเรื่องอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มีสิทธิโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี การออกแบบระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่เพื่อลดทอนอิทธิพลของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ หรือการอาศัยอำนาจขององค์กรอิสระในการตัดสินคดีคู่แข่งทางการเมือง เป็นต้น

สาม การยึดโยงกับขบวนการในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับขบวนการเดือนตุลา 2516 ในแง่บทบาทของผู้กระทำการที่มีกลุ่มนักเรียน นิสิต และนักศึกษา เป็นกลุ่มพลังทางการเมืองเดียวกันที่ลุกขึ้นมาท้าทายอำนาจรัฐ รวมถึงความเชื่อมโยงในเรื่องบริบทการต่อสู้ทางการเมืองที่เป็น การต่อสู้กับระบอบเผด็จการทหารที่ครองอำนาจมายาวนานหลายปี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นชุดอุดมการณ์ที่กำกับอยู่เบื้องหลังการต่อสู้ทางการเมืองในปัจจุบันคืออุดมการณ์ของการปฏิวัติ 2475 เนื่องจากสถาบันกษัตริย์คือคู่ขัดแย้งโดยตรงของเครือข่ายนิสิต นักศึกษา และภาคประชาชนบางส่วน โดยสะท้อนให้เห็นได้จากข้อเรียกร้องทางการเมืองเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ และการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์โดยเชื่อมโยงกับประเด็นทางการเมืองหลายต่อหลายครั้ง ดังนั้น อุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในการต่อสู้ทางการเมืองในปัจจุบันจึงตกอยู่ภายใต้ความคิดและอุดมการณ์ของการปฏิวัติ 2475 ที่การต่อสู้กับเจ้าหรือชนชั้นนำ คือ วาระสำคัญของการรื้อถอนโครงสร้างการเมืองใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง

และสุดท้ายการต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี เป็นอีกหนึ่งแนวคิดสำคัญที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพยายามรื้อถอนความเชื่อความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับระบอบการเมืองของคนดี โดยเฉพาะคนดีที่กล่าวอ้างว่าตนทำเพื่อประเทศชาติแม้ว่าจะมีที่มาจากการทำรัฐประหารหรือหนทางอื่น ๆ นอกกติกาประชาธิปไตย รวมถึงคนดีที่หมายรวมถึงคนที่รักชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ การนิยามคนดีและการกระทำที่ดีในลักษณะดังกล่าวส่งผลทำให้สังคมไทยให้คุณค่ากับคุณงามความดี (ที่คับแคบ) ในตัวบุคคลมากกว่าความสามารถของบุคคล ซึ่งการเป็นคนดีไม่ใช่คุณสมบัติที่เพียงพอในฐานะผู้บริหารหรือผู้นำประเทศ คนเก่งหรือคนที่มีความสามารถต่างหากที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริง มิหนำซ้ำคนดียังไม่มีอยู่จริง แต่ทว่าเป็นวาทกรรมการเมืองที่สร้างความชอบธรรมให้แก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ต้องการมีอำนาจทางการเมืองหรือเพื่อเป้าหมายทางการเมืองเรื่องต่าง ๆ

ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ตไม่ได้ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในขณะเดียวกัน อินเทอร์เน็ตมีส่วนช่วยในการ

ส่งเสริมความสามารถของรัฐบาลในการจัดการกับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองด้วยเช่นกัน ผ่านการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการควบคุมอินเทอร์เน็ต จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 คือ กลไกหลักที่รัฐนำมาใช้ในการจัดการและควบคุมการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ทว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกควบคุมจากรัฐต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสถิติการดำเนินคดีความทางการเมืองจากการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์บนแพลตฟอร์มดังกล่าวนั้นต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ Facebook หรือ Twitter ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มลำดับต้น ๆ ที่ถูกดำเนินคดีความทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง รวมถึงไม่พบมาตรการที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารโดยรัฐบาล (Information Operation: IO) บนแพลตฟอร์ม TikTok ด้วยเช่นกัน เนื่องจากไม่พบบัญชี TikTok ที่ถูกผลิตจากฝ่ายรัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาล หรือการรายงานจากผู้ให้บริการว่าตรวจสอบพบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับไอโอของรัฐบาลไทย ทว่าพบเพียงแต่บัญชี TikTok ที่เป็นของมวลชนฝ่ายตรงข้ามที่สนับสนุนรัฐบาล ที่มีการนำแพลตฟอร์ม TikTok มาใช้เพื่อตอบโต้การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านรัฐบาล รวมถึงเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจของรัฐและชนชั้นนำ ซึ่งแตกต่างจาก Facebook และ Twitter ที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มข้น

ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้ TikTok ถูกควบคุมจากรัฐในระดับที่ต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะระยะเวลาการก่อตั้ง TikTok ที่มาทีหลังแพลตฟอร์มอื่น ๆ รวมถึง TikTok เพิ่งเปิดตัวระบบ API ที่อนุญาตให้องค์กรหรือบุคคลภายนอกสามารถติดตามหรือเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มได้เมื่อไม่นานมานี้ โดยที่ระบบดังกล่าวยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาระบบซึ่งจำกัดการใช้งานอยู่เฉพาะแค่บางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น การที่ TikTok เพิ่งพัฒนาระบบ API รวมถึงยังไม่อนุญาตให้เข้าถึงได้อย่างทั่วไปและครอบคลุมทุกพื้นที่ จึงเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งที่ส่งผลทำให้ภาครัฐขาดเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการสอดส่องและควบคุมกิจกรรมการเมืองบนแพลตฟอร์มรูปแบบใหม่อย่าง TikTok ที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พบว่าปัจจุบันมีการนำกฎหมายมาตรา 112 มาใช้ฟ้องร้องเพื่อเอาผิดกับการเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านสถาบันกษัตริย์บนแพลตฟอร์ม TikTok ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญประการหนึ่ง คือ TikTok ทำหน้าที่ในการท้าทายอุดมการณ์ใหญ่

ของรัฐได้ด้วยอารมณ์ขันและความบันเทิง เนื่องจากการใช้กฎหมายมาตรา 112 ในการฟ้องร้องคดีความที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกบนพื้นที่ออนไลน์ของประชาชนในลักษณะดังกล่าว เป็นภาพสะท้อนของความกังวลเกี่ยวกับเนื้อหาเหล่านั้นว่าอาจส่งผลกระทบต่อสถานะและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นเสาหลักของสังคมไทย แม้ว่าคลิปวิดีโอต่าง ๆ จะถูกนำเสนอในรูปแบบของความบันเทิงหรือในเชิงตลกขำขัน โดยตั้งใจทำให้เนื้อหาหรือสารดังกล่าวไม่เป็นการเมืองมากจนเกินไปก็ตาม ซึ่งเป็นการนำกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพมาใช้สำหรับปกป้องอุดมการณ์เรื่องสถาบันกษัตริย์โดยตรง

จากกรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตกับสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตยสองทิศทาง คือ ถึงแม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะเป็นเครื่องมือของประชาชนในการประท้วงต่อสู้กับอำนาจรัฐ แต่ทว่าอินเทอร์เน็ตก็สามารถทำให้คุณค่าของประชาธิปไตยมีปัญหาได้เช่นกัน เนื่องจากกฎหมายควบคุมอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลได้ส่งผลกระทบต่อการขยายขอบเขตอำนาจรัฐและเครื่องมือในการปกครองของรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ ผ่านการพูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์หรือการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทยด้วยเหตุนี้ อินเทอร์เน็ตจึงไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ เนื่องจากปัจจุบันรัฐไทยรวมถึงกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ มีความพยายามเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ทั้งในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมเนื้อหาที่แพร่กระจายอยู่บนอินเทอร์เน็ต รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (IO) บทบาทของสื่อมวลชนที่เป็นพรรคพวกของรัฐบาล ตลอดจนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรายต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนรัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองที่ยาวนานและกินระยะเวลาร่วมหลายปี และเนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านระยะเวลาการศึกษาจึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระหว่างช่วงปี 2563 - 2564 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นของกระแสการต่อต้านรัฐบาลที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือประท้วงที่สำคัญ ดังนั้น การศึกษาบทบาทของแพลตฟอร์ม TikTok ในช่วงหลังของการประท้วงทาง

การเมืองตั้งแต่ช่วงปี 2565 เป็นต้นไป เพื่อสังเกตว่า TikTok มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลหรือไม่อย่างไร รวมถึงมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ในช่วงหลังที่การประท้วงทางการเมืองของขบวนการฯ ทั้งพัฒนา ยกกระดืบ ตลอดจนถดถอยลง เพื่อศึกษาพลวัตของการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในฐานะที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมืองและการประท้วงต่อต้านรัฐบาล

2. งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลกระทบ (impact) ที่เกิดขึ้นจากการใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากนัก ดังนั้น การศึกษาว่า TikTok ถูกนำมาใช้ในทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการเมืองอย่างไรนั้น จึงเป็นส่วนสำคัญที่สามารถทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่าง ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล หรือผลกระทบในเชิงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองมากขึ้น

3. ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ที่เพิ่งผ่านพ้นไปไม่นาน การเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม TikTok ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่เพิ่มสูงมากขึ้นในทางการเมือง ในแง่ของการเป็นช่องทางหลักที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองในสมรภูมิสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคก้าวไกล จนนำมาสู่การเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนสูงเป็นอันดับหนึ่งในการเลือกตั้งทั่วไป 2566 ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแพลตฟอร์ม TikTok ทางด้านรัฐศาสตร์ต่อไปในอนาคตควรค่าที่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษา TikTok ในฐานะที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมืองและการรณรงค์ทางการเมืองของตัวแสดงทางการเมืองต่าง ๆ ในสังคม เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับ TikTok ในฐานะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

@365.flower. (2563, 18 ตุลาคม). ได้กลิ่นนมผง #ประชาธิปไตย #เยาวชนปลดแอก

#whathappeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@365.flower/video/6884907815639600386>

@2001oi. (2564, 18 สิงหาคม). เรากำลังหานายกคนใหม่#คุณจะเลือกใคร [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@2001oi/video/6997651308719148314>

@2175pa. (2564, 6 สิงหาคม). #สลิม #lll [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@2175pa/video/6993308089139137819>

@2499tom2. (2564, 22 สิงหาคม). ใครยังจำคลิปนี้ได้บ้าง #รัฐบาลเฮงชวย [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@2499tom2/video/6999209177683938586>

@___1991.s. (2564, 14 กุมภาพันธ์). *Thailand is the land of compromise*

#WhatHappeningInThailand #roleplay [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@___1991.s/video/6929054489139793154

@_balala.queen. (2563, 17 ตุลาคม). *lll ? #ประเทศกูมี #ประชาธิปไตย*

#whathapeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@_balala.queen/video/6884533267039571201

@amasea. (2564, 20 กรกฎาคม). คุณรู้ไหม #whathappenedinthailand #รัฐบาลฆาตกร

#share #watchtillend #helpthailand [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@amasea/video/6986962318231866651>

@amiaem.u. (2564, 30 มิถุนายน). ฉันจะเป็นมิส สน.มัธยม55555 #รัฐบาล #thailand #ยกเลิก112

[วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@amiaem.u/video/6979538754700643611>

@aree_aroii. (2563a, 13 สิงหาคม). *don't forget the other coups that occurred in between*

#respectthaidemocracy #เยาวชนปลดแอก #ให้มันจบที่รุ่นเรา #fyp #foryoupage

#thailand #thai #lol [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@aree_aroii/video/6860424861349612806

@aree_aroii. (2563b, 17 ตุลาคม). *October will always be an important month*

#respectthaidemocracy #ให้มันจบที่รุ่นเรา #หยุดคุกคามประชาชน #เยาวชนปลดแอก

#thailand #fyp #democracy [วิดีโอ]. TikTok.

- https://www.tiktok.com/@aree_aroii/video/6884296795002866950
 @armakkharapol. (2564, 16 ธันวาคม). นายกบอกให้เลี้ยงไก่โดนใจคนไทยทั้งประเทศกลับมาแล้วเจ้าแม่เพลงแก่นตำนาน#เลี้ยงไก่#หวยรัฐบาลวงนี้ #คอบวย#รักลุงตุ๋ #ขึ้นฟีด [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@armakkharapol/video/7042289352927366426>
- @arpasub. (2564, 4 กันยายน). อนาคตเราดื่บวูบ เพราะแก๊งๆเดียว เราต้องอยู่ภายใต้เผด็จการอีกต่อไปหรือ งูเห่าก็เยอะจ้ง #อภิปรายไม่ไว้วางใจ #ประยุทธ์ออกไป #อนาคตดื่บวูบ [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@arpasub/video/7003925357833243906>
- @asavasin. (2563, 8 พฤศจิกายน). #กรีนสกรีน #อย่าปิดการมองเห็น #เยาวชนปลดแอก #ยกเลิกเกณฑ์ทหาร [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@asavasin/video/6892627473553444097>
- @aunginknat. (2564, 29 สิงหาคม). ร้อง “เหออ” ดังมาก , เมื่อโรภาซีที่เราจ่ายจะกลับมาสู่ตัวเราบ้าง?? ดีแต่เอาไปผลาญ ?? #รัฐบาลเฮงชวย #รัฐบาล #ภาซีประชาชน #โควิด19 [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@aunginknat/video/7001851616747932955>
- @banktakaynews. (2564, 20 ตุลาคม). #ประเทศกูมี [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@banktakaynews/video/7021140457254178074>
- @bomyakuza99. (2564, 19 ตุลาคม). #กรีนสกรีน น้ำมันแพงเกินไทยอาพม่า#ผู้นำโง่เราจะตายกันหมด #ไม่เอาเผด็จการ #อย่าปิด #ประชาธิปไตย #อย่าปิดการมองเห็น #น้ำมันแพง [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@bomyakuza99/video/7020596421682335003>
- @bowy1990. (2564, 9 กุมภาพันธ์). #ไม่เอาลุง #ไม่เอารัฐประหาร #ไม่เอาเผด็จการ #ประชาชนปลดแอก #ประชาธิปไตย [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@bowy1990/video/6927134484114558209>
- @bysonhy. (2563, 19 สิงหาคม). เราไม่ได้ซังชาติ แต่เราซังเผด็จการ เผด็จการที่กินเงินภาซีประชาชนไปอำนวยความสะดวกให้พวกพ้องตัวเอง #อย่าปิดการมองเห็น #เยาวชนปลดแอก #เผด็จการจงพินาศ [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@bysonhy/video/6862539856757689602>
- @catraphet_kankaew. (2563, 17 พฤศจิกายน). 2 กลุ่มปะทะกัน #กรีนสกรีนวิดีโอ #มือบราษฏร 2020 #ไทยภักดี #รัฐสภาแห่งใหม่ #ไล่เผด็จการ #รัฐธรรมนูญ [วิดีโอ]. TikTok.
https://www.tiktok.com/@catraphet_kankaew/video/6896054434783087874
- @charliebralie. (2563a, 16 สิงหาคม). *If I disappear, at least I have stood up. (This will be my last political post)* #ประชาชนปลดแอก #ขีดเส้นตายไล่เผด็จการ #fightfordemocracy #thailand [วิดีโอ]. TikTok.

- <https://www.tiktok.com/@charliebralie/video/6861591700243090689>
 @charliebralie. (2563b, 17 ตุลาคม). คุณเป็นอันไหน? ??? #ประเทศไทย#เผด็จการจงพินาศ#
 ประชาธิปไตยจงเจริญ#ประชาธิปไตย #whatshappeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@charliebralie/video/6884617926029135106>
 @cuzbadbitch. (2564, 19 กันยายน). เฉลยเลยดิ #foryoupage #fyp 🌸 #viral
 #whathappeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@cuzbadbitch/video/7043358966998519066>
 @davidanot. (2564, 2 พฤษภาคม). #ปล่อยเพื่อนเรา #หยุดคุกคามประชาชน #ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์
 #ยกเลิก112 #คณะราษฎร2563 [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@davidanot/video/6957736196617325825>
 @dear.nilkuha. (2563, 18 กรกฎาคม). ส่งเสียงของพวกเราออกไป ?? #เยาวชนปลดแอก
 #FreeYouTH [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@dear.nilkuha/video/6850795213930106113>
 @earn.energy. (2563, 28 ตุลาคม). อยากวิจารณ์พระมหากษัตริย์ได้ไปอีก? #ชาติศาสนา
 พระมหากษัตริย์ #รักสถาบันพระมหากษัตริย์ #ฉันเกิดในรัชกาลที่9 #รักราชวงศ์จักรี [วิดีโอ].
 TikTok. <https://www.tiktok.com/@earn.energy/video/6888550446902807809>
- @earth.yamamoto. (2564, 28 สิงหาคม). ทุกคนก็ลำบาก #yamamotohouse #TikTokแซวเล่น #
 ลำบาก [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@earth.yamamoto/video/7001451595271539994>
 @familyllv.2. (2564, 2 พฤศจิกายน). #กรีนสกรีน #ผนังรอตกม #นายกตู้ #สลิม #สามกีบหนัก
 แผ่นดิน [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@familyllv.2/video/7025985813615758618>
 @gong_gang38. (2564, 17 กรกฎาคม). Pov : ขนมหวาน #สลิม #ตู้ออกไป [วิดีโอ]. TikTok.
- https://www.tiktok.com/@gong_gang38/video/6985871325675932954
 @growninthedarkage. (2564, 7 สิงหาคม). #ลองวิเคราะห์ แผ่นป้ายไวโนล VIP ที่ไม่มีใครปลดออก
 #การเมือง#มือบ7สิงหา#เยาวชนปลดแอก#สังคมต้องรู้#รักชาติศาสน์กษัตริย์#ข่าวtiktok#ข่าว
 วันนี้ [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/6993648349601615130>
 @growninthedarkage. (2565, 24 กุมภาพันธ์). เราต้อง #รักชาติ จริงๆ หรือ เราแค่ต้องรักเพื่อน
 มนุษย์ #สังคมต้องรู้ #ฉันliveในยุคมีดี #ชวนคิด ##ชาตินิยม [วิดีโอ]. TikTok.

- <https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/7068303657028078875>
@gtkks44. (2564, 6 มิถุนายน). ก็ปกติปะ #นายก #สลิม #เอาขึ้นพีคที [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@gtkks44/video/6970363750729764097>
@gunkave. (2564a, 26 กันยายน). #กรีนสกรีน #gunz #รัฐบาลเฮงชวย [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@gunkave/video/7012140961828506907>
@gunkave. (2564b, 21 กรกฎาคม). #กรีนสกรีน #รัฐบาลเฮงชวย ร่วมด้วยช่วยกัน [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@gunkave/video/6987288678540397851>
@heyimmint. (2563, 15 ตุลาคม). อย่าลืมนความเป็นคน !!! #ให้มันจบที่รุ่นเรา #ชาติศาสนาประชาชน #mintkjr [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@heyimmint/video/6883818128824913154>
@hong_x. (2563, 15 ตุลาคม). ล้มเจ้า? จาบจ้วงเบื้องสูง? #มือบ้นักศึกษา #whathappeninginthailand #เยาวชนปลดแอก #15ตุลา #คณะราษฎร #กษัตริย์มีไว้ทำไม [วิดีโอ]. TikTok. https://www.tiktok.com/@hong_x/video/6883790620301823234
- @hotsocialtoday. (2564, 1 กันยายน). #คารม #ก้าวไกล #อนาคตใหม่ #เยาวชนปลดแอก #มือบ #ประชาธิปไตย #รัฐบาลเฮงชวย #ข่าว #ข่าวtiktok #ชุมนุม #อย่าปิดการมองเห็น #ประยุทธ์ ออกไป #การเมือง [วิดีโอ]. TikTok.
- <https://www.tiktok.com/@hotsocialtoday/video/7002880986119687450>
@igkookfokik. (2564, 14 กันยายน). คืออ่านเจอแล้วรู้สึกตกใจ คุณสมบัติระดับ Dr. เงินเดือนต่ำกว่า เต็กเอน กุงง #ประเทศกูมี #ย้ายประเทศกันเถอะ #ผนงรจตม #ออกไป [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@igkookfokik/video/7007787342471695643>
- @ilovemymom3101. (2564a, 17 กรกฎาคม). #กรีนสกรีน #วัคซีน #โควิดเป็นเหตุสังเกตได้ #คนไทย #ผู้นำโง่เราจะตายกันหมด #ลุงตุ๋ #ประชาธิปไตย [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@ilovemymom3101/video/6985741256357874970>
- @ilovemymom3101. (2564b, 14 สิงหาคม). #ประเทศกูมี #ผนงรจตม #ประยุทธ์ออกไป #ไม่เอานายกตุ๋ #คนไทย #ลุงตุ๋ #5555 [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@ilovemymom3101/video/6996096548702620955>
- @imerrymine. (2563, 23 กรกฎาคม). #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok. <https://vt.tiktok.com/ZSRhxBNFU/>
- @isaployy. (2564, 22 กรกฎาคม). เสรีภาพในการพูด=สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ?#สิทธิมนุษยชน #เสรีภาพ #ประชาธิปไตย #thailand #freedom [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@isaployy/video/6987577348824616219>

@itiw_89. (2563, 17 ตุลาคม). +2#ประชาชนปลดแอก #ประชาชน #ประชาธิปไตย #หยุดคุกคาม
ประชาชน #คนไทยในเกาหลี [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@itiw_89/video/6884541720126639361

@itisp0tiz. (2563, 15 ตุลาคม). ถ้าจะไม่ช่วยพวกเราก็จงอยู่ที่ของตัวเองแล้วดูวันที่เราได้ชัยชนะของเรา.
#ถ้าไม่สู้ก็อยู่อย่างทาส #รัฐบาลเฮงชวย #กษัตริย์มีไว้ทำไม #fyp [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@itisp0tiz/video/6883780913361161473>

@jaosharp. (2563, 17 สิงหาคม). อย่าปล่อยให้ขนาดของเรา อยู่ในมืออำนาจมืด เราจะไม่หยุด
จนกว่าอำนาจมืด จะหมดไป !!! #ให้มันจบที่รุ่นเรา [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@jaosharp/video/6861951899063635201>

@jeansnyjn. (2564a, 12 สิงหาคม). Let's learn some English today 🌟 #tiktokeducation
#tiktokedutok #basicvocab #basicvocabulary #whatshappeninginthailand
#inthai [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@jeansnyjn/video/6995469926525914394>

@jeansnyjn. (2564b, 4 กันยายน). You still wanna ask? #whatshappeninginthailand
#thailand #มีอบ [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@jeansnyjn/video/7004018356793707802>

@jeh.kaejangku. (2564, 1 กรกฎาคม). วันนั้นพวกมึงหนีคนไข้ม้าไล่หนีไปแล้วนี่ละ???#ไทยไม่ทน #
ประท้วงออกไป #ติดตามด้วยนะ?? #อย่าปิดกั้นการมองเห็น #ให้มันจบที่รุ่นเรา #สลิมไปไกลๆ
[วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@jeh.kaejangku/video/6979863642334399770>

@kanomjeen_.fx. (2563, 16 สิงหาคม). เขาไม่ควรวายไปหรือป่าว(??)?? 🌟!#หยุดคุกคาม
ประชาชน #บอทไม่ดัง #ใจตกอย่างแรง [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@kanomjeen_.fx/video/6861505027924643074

@kithhor2004. (2564, 24 กรกฎาคม). กินกะทิลอยมาแต่ไกลเลย?#มีมฮาๆตลกๆ #ประท้วงออกไป #
ประชาชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@kithhor2004/video/6988425386682125594>

@laye.qatiz. (2563, 15 ตุลาคม). แมสเถอะแมส #ศักดิ์นาจงพินาศ #ประชากรราษฎรจงเจริญ #ให้มัน
จบที่รุ่นเรา [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@laye.qatiz/video/6883837724571290882>

@lisa239156. (2563, 17 พฤศจิกายน). ความแตกต่างระหว่าง 2 มีอบ #มีอบ17พฤศจิกายน

#whatishappeninginthailand #มือบปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@lisa239156/video/6896106197162675457>

@lukmeekuphai. (2564, 11 กรกฎาคม). รัฐบาลคือฆาตกร!!!#ต่อต้านเผด็จการ #ต่อต้านรัฐบาลโง่ #ไล่ลุงตุ๋ [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@lukmeekuphai/video/6983539230714727707>

@manee179. (2564, 4 กุมภาพันธ์). ตอบให้หน่อยนะคะ อยากรู้มากเลยคะ เพราะตอนนี้หาข้อมูลไม่ได้เลย#เมียนมา #พม่า #ข่าวต่างประเทศ #ประชาชนปลดแอก #ประชาธิปไตย [วิดีโอ].

TikTok. <https://www.tiktok.com/@manee179/video/6925354843305561345>

@mckhaewsai19. (2564, 26 กรกฎาคม). #เผด็จการจงพินาศประชาราษฎร์ต้องชนะ #ไม่เอาสลิ่ม #รบหอกชทคน #ผนงรจตม #ออกไป [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@mckhaewsai19/video/6988958653495741722>

@mhengkohpim_. (2564, 19 กรกฎาคม). สวัสดิ์ค่ะคุณประยุทธ์ รับอะไรดีคะ? #ประยุทธ์ออกไป #ออกไปอีสี่ส #ออกไปอีซัตริย์ #ประชาธิปไตย #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@mhengkohpim_/video/6986611601851878682

@midseeree. (2565, 21 มกราคม). แต่ชั้นเป็นลูกครึ่ง #นายกขวัญใจประชาชน [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@midseeree/video/7055512769394740506>

@mr.tee003. (2563a, 19 ตุลาคม). ขอเป็นข้าราชการ ชาติเดียวพอ เกรงใจ #fyp #เยาวชนปลดแอก #มือบ14ตุลา #thailand [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@mr.tee003/video/6885203615280024834>

@mr.tee003. (2563b, 19 ตุลาคม). ไม่มีคำบรรยาย ? 🧐? 🧐 #thailand #มือบ14ตุลา #เยาวชนปลดแอก #fyp [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@mr.tee003/video/6885301297914842369>

@naiklongtrong. (2564, 8 กรกฎาคม). #เรื่องเล่าเช้านี้ #ช่อง3กต33 #โควิดเป็นเหตุสังเกตได้ #วัคซีนโควิด19 #ไทย #ตาย #ติดเชื้อ #หมอ #รัฐบาลเฮงชวย #ออกไป #ประชาชนปลดแอก #มือบ#นักเรียน [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@naiklongtrong/video/6982379978944040218>

@namfonstories. (2564a, 8 กรกฎาคม). กาลเทศะไม่มี! #รัฐบาล #ผนงรจตม #TogetherChallenge #ลือคดาวน #การเมือง #อย่าปิดกั้นการมองเห็น [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@namfonstories/video/6982482313619787035>

@namfonstories. (2564b, 19 กรกฎาคม). #แบนFoodpanda #ไม่เอาสลิ่ม #TikTokมาร์เก็ตเพลส

[วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@namfonstories/video/6986557215373036826>

@nithi1999_2. (2564, 28 กรกฎาคม). เห็นสลิมชอบเอาเพลงฟังกูไปใช้ กูขอใช้เพลงฟังมึงบ้างแล้ว
กันโຈะดี เอาไว้เปิดปาร์ตี้ รีมทะเล #สลิมบูต [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@nithi1999_2/video/6989934508464278810

@nj_robinprincess. (2564, 3 พฤศจิกายน). #fyp #fyp 🍷 #tiktokthailand #tiktokuk #pov
#memes #มีมีไทย #ประยุทธ์ออกไป #ศักดิ์นางจิงพินาศ #พระราชารัฐกิจเจริญ
#whatshappeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@nj_robinprincess/video/7036182048708513029

@nonboong.universe. (2564, 14 กุมภาพันธ์). เมื่อเราถามดาราดารา(บางคน)ที่เซฟทุกประเทศยกเว้น
ประเทศตัวเอง. #fyp #fyp 🍷 #foryoupage #thai #pov #มือบ13กุมภา
#whatishappeninginthailand #เขาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@nonboong.universe/video/6929067123687853314>

@note_z. (2563, 17 สิงหาคม). ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น#เขาวชนปลดแอก
#อย่าปิดการมองเห็น #freeyouth #ประชาธิปไตย #ประเทศกูมี [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@note_z/video/6861983761060384001

@npa_gnot. (2563, 18 ตุลาคม). คราวนี้เราหายไปสามวัน แต่หลังจากนี้หากหายไปนานกว่านี้รับกวน
100k+ คนช่วยตามหาเราด้วยนะคะ #whatshappeninginthailand [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@npa_gnot/video/6884965020258651394

@npcth1. (2563, 1 กันยายน). สีซ้อออกค้ะ แต่ความอยุติธรรมซี้กไม่ออกค้ะ” #หยุดคุกคามประชาชน
#เขาวชนปลดแอก #สาดสี [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@npcth1/video/6867476200219086081>

@nuttaphum4. (2563, 17 ตุลาคม). #กรีนสกรีน #ปารีณา #ขอให้ทุกคนปลดล็อย #มือบ14ตุลา #
ประยุทธ์ออกไป #หยุดคุกคามประชาชน #หนานเค่อ ซ้ออยู่เฉยๆจะดีกว่า [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@nuttaphum4/video/6884529737910193410>

@nuttaphum4. (2564a, 31 กรกฎาคม). ฉันทมารั้วค้ะซี้ก#tiktokการละคร #คนไทยเป็นคนตลก #
หนานเค่อ #รัฐบาลเฮงชวย #เขาวชนปลดแอก #อย่าปิดการมองเห็น #ฉิด้วค้ะซี้ก #ประยุทธ์
ออกไป [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@nuttaphum4/video/6991072261344152858>

@nuttaphum4. (2564b, 30 กรกฎาคม). ดิฉันทขอประท้วง#ประยุทธ์ออกไป #อย่าปิดการมองเห็น #

เยาวชนปลดแอก #รัฐบาลเฮงชวย #หนานเค่อ #คนไทยเป็นคนตลก #ปารีณา [วิดีโอ].

TikTok. <https://www.tiktok.com/@nuttaphum4/video/6990691884620401947>

@onnicha_w. (2563, 18 ตุลาคม). ไม่อยากเสียเวลาประสาทแตกกับพวกไม่เปิดกะลาค่ะ! #ให้มันจบที่
รุ่นเรา #เผด็จการจงพินาศ #หยุดคุกคามประชาชน #whathappensinthaland [วิดีโอ].

TikTok. https://www.tiktok.com/@onnicha_w/video/6884825307082132737

@overtureplays1812. (2564, 22 สิงหาคม). #voiceeffects เหตุการณ์สมมุตินะ ไม่มีหรือจริงๆ
[วิดีโอ]. TikTok.

@p_plustar. (2563, 18 ตุลาคม). ชาติ ศาสนา ประชาชน #fyp #มีอบ [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@p_plustar/video/6884855838582803713

@pangpie_ss. (2564, 3 กรกฎาคม). นั่งโง่ๆริมทะเล ?? #ปั่นจ๊าด #ผนงจรตคม [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@pangpie_ss/video/6980408495698906394

@pannidame. (2564, 13 ตุลาคม). #กรีนสกรีน นี่มันอะไรกันวะเนี่ยยย!!!! #ประยุทธ์ออกไป #
รัฐบาลเฮงชวย [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@pannidame/video/7018536212164136218>

@park_jiyong. (2564, 7 กรกฎาคม). #อต่อท #thaigovernment [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@park_jiyong/video/6982229158600445210

@pattieprincess. (2564, 14 เมษายน). สลิมตอนเรื่องจำนำข้าว vs สลิมตอนเรื่องโควิด #สลิม
#whathappeninginthaland [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@pattieprincess/video/6951980443684195585>

@pqr.28. (2563, 18 ตุลาคม). ควายนำหน้าอะไรก็ดูเข้าไปหมด #whathappeninginthaland ??
[วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@pqr.28/video/6884933999743995138>

@peppy.multicultural. (2564a, 19 กันยายน). นายกชวัญใจสลิม ??? มีชื่อไปเผลออยู่ในหนังสือ
วิชาการ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำเผด็จการทั่วโลก ??? #เผด็จการจงพินาศประชาราษฎร์จงเจริญ
#democracynow [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@peppy.multicultural/video/7009547086937050395>

@peppy.multicultural. (2564b, 11 พฤศจิกายน). สื่อนอกรายงานคำวินิจฉัยของศาลไทย ที่บอกว่า
"ปฏิรูป" เท่ากับ "ล้มล้าง" ?? #ปฏิรูปไม่ใช่ล้มล้าง#whathappeninginthaland #ศาล
รัฐธรรมนูญ #iheartoo #freethailand [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@peppy.multicultural/video/7029158090561850651>

@petch_112_. (2564, 24 มิถุนายน). เธอมันแน่ แน่มาโดยตลอด #มีอบ24มิถุนา #ยกเลิก112 #

ประยุทธ์ออกไป #foryoupage #foryou #fyp [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@petch_112_/video/6977392885431930114

@phuangkear. (2564, 20 มิถุนายน). ประชาชนได้อะไรจากป้ายพวกนี้? ยังมีชุมชนพื้นที่ๆยังไม่ได้รับการพัฒนาอีกเยอะ เอาจบทำป้ายไปพัฒนาประเทศดีกว่ามัน #ยกเลิก112 [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@phuangkear/video/6975716024188554523>

@pimuuuu. (2563, 16 สิงหาคม). #เขาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@pimuuuu/video/6861546350253837569>

@pingpatriziaswift. (2564, 4 สิงหาคม). ฝรั่งบอกชอบประเทศไทยมากแต่... #รัฐบาลเฮงชวย #รัฐบาลไทย #thaigovernment #whatshappeninginthailand #fyp #เกลียดรัฐบาล [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@pingpatriziaswift/video/6992454119701171482>

@pondonnews. (2564, 10 กันยายน). มันคือแบ่ง !!! #มันคือแบ่ง #ธรรมนัส #ธรรมนัสพรหมเผ่า #ลาออก #รัฐบาลเฮงชวย #pondonnews [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@pondonnews/video/7006012089286266139>

@ponroger.0. (2564, 21 ธันวาคม). เมื่อมีคนบอกงานง่ายๆยื่นตบมือก็ได้ตั้ง #กรีนกรีนวิดีโอ #รักลุงตู่ #นายก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@ponroger.0/video/7044102732990516506>

@ppcrp25. (2563, 19 ตุลาคม). ความจริง VS สิ่งที่เราอยากให้เรารู้ #จรรยาบรรณสื่อ #รัฐบาลเฮงชวย #มือปลดแอก #หยุดคุกคามประชาชน #ประยุทธ์ออกไป [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@ppcrp25/video/6885221221693279490>

@psk_p. (2563, 16 ตุลาคม). ขอให้ทุกคนปลดอดภัยนะคะ?? #15ตุลาไปราชประสงค์ #เขาวชนปลดแอก #16ตุลาไปแยกปทุมวัน [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@psk_p/video/6884193230800506113

@rk_bxm. (2563, 28 พฤศจิกายน). เรื่องมันเศร้า#ปลดแอก #ไม่เอาสลิม #pov [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@rk_bxm/video/6900080529836723458

@s.supisara_x. (2563, 18 สิงหาคม). เผด็จการ=ฆาตกร.? #โบว์ขาวต้านเผด็จการ #เขาวชนปลดแอก #อย่าปิดการมองเห็น #ขอเป็นส่วนหนึ่ง [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@s.supisara_x/video/6862311351059025154

@sameosame. (2564, 15 กรกฎาคม). ศัพท์ลุงตู่ #ลุงตู่ รัฐบาลเฮงชวย #fyp [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@sameosame/video/6985085230646414618>

@senoritoei. (2563, 16 ตุลาคม). ขอโทษนะแม่ แต่หากหนูได้รับอันตราย อย่าโกรธที่หนูมามีมือ จง

โกรธคนที่ทำร้ายประชาชน #15ตุลาคม2563 #ให้มันจบที่รุ่นเรา #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ].
 TikTok. <https://www.tiktok.com/@senoritoei/video/6883937142150548737>
 @sgotland. (2564, 17 กรกฎาคม). สิริ เขมมันแน่ เขมมันแน่มาตลอดดต #สลิมไม่ถูกใจสิ่งนี้ [วิดีโอ].
 TikTok. <https://www.tiktok.com/@sgotland/video/6984693291275013403>
 @sirawit144. (2564, 22 กรกฎาคม). #CapCut ตลกคณะไหน#ไล่เผด็จการ #ประชาธิปไตย #ออก
 เหอะตุ๋ #นายกโง่เราจะตายกันหมด #สลิมไม่ถูกใจสิ่งนี้ [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@sirawit144/video/6987771216337620250>
 @sirawit_it. (2563, 20 ตุลาคม). ศัพท์ขมขม #ภาษาพาดินเตอร์ #tiktokuni #เก่งภาษากับtiktok
 #learnenglish #pronunciations #อาหารสมอง #สังคมต้องรู้ #fyp #อย่าปิดการมองเห็น #
 ประชาธิปไตย [วิดีโอ]. TikTok.
https://www.tiktok.com/@sirawit_it/video/6885648119590030594
 @skylabblack. (2563, 18 ตุลาคม). #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@skylabblack/video/6884660185206394113>
 @sompob.2021. (2563, 19 ตุลาคม). #เยาวชนปลดแอก /// [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@sompob.2021/video/6885211720789396738>
 @sophonplus. (2565, 17 ธันวาคม). #พูดจาภาษาโสมณ #สามก๊ีบ #อุบาท #อัปรี #สามก๊ีบไม่ถูกใจ
 สิ่งนี้ #สามก๊ีบหนักแผ่นดิน [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@sophonplus/video/7178096640782339355>
 @stoey2810. (2563, 16 ตุลาคม). #16ตุลาไปแยกปทุมวัน [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@stoey2810/video/6884187745409928449>
 @storysadsong. (2564, 7 สิงหาคม). ในขณะที่สื่อต่างประเทศออกข่าวกันโครมๆ แล้วตัดภาพมาที่
 ไทยทำ...ไรบ้าง!?!? กล้าเสนอข่าวตามความจริงมัยก่อน#มือบ7สิงหา#พจนรจตม [วิดีโอ].
 TikTok. <https://www.tiktok.com/@storysadsong/video/6993660181712243994>
 @thairevolution. (2564, 31 กรกฎาคม). โลกคู่ขนาน#สลิมไม่ถูกใจสิ่งนี้ #อย่าปิดการมองเห็น #เอา
 ขึ้นหน้าพีตที #คณะราษฎร2563 #เยอรมันที่รัก #รัฐบาลเฮงชวย #นาราเครปกระเทย #ลุงตุ๋
 [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@thairevolution/video/6990993923975990555>
 @theeraakaradech. (2564, 8 กรกฎาคม). สรุปละแนนจากการโหวตของทุกคน #รัฐบาล #
 ประชาธิปไตย #ประชาธิปไตย [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@theeraakaradech/video/6982496508675476763>

@tiktoklookmee. (2563, 5 พฤศจิกายน). เป็นรูปที่มีทุกบ้าน #ประชาติปไตย #ประชาชน #รูปที่มีทุกบ้าน #รอยัลลิสต์มาเก็ตเพลส [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@tiktoklookmee/video/6891507161218780418>

@tiwtherlover. (2563, 28 ตุลาคม). #duet with @martin_nai_connor เอ้ไปพัก เอ้ชอบใช้จิ้งบิตเป็อน #ถามตรงๆกับจอมขวัญ #ปารีณา #มายด์ #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@tiwtherlover/video/6888701663238966530>

@toeitoei1234. (2564, 1 ธันวาคม). บล็อกใช้ใหม่กลงไปได้...#รัฐบาลเฮงชวย #ผู้ไม่ชอบรัฐบาลชุดนี้จากใจ #ผู้เด็กเพชรบุรี? [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@toeitoei1234/video/7036740613081009435>

@tongtarangsitsawat. (2566, 27 กุมภาพันธ์). #รวมไทยสร้างชาติ #ลุงตู่ #นายกลุงตู่ #นายกเป็นคนตลก #รักลุงตู่ #รักลุงตู่การรวมไทยสร้างชาติ #รักชาติศาสตร์กษัตริย์ #รทสช [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@tongtarangsitsawat/video/7204435058533485851>

@turk_tk. (2563, 19 ตุลาคม). #กรีนกรีน #ภาษาอังกฤษหยาบๆ #tiktokแนะแนว #tiktokuni #เก่งภาษากับtiktok #เยาวชนปลดแอก #อึ้งย้งวะchallenge #เวลาของคุณสนุกกับเพรทซ์ IG: turktk [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@turk_tk/video/6885247038452223234

@typhoon_teacher. (2564, 20 สิงหาคม). ไม่มีใครโกงหรอก แกอะคิดมาก ?/ 7ล้าน! / #พุดหยุดโกง #ปปช #ว่าช่านน #thematter [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@typhoon_teacher/video/6998480402864229658

@unknowxn. (2564, 26 มิถุนายน). ตอบกลับ @anknowxn รัฐธรรมนูญแก้ทำไม! ? เลือดมันมีประชาติปไตยมันฟ่งพล่าน #ขอคนละชื่อรื้อระบอบประยุทธ์ #มีอบ24มิถุนา #แก้รัฐธรรมนูญ #รัฐบาลเฮงชวย [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@unknowxn/video/6978024948803570970>

@user2omleug6f7. (2564, 22 กันยายน). #BOM#บ่าวเหนือเมืองลำพูน #รางวัล #ชีวิต #ภาคภูมิใจ สุดสุด #พงษ์พัฒน์ #ออฟ#ข่าวดารา #สลิม #ข่าวtiktoknews #?# ❤️ #คนเจ้าน้ำตา [วิดีโอ].

TikTok. <https://www.tiktok.com/@user2omleug6f7/video/7010716076531109146>

@volleyballworld2. (2563, 16 ตุลาคม). #มีอบนักศึกษา #มีอบ14ตุลา63 #มีอบ15 #หยุดคุกคามประชาชน #tiktok #foryou #foryoupage #fyp ??? [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@volleyballworld2/video/6883883522310917378>

@wanidajomthong1. (2563, 17 สิงหาคม). ?#เยาวชนปลดแอก #โบว์ขาวด้านเผด็จการ #

ประชาธิปไตย #หยุดคุกคามประชาชน #ให้มันจบที่รุ่นเรา [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@wanidajomthong1/video/6861964061299510529>

@witsawa56. (2564, 13 สิงหาคม). ลอยเรือ [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@witsawa56/video/6995894090906783003>

@wz.biz. (2563, 19 ตุลาคม). รัฐบาลสั่งแบนสื่อไทย #tiktokuni #สังคมต้องรู้ #ข่าวtiktok #รัฐบาลไทย #ประชาธิปไตย #เยาวชนปลดแอก #พอมดคอนเทนต์ #fyp #สื่อออนไลน์ #ประเทศไทย [วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@wz.biz/video/6885253350892375297>

@yaaikin_v6. (2565a, 11 สิงหาคม). อวยลุงตู่กันจ้า #รักลุงตู่จะจ๊ะ [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@yaaikin_v6/video/7130520722908204314

@yaaikin_v6. (2565b, 11 สิงหาคม). อวยลุงตู่กันจ้า.??#ยายขึ้นบอกเล่า #สลิมยิ้มสยาม #รักลุงตู่จะจ๊ะ? ???????? [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@yaaikin_v6/video/7130520722908204314

@youonlyjinn. (2564, 23 กรกฎาคม). #คุณหนูลิซ VS สลิม? #zoommyface #pov #สลิม #rap #hiphop #oldschool [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@youonlyjinn/video/6988079829782514970>

BBC News. (2562, 13 มิถุนายน). ตำรวจสั่งชายฝรั่งเศสถอดวิดีโอล้อเพลง "คืนความสุขให้ประเทศไทย" หลังยอดคนดูพุ่ง "1 ล้าน ใน 24 ชม.". <https://www.bbc.com/thai/thailand-48613344>

BBC News. (2563a, 20 พฤศจิกายน). มาตรา 112: นายฯ ยืนยัน "ใช้กฎหมายทุกฉบับทุกมาตรา" เอาผิดผู้ชุมนุม. <https://www.bbc.com/thai/thailand-55019486>

BBC News. (2563b, 19 พฤศจิกายน). ยูเอ็นบอก "รบกวนจิตใจ" ที่เห็นการใช้อาวุธต่อผู้ประท้วง ส่วน นายฯ ประกาศ "ใช้กฎหมายทุกมาตรา" กับผู้ชุมนุม. <https://www.bbc.com/thai/54997831>

BBC News. (2563c, 26 กุมภาพันธ์). อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล : ส.ส. จากพรรคที่เพิ่งถูกยุบ กล่าวหา กองทัพใช้เงินภาษีทำสงครามจิตวิทยากับผู้เห็นต่างทางสื่อสังคมออนไลน์. <https://www.bbc.com/thai/thailand-51633675>

BBC News. (2563d, 1 ธันวาคม). ไอโอ : คณะก้าวหน้าเปิดโปงข้อมูลเครือข่ายปฏิบัติการข่าวสาร กองทัพ ด้านเอกชนแถลงโต้ชี้ข้อมูลบิดเบือน. <https://www.bbc.com/thai/thailand-55145803>

BBC News. (2564a, 7 สิงหาคม). ชุมนุม 7 ส.ค. : “เยาวชนปลดแอก” ยุติการชุมนุม หลัง ตร. ยิ่งแก๊ส

- น้ำตา-กระสุนยางใส่ 2 ชม. <https://www.bbc.com/thai/thailand-58125952>
- BBC News. (2564b, 10 สิงหาคม). พล.อ. ประยุทธ์ลงนามยกเลิกข้อกำหนด 29 ที่ศาลแพ่งสั่งระงับการบังคับใช้หลังตัวแทนสื่อยื่นฟ้อง. <https://www.bbc.com/thai/thailand-58053739>
- BBC News. (2564c, 13 ธันวาคม). ยัน มาร์ฉัล : ตึกตอกเกอร์ชาวฝรั่งเศสผู้ถูกห้ามเข้าไทยเพราะอาจ "เป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม". <https://www.bbc.com/thai/thailand-59586319>
- BBC News. (2565, 22 สิงหาคม). ยกคำร้องคุ้มครองชั่วคราว คดี นศ.ฟ้องประยุทธ์- ผบ.สส. เพิ่มโทษชุมนุม พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ. <https://www.bbc.com/thai/articles/crg0ydqkklpo>
- iLaw freedom. (2562, 4 มีนาคม). ตารางคดี "ปิดปาก" ประชาชนด้วย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(2). <https://freedom.ilaw.or.th/blog/ART14-2-CAA-STAT>
- iLaw freedom. (2564a, 29 มิถุนายน). ม.112 "ใครฟ้องก็ได้" หมายความว่าอะไร?? <https://freedom.ilaw.or.th/node/928>
- iLaw freedom. (2564b, 3 กุมภาพันธ์). รวม 10 ปัญหา มาตรา 112. <https://freedom.ilaw.or.th/en/node/879>
- iLaw freedom. (ม.ป.ป.). 10 คำถาม-คำตอบ น่ารู้เกี่ยวกับ มาตรา 112. <https://freedom.ilaw.or.th/freedom-of-expression-101/QA-112>
- Karoop Chetpayark. (2564, 7 กันยายน). เมื่อฉันมีชื่อในลิสต์ภัยความมั่นคง คุยกับ นร.-นศ. เป้าหมายที่ถูก IO ติดตามความเคลื่อนไหว. The MATTER. <https://thematter.co/social/watchlist-and-io-target/154379>
- Pongpiphat Banchanont. (2562, 17 ตุลาคม). เราถูกโจมตี! โดยกองทัพขบวนการเน็ตปริศนา เป็น avatar ที่ไม่ใช่ IO และ (ยัง) ไม่รู้วัตถุประสงค์. THE MATTER. <https://thematter.co/social/avatar-army-not-io/87659>
- The Digital Tips. (2566, 13 มีนาคม). 12 Tips ทำคลิป TikTok ให้ปังเป็นไวรัล ฉบับล่าสุด 2023. <https://thedigitaltips.com/blog/news/12-tips-for-creating-tiktok-to-go-viral/#8->
- The Knowledge Provider. (2559, 7 พฤศจิกายน). อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. <https://www.ar.co.th/kp/th/103>
- The KOMMON. (2565, 17 สิงหาคม). 'พูด' เรื่องยากให้ฟังง่าย การสื่อสารความรู้ที่เริ่มต้นจากความสงสัยและการตั้งคำถาม. https://www.thekommon.co/pud/?fbclid=IwAR2sjzx38Ad2XBlWTofKibGup5dqMBBryLq_J8UETrMzjkv_sLTxpzV_0
- The Standard. (2562, 1 พฤศจิกายน). เปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ติดตามตรวจสอบข้อมูลสื่อออนไลน์ ตรวจสอบเช็คข่าวปลอมได้ทันทีใน 2 ชั่วโมง. <https://thestandard.co/anti-fake->

news-center-2/

- The Standard. (2563, 11 ตุลาคม). ‘อวยกองทัพ โจมตีอนาคตใหม่’ *Stanford* เปิดรายงานวิเคราะห์ปฏิบัติการ IO กองทัพพบกจากรายงาน *Twitter*. <https://thestandard.co/stanford-analyst-io-work-through-twitter/>
- The Standard. (2564, 1 พฤศจิกายน). ไทยภักดีสนับสนุนบังคับใช้ ม.112 อย่างเคร่งครัดตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อหลักนิติธรรม-นิติรัฐอย่างแท้จริง. <https://thestandard.co/thai-phakdi-party-strongly-supports-the-enforcement-of-section-112/>
- Thumbsup. (2563, 30 มกราคม). *TikTok* คืออะไร ? ส่องเทรนด์แพลตฟอร์มที่มาแรงสุดในปี 2020. <https://www.thumbsup.in.th/tiktok-trends-2020>
- Victory Tale. (2563, 12 สิงหาคม). *TikTok* คืออะไร? ทำไมถึงดังจนมีผู้ดาวน์โหลดพันล้านครั้ง? <https://victorytale.com/th/what-is-tiktok/>
- Voice Online. (2555, 2 มกราคม). อาหารสปริง : จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในตะวันออกกลาง. <https://www.voicetv.co.th/read/26885>
- WAY magazine. (2563, 26 กุมภาพันธ์). สงคราม IO เปลี่ยนปฏิบัติการจากสมรภูมิรบ เข้าแทรกซึมชีวิตพลเรือน. <https://waymagazine.org/io/>
- Workpoint TODAY. (2565, 26 พฤษภาคม). สรุป ‘เซอร์ไพรส์นโยบาย’ เปิดเหตุผลจากคน ‘พลังประชารัฐ’ ทำไมถึงลบ. <https://workpointtoday.com/surprise-policy-2/>
- กนกจรรยา ธรรมชาติ. (2565, 3 กุมภาพันธ์). วิเคราะห์ชาลง *Facebook* ยอดคนใช้งานรายวันไม่โต มาร์ก ซักเคอร์เบิร์ก สูญเสีย 8 แสนล้านบาทในวันเดียว. *WorkpointTODAY*. <https://workpointtoday.com/facebook-daily-active-users-down-for-the-first-time/>
- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2561). การเติบโต ความถดถอย และการฟื้นตัวของขบวนการนักศึกษาไทย. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 1(1), 130 - 177.
- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน) ระหว่าง โบว์ขาว. มติชน.
- กมลพร วรกุล. (2553). การแพร่กระจายอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV: กรณีศึกษาการประชุมวันที่ 25 พฤษภาคม – 3 ธันวาคม 2551 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/59393>
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562, 29 สิงหาคม). ‘ดีอี’ เคาะตั้งคณะอนุกรรมการ 4 ชุด หนุนการทำงาน ของ ศูนย์ ต่อ ต้าน ข่าวปลอม (*Anti-Fake News Center*). <https://shorturl.asia/zPX1E>

- กัญญา เดชคง. (2564). การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ *TikTok* ของกระทรวงการต่างประเทศ [สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:274304
- กาญจนา แก้วเทพ. (2551). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา. ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2553). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. ภาพพิมพ์.
- กุลธิดา สามะพุทธิ. (2565, 4 กุมภาพันธ์). ข่าวปลอม: ร่างระเบียบสำนักนายกฯ ปราบเฟคนิวส์ ความพยายามล่าสุดของรัฐบาลในการกลบเสียงวิจารณ์. BBC News. <https://www.bbc.com/thai/thailand-60239430>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). อินเทอร์เน็ตกับการพัฒนาประชาธิปไตย. วารสารรัฐสภาสาร, 55(8), 117-131.
- ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 29). (2564). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 138 ตอนพิเศษ 170ง).
- เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง. (2565, 27 พฤศจิกายน). อดีตอันเป็นนิรันดร์ในกฎหมายหมิ่นพระมหากษัตริย์ไทย. The101.World. <https://www.the101.world/the-problems-of-lese-majeste-law/>
- คุณธิป อินทร์พรหม และศิวัช ศรีโสภากุล. (2564). การเปรียบเทียบกลยุทธ์และแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมสมัยของประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 9(6), 2244-2259.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2558). หัวข้อต่ออำนาจ : อารมณ์ขันและการประท้วงด้วยสันติวิธี. มติชน.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2562, 7 มกราคม). 'Digital Politics' การเมืองใหม่ในโลกดิจิทัล กับ จันจิรา สมบัติพูนศิริ. The 101. World. <https://www.the101.world/one-on-one-ep-37/>
- จันทวรรณ ตระกูลผิว. (2563). การล้อเลียนในเพจเฟซบุ๊กประเภทเสียดสีการเมือง. วารสารการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 3(1), 45-75.
- เจนิตตา จันทวงษา. (2565, 26 มีนาคม). 2 ปี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไปต่อหรือพอแค่นี้. The 101.World. <https://www.the101.world/emergency-decree/>
- เจษฎา ศาลาทอง. (2562, 23 กรกฎาคม). ไม่ต้องคิดเองว่าปลอมไม่ปลอม เพราะเดี๋ยวยุทธิตัดแทนให้: ปัญหาของการตั้งศูนย์สกัดข่าวปลอม. The MATTER. <https://thematter.co/social/fake-news-center/81190>
- ชลธิชา แจ็งเร็ว. (2563, 18 มิถุนายน). วิธีการต่อต้านโดยคนรุ่นใหม่ในโลกออนไลน์: ขบวนการนักศึกษา

- ไทยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคโควิด. Coconet. <https://coconet.social/2020/thailand-student-online-activism-mobfromhome.html>
- ชัยนนท์ หาญคีรีรัตน์. (2564). การใช้เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ในการรวมกลุ่มนักเรียนแล้วเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคมเรียกร้องปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2563. วารสารศาสตร์ 15(2), 101-149.
- ชัยนัท สุขไชยะ และชาญชัย จิวจินดา. (2562). การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา เฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557. วารสาร มมร วิชาการล้านนา 8(1), 32-39.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2530). รัฐ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ. ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัชชาภัทร อมรกุล. (2560, 2 กันยายน). เลือกตั้งครั้งใหม่ ต้องเจออะไรบ้าง? โดย ณัชชาภัทร อมรกุล. มติชน. https://www.matichon.co.th/article/news_650393
- ณัฐพงษ์ สายพิณ. (2563). ปราบกฏการณ์ทางวัฒนธรรมวิวลผ่าน TikTok ในสังคมไทย. วารสารสารสื่อศิลป์, 3(5), 55-66.
- ณัฐกานต์ กุลณรงค์. (2551). การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. Chiang Mai University Digital Collections (CMUDC). <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:107732>
- ณัฐพล ม่วงท่า. (2565, 8 พฤษภาคม). สรุปข้อมูลผู้ใช้งาน *TikTok Data Stat & Insight 2022*. Everyday Marketing. <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/tiktok-data-stat-and-insight-thailand-2022-we-are-social/>
- ณัฐวรรณ แก้วจิว. (2564, 20 พฤศจิกายน). ย้อนมอง พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ: การจำกัดเสรีภาพผ่านความคลุมเครือของตัวบท. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. <https://tlhr2014.com/archives/38052>
- ทศพล วรรณกุลพันธ์. (2562). สภาพปัญหาและลู่ทางสนับสนุนสิทธิในการรวมกลุ่มบนโลกไซเบอร์เพื่อแสดงออกในประเด็นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สถาบันพระปกเกล้า. <https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/1032>
- ทัตเทพ ตีสุนด์. (2563). การรณรงค์ทางการเมืองบนโลกออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านอำนาจ: กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ “ล้านชื้อต้านล้านผิด” “THE METTAD” และ “ลุงตุ๋น” ในช่วงการเลือกตั้ง 2562 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn

University Intellectual Repository (CUIR).

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/76403>

ไทยรัฐ. (2563a, 20 สิงหาคม). ปมสงคราม *TikTok* ระหว่างจีน-สหรัฐฯ ใครจะอยู่ใครจะไป?

<https://www.thairath.co.th/news/foreign/1912052>

ไทยรัฐ. (2563b, 26 กุมภาพันธ์). "วิโรจน์ ลักขณาติศร" แฉปฏิบัติการไอโอ โยง "บ๊ิกตู" ฉะแรงสร้าง

แตกแยก. <https://www.thairath.co.th/news/politic/1780653>

ธงชัย ชลศิริพงษ์. (2564, 24 มีนาคม). แคสซูกไม่พอ แผนธุรกิจปี 2021 ของ *TikTok* เน้นการตลาด

สร้างอาชีพให้คนได้. Brand Inside. <https://brandinside.asia/tiktok-thailand-2021/>

ธงชัย ชลศิริพงษ์. (2565, 4 กุมภาพันธ์). เหตุผลที่แท้จริง ทำไมมูลค่า *Facebook* หายไป 7 ล้านล้านใน

วันเดียวหนักที่สุดในประวัติศาสตร์. WorkpointTODAY.

<https://workpointtoday.com/reasons-why-facebook-meta-loss/>

ธงชัย วินิจจะกุล. (2562). ประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่เหนือการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). ฟ้ายเดี่ยวกัน.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2564, 19 กันยายน). 15 ปีรัฐประหาร 49 (6) ธงชัย วินิจจะกุล: รัฐประหาร 2549

จุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์? ประชาไท.

<https://prachatai.com/journal/2021/09/95068>

ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์. (2564). ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทาง

สังคมรูปแบบใหม่ของ "มีอบคณราชฎ 2563-2564". วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา 8(16), 1-32.

ธนากรณ อินทร. (2564). สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ : กรณีขบวนการเคลื่อนไหว

ทางการเมืองไทย 2563. วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา 8(16), 50-74.

นพพล อาขามาส. (2558). ความเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการฝ่ายขวากับการประกอบสร้างความ

หวาดกลัว: ศึกษาผ่านปฏิบัติการใช้ข้อกล่าวหา "หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ" ในความขัดแย้ง

ทางการเมืองไทยปัจจุบัน. วารสารสังคมศาสตร์, 27(1), 49 - 82.

นฤมล ทับจุมพล, ประภาส ปิ่นตบแต่ง และสมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2539). การเคลื่อนไหวของ

ขบวนการประชาชนในชนบทกับการปราบปรามของรัฐ (ช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.

2516 - ปัจจุบัน). วารสารรัฐศาสตร์สาร 19(3), 68-90.

นวรรตน์ ลักขณาติศร. (2563). ทศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารทางการตลาดของธุรกิจผ่านแอปพลิเคชัน

TikTok [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital

Collections.

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/TU.the.2020.566

บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ และนน ศุภสาร. (ม.ป.ป.-a). ไทยรักดี. สถาบันพระปกเกล้า.

<https://shorturl.asia/fHG9E>

- บัณฑิต จันทรโรจนกิจ และนน ศุภสาร. (ม.ป.ป.-b). ไอโอ (ปฏิบัติการข่าวสาร). สถาบันพระปกเกล้า.
<https://shorturl.asia/6VcTy>
- ปกป้อง ศรีสนธิ. (2562, 12 กันยายน). การบังคับบุคคลให้สูญหาย : มาตรฐานสากล vs มาตรฐานแบบ
 ไทยๆ. The101.World. <https://www.the101.world/enforced-disappearance/>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและ
 ปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). ฟ้ายเดียวกัน.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2563a). 14 ตุลา : ประจักษ์ ก้องกีรติ มองการเกิดใหม่ของ “คณะราษฎร” กับ
 ภารกิจคืนศักดิ์ศรีให้เสื้อแดง คืนความจริงให้ 6 ตุลา. BBC News.
<https://www.bbc.com/thai/thailand-54491617>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2563b, 6 สิงหาคม). เปิดงานวิจัย ‘ห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์’ กับผู้ออกเสียง
 เลือกตั้งครั้งแรก และ คำวิจารณ์ จาก ‘ประจักษ์-สุณี’ .
<https://prachatai.com/journal/2020/08/88928>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2565). ให้คนตีปกรองบ้านเมือง : การเมืองวัฒนธรรมของชาวไทย. ฟ้ายเดียวกัน.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2561, 31 กรกฎาคม). ‘ธนาธร-2 แกนนำ อนาคต.’ เข้าให้ปากคำ ปอท.ปมไลฟ์ ‘คืนวัน
 ศุกร์ให้ประชาชน’ บอกเป็นเกียรติที่คสช.ตั้งข้อหา .
<https://www.prachachat.net/politics/news-197719>
- ประชาไท. (2557, 25 มกราคม). สุเทพให้ กปปส. ทั่วประเทศคืนเข้ามิดไปดักที่หน่วยเลือกตั้งล่วงหน้า.
<https://prachatai.com/journal/2014/01/51396>
- ประชาไท. (2563a, 17 มีนาคม). ถอดรหัสแฮชแท็ก #เว้นเซเวนทุกWednesday และ #pausemob.
<https://prachatai.com/journal/2020/03/86815>
- ประชาไท. (2563b, 20 กันยายน). ประกาศกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ฉบับที่ 1 [วิดีโอ].
 Facebook. <https://www.facebook.com/Prachatai/videos/353692939098259>
- ประชาไท. (2564a, 1 กันยายน). ‘ณัฐชา ก้าวไกล’ เปิดโปง IO ‘ประยุทธ์ทำ ขอกำลังประยุทธ์ เพื่อป้อง
 ประยุทธ์’ - รมช. กล่าโหม ยันไม่เคยสั่งกองทัพ - กอ.รมน .
<https://prachatai.com/journal/2021/09/94760>
- ประชาไท. (2564b, 15 พฤษภาคม). รวมกรณีวิจารณ์การจัดการวัคซีนโควิด-19 แล้วโดนคดี ม.112.
<https://prachatai.com/journal/2021/05/93042>
- ประชาไท. (2564c, 11 พฤศจิกายน). ‘ฮาร์ท’ นักร้องดัง เข้ารับทราบข้อหา ม.112 ที่ บก.ปอท. ปม
 โปสต์การจัดการวัคซีนโควิด. <https://prachatai.com/journal/2021/11/95888>
- ประชาไท. (2565a, 1 กุมภาพันธ์). ครม.รับหลักการร่างระเบียบสำนักนายกฯ ปราบข่าวปลอม ตั้งศูนย์
 ประสานทุกกระทรวง ทุกจังหวัด. <https://prachatai.com/journal/2022/02/97059>

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections.
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:178494
- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 136 ตอน 69ก).
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 134 ตอน 10ก.).
<https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/24.PDF>
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 124 ตอน 27ก, น. 13).
https://www.tsu.ac.th/files/Computer_Crimes_Act_B.E._2550_Thai.pdf
- พฤทธิสถาน ชุมพล. (2550). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลพงศ์ นกน้อย. (2562). พฤติกรรมการใช้และความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้ใช้กลุ่ม Generation Y ในกรุงเทพมหานคร [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections.
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:177775
- พัทธมน วงศ์นาค. (2560). การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย: แนวคิด พัฒนาการ และแนวโน้ม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:144228
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). ประชาธิปไตยไซเบอร์กับการพัฒนาคุณค่าของประชาธิปไตยในประเทศไทย. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 8(3), 168-193.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2563, 1 มีนาคม). การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา. ประชาไท.
<https://prachatai.com/journal/2020/03/86606>
- ภรภัทร ธีญญเจริญ. (2564). พฤติกรรมการเปิดรับ ทศนคติ และการตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. Dhurakij Pundit University Intellectual Repository.
<https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Pronpat.Tan.pdf>
- มติชนออนไลน์. (2562, 18 มีนาคม). คสช.แจ้งจับแอดมินเพจ 'CSI LA' อ้างทหารถูกบังคับให้เลือกพรรคการเมืองนี้ ง ลั่น แซร์ ต่ อ ผิด ก ฎ ห ม า ย .
https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1412228
- มติชนออนไลน์. (2564, 16 กันยายน). เปิดโลก IO!! วรรณสิงห์ สัมภาษณ์ 'ไอโอตัวจริง' รับทุกระทรวง

https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:93512

เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2565). อุมถัมภ์คำใคร: การเลือกตั้งไทยกับประชาธิปไตยก้าวถอยหลัง. มติชน.

ศศิ จรุงภูไพศาล. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์จากการใช้แอปพลิเคชัน

TikTok ในประเทศไทย [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. PSU

Knowledge Bank. <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17459>

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2563, 24 กันยายน). อุดมการณ์ “ชาติ-ศาสนา-กษัตริย์” ของไทย มีที่มาจาก

อะไร? มติชนสุดสัปดาห์. https://www.matichonweekly.com/column/article_350324

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2563a, 1 ธันวาคม). แจ้งข้อหาฝ่าฝืนพ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ 3 แกนนำนักเรียน

ปราศรัยชุมนุม #15ตุลาไปราชประสงค์. <https://tlhr2014.com/archives/23666>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2563b, 30 พฤศจิกายน). แจ้งข้อหาฝ่าฝืนพ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ เยาวชน 17

ปี อี กราย หลังร่วมชุมนุม #มีอบ 1 พฤศจิกายน แยกอุดมสุข.

<https://tlhr2014.com/archives/23615>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2563c, 9 ธันวาคม). ปอท.แจ้งข้อหา ม.112 เพนกวิ้น-รุ่ง กรณ์

โพสต์จดหมายถึงกษัตริย์มี "สุเทพ-ดีนิติพงษ์" กล่าวหา.

<https://tlhr2014.com/archives/23916>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2563d, 15 ธันวาคม). "สมบัติ" อดีตการ์ดเสื้อแดง ถูกดำเนินคดี

"ม.112" หลังโพสต์ข้อความ "กล้ามาก เก่งมาก ขอบใจ".

<https://tlhr2014.com/archives/24016>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564a, 3 มีนาคม). จับกุม "แอมมี" แจ้ง ม.112-เผาทรัพย์-พ.ร.บ.

คอมฯ ก่อนไม่ให้ประกันตัว กรณีเผารูป ร.10. <https://tlhr2014.com/archives/26516>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564b, 20 มกราคม). แจ้ง '112' กิจกรรม #ใครๆก็ใส่ครอบที่อป

เดินพารากอน เจตนาล้อเลียนกษัตริย์ เพนกวิ้นให้ พงส.เรียก 'ประยุทธ์-สถิตย์พงษ์' สอบเป็น

พยาน. <https://tlhr2014.com/archives/25370>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564c, 21 พฤษภาคม). แจ้ง "ม.112-พ.ร.บ.คอม" สาวกาฬสินธุ์

เหตุโพสต์คลิป *TikTok* วิจารณ์การใช้ภาษาประชาชน พบตัวแทนประยุทธ์ เป็นผู้กล่าวหา.

<https://tlhr2014.com/archives/29954>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564d, 18 กุมภาพันธ์). ดร. 3 สภ.จากเชียงใหม่ แจ้ง 112

เพนกวิ้น-อานนท์ถึงเรือนจำ เหตุปราศรัยถึงทรัพย์สินกษัตริย์.

<https://tlhr2014.com/archives/26129>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564e, 24 มิถุนายน). ดร.ปอท แจ้งข้อหา ม.112-พ.ร.บ. คอมฯ

'อานนท์' หลังหลังสมาชิก 'ศขอ.' กล่าวหาโพสต์วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ และการใช้

- มาตรา 112. <https://tlhr2014.com/archives/31234>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564f, 20 เมษายน). ตร.ปอท. แจ้ง "ม.112-พ.ร.บ.คอมฯ" สว
ข้ามเพศวัย 22 ปี เหตุแฮร์โพลด์เฟซบุ๊ก "ปวิน". <https://tlhr2014.com/archives/28520>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564g, 15 พฤษภาคม). ตัวแทน "ประยุทธ์" อีกหนึ่งกลไกรัฐบาลใน
การควบคุมประชาชนผู้เห็นต่าง. <https://tlhr2014.com/archives/29697>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564h, 29 พฤศจิกายน). นักศึกษาผู้ใช้ทวิตเตอร์โพสต์ถึงอดีต
กษัตริย์รัชกาลที่ 9 ถูกฟ้อง ม.112 - พ.ร.บ.คอมฯ อัยการอ้างส่งผลกระทบต่อ ร.10.
<https://tlhr2014.com/archives/38328>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564i, 23 มีนาคม). ประธาน คตส. กล่าวหา "ลูกเกิด" และ
ประชาชนอีกราย 'ดูหมิ่นเจ้าพนักงาน' ปมโพสต์ภาพ-ข้อความ เสียตีสีประยุทธ์-ประวิตร.
<https://tlhr2014.com/archives/27365>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564j, 29 กันยายน). ปอท. แจ้ง "ม.112 - พ.ร.บ.คอมฯ" กับ
'ไอซ์ - รัก ช น ก' เหตุทวิต-รีทวิตข้อความวิจารณ์สถาบันกษัตริย์.
<https://tlhr2014.com/archives/35828>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564k, 31 พฤษภาคม). เปิดคำฟ้องคดี ม.112-พ.ร.บ.คอมฯ
"พอร์ท ไฟเย็น" โปสต์ 3 ข้อความ ศาลนัดสอบคำให้การ 28 มิ.ย.
<https://tlhr2014.com/archives/30320>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564l, 29 กันยายน). พนง.บริษัทถูกสั่งฟ้องคดี ม.112 กล่าวหา
โปสต์ข้อความ "ทำให้เข้าใจว่า กษัตริย์ไม่รักปชช." .
<https://tlhr2014.com/archives/35820>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564m, 2 กรกฎาคม). ฟ้อง ม.112! "มีชัย" ขวัญทบุรี เหตุโพสต์
เฟซบุ๊ก แสดงความคิดเห็น -ตั้งคำถาม กษัตริย์กับภาษีประชาชน .
<https://tlhr2014.com/archives/31591>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564n, 2 มิถุนายน). เยาวชนอายุ 16 ปี ถูกแจ้งข้อหา ม.112 หลัง
โดนล่าแม่ मद เหตุโพสต์วิจารณ์ ร.9 ลงในกลุ่ม "รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส".
<https://tlhr2014.com/archives/30419>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564o, 2 มิถุนายน). สั่งฟ้อง ธนวัฒน์ "ม.112-เผด็จการ" คดี
วางเพลิงรูป ร.10 หน้าเรือนจำ ก่อนศาลให้ประกัน 2 แสน พร้อมเงื่อนไข "ห้ามทำกิจกรรม
เสื่อมเสียต่อสถาบัน". <https://tlhr2014.com/archives/30423>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564p, 14 มิถุนายน). อัยการยื่นฟ้อง "ธีรวัช" คดี ม.112-พ.ร.บ.
คอมพิวเตอร์ฯ เหตุแฮร์โพลด์เพจ KonThaiUK. <https://tlhr2014.com/archives/30798>

- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564q, 18 มกราคม). อัยการสั่งฟ้องคดี "นิรนาม" ข้อหาพ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ ทั้งหมด 8 ข้อความ. <https://tlhr2014.com/archives/25252>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564r, 27 พฤษภาคม). อัยการสั่งฟ้องคดี ม.112 นักศึกษาจันทบุรี วัย 19 ปี เหตุคอมเมนต์ถกเถียงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. <https://tlhr2014.com/archives/30136>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565a, 26 มีนาคม). 9 ข้อสังเกต กับ 2 ปี การบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ ต่อการชุมนุม. <https://tlhr2014.com/archives/41912>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565b, 8 เมษายน). ตร.เข้าจับกุม 'ประชาชนกระบี่' แจ้ง ม.112 เหตุแปะลิงก์โพสต์จากกลุ่มตลาดหลวง ก่อนศาลให้ประกันตัว. <https://tlhr2014.com/archives/42343>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565c, 17 มิถุนายน). ปอท. จับ "มัมดิว" และพวก ข้อหา ม.112 อ้างทำคลิปเจตนาล้อเลียนอดีตราชินีและสมาชิกราชวงศ์ หลัง "ศรีสุวรรณ" แจ้งความ. <https://tlhr2014.com/archives/44935>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565d, 14 มิถุนายน). ศาลเยาวชนฯ นัดสืบพยานคดี 112 "สายน้ำ" สวมครอปท็อปเดินแฟชั่นโชว์สีลม. <https://tlhr2014.com/archives/44786>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565e, 11 มีนาคม). ศาลอาญาไม่ให้ประกันตัว "เวหา" หลังถูกจับกุมคดี ม.112 แชรโฟสต์เพจ 'เยาวชนปลดแอก'. <https://tlhr2014.com/archives/41258>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565f, 30 มกราคม). "หนุ่มเกาะพะงัน" ถูกแจ้งข้อหา ม.112 ถึงกำแพงเพชร หลังมีผู้กล่าวหาจากเหตุทำคลิป TikTok. <https://tlhr2014.com/archives/40060>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565g, 30 พฤศจิกายน). อัยการกำแพงเพชรสั่งฟ้องรวด 3 คดี ม.112 กรณีทำคลิป Tiktok และส่งข้อความกลุ่มไลน์ ก่อนศาลให้ประกันคดีละ 1.5 แสนบาท <https://tlhr2014.com/archives/51155>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566a, 19 กุมภาพันธ์). แชรลิงก์โพสต์ขัปลั 'ประยุทธ์' แต่ถูกดำเนินคดี 'หมิ่นกษัตริย์': ทบทวนการต่อสู้อคดี "สุริมาศ" ที่กระบี่ เมื่อ ม.112 ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง. <https://tlhr2014.com/archives/53671>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566b, 12 มกราคม). สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 "หมิ่นประมาทกษัตริย์" ปี 2563-66. <https://tlhr2014.com/archives/23983>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566c, 2 กุมภาพันธ์). อัยการกำแพงเพชรสั่งฟ้องคดี ม.112 "หนุ่มเกาะพะงัน" ทำคลิป TikTok คุ้ยหยอกแมว. <https://tlhr2014.com/archives/53155>
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2533). รัฐสมบูรณาญาสิทธิในสยาม 2435-2475. วารสารสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์, 17(1), 23-44.

สราวุธ ทับทอง. (2557). รัฐไทยกับการใช้อำนาจในสถานการณ์ฉุกเฉิน: ศึกษากรณีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในช่วง พ.ศ. 2552 - 2553 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:174902

สราวุธ ทับทอง. (2563, 29 มีนาคม). ความท้าทายครั้งใหม่กับการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จัดการโรคระบาด เป็น ครั้ง แรก . The Momentum. <https://themomentum.co/thailand-state-of-emergency-fight-covid-19/>

สฤณี อาชวานันทกุล. (2562, 28 กุมภาพันธ์). พ.ร.บ. ไซเบอร์: สนช. เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ. มั่นคงไซเบอร์ ประกาศใช้เป็นกฎหมาย. BBC News,. <https://www.bbc.com/thai/international-47371101>

สาวตรี สุขศรี. (2555). ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) ในมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม.

สาวตรี สุขศรี. (2564, 12 ตุลาคม). "มาตรา 112 ยุคนี้ไม่อยู่กับร่องกับรอย" คดีอาญาและหลักการประกันตัวผ่านมุมมองสาวตรี สุขศรี. ไทยรัฐพลัส. <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/100577>

สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2564, 17 มีนาคม). ออกแบบใหม่ 'ระบบเลือกตั้ง': สร้างระบบการเมืองที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และสะท้อนเสียงประชาชนได้จริง. The 101.World. <https://www.the101.world/2021-constitution-electoral-system/>

สุนทร เปลี่ยนสี. (ม.ป.ป.). แนวความคิดและหลักการของกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=l&actCode=55&head=4&item=n5#>

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2560, 23 ธันวาคม). อัตลักษณ์ 'คนดี' กับความล้าหลังของประชาธิปไตยไทย. ประชาไท. <https://prachatai.com/journal/2017/12/74699>

โสภณ ศุภมั่งมี. (2564, 12 มีนาคม). เมื่อแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่รัก IO: ทำไมเฟซบุ๊กต้องรายงานเรื่อง IO ให้เรารู้? The MATTER. <https://thematter.co/thinkers/have-a-geek-time-thinkers/cib-and-io-from-thai-government/137818>

เหมือนฝัน คงสมแสวง. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี 2(2), 47-58.

- อติรุจ ดือระ. (2564, 18 สิงหาคม). "คนดี" ไม่มีจริง "ระบบที่ดี" ช่วยชาติพ้นภัย. Decode. <https://decode.plus/20210818/>
- อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศา. (2562). การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจเนอเรชัน Z [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:177734
- อัสม่า หวังกุลล่า. (2553). บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21147>
- อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล และอาจินต์ ทองอยู่คง. (2560). การร่วมสร้างอัตลักษณ์ “คนดี” โดยมวลมหาประชาชน: กรณีศึกษาสื่อส่วนบุคคล (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). ส. วิจัยและนวัตกรรม.
- อิทธิพล โคตะมี. (2562, 20 พฤศจิกายน). ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ธานธร จึงรุ่งเรืองกิจ พันสภาพ สส. คดี ถู หุ่น สื่อ . Way magazine. <https://waymagazine.org/constitutional-court-thanathorn-case/>
- เอกพล เสียงดัง. (2550). ผลสะท้อนจากการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจในสังคมไทย ตั้งแต่ปี 2531-2549 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/13429>
- ไอลอร์. (2558, 5 สิงหาคม). สนช.กับการเห็นชอบบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐ. <https://ilaw.or.th/node/3779>
- ไอลอร์. (2560, 20 มกราคม). #พรบคอม แก้ไขใหม่แล้ว คดี "ปิดปาก" มีแต่แนวโน้มจะเพิ่มขึ้น. <https://ilaw.or.th/node/4399>
- ไอลอร์. (2561a, 13 กันยายน). ก่อนเลือกตั้ง 8 เรื่องต้องรู้เกี่ยวกับ ส.ว. <https://ilaw.or.th/node/4936>
- ไอลอร์. (2561b, 29 พฤศจิกายน). "ซูเอามีคนแฮร์" แนวทางใหม่การใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ เพื่อปิดปาก. <https://ilaw.or.th/node/5044>
- ไอลอร์. (2561c, 15 สิงหาคม). พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ 2560: กฎหมายใหม่แต่ยังถูกใช้ปิดปากเหมือนเดิม. <https://ilaw.or.th/node/4901>
- ไอลอร์. (2561d, 16 สิงหาคม). พิชัยมาตามันดรับร่าบข้อหา พ.ร.บ.คอมฯ ที่ปอท. ระบุโพสต์นิตยสาร ไทม์และพลังดูด 4.0 คือต้นเหตุคดี. <https://shorturl.asia/O6qFu>

- ไอลอร์. (2561e, 31 ตุลาคม). ร่าง พ.ร.บ.มั่นคงไซเบอร์ฯ ร่างมาแล้ว 3 ฉบับ ให้อำนาจรัฐสอดส่องประชาชนทุกฉบับ. <https://ilaw.or.th/node/4991>
- ไอลอร์. (2561f, 20 ธันวาคม). เลือกตั้ง 62: 9 พฤติกรรม คสช. (ส่อ)โกงและเอาเปรียบเลือกตั้ง. <https://ilaw.or.th/node/5076>
- ไอลอร์. (2561g, 15 พฤษภาคม). สี่ปี คสช. ใช้มาตรา44 + สนช. เข้ายึดองค์กรอิสระได้เบ็ดเสร็จตามใจ. <https://ilaw.or.th/node/4808>
- ไอลอร์. (2562a, 15 พฤษภาคม). 4 ข้อควรรู้ ส.ว. แต่งตั้ง. <https://ilaw.or.th/node/5261>
- ไอลอร์. (2562b, 7 มีนาคม). เปิดคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ยุบพรรคไทยรักษาชาติ. <https://www.ilaw.or.th/node/5200>
- ไอลอร์. (2562c, 25 กุมภาพันธ์). ร่าง พ.ร.บ.มั่นคงไซเบอร์ฯ 62: เปิดช่องเจ้าหน้าที่รัฐ "สอดส่อง" คนเห็นต่างได้. <https://ilaw.or.th/node/5173>
- ไอลอร์. (2562d, 13 กุมภาพันธ์). เลือกตั้ง 62: 3 เหตุการณ์ที่ กกต. ควรขงเรื่องลงโทษพรรคพลังประชา รัฐถูกยุบได้แล้ว. <https://ilaw.or.th/node/5151>
- ไอลอร์. (2562e, 29 มกราคม). เลือกตั้ง 62: 'พรรคพลังประชารัฐ' ตัวแปรในการสืบทอดอำนาจ คสช. . <https://ilaw.or.th/node/5119>
- ไอลอร์. (2562f, 5 กุมภาพันธ์). เลือกตั้ง 62: บัญชีว่าที่นายกฯ สามรายชื่อ คืออะไร. <https://ilaw.or.th/node/5131>
- ไอลอร์. (2562g, 5 มิถุนายน). วิวาทะจากสภา: "คสช. สืบทอดอำนาจ" ไม่ใช่วาทกรรม แต่เป็นรูปธรรม. <https://ilaw.or.th/node/5287>
- ไอลอร์. (2562h, 18 กันยายน). ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคุณสมบัติประยุทธ์ ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นนายกฯ ต่อได้. <https://www.ilaw.or.th/node/5384>
- ไอลอร์. (2562i, 16 พฤษภาคม). ส.ว.แต่งตั้ง: เริ่มโดยคสช. เลือกโดยคสช. เพื่อสืบทอดอำนาจให้ คสช. <https://ilaw.or.th/node/5265>
- ไอลอร์. (2564, 10 พฤศจิกายน). ถอดทุกคำ จากการอ่านคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คดีล้มล้างการปกครองฯ. <https://ilaw.or.th/node/6010>

ภาษาอังกฤษ

- Agur, C., & Frisch, N. (2019). Digital Disobedience and the Limits of Persuasion: Social Media Activism in Hong Kong's 2014 Umbrella Movement. *Social Media + Society*, 5(1). <https://doi.org/10.1177/2056305119827002>

- Anderson, B. (2006). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.
- Barth, T. D., & Schlegelmilch, W. (2014). Cyber-Development: The Future of Democracy? In E. G. Carayannis, D. F. J. Campbell, & M. P. Efthymiopoulos (Eds.), *Cyber Development, Cyber-Democracy and Cyber-Defense Challenges, Opportunities and Implications for Theory, Policy and Practice* (pp. 195 - 206). Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4939-1028-1>
- Brown, M. A. (2022, March 1). *The Problem with TikTok's New Researcher API is Not TikTok*. Tech Policy Press. https://techpolicy.press/the-problem-with-tiktoks-new-researcher-api-is-not-tiktok/?fbclid=IwAR2Ofysz7glTGwqloVMatD3xJE_1uzalWgCjoycoAPVSEx3XiHl0qN4prY
- Carson, D. (2021). *A Content Analysis of Political Discourse on TikTok* (Student Research Submissions 415). https://scholar.umw.edu/student_research/415
- Castells, M. (2015). *Networks of Outrage and Hope: Social Movement in the Internet Age* (2nd ed.). Polity Press.
- Cervi, L., Tejedor, S., & Marín Lladó, C. (2021). TikTok and the new language of political communication. *Cultura, Lenguaje y Representación*, 26, 267-287. <https://doi.org/10.6035/clr.5817>
- Cinelli, M., Morales, G. D. F., Galeazzi, A., Quattrociochi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *The Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)*, 118(9), 1-8. <https://doi.org/https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Côté, F. (2004). Parliamentary institutions and cyber-democracy. *Canadian Parliamentary Review*, 27(3), 23-26.
- Delouya, S. (2022, July 13). *Nearly half of Gen Z is using TikTok and Instagram for search instead of Google, according to Google's own data*. Insider. <https://www.businessinsider.com/nearly-half-genz-use-tiktok-instagram-over-google-search-2022-7>
- Facebook. (2021). *February 2021 Coordinated Inauthentic Behavior Report*. Meta. <https://about.fb.com/wp-content/uploads/2021/03/February-2021-CIB->

Report.pdf

- Fajemisin, J. T. (2012). Cyber-democracy and its impact on politics. *Humanities and Social Sciences Review*, 1(3), 435-446.
- Goldstein, J. A., Sinpeng, A., Bush, D., Ewald, R., John, J., & Thiel, D. (2020). *Cheerleading Without Fans: A Low-Impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army*. Stanford. <https://stacks.stanford.edu/file/druid:ym245nv3149/twitter-TH-202009.pdf>
- Gramsci, A. (1972). *Selection from the prison notebooks of Antonio Gramsci* (Q. Hoare & G. N. Smith, Trans.). International Publishers.
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (T. Burger & F. Lawrence, Trans.). MIT Press.
- He, J. (2020, December 15). *We shouldn't ignore the political potential of TikTok*. The Gateway. <https://thegatewayonline.ca/2020/12/political-potenital-of-tiktok/>
- Heavner, K. (2021). *The Impact of Media Algorithms on The Habermassian Public Sphere and Discourse* (Graduate Theses and Dissertations). <https://scholarworks.uark.edu/etd/4069>
- Herrman, J. (2020, June 28). *TikTok is shaping politics. But how?* The New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/06/28/style/tiktok-teen-politics-gen-z.html>
- Jalli, N. (2021, February 24). *How TikTok can be the new platform for political activism: lessons from Southeast Asia*. The Conversation. <https://theconversation.com/how-tiktok-can-be-the-new-platform-for-political-activism-lessons-from-southeast-asia-155556>
- Jalli, N. (2022, March 27). *TikTok is propagandists' new tool to win elections in Southeast Asia*. The Jakarta Post. <https://www.thejakartapost.com/opinion/2022/03/27/tiktok-is-propagandists-new-tool-to-win-elections-in-southeast-asia.html>
- Kanokrat Lertchoosakul. (2021). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>
- Kemp, S. (2022). *Thailand*. DataReportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2022>
- Lee, P. S. N., So, C. Y. K., & Leung, L. (2015). Social media and Umbrella Movement:

- insurgent public sphere in formation. *Chinese Journal of Communication*, 8(4), 356-375. <https://doi.org/10.1080/17544750.2015.1088874>
- Margolis, M. (2007). E-government and democracy. In R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (Eds.), *The oxford handbook of political behavior* (pp. 765-782). Oxford University Press.
- Mohsin, M. (2022, July 10). 10 TikTok statistics that you need to know in 2022 [Infographic]. Oberlo. <https://www.oberlo.com/blog/tiktok-statistics>
- Nisbet, M. C. (2011, October 6). *Understanding the Public Sphere in a Network Society*. <https://bigthink.com/guest-thinkers/understanding-the-public-sphere-in-a-network-society/>
- Noveck, B. S. (2000). Paradoxical Partners: Electronic Communication and Electronic Democracy. In P. Ferdinand (Ed.), *The Internet, Democracy and Democratization* (pp. 18-35). Frank Cass.
- Perez, S. (2022, July 14). *Kids and teens now spend more time watching TikTok than YouTube, new data shows*. TechCrunch. <https://shorturl.asia/uAwGH>
- Read, T. (2022). 55+ Video Marketing Facts, Stats & Trends in 2022. Website Planet. <https://www.websiteplanet.com/blog/video-marketing-statistics/>
- Reed, J.-P. (2012). Theorist of Subaltern Subjectivity: Antonio Gramsci, Popular Beliefs, Political Passion, and Reciprocal Learning. *Critical Sociology*, 39(4), 561-591.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Addison-Wesley.
- Sassoon, A. (1982). *Approaches to Gramsci*. Writers and Readers.
- Schaffar, W. (2016). New Social Media and Politics in Thailand: The Emergence of Fascist Vigilante Groups on Facebook. *Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 9(2), 215-234.
- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. Yale University Press.
- Shapiro, A. L. (1999). *The control revolution: How the internet is putting Individuals in charge and changing the world we know*. Public Affairs.
- Simkus, J. (2022, January 10). *Snowball Sampling: Definition, Method and Examples*. <https://www.simplypsychology.org/snowball-sampling.html>

- Sinpeng, A. (2021a). Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protests in Thailand. *Critical Asian Studies*, 53(2), 192-205. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1882866>
- Sinpeng, A. (2021b). *Opposing Democracy in the Digital Age: The Yellow Shirts in Thailand*. University of Michigan Press.
- Sodani, T., & Mendenhall, S. (2021). Binge-Swiping Through Politics: TikTok's Emerging Role in American Government. *Journal of Student Research*, 10(2), 1-10. <https://doi.org/https://doi.org/10.47611/jsrhs.v10i2.177>
- Tandoc, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2017). Defining "Fake News". *Digital Journalism*, 6(2), 137-153. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>
- TikTok for Developers. (2023). *Research API*. <https://developers.tiktok.com/products/research-api/?fbclid=IwAR1R3IWwbrVWLwacigrbggysOt6RBNJoWVc7UOXCdNr-iz1MibHFxITtQUI>
- Twitter Safety. (2020, October 8). *Disclosing networks to our state-linked information operations archive*. Twitter Blog. https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/disclosing-removed-networks-to-our-archive-of-state-linked-information
- Vijay, D., & Gekker, A. (2021). Playing Politics: How Sabarimala Played Out on TikTok. *American Behavioral Scientist*, 65(5), 712-734. <https://doi.org/10.1177/0002764221989769>
- Zeng, J., & Abidin, C. (2021). '#OkBoomer, time to meet the Zoomers': studying the memefication of intergenerational politics on TikTok. *Information, Communication & Society*, 24(16), 2459-2481. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2021.1961007>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นภัสวรรณ รักษาใจ
วัน เดือน ปี เกิด	1 ธันวาคม 2540
สถานที่เกิด	ลพบุรี, ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	อักษรศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY